

(ร่าง)

คู่มือ

ปฏิบัติราชการของตุลาการ

ส่วนวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

โดย

คณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขคู่มือปฏิบัติราชการ
ของตุลาการส่วนวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

ปรับปรุง มีนาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

	หน้า
หมวด ๑ หลักทั่วไป	๑
ส่วนที่ ๑ คติที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว	๑
ส่วนที่ ๒ คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา	๓
๑. การส่งสำนวนให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยเกี่ยวกับเขตอำนาจศาล	๓
๒. คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาในส่วนของคดีแพ่ง	๕
๓. คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาในส่วนของคดีอาญา	๑๐
ส่วนที่ ๓ องค์คณะผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ	๑๓
หมวด ๒ กระบวนพิจารณาคดีแพ่ง	๑๔
ส่วนที่ ๑ กระบวนพิจารณาในศาลชั้นต้น	๑๔
๑. คดีครอบครัวที่ต้องยื่นเป็นคำฟ้อง	๑๔
๑.๑ การตรวจคำฟ้อง	๑๕
๑.๒ การตั้งคำฟ้อง	๑๖
๑.๓ การตรวจคำให้การ	๑๕
๑.๔ การรับโอนคดี	๒๑
๑.๕ ชั้นที่สองสถานและนัดพร้อมเพื่อกำหนดวันนัดพิจารณาคดี ต่อเนื่อง	๒๓
๑.๖ ชั้นพิจารณา	๒๖
๑.๗ ชั้นพิพากษา	๒๕
๑.๘ การแก้ไขคำพิพากษาเดิม	๓๖
๑.๙ ชั้นบังคับคดี	๓๘
๒. คดีครอบครัวที่ต้องยื่นเป็นคำร้องขอ	๓๕
๒.๑ กรณีที่มีความจำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติให้ใช้สิทธิทางศาล โดยทำเป็นคำร้องขอ	๓๕
๒.๒ กรณีไม่มีความจำเป็นต้องยื่นคำร้อง หรือคู่ความ ไม่มีอำนาจยื่นคำร้องขอ	๓๕

๒.๑ การตรวจคำร้องขอ	๔๕
๒.๒ ค่าขึ้นศาล	๔๕
๒.๓ การตั้งรับคำร้องขอ	๔๖
๒.๔ การคัดค้านตามมาตรา ๑๘๘ (๔)	๔๖
๒.๕ ชั้นประกาศการได้ส่วนคำร้องและส่งสำเนาคำร้องขอ	๔๗
๒.๖ การพิจารณาได้ส่วนคำร้องขอ	๔๗
๒.๗ ชั้นพิจารณา	๔๗
๒.๘ ชั้นคำพิพากษาหรือมีคำสั่ง	๔๘
๒.๙ ชั้นบังคับคดี	๕๒

ส่วนที่ ๒ กระบวนพิจารณาชั้นอุทธรณ์และฎีกา (แพ่ง)	๕๓
๑. ชั้นอุทธรณ์	๕๓
๑.๑ คำฟ้องอุทธรณ์	๕๓
๑.๑.๑ การตรวจคำฟ้องอุทธรณ์	๕๓
๑.๑.๒ การตั้งคำฟ้องอุทธรณ์	๕๖
๑.๒ คำแก้อุทธรณ์	๕๕
๒. ชั้นฎีกา	๕๕

หมวด ๓ กระบวนพิจารณาคดีอาญา	๖๑
------------------------------------	-----------

ส่วนที่ ๑ การตรวจสอบการจับกุม	๖๑
๑ การส่งตัวเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับมาศาล	๖๑
๒ พนักงานสอบสวนทำคำร้องขอตรวจสอบการจับมายื่นต่อศาล	๖๒
๓ เมื่อตรวจสอบการจับแล้ว การจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย	๖๓
๔ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาออกคำสั่งควบคุม หรือคุมขังเด็กหรือเยาวชน	๖๔
๕ ตัวอย่างรายงานกระบวนพิจารณาและคำสั่ง	๖๔

ส่วนที่ ๒ การขอผิดฟ้อง	๖๕
-------------------------------	-----------

ส่วนที่ ๓ การตรวจและตั้งคำฟ้อง	๗๔
๑. การตรวจคำฟ้อง	๗๔
๒. การตั้งคำฟ้อง	๗๕
๒.๑ กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์	๗๕
๒.๒ กรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์	๗๕

๒.๓	กรณีที่ผู้เสียหายขอเข้าร่วมเป็นโจทก์	๗๖
๓.	การถอนฟ้อง	๗๗
ส่วนที่ ๔	การสอบคำให้การจำเลย	๗๘
๑.	หลักเกณฑ์การสอบคำให้การจำเลย	๗๘
๒.	ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณาคำให้การจำเลยแบบต่าง ๆ	๗๙
๒.๑	กรณีจำเลยให้การปฏิเสธ	๗๙
๒.๑.๑	กรณีจำเลยประสงค์ให้ศาลตั้งที่ปรึกษากฎหมาย	๗๙
๒.๑.๒	เมื่อถึงวันนัดสอบคำให้การและนัดพร้อม	๗๙
๒.๒	กรณีจำเลยให้การรับสารภาพและขอให้ศาลตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้	๘๑
๒.๒.๑	เมื่อถึงวันนัดพร้อม	๘๑
	(๑) กรณีต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพ	๘๑
	(๒) กรณีไม่ต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพ	๘๑
ส่วนที่ ๕	การโอนคดี	๘๓
๑.	หลักเกณฑ์การโอนคดี	๘๓
๒.	วิธีปฏิบัติในการรับโอนคดี	๘๔
๒.๑	กรณีส่งตัวจำเลยมาพร้อมหนังสือขอโอนคดีและสำนวน	๘๔
๒.๒	กรณีที่ไม่ได้ส่งตัวจำเลยมาพร้อมหนังสือขอโอนคดีและสำนวน	๘๔
ส่วนที่ ๖	การพิจารณา	๘๖
๑.	หลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณา	๘๖
๒.	การสั่งในรายงานของสถานพินิจฯ	๘๗
๓.	ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณาคดีพิจารณา นัดสืบพยาน โจทก์ และนัดสืบพยานจำเลย	๘๘
ส่วนที่ ๗	การพิพากษา	๙๑
๑.	หลักเกณฑ์การพิพากษา	๙๑
๒.	ตัวอย่างคำพิพากษาแบบต่าง ๆ	๙๔
๒.๑	รอกำหนดโทษคดีทั่วไป	๙๔
๒.๒	รอกำหนดโทษคดีคนต่างด้าว	๙๕
๒.๓	รอกำหนดโทษ	๙๖
๒.๔	ว่ากล่าวตักเตือนจำเลย	๙๗

๒.๕ เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวจำเลยไปควบคุมเพื่อฝึกและ อบรมตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒(๑)	๙๗
๒.๖ กรณีการใช้ดุลพินิจตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒ วรรคท้าย	๙๘
๒.๗ ส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมตาม ป.อ. มาตรา ๓๔ (๕)	๙๘
ส่วนที่ ๘ การพิจารณาคดีหลังมีคำพิพากษาแล้ว	๑๐๐
๑. การพิจารณาเมื่อจำเลยครบกำหนดฝึกและอบรมขึ้นตามคำพิพากษา (มาตรา ๑๔๓)	๑๐๐
๑.๑ รายงานกระบวนการพิจารณาและคำสั่งกรณีปล่อยตัวจำเลย	๑๐๐
๑.๒ รายงานกระบวนการพิจารณาและคำสั่งกรณีไม่ปล่อยตัวจำเลย	๑๐๒
๒. การพิจารณากรณีขอปล่อยก่อนครบระยะเวลาฝึกอบรมตามคำพิพากษา (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๓)	๑๐๓
๒.๑ กรณีขอปล่อยก่อนครบระยะเวลาฝึกอบรมในกรณีทั่วไป	๑๐๒
๒.๒ กรณีขอปล่อยก่อนครบระยะเวลาฝึกอบรมเพื่อเข้ารับ การบรรพชา	๑๐๖
๓. การพิจารณาเมื่อจำเลยผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติตามคำพิพากษา	๑๐๖
๓.๑ กรณีศาลเห็นสมควรให้อาตัวจำเลยไว้ฝึกอบรม	๑๐๖
๓.๒ กรณีศาลเห็นว่ายังไม่ควรเอาตัวไว้ฝึกอบรม	๑๐๕
๓.๓ กรณีจำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดเงื่อนไข	๑๑๐
(๑) ในกรณีที่พนักงานคุมประพฤตรายงานว่าจำเลยไม่มา รายงานตัวหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข	๑๑๐
(๒) ในกรณีที่พนักงานคุมประพฤตรายงานว่าจำเลย กระทำความผิดเป็นคดีใหม่	๑๐๕
๓.๔ กรณีจำเลยไปกระทำความผิดขึ้นใหม่	๑๑๓
(๑) กรณีกระทำความผิดในขณะที่จำเลยยังเป็นเยาวชน	๑๑๓
(๒) กรณีทำผิดใหม่ในขณะที่พ้นเกณฑ์เยาวชนแล้ว	๑๑๔
ส่วนที่ ๙ การคุ้มครองสวัสดิภาพหลังศาลมีคำพิพากษา	๑๑๖
๑. การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาให้ปล่อยตัวไป ตามมาตรา ๑๓๘	๑๑๖
๒. การใช้มาตรา ๑๓๘ แก่เด็ก/เยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวหลังฝึกอบรม อันเนื่องจากศาลพิพากษามีความผิด	๑๒๑

ส่วนที่ ๑๐ การพิจารณากรณีจำเลยหลบหนี	๑๒๖
ส่วนที่ ๑๑ กระบวนพิจารณาชั้นอุทธรณ์และฎีกา	๑๒๘
๑. ชั้นอุทธรณ์	๑๒๘
๑.๑ คำฟ้องอุทธรณ์	๑๒๙
๑.๑.๑ การตรวจคำฟ้องอุทธรณ์	๑๒๙
๑.๑.๒ การตั้งคำฟ้องอุทธรณ์	๑๓๑
(๑) กรณีตั้งรับอุทธรณ์	๑๓๑
(๒) กรณีตั้งไม่รับอุทธรณ์	๑๓๒
(๓) กรณีอุทธรณ์คู่พิพาทในการใช้วิธีการ สำหรับเด็กและเยาวชน	๑๓๒
๑.๒ คำแก้อุทธรณ์	๑๓๓
๒. ชั้นฎีกา	๑๓๔
๒.๑ กรณีต้องห้ามฎีกาตาม ป.วิ.อ.	๑๓๔
๒.๒ กรณีต้องห้ามฎีกาตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๓	๑๓๔
หมวดที่ ๔ ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมเพื่อแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัว มาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญาและมาตรการแทนการพิพากษาคดี	๑๓๖
ส่วนที่ ๑ ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมเพื่อแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัว	๑๔๑
ส่วนที่ ๒ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องคดี	๑๔๓
ส่วนที่ ๓ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องคดี	๑๔๘
ส่วนที่ ๔ มาตรการแทนการพิพากษาคดี	๑๖๘
หมวดที่ ๕ คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ	๑๕๓
ส่วนที่ ๑ ชั้นยื่นคำร้องขอ	๑๕๔
ส่วนที่ ๒ ชั้นยื่นคำให้การ	๑๕๘
ส่วนที่ ๓ ชั้นไต่สวน	๑๕๙
ส่วนที่ ๔ คำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉิน	๒๐๑

ส่วนที่ ๕ ชั้นคำสั่ง	๒๐๓
ส่วนที่ ๖ ชั้นบังคับคดี	๒๐๕
๑. การแจ้งคำสั่ง	๒๐๕
๒. การแก้ไข เปลี่ยนแปลงคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ	๒๐๕
๓. การสิ้นสุดของคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ	๒๐๖
๔. การขอให้ยุติคำสั่งสวัสดิภาพ	๒๐๖
 หมวดที่ ๖ พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖	๒๐๓
ส่วนที่ ๑ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ	๒๐๓
ส่วนที่ ๒ การโต้แย้งคำสั่งสงเคราะห์เด็กตามมาตรา ๓๘	๒๑๔
ส่วนที่ ๓ การขยายระยะเวลาตามมาตรา ๔๒	๒๒๖
ส่วนที่ ๔ การกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกกระทำ ทารุณกรรม	๒๓๐
ส่วนที่ ๕ การโต้แย้งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามมาตรา ๔๖	๒๔๐
ส่วนที่ ๖ การส่งจ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองเด็กตามมาตรา ๓๓ (๒)	๒๔๑
ส่วนที่ ๗ การดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิด ตามมาตรา ๓๘ ถึงมาตรา ๔๖	๒๔๖

หมวด ๑

หลักทั่วไป

ส่วนที่ ๑

คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาและมีคำสั่งในคดีดังต่อไปนี้

๑. คดีอาญาทั่วไป ซึ่งมีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด โดยให้ถืออายุเด็กหรือเยาวชนในวันที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕)

๒. คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้ออนมาตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๐ (๒)) ซึ่งเป็นกรณีที่บุคคลอายุไม่เกิน ๒๐ ปี บริบูรณ์ กระทำความผิดและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาแล้ว ศาลที่พิจารณาคดีนั้นเห็นว่า บุคคลผู้กระทำความผิดยังมีสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญา และนิสัยเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน จึงสั่งให้โอนคดีไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจ โดยถือว่าบุคคลผู้กระทำความผิดนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชน

ข้อสังเกต การนับอายุบุคคลนั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖ บัญญัติ ให้เริ่มนับแต่วันเกิด เช่น บุคคลที่เกิดวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ให้นับแต่วันที่เกิดเป็นหนึ่งวันเต็ม โดยไม่นับเป็นชั่วโมง และย่อมมีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ในวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๓ (ก.ยช.* ที่ ๓/๒๕๕๐, ๕/๒๕๕๓, ฎีกาที่ ๑๑๐๕/๒๕๔๖)

๓. คดีแพ่งที่เป็นคดีครอบครัว ได้แก่ คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว แล้วแต่กรณี ซึ่งจะต้องบังคับตาม ป.พ.พ. กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับครอบครัว (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๐ (๓) ประกอบมาตรา ๔)

* ก.ยช. หมายความว่า คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาคดีเยาวชนและครอบครัว

๔. คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๐ (๔)) ได้แก่

๔.๑ คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

๔.๒ คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีที่มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

ข้อสังเกต คู่ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๕

๕. คดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๐ (๕)) ได้แก่ คดีที่ศาลจะต้องพิพากษาหรือสั่งเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว เช่น คดีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖^{*} คดีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐^{**} และคดีตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๕^{***} ซึ่งกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเป็นการเฉพาะ

^{*} พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๔๖ มีผลบังคับใช้เมื่อพ้น ๑๘๐ วัน นับแต่วันประกาศ คือวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๔๗

^{**} พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีผลบังคับใช้เมื่อพ้น ๙๐ วัน นับแต่วันประกาศ คือวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

^{***} พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในทางแพ่งเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิควบคุมดูแลเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๕ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๖ มีผลบังคับใช้เมื่อพ้น ๙๐ วัน นับแต่วันประกาศ คือวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๕๖

ส่วนที่ ๒

คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา

ในกรณีที่มีปัญหาโต้แย้งกันว่าคดีใดบ้างเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว จะต้องส่งสำนวนให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาเป็นที่สุด (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่งและวรรคสามและ ก.ยช. ๑๗/๒๕๕๓)

๑. การส่งสำนวนให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัย

กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาลตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง อาจเกิดขึ้นได้เป็น ๒ กรณี

๑.๑ ศาลเห็นว่ากรณีมีปัญหาเรื่องอำนาจศาล ซึ่งอาจพบปัญหาดังกล่าวเองระหว่างพิจารณาตั้งแต่ชั้นตรวจรับคำฟ้องหรือคำร้องขอจนก่อนมีคำพิพากษาโดยให้ศาลรอการพิจารณาไว้และส่งเรื่องให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัย (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑ วรรคสอง)

๑.๒ คู่ความโต้แย้ง คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายอาจโต้แย้งเรื่องอำนาจศาลได้ ดังนี้

๑.๒.๑ คู่ความยื่นคำร้องก่อนวันสืบพยาน (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑ วรรคสอง) ศาลจะต้องส่งเรื่องให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยทุกเรื่อง แม้ว่าจะมีแนวคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาในเรื่องดังกล่าวไว้แล้ว โดยสั่งในคำร้องว่า

“รับคำร้อง ส่งสำนวนให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยว่าคดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่โดยให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และให้นัดฟังคำวินิจฉัยวันที่

ข้อสังเกต ศาลอาจจดยางานกระบวนพิจารณาส่งสำนวนให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยแทนการสั่งในคำร้องก็ได้ และอาจกำหนดวันนัดฟังคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาไว้ล่วงหน้าหรือใช้วิธีแจ้งให้คู่ความทราบเมื่อประธานศาลฎีกามีคำวินิจฉัยแล้วก็ได้

๑.๒.๒ คู่ความยื่นคำร้องขอหลังวันสืบพยาน ในกรณีนี้ถือเป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาว่ามีเหตุสมควรที่จะให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยหรือไม่ แต่ทั้งนี้คู่ความจะยื่นคำร้องขอหลังจากศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วไม่ได้

๔: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ข้อสังเกต

ก. การวินิจฉัยว่าคดีจะอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลยุติธรรมอื่นหรือไม่ เป็นอำนาจของประธานศาลฎีกาผู้เดียวเท่านั้น ศาลจะก้าวล่วงไปวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวหาได้ไม่

ข. แม้ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง ยังคงใช้คำว่า “กรณีมีปัญหา” เช่นเดียวกับ พ.ร.บ. จัดตั้งศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๒ ซึ่งมีมติของการประชุมร่วมกันของประธานศาลฎีกา ผู้พิพากษาแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว และแผนกทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ว่า

“กรณีมีปัญหา” หมายความว่า กรณีที่ศาลจะต้องมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับปัญหาอำนาจศาลไม่ว่าโดยคู่ความโต้แย้งหรือศาลเห็นเอง และไม่ว่ามีปัญหาในศาลชั้นต้นหรือศาลสูง ศาลดังกล่าวจะต้องเสนอปัญหาให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมาตรา ๑๑ วรรคสองของ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มีการกำหนดหลักการเกี่ยวกับระยะเวลาในการส่งเรื่องให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยใหม่ว่าคู่ความต้องร้องขอก่อนวันสืบพยาน เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรต้องส่งก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษตามมาตรา ๑๑ วรรคสาม ดังนั้น หากมีปัญหาขึ้นในศาลสูงจึงไม่อาจส่งเรื่องให้ประธานศาลฎีกามีคำวินิจฉัยได้ อนึ่ง กรณีมีการโต้แย้งเรื่องอำนาจศาลตั้งแต่ในศาลชั้นต้นแต่ไม่มีการส่งเรื่องให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยโดยผิดหลง ดังนี้ คู่ความอาจยกปัญหาข้อผิดหลงดังกล่าวขึ้นในศาลสูงหรือในกรณีศาลสูงพบปัญหาดังกล่าวเองก็มีอำนาจแก้ไขโดยส่งเรื่องให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยได้ (ค.ยช.ที่ ๕๐/๒๕๕๕)

ค. ในกรณีที่ประธานศาลฎีกามีคำวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาเป็นที่สุด แม้จะมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเข้าสู่สำนวนโดยชอบหลังจากประธานศาลฎีกามีคำวินิจฉัยแล้ว แต่ไม่อาจขอให้ประธานศาลฎีกามีคำวินิจฉัยในคดีเดียวกันได้อีก (ค.ยช.๑๗/๒๕๕๓)

๒. คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาในส่วนของคดีแพ่ง

ในคดีแพ่งมักมีปัญหาขึ้นมาสู่การวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาว่า คดีที่ได้ไต่แย้งกันอยู่นั้น เป็นคดีครอบครัวซึ่งต้องอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ ประธานศาลฎีกา วินิจฉัยวางหลักเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้

๒.๑ ความหมายของคดีครอบครัว

คดีครอบครัว หมายความว่า คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์หรือครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับครอบครัว (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๔) ดังนั้น คดีที่เกี่ยวข้องด้วยการสมรส สิทธิและหน้าที่หรือความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา บิดามารดาและบุตรไม่ว่าในทางใดซึ่งพิพาทกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ทั้งหมด คดีที่เกี่ยวข้องด้วยสถานะและความสามารถของบุคคลเกี่ยวกับครอบครัวหรือส่วนได้เสียของผู้เยาว์ซึ่งพิพาทกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในบรรพ ๑ มาตรา ๒๑ ถึง ๒๘, ๓๒, ๔๓ และ ๔๔ และในบรรพ ๖ มาตรา ๑๖๑๐, ๑๖๑๑, ๑๖๘๗ และ ๑๖๘๒ รวมทั้งคดีที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับครอบครัว ย่อมถือเป็นคดีครอบครัวทั้งสิ้น (ก.ยช.ที่ ๓/๒๕๕๔)

๒.๒ คดีแพ่งที่เป็นคดีครอบครัวตามคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา ได้แก่คดี ที่เกี่ยวกับกรณีดังต่อไปนี้ คือ

๒.๒.๑ สถานะและความสามารถของบุคคล เช่น ฎีการ้องขอให้ศาลสั่งว่าสามี เป็นคนไร้ความสามารถ และตั้งผู้ร้องเป็นผู้อนุบาล (ก.ยช.ที่ ๒/๒๕๓๕, ก.ยช.ที่ ๑๒/๒๕๓๖) ฎีการ้องขอให้ศาลสั่งว่าสามีเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและตั้งผู้ร้องเป็นผู้พิทักษ์ (ก.ยช.ที่ ๒๖/๒๕๔๐) บุตรร้องขอให้บิดาเป็นคนไร้ความสามารถและตั้งผู้ร้องเป็นผู้อนุบาล (ก.ยช.ที่ ๕/๒๕๓๓) มารดาร้องขอให้ศาลสั่งให้หญิงหม้ายเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและขอ เป็นผู้พิทักษ์ (ก.ยช.ที่ ๑๓/๒๕๓๘) พี่สาวร้องขอให้ศาลสั่งน้องชายซึ่งบรรลุนิติภาวะและบิดา มารดาตายไปแล้วเป็นคนไร้ความสามารถ และขอเป็นผู้อนุบาล (ก.ยช.ที่ ๑๔/๒๕๓๘) พี่น้องร่วมบิดา มารดาเดียวกันร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและตั้งเป็นผู้พิทักษ์ (ก.ยช.ที่ ๒๓/๒๕๔๐) ผู้แทน โดยชอบธรรมของผู้เยาว์บอกล้างนิติกรรมที่ผู้เยาว์ทำกับบุคคลอื่น (ก.ยช.ที่ ๒๔/๒๕๕๐) ผู้พิทักษ์ซึ่งเป็นหลานของคนเสมือนไร้ความสามารถยื่นคำร้องขออนุญาต ศาลทำนิติกรรมแทนคนเสมือนไร้ความสามารถ (ก.ยช.ที่ ๔๔/๒๕๕๑) เป็นต้น

๖: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

๒.๒.๒ การหมั้น และการเรียกเงินค่าสินสอดคืน เช่น ฟ้องให้ชดใช้ค่าทดแทน เพราะประพฤติดิตัญญาหมั้น (ค.ยช.ที่ ๑๓/๒๕๔๐) ฟ้องขอให้คืนของหมั้นและเงินที่มอบให้ กับเรียกค่าใช้จ่ายในการเตรียมการสมรส และฟ้องเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นซึ่งร่วมประเวณีกับ หญิงคู่หมั้น (ค.ยช.ที่ ๑๔/๒๕๔๐) ฟ้องเรียกของหมั้นและสินสอดคืนโดยอ้างว่าสัญญาหมั้นเป็นโมฆะ เนื่องจากหญิงคู่หมั้นอายุไม่ครบ ๑๗ ปีบริบูรณ์ (ค.ยช.ที่ ๓๔/๒๕๕๑) เรียกเงินค่าสินสอดคืน โดยอ้างว่าเป็นกรณีที่ไม่มีการสมรสโดยมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่หญิง (ค.ยช.ที่ ๒๕/๒๕๔๑, ๑๒/๒๕๔๓) ฟ้องเรียกของหมั้นและสินสอดคืน โดยอ้างว่าถูกหลอกลวงให้มอบให้และมีสัญญาว่าจะคืน หลังจากนำไปแสดงต่อญาติพี่น้อง (ค.ยช.ที่ ๒๔/๒๕๕๑)

๒.๒.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา เช่น ภริยาฟ้องสามีให้จ่ายค่าอุปการะ เลี้ยงดูตามสัญญา (ค.ยช.ที่ ๗/๒๕๓๘) ฟ้องเรียกค่าทดแทนจากจำเลย โดยกล่าวอ้างว่าจำเลย แสดงตน โดยเปิดเผยเพื่อแสดงว่าจำเลยมีความสัมพันธ์กับสามีโจทก์ในทำนองชู้สาว (ค.ยช.ที่ ๒๕/๒๕๔๐, ๔/๒๕๔๑, ๑/๒๕๕๓) ฟ้องเรียกค่าทดแทนจากชายชู้ (ค.ยช.ที่ ๒/๒๕๔๔)

๒.๒.๔ ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา เช่น ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการขาย ฝากที่ดินสินสมรส ซึ่งกระทำไปโดยปราศจากความยินยอมและมีได้ให้สัตยาบัน (ค.ยช.ที่ ๑๑/ ๒๕๓๓, ค.ยช.ที่ ๓๔/๒๕๕๐) ฟ้องขอให้เพิกถอนรายการจดทะเบียนตามสัญญาซื้อขายที่ดิน ระหว่างโจทก์กับจำเลยโดยให้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินและส่งมอบโฉนดที่ดินแก่โจทก์ซึ่งเป็นสามีโดยอ้างว่าที่ดินเป็นสินส่วนตัวของโจทก์และทำสัญญาซื้อขายโดยเจตนาหลงอันเป็น การฟ้องเรียกสินส่วนตัวคืนจากภริยา (ค.ยช.ที่ ๑๔/๒๕๓๕) ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการโอน กรรมสิทธิ์ที่ดินพร้อมบ้านโดยอ้างว่าเป็นสินสมรส ซึ่งมีได้มีการตกลงแบ่งกันตามบันทึกท้าย ทะเบียนหย่า ถือว่าเป็นการฟ้องขอแบ่งสินสมรส (ค.ยช.ที่ ๑๖/๒๕๓๕) ฟ้องขอให้เพิกถอนสัญญา ให้โดยอ้างว่าเป็นสินสมรส ซึ่งให้ไปโดยโจทก์มิได้รู้เห็นยินยอม ทั้งมิใช่การให้ที่พอสมควรแก่ ฐานะานุรูปของครอบครัวหรือเพื่อการกุศล เพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา (ค.ยช.ที่ ๕/ ๒๕๔๐, ๖/๒๕๔๐) ฟ้องขอให้ผู้จัดการมรดกแบ่งสินสมรสระหว่างโจทก์กับผู้ตาย ถือว่าเป็น คำฟ้องที่เกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา แม้โจทก์จะมีคำขอให้จำเลยแบ่งที่ดินพิพาทใน ส่วนที่เป็นทรัพย์มรดกของผู้ตายให้แก่โจทก์มาด้วย ก็เป็นการฟ้องขอให้บังคับแก่ที่ดินแปลง เดียวกัน โดยอาศัยเหตุที่ว่าโจทก์เป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายซึ่งมีฐานะเป็นทายาท ด้วยคนหนึ่ง ถือเป็นเรื่องสืบเนื่องจากการเป็นสามีภริยาตามกฎหมาย และเกี่ยวเนื่องกับสิทธิ หน้าที่และความสัมพันธ์ในครอบครัวที่จะต้องพิจารณาพิพากษาไปในคราวเดียวกัน (ค.ยช.ที่ ๑๖/๒๕๔๐) ฟ้องขับไล่จำเลยซึ่งเป็นภริยาให้ออกจากบ้านและที่ดินพิพาท โดยอ้างว่า

เป็นส่วนส่วนตัวของโจทก์ และจำเลยให้การต่อสู้ว่าเป็นสินสมรส (ค.ยช.ที่ ๑๘/๒๕๔๐, ๗/๒๕๕๒) กรณีสามีหรือภริยาฟ้องเรียกทรัพย์สินจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง โดยอ้างว่าทรัพย์สินบางรายการเป็นส่วนส่วนตัวของโจทก์บางรายการเป็นสินสมรส (ค.ยช.ที่ ๓๒/๒๕๔๐) สามีฟ้องเรียกเงินตามเช็คจากภริยา โดยอ้างว่าเป็นส่วนตัว และจำเลยให้การต่อสู้ว่าเช็คดังกล่าวเป็นสินสมรส (ค.ยช.ที่ ๓๐/๒๕๔๐) โจทก์และจำเลยต่างเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตาย ฟ้องคดีเพื่อแบ่งปันทรัพย์มรดก แต่คดีกลับมีประเด็นข้อพิพาทเพียงว่าทรัพย์สินพิพาทตามฟ้องเป็นสินสมรสระหว่างเจ้ามรดกกับมารดาจำเลยหรือไม่ จึงเป็นคดีเกี่ยวกับสินสมรส (ค.ยช.ที่ ๒/๒๕๔๑) ฟ้องขอให้บังคับจำเลยซึ่งเคยเป็นภริยาปฏิบัติตามข้อตกลงในบันทึกแบ่งทรัพย์สินระหว่างโจทก์ จำเลยตามบันทึกรายงานประจำวันรับแจ้งเป็นหลักฐาน (ค.ยช.ที่ ๑๗/๒๕๔๖) สามีซึ่งหย่าขาดจากภริยาตามสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลพิพากษาตามยอมแล้ว ฟ้องภริยาให้คืนเงินซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดบัญชีเงินฝากของสามี เนื่องจากภริยาอ้างว่าสามีไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว (ค.ยช.ที่ ๑/๒๕๔๗) ฟ้องให้จำเลยซึ่งเคยเป็นภริยารับผิดชอบค่าเสียหายแก่โจทก์โดยอ้างว่าจำเลยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาประนีประนอมยอมความและคำพิพากษตามยอมคดีหย่าและแบ่งสินสมรส (ค.ยช.ที่ ๓๘/๒๕๕๑)

๒.๒.๕ การสิ้นสุดแห่งการสมรสและขอแบ่งสินสมรส เช่น ฟ้องขอให้แบ่งสินสมรสยังศาลที่ที่ดินพิพาทตั้งอยู่ในเขต (ค.ยช.ที่ ๕/๒๕๓๕) ฟ้องขอให้เพิกถอนการสมรสโดยอ้างว่าเป็นโมฆียะเพราะถูกข่มขู่ (ค.ยช.ที่ ๖/๒๕๓๕) ฟ้องขอหย่าและขอแบ่งสินสมรส (ค.ยช.ที่ ๑/๒๕๓๘) ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมบันทึกข้อตกลงต่อท้ายการหย่าที่โจทก์จำเลยตกลงให้บุตรผู้เยาว์ทั้งสองอยู่ในอำนาจปกครองของจำเลย โดยโจทก์จะไม่เข้ามาเรียกร้อย คัดค้านหรือเพิกถอนอันเป็นการผิดไปจากข้อตกลงที่โจทก์ยินยอมให้จำเลยเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร (ค.ยช.ที่ ๑๘/๒๕๓๘) ฟ้องขอแบ่งสินสมรสเมื่อหย่ากัน (ค.ยช.ที่ ๒๐/๒๕๓๘) ฟ้องว่าโจทก์จำเลยจดทะเบียนหย่าขาดกันแล้ว จำเลยไม่ยอมแบ่งทรัพย์สินตามฟ้องซึ่งเป็นสินสมรสให้แก่โจทก์ (ค.ยช.ที่ ๒๐/๒๕๔๐) โจทก์ซึ่งเคยเป็นภริยาของจำเลยฟ้องขอให้แบ่งทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันในระหว่างอยู่กินเป็นสามีภริยา ถือว่าเป็นการฟ้องขอแบ่งสินสมรส ทั้งในคำฟ้องส่วนที่ขอให้จำเลยร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่ก่อให้เกิดขึ้นระหว่างที่ยังเป็นสามีภริยา โดยให้แบ่งสินสมรสดังกล่าวมาชำระหนี้ นั้นต้องบังคับตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๘๘ และ ๑๔๘๐ (ค.ยช.ที่ ๒๔/๒๕๔๐) ภริยาฟ้องหย่า และเรียกค่าทดแทนจากสามีและหญิงอื่นที่มีความสัมพันธ์ทำนองชู้สาวโดยเปิดเผยตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำกันไว้ (ค.ยช.ที่ ๔/๒๕๔๘,

๘: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

๒/๒๕๕๒) โจทก์ซึ่งเคยเป็นภริยาของจำเลยฟ้องขอให้จำเลยจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินอันเป็นสินสมรสให้แก่โจทก์และบุตรทั้งสอง แม้จะเป็นการขอให้บังคับตามบันทึกข้อตกลงหลังการจดทะเบียนหย่า แต่บันทึกดังกล่าวก็เป็นข้อตกลงที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาในทางทรัพย์สิน (ค.ยช.ที่ ๓๔/๒๕๔๐) ฟ้องว่าการจดทะเบียนหย่าระหว่างโจทก์จำเลยเกิดขึ้นเพราะโจทก์ถูกจำเลยข่มขู่ (ค.ยช.ที่ ๕/๒๕๔๑)

๒.๒.๖ บิดามารดากับบุตร เช่น ฟ้องว่าจำเลยในฐานะบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ และขอให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรตามที่ได้ทำหนังสือยินยอมไว้ (ค.ยช.ที่ ๑/๒๕๓๖) ฟ้องว่าจำเลยมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตร ขอให้จำเลยจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร (ค.ยช.ที่ ๑/๒๕๓๘) ฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนรับรองบุตร (ค.ยช.ที่ ๕/๒๕๓๕) ฟ้องให้จ่ายเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร และฟ้องขอให้ศาลสั่งเปลี่ยนตัวผู้ใช้อำนาจปกครอง (ค.ยช.ที่ ๓/๒๕๓๕) ฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์จากจำเลย แม้จะเป็นการฟ้องขอให้บังคับจำเลยให้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงท้ายทะเบียนการหย่า (ค.ยช.ที่ ๓/๒๕๔๐, ๔/๒๕๔๐, ๓/๒๕๔๐, ๕/๒๕๔๐) โจทก์ซึ่งเคยเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ทั้งสองจากจำเลย แม้จะเป็นการฟ้องขอให้บังคับตามหนังสือสัญญาหย่า ก็ถือว่าหนังสือดังกล่าวเป็นข้อตกลงในเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา บิดา มารดาและบุตรทั้งมีคำขอให้จำเลยชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรทั้งสองจนกว่าจะสำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาอันเป็นคำขอนอกเหนือจากหนังสือสัญญาหย่า (ค.ยช.ที่ ๑๓/๒๕๔๐, ๒๘/๒๕๔๐) บุตรฟ้องภริยาคนใหม่ของบิดาไม่ให้ขัดขวางในการที่โจทก์จะเข้าพบพูดคุยเยี่ยมปรนนิบัติและรักษาพยาบาลบิดา (ค.ยช.ที่ ๒/๒๕๓๕) ฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม (ค.ยช.ที่ ๑๕/๒๕๔๓) ฟ้องขอให้เพิกถอนชื่อว่าเป็นบิดาออกจากสูติบัตร (ค.ยช.ที่ ๑๕/๒๕๔๘) ฟ้องขอให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูตามสัญญาประนีประนอมยอมความในคดีฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตร (ค.ยช.ที่ ๓๓/๒๕๕๐) ทายาทซึ่งอ้างว่าเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกฟ้องขอให้ศาลพิพากษาว่าจำเลยมิใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกและขอให้เพิกถอนสูติบัตรรวมทั้งเอกสารราชการอื่นทั้งหมดที่แสดงว่าจำเลยเป็นบุตรของเจ้ามรดก (ค.ยช.ที่ ๔/๒๕๕๒)

๒.๓ คดีแพ่งที่ไม่เป็นคดีครอบครัวตามคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกา ได้แก่คดีที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังต่อไปนี้ คือ

๒.๓.๑ การร้องขอให้ศาลสั่งว่าบุคคลใดเป็นคนสาบสูญตาม ป.พ.พ. มาตรา ๖๑ (ค.ยช.ที่ ๓/๒๕๓๖, ๒๕/๒๕๔๑, ๕/๒๕๔๓, ๑๓/๒๕๔๔)

๙: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

๒.๓.๒ การร้องขอให้ศาลตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ (ค.ยช.ที่ ๑๕/๒๕๔๐, ๓๒/๒๕๔๑, ๑/๒๕๔๓)

๒.๓.๓ คดีผู้เยาว์ร้องขอจัดการทรัพย์สินมรดก (ค.ยช.ที่ ๑๐/๒๕๓๗)

๒.๓.๔ โจทก์ซึ่งเป็นผู้อนุบาลฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการโอนที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างโดยอ้างว่าจำเลยใช้กลฉ้อฉลหลอกลวงให้คนไร้ความสามารถทำนิติกรรม (ค.ยช.ที่ ๑๘/๒๕๔๔)

๒.๓.๕ การที่โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลย ซึ่งเป็นผู้เยาว์ร่วมกับจำเลยอื่น ในฐานะเจ้าของรวมในที่ดินพิพาทให้แบ่งกรรมสิทธิ์รวม (ค.ยช.ที่ ๒๓/๒๕๔๑)

๒.๓.๖ คดีเพิกถอนการให้โดยเสน่หาเพราะจำเลยซึ่งเป็นผู้เยาว์ประพฤติเนรคุณ (ค.ยช.ที่ ๖/๒๕๔๑)

๒.๓.๗ การที่โจทก์ซึ่งเป็นสามีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายฟ้องจำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกให้โอนทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกับผู้ตายและทรัพย์สินตามพินัยกรรมให้แก่ตน มิใช่คดีเกี่ยวกับสินสมรสหรือความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา (ค.ยช.ที่ ๓/๒๕๔๑)

๒.๓.๘ เจ้าหนี้ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ในทางครอบครัวฟ้องขอให้เพิกถอนข้อตกลงในบันทึกท้ายทะเบียนการหย่าที่ทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ (ค.ยช.ที่ ๒๒/๒๕๔๖)

๒.๓.๙ โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองให้ชำระหนี้ แม้จะอ้างว่าเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นระหว่างสมรสซึ่งจำเลยทั้งสองต้องร่วมกันรับผิดชอบ โจทก์ แต่กรณีเป็นข้อโต้แย้งระหว่างโจทก์ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกกับจำเลยทั้งสอง มิใช่กรณีพิพาทระหว่างจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นสามีภริยากัน (ค.ยช.ที่ ๓๒/๒๕๕๑)

๒.๔ การฟ้องคดีแพ่งที่มีประเด็นพิพาททั้งที่อยู่ในอำนาจและไม่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวรวมมาในคดีเดียวกัน กล่าวคือ เป็นกรณีที่คดีดังกล่าวอยู่ในอำนาจของศาลสองศาลซึ่งต่างก็มีอำนาจพิจารณาคดีด้วยกันและมูลความแห่งคดีเกี่ยวข้องกัน ซึ่งในกรณีเช่นนี้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ทั้งคดี รวมทั้งให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาข้อหาในส่วนที่มีใช่คดีครอบครัวด้วย เช่น

โจทก์ซึ่งเป็นภริยาของจำเลยที่ ๑ ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายที่ดินและตึกแถวพิพาทระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๒ โดยอ้างว่าเป็นสินสมรสของโจทก์ ร่วมกับจำเลยที่ ๑ ครั้งหนึ่ง ซึ่งจำเลยที่ ๑ จดทะเบียนโอนขายให้แก่จำเลยที่ ๒ โดยมิได้รับความยินยอมจากโจทก์ก่อน เป็นการฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมเกี่ยวกับการจัดการสินสมรสที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งกระทำไปฝ่ายเดียว หรือโดยปราศจากความยินยอมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งตาม

๑๐: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๓๖(๑) และมาตรา ๑๔๘๐ จึงเป็นคดีแพ่งที่ฟ้องต่อศาลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาในทางทรัพย์สิน ซึ่งจะต้องบังคับตาม ป.พ.พ. บรรพ ๕ อันเป็นคดีครอบครัว ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑ (๓)

คำฟ้องโจทก์ที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้โดยเสน่หาระหว่างจำเลยที่ ๒ กับจำเลยที่ ๓ และที่ ๔ แม้โจทก์จะกล่าวอ้างว่ากรรมสิทธิ์ที่ดินและตึกแถวพิพาทครึ่งหนึ่งเป็นสินสมรส แต่โจทก์มิได้มีนิติสัมพันธ์ในทางครอบครัวเกี่ยวข้องกับจำเลยที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๔ จึงเป็นคำฟ้องที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมโดยทั่วไปเท่านั้น มิใช่คดีแพ่งที่ฟ้องเกี่ยวกับครอบครัวไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว อย่างไรก็ตาม คำฟ้องโจทก์ที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๒ และที่ขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้โดยเสน่หาระหว่างจำเลยที่ ๒ กับจำเลยที่ ๓ และที่ ๔ นั้น เป็นการขอให้เพิกถอนการทำนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินและตึกแถวพิพาทอันเดียวกัน ทั้งเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องกันด้วยถือได้ว่ามูลความแห่งคดีเกี่ยวข้องกันตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕ โจทก์จึงมีสิทธิเสนอคำฟ้องในส่วนที่เกี่ยวกับการขอให้เพิกถอนนิติกรรมการให้โดยเสน่หาระหว่างจำเลยที่ ๒ กับจำเลยที่ ๓ และที่ ๔ ในที่ดินและตึกแถวพิพาทต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ด้วย แต่โจทก์ไม่อาจเสนอคำฟ้องในส่วนที่เกี่ยวกับการขอให้เพิกถอนนิติกรรมการซื้อขายระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๒ ในที่ดินและตึกแถวพิพาทซึ่งเป็นคดีครอบครัวต่อศาลธรรมดา ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามคำฟ้องโจทก์ทั้งคดี (ค.ยช.ที่ ๑๑/๒๕๔๑, ๑๐/๒๕๕๒)

๓. คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาในส่วน of คดีอาญา

ในคดีอาญามีกรณีที่มีการส่งสำนวนไปให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัย ดังนี้

๓.๑ คดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งให้รับของกลาง การขอคืนของกลาง ต้องร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัว (ค.ยช.ที่ ๑๕/๒๕๓๕)

๓.๒ ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยตาม ป.วิ.อ มาตรา ๔๔/๑วรรคหนึ่ง ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งพิจารณาคดีอาญาได้ (ค.ยช.ที่ ๓๖/๒๕๕๐)

๓.๓ ในกรณีที่มีปัญหาโต้แย้งในชั้นคัดฟ้อง หรือฝากขังว่าคดีอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลใด ก็ต้องส่งเรื่องให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัย (ค.ยช.ที่ ๓/๒๕๕๐)

๑๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

๓.๔ จำเลยเกิดเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔ จึงมีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ ในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ เมื่อจำเลยกระทำความผิดในวันดังกล่าว คดีจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว (ค.ยช. ที่ ๕/๒๕๕๓)

๔. คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาในส่วนของคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

กรณีศาลจะต้องมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ และ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ เช่น

บิดายื่นคำร้องขอให้ศาลไต่สวนและมีคำสั่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและคณะกรรมการคุ้มครองเด็กประจำจังหวัดส่งบุตรคืนให้แก่ผู้ร้องอันเป็นการโต้แย้งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กของผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีคำสั่งให้เด็กเข้ารับการสงเคราะห์ตามมาตรา ๓๘ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก ฯ (ค.ยช.ที่ ๕๐/๒๕๕๓)

๕. คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาในส่วนของคดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว

๕.๑ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในการกระทำความผิดต่อกฎหมายหลายบท โดยขอให้ลงโทษทั้งความผิดตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ และความผิดตามกฎหมายอื่นซึ่งมีโทษสูงกว่า จึงเป็นกรณีที่ต้องบังคับตามกฎหมายที่มีโทษสูงกว่าตามความในพ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ มาตรา ๒๖ วรรคสอง โจทก์จึงขอจะฟ้องจำเลยทั้งสองฐานความผิดต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีโทษสูงกว่าได้ตามปวอ.มาตรา ๒๔ วรรคสอง (ค.ยช.ที่ ๑๖/๒๕๕๑, ๓๐/๒๕๕๑ และ ๓๕/๒๕๕๑)

๕.๒ แม้ความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยกับผู้เสียหายและการกระทำของจำเลยตามคำฟ้องของโจทก์ถือได้ว่าเป็นการกระทำความผิดฐานความรุนแรงในครอบครัว ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวฯ แต่เมื่อตามคำขอท้ายฟ้อง โจทก์ไม่ได้ขอให้ศาลลงโทษจำเลยในความผิดฐานความรุนแรงในครอบครัวเป็นอีกฐานความผิดหนึ่ง นอกเหนือจากความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น คดีจึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว (ค.ยช.ที่ ๒๐/๒๕๕๓)

ข้อสังเกต พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ และพ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติให้ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลที่มี

๑๒: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวด้วย เว้นแต่กรณี que เข้าเงื่อนไขให้ศาลอื่นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ได้ ดังคำวินิจฉัยประธานศาลฎีกาข้างต้น

๕.๓ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๔ กำหนดบทนิยามของคดีครอบครัวให้รวมถึงคดีแพ่งที่บังคับตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวด้วย ดังนี้ คดีที่ต้องใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งตามหลักกฎหมายอิสลามเรื่องครอบครัวของอิสลามศาสนิก ซึ่งเป็นกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว จึงเป็นคดีครอบครัว (ค.ย.ช. ๕/๒๕๕๕)

ส่วนที่ ๓

องค์คณะผู้พิพากษาและผู้พิพากษาสมทบ

องค์คณะผู้พิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีอาญาและคดีแพ่งทั่วไป ต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่ง ต้องเป็นสตรีจึงเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาได้ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๒๓

ส่วนคดีที่อยู่ในอำนาจของผู้พิพากษานายเดี่ยว ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวคนเดียวก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๔ และ ๒๕ และหากในการพิจารณาคดีมีเหตุสมควรสามารถสั่งให้ผู้พิพากษาสมทบคนใดคนหนึ่ง นั่งพิจารณาพิพากษาคดีด้วยอีกก็ได้ โดยองค์คณะดังกล่าวมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดี ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๒๕ หรือมาตรา ๒๖ ได้ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๒๔

สำหรับคดีแพ่งที่ผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียในคดีนั้น ก่อนเริ่มพิจารณาคดี ให้ผู้พิพากษาสอบถามคู่ความว่าประสงค์จะให้มิให้ผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วยหรือไม่ ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์ให้มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วย ก็ให้ผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนเป็นองค์คณะพิจารณาคดีได้ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๗ วรรคหนึ่ง

อนึ่ง ถ้าในระหว่างการพิจารณาของศาลที่ไม่มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะ ข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่าคดีนั้นเป็นคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ให้ศาล กำหนดให้มีผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรีตามมาตรา ๒๓ เป็นองค์คณะ แต่ทั้งนี้ไม่มีผลกระทบกระเทือนกระบวนการพิจารณาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๗ วรรคสอง

หมวด ๒

กระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง

ส่วนที่ ๑

กระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้น

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีครบถ้วนตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๐ (๓) ต้องอยู่ภายใต้บังคับ ป.วิ.พ. ว่าด้วยเรื่องเขตอำนาจศาลซึ่งมีทั้งกรณีที่ต้องยื่นเป็นคำฟ้อง และกรณีที่ยื่นเป็นคำร้องขอ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

๑. คดีครบถ้วนที่ต้องยื่นเป็นคำฟ้อง เป็นกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๕ เช่น ฟ้องหย่า ฟ้องเกี่ยวกับอำนาจปกครอง ฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู และฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตร เป็นต้น

ในกรณีคู่ความไม่มีทนายความ จะขอให้ศาลแต่งตั้งให้ก็ได้ ทนายความที่ศาลแต่งตั้งให้ได้รับค่าป่วยการตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕๘)

ในคดีครบถ้วนที่เป็นคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย และฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้น โจทก์หรือผู้ร้องอาจยื่นคำฟ้องหรือคำร้องเป็นหนังสือหรือมาแถลงข้อหาด้วยวาจาต่อหน้าศาลก็ได้ ถ้ามาแถลงข้อหาด้วยวาจาให้ศาลมีอำนาจสอบถามตามที่จำเป็นแล้วบันทึกรายการแห่งข้อหาเหล่านั้น อ่านให้โจทก์หรือ ผู้ร้องฟังและให้ลงลายมือชื่อไว้ และในคดีดังกล่าวโจทก์หรือผู้ร้องจะมอบอำนาจให้บุคคลหรือองค์การใดดำเนินคดีแทนหรือบุคคลหรือองค์การใดจะขออนุญาตต่อศาลดำเนินคดีแทนผู้เยาว์ก็ได้ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕๗)

ข้อสังเกต

ก. กรณีที่บุคคลหรือองค์การได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินคดีแทนโจทก์หรือผู้ร้อง บุคคลหรือองค์การนั้นไม่ต้องขออนุญาตต่อศาลดำเนินคดีแทน แต่ถ้าบุคคลหรือองค์การจะดำเนินคดีแทนผู้เยาว์โดยไม่ได้รับมอบอำนาจจะต้องขออนุญาตต่อศาล

ข. การฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๕ หากบิดามีชีวิตอยู่ต้องดำเนินคดีโดยทำเป็นคำฟ้อง แต่ถ้าบิดาถึงแก่ความตายให้ยื่นเป็นคำร้องขอโดย

๑๕: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของศาลการ

ส่งสำเนาให้แก่ ทายาทของผู้ตายทราบเพื่อให้มีโอกาสดักค้ำ แต่จะยื่นฟ้องทายาทผู้ตายเพื่อให้ศาลพิพากษาว่า เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายไม่ได้ (ฎีกาที่ ๕๕๐๕/๒๕๓๗, ๘๕๐๔/๒๕๔๔)

ค. หญิงฟ้องปฏิเสธความเป็นบุตรของเด็กที่มีใช้บุตรของตนได้ หากหญิงถึงแก่ความตายแล้ว บุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้นสามารถฟ้องปฏิเสธความเป็นบุตรของเด็กได้ เพราะการที่เด็กมีชื่อ อยู่ในทะเบียนบ้านว่าเป็นบุตรของหญิงนั้น เป็นการโต้แย้งสิทธิแล้ว (ฎีกาที่ ๑๕๕๓/๒๕๕๑)

๑.๑ การตรวจคำฟ้อง โดยทั่วไปให้ใช้หลักการตรวจเช่นเดียวกับกระบวนการพิจารณาคดีแพ่ง แบบสามัญ ดังนี้

๑.๑.๑ คดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ หากมีปัญหาว่าคดีไม่ได้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว ดังนี้

“ตามคำฟ้องเป็นกรณีที่มีปัญหาว่าเป็นคดีครอบครัวหรือไม่ จึงให้รับส่งสำนวนไปยังประธานศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด ศาลจะพิจารณาสั่งคำฟ้องภายหลังรับแจ้งคำวินิจฉัยชี้ขาดจากประธานศาลฎีกาแล้ว”

ข้อสังเกต การขอให้ประธานศาลฎีกาวินิจฉัยชี้ขาดว่าคดีอยู่ในอำนาจศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ คู่ความจะต้องร้องขอก่อนวันสืบพยาน แต่ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรให้กระทำได้ ก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑ วรรคสอง และวรรคสาม)

๑.๑.๒ คดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวที่พิจารณาหรือไม่ ต้องพิจารณาว่ามูลคดีเกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวนั้นหรือไม่ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๔

ในคดีฟ้องหย่าให้พิจารณาว่า เหตุหย่าเกิดขึ้นที่ใดถือว่ามูลคดีเกิดที่นั่น มิให้ถือว่า สถานที่จดทะเบียนสมรสเป็นสถานที่มูลคดีเกิด (ค.ยช. ที่ ๑๗/๒๕๔๒)

ในกรณีที่ฟ้องบังคับให้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงในการจดทะเบียนหย่าถือว่าสถานที่จดทะเบียนหย่าเป็นสถานที่มูลคดีเกิด (ฎีกาที่ ๖๑๕๕/๒๕๔๐)

๑.๑.๓ โจทก์ลงชื่อในคำฟ้องหรือไม่ หากมีการมอบอำนาจให้ฟ้องคดีถือว่าผู้รับมอบอำนาจลงชื่อถูกต้องหรือไม่ มิใช่มอบอำนาจหรือสำเนาไปมอบอำนาจแนบมากับคำฟ้องหรือไม่

ข้อสังเกต

๑๖: ร่างคู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

ก. “บุคคลหรือองค์กร” ที่จะดำเนินคดีแทนผู้เยาว์ ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕๗ วรรคสอง ศาลต้องได้ส่วนให้ได้ความว่าองค์กรดังกล่าวได้ปฏิบัติงานด้านสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ พัฒนาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

ข. การฟ้องคดีให้รับเด็กเป็นบุตรตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๖ กรณีที่เด็กอายุยังไม่ครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์ ผู้แทนโดยชอบธรรมต้องเป็นผู้ฟ้องแทนโดยต้องระบุในคำฟ้องว่าเด็กชาย/เด็กหญิงโดยนางสาว/นาง มารดาผู้แทนโดยชอบธรรม

แต่ถ้าเด็กอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์แล้ว เด็กต้องฟ้องคดีเองโดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม ดังนั้น ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่สามารถฟ้องคดีแทนเด็กได้เอง เว้นแต่ได้รับมอบอำนาจจากเด็ก

หากเด็กบรรลุนิติภาวะแล้วจะต้องฟ้องคดีภายใน ๑ ปี นับแต่วันบรรลุนิติภาวะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๖

๑.๑.๔ คดีมีทุนทรัพย์หรือไม่ ต้องตรวจสอบว่าเป็นคดีมีทุนทรัพย์หรือไม่ เพื่อพิจารณาว่า เสียค่าธรรมเนียมศาลครบถ้วนหรือไม่ ถ้ายังเสียไม่ครบถ้วนควรต้องสั่งให้เสียค่าธรรมเนียมให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนด กรณีที่ศาลตั้งขึ้นหรือไม่รับคำฟ้องก็ให้มีคำสั่งคืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมด

คดีมีทุนทรัพย์ เช่น ฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู ค่าทดแทน ค่าเลี้ยงชีพ แต่สำหรับ คดีฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือค่าเลี้ยงชีพ แม้จะเป็นคดีมีทุนทรัพย์แต่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องชำระค่าขึ้นศาลและค่าฤชาธรรมเนียม (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕๕)

คดีไม่มีทุนทรัพย์ เช่น ฟ้องหย่า ฟ้องเกี่ยวกับอำนาจปกครอง ฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตร ฟ้องขอให้ถอนการจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ฟ้องขอให้ศาลอนุญาตให้สมรส ฟ้องให้ศาลแสดงว่า การสมรสเป็นโมฆะ หรือฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการสมรส

ข้อสังเกต

ก. คดีครอบครัวที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท ให้เรียกค่าขึ้นศาลตามตาราง ๑ ท้าย ป.วิ.พ. แต่ค่าขึ้นศาลรวมกันแล้วไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท ส่วนค่าขึ้นศาลชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ให้เสียตามจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา โดยนำ ป.วิ.พ. มาตรา ๑๕๐ จัตวา มาใช้โดยอนุโลม ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖

ข. กรณีฟ้องเป็นคดีมีทุนทรัพย์ ทั้งที่ได้รับความยกเว้นและไม่ได้รับความยกเว้นค่าขึ้นศาลและค่าฤชาธรรมเนียมรวมกันมา ให้คิดค่าขึ้นศาลและค่าฤชาธรรมเนียมเฉพาะที่ไม่ได้รับยกเว้น

กรณีเสียค่าธรรมเนียมศาลไม่ถูกต้อง สั่งว่า

“ตามคำฟ้องเป็นคดีมีทุนทรัพย์ซึ่งโจทก์ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลที่ยังขาดอยู่เป็นเงิน บาท จึงให้โจทก์นำค่าธรรมเนียมที่ยังขาดอยู่มาวางศาลภายใน วัน นับแต่วันนี้”

ถ้าต่อมา มีการนำเงินค่าธรรมเนียมศาลมาวางไว้ครบถ้วน ศาลจะมีคำสั่งรับคำฟ้อง ตามปกติ แต่ถ้าไม่วางเงินภายในกำหนด สั่งว่า

“โจทก์ไม่วางเงินค่าธรรมเนียมศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด จึงไม่รับคำฟ้องโจทก์ ให้คืนค่าธรรมเนียมศาลในส่วนที่วางไว้แล้วทั้งหมด”

ข้อสังเกต หากมีคำฟ้องส่วนที่ได้รับยกเว้นค่าขึ้นศาลและค่าฤชาธรรมเนียมอยู่ด้วย ต้องรับคำฟ้องส่วนนี้ไว้พิจารณา

๑.๒ การสั่งคำฟ้อง

๑.๒.๑ กรณีสั่งรับคำฟ้อง

(๑) คดีครอบครัวที่ผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย สั่งว่า

“รับคำฟ้อง หมายส่งสำเนาให้จำเลยโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ / โดยเจ้าพนักงานศาล ให้โจทก์นำส่งภายใน ๗ วัน ถ้าส่งไม่ได้ ให้โจทก์แถลงเพื่อดำเนินการต่อไปภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันส่งไม่ได้ มิฉะนั้นถือว่าโจทก์ทิ้งฟ้อง นัดพร้อม / นัดชี้สองสถาน / นัดสืบพยานโจทก์ / นัดประนีประนอม วันที่ เวลา” หรือ

“รับคำฟ้อง หมายส่งสำเนาให้จำเลยตามข้อบังคับว่าด้วยการส่งคำคู่ความและ เอกสารทางคดี ให้โจทก์วางเงินค่านำส่งภายในวันนี้ มิฉะนั้นถือว่าทิ้งฟ้อง นัดพร้อม / นัดชี้สองสถาน / นัดสืบพยานโจทก์ / นัดประนีประนอม วันที่ เวลา”

(๒) คดีครอบครัวที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย เมื่อศาลได้รับคำฟ้อง ให้ศาลแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ที่ผู้เยาว์อยู่ในเขตอำนาจทราบ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖๖๗ วรรคหนึ่ง) สั่งว่า

“รับคำฟ้อง หมายส่งสำเนาให้จำเลย โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ / โดยเจ้าพนักงานศาล ให้โจทก์นำส่งภายใน ๗ วัน ถ้าส่งไม่ได้ ให้โจทก์แถลงให้ศาลทราบภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันส่งไม่ได้ และให้โจทก์ไปให้ถ้อยคำต่อผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ภายใน ๑๕ วัน มิฉะนั้นถือว่าโจทก์ ทิ้งฟ้อง แจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ นัดพร้อม / นัดชี้สองสถาน / นัดสืบพยานโจทก์ / นัดประนีประนอม วันที่ เวลา” หรือ

“รับคำฟ้อง หมายส่งสำเนาให้จำเลยตามข้อบังคับว่าด้วยการส่งคำ

๑๘: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

คู่ความและ เอกสารทางคดี ให้โจทก์วางเงินค่านำส่งภายในวันนี้ และให้โจทก์ไปให้ถ้อยคำต่อ
ผู้อำนวยการสถานพินิจ ฯ ภายใน ๑๕ วัน มิฉะนั้นถือว่าทิ้งฟ้อง แจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ
นัดพร้อม / นัดชี้สองสถาน / นัดสืบพยานโจทก์ / นัดประนีประนอม วันที่ เวลา
.....”

เมื่อศาลได้รับรายงานและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ ฯ
ต้องแจ้งให้คู่ความทราบ คู่ความมีสิทธิที่จะแถลงคัดค้านและนำสืบหักล้างได้ (ตาม พ.ร.บ.
ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๖๘) โดยสั่งในรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจ ฯ ว่า

“แจ้งให้คู่ความทราบ หากจะคัดค้านประการใด ให้คัดค้านก่อน
มีคำพิพากษา”

กรณีมีคำคัดค้าน หากทำคำคัดค้านเป็นหนังสือ ให้ส่งสำเนาให้คู่ความ
อีกฝ่ายหนึ่งทราบ แล้วนัดไต่สวนคำคัดค้านให้ได้ความต่อไปก่อนมีคำพิพากษา

กรณีจำเลยเป็นคนต่างชาติหรืออยู่ต่างประเทศ ไม่มีหรือไม่เคยมี
ภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ไม่ได้ประกอบหรือเคยประกอบกิจการในราชอาณาจักร (ส่งหมาย
ต่างประเทศ) สั่งว่า

“รับคำฟ้อง หมายส่งสำเนาให้จำเลย ให้โจทก์ทำคำแปลภาษาอังกฤษ
และภาษา (ภาษาประจำชาติของจำเลย) วางค่าธรรมเนียมในการส่งหมาย ภายใน
วัน มีหนังสือถึงสำนักงานศาลยุติธรรมดำเนินการตามระเบียบ” หากเป็นคดีครอบครัวที่มีผู้เยาว์
มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียให้สั่งเพิ่มเติมว่า “ให้โจทก์ไปให้ถ้อยคำต่อผู้อำนวยการสถาน
พินิจฯ ภายใน ๑๕ วัน มิฉะนั้น ถือว่าทิ้งฟ้อง แจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบเพื่อดำเนินการ
ต่อไป” เมื่อโจทก์เสนอคำแปล วางค่าธรรมเนียมแล้ว จากนั้นให้มีหนังสือถึงสำนักงาน
ศาลยุติธรรมดำเนินการส่ง

ข้อสังเกต

ก. การส่งหมายต่างประเทศพิจารณาหลักเกณฑ์และวิธีการตาม ป.วิ.พ.
มาตรา ๘๓ ทวิ ถึงมาตรา ๘๓ อัญญ

ข. วิธีปิดประกาศที่ศาล มีผลใช้ได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเวลาหกสิบวัน นับ
แต่วันที่ปิดประกาศไว้ที่ศาลตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๘๓ อัญญ

ค. กรณีส่งหมายต่างประเทศ และไม่ได้รับแจ้งผลการส่งหมายภายใน
๑๘๐ วัน ให้ส่งโดยวิธีประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ทั้งนี้ ให้หมายความว่า
รวมถึงกรณีส่งหมายไม่ได้ด้วย

๑.๒.๒ กรณีสั่งไม่รับคำฟ้องหรือแก้ไขคำฟ้อง เช่น คำฟ้องมีข้อบกพร่อง ฟ้องผิดศาล ให้ระบุข้อบกพร่องหรือเหตุที่คดีไม่อยู่ในเขตอำนาจศาล ซึ่งกรณีนี้ศาลต้องสั่งคืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมด เว้นแต่ศาลคืนคำฟ้องโดยให้แก้ไขข้อบกพร่องภายในกำหนดระยะเวลา ถ้าไม่ปฏิบัติตาม จึงมีคำสั่งว่า “ไม่รับคำฟ้อง คืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมด”

ในกรณีที่ฟ้องโจทก์มีทั้งคำขอในส่วนที่เป็นคดีครอบครัวและไม่ใช่คดีครอบครัว เคยมีคำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาว่า หากคำขอมีมูลความแห่งคดีเกี่ยวข้องกัน ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิจารณาพิพากษารวมไปด้วยได้ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕ (ค.ยช. ที่ ๕/๒๕๓๕, ๖/๒๕๓๕) จึงสามารถสั่งรับคำฟ้องได้ทั้งหมด

ส่วนกรณีมูลความแห่งคดีบางประเด็นไม่เกี่ยวข้องกับคดีครอบครัว หรือในคดีที่มีคู่ความหลายคนและคดีของคู่ความบางคนไม่มีความสัมพันธ์ทางครอบครัว หากศาลเห็นว่ามูลความแห่งคดีหรือคดีของคู่ความดังกล่าวไม่น่าจะเป็นคดีครอบครัว ต้องส่งเรื่องให้ประธานศาลฎีกามีคำวินิจฉัย ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑ จึงจะพิจารณาสั่งคำฟ้องดังกล่าวต่อไป (ค.ยช. ที่ ๑/๒๕๓๘, ๑๓/๒๕๔๐)

๑.๓ การตรวจคำให้การ

๑.๓.๑ การตรวจคำให้การก่อนสั่งคดี

(๑) ให้ตรวจรายงานการเดินหมาย ว่าจำเลยได้รับหมายเรียกและสำเนา คำฟ้อง เมื่อใด พ้นกำหนดยื่นคำให้การแล้วหรือไม่ ถ้าไม่พบรายงานการเดินหมาย สั่งว่า “เมื่อรายงานการ เดินหมายเข้าสำนวนแล้วให้นำมาเสนอเพื่อพิจารณาสั่งต่อไป”

(๒) ให้ตรวจคำให้การและระยะเวลาการยื่นคำให้การ การแก้ไขเพิ่มเติม คำให้การ การขอขยายระยะเวลายื่นคำให้การ การขออนุญาตยื่นคำให้การ รวมทั้งการฟ้องแย้ง เข้ามาในคำให้การ และคำให้การแก้ฟ้องแย้ง โดยใช้หลักการเช่นเดียวกับวิธีพิจารณาคดีแพ่ง แบบสามัญ

(๓) กรณีมีคำฟ้องแย้งเข้ามาในคำให้การ ตรวจดูว่าเป็นคดีมีทุนทรัพย์ หรือไม่ และได้รับการยกเว้นค่าขึ้นศาลและค่าฤชาธรรมเนียมหรือไม่ เพื่อเรียกค่าธรรมเนียมศาล ให้ถูกต้อง นอกจากนี้ต้องพิจารณาด้วยว่าคำฟ้องแย้งมีผลทำให้เป็นคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์ หรือส่วนได้เสียหรือไม่ เพื่อจะได้สั่งการต่อไป

(๔) เมื่อจำเลยยื่นคำให้การ จึงจะพิจารณาได้ว่าเป็นคดีครอบครัว ที่มีข้อพิพาทหรือไม่ หากเป็นคดีครอบครัวที่มีข้อพิพาท ให้ส่งศูนย์ประนีประนอมคดีครอบครัว เพื่อกำหนดวันนัดประนีประนอมทุกคดี

๒๐: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

อนึ่ง เมื่อเกิดข้อพิพาทเกี่ยวกับครอบครัวยอมส่งผลต่อสมาชิกในครอบครัว และอาจทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา การที่คู่ความสามารถตกลงกันได้เป็นการระงับข้อพิพาทที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คู่ความสูงสุด ระบบในการไกล่เกลี่ยจึงได้นำมาใช้ในคดีครอบครัวเพื่อความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๖, ๑๔๘

ในการประนีประนอม ผู้รับผิดชอบราชการศาลมีหน้าที่แต่งตั้งผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวทำการไกล่เกลี่ยคดีครอบครัวที่มีข้อพิพาท ทั้งนี้ เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และรายงานผลการไกล่เกลี่ยคดีครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๓.๒ การสั่งคำให้การ แบ่งออกเป็น ๒ กรณี ดังนี้

(๑) การสั่งรับคำให้การ

กรณีทั่วไป สั่งว่า

“รับเป็นคำให้การของจำเลย สำเนาให้โจทก์ นัดประนีประนอมตามที่นัดไว้เดิม”

กรณีผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย สั่งว่า

“รับเป็นคำให้การของจำเลย สำเนาให้โจทก์ นัดประนีประนอมตามที่นัดไว้เดิม ให้จำเลยไปให้ถ้อยคำต่อผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ภายใน ๑๕ วัน แจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบ”

กรณีจำเลยบางคนขาดนัดยื่นคำให้การ สั่งว่า

“รับเป็นคำให้การของจำเลยที่ ๑ สำเนาให้โจทก์ ส่วนจำเลยที่ ๒ ขาดนัดยื่นคำให้การแล้ว จึงชี้สองสถาน/นัดประนีประนอมตามที่นัดไว้เดิม”

กรณีจำเลยยื่นคำให้การพร้อมกับคำฟ้องแย้ง สั่งว่า

“รับเป็นคำให้การและฟ้องแย้ง ให้จำเลยนำส่งหมายเรียกและสำเนาคำให้การและ ฟ้องแย้งให้โจทก์ภายใน ๗ วัน หากส่งไม่ได้ให้แถลงให้ศาลทราบภายใน ๑๕ วัน มิฉะนั้นถือว่าทิ้งฟ้องแย้ง”

หากฟ้องแย้งเป็นคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย นอกจากตั้งข้อความ ดังข้างต้นแล้ว ให้ตั้งเพิ่มเติมว่า

“เนื่องจากเป็นคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย จึงให้จำเลยไปให้ถ้อยคำต่อผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ภายใน ๑๕ วัน แจ้งให้ผู้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบ”

แต่ถ้าคำฟ้องแย้งไม่เกี่ยวกับมูลคดีครอบครัว สั่งว่า

“รับเป็นคำให้การของจำเลย แต่ฟ้องแย้งไม่เกี่ยวข้องกับมูลคดีครอบครัวตามคำฟ้องโจทก์ จึงไม่รับคำฟ้องแย้ง สำเนาคำให้การแก่โจทก์ หมายนัดชี้สองสถาน/นัดสืบพยานโจทก์ การส่งหากไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิด”

ข้อสังเกต แม้จำเลยบางคนยื่นคำให้การบางคนขาดนัดยื่นคำให้การ ก็ถือว่าเป็นคดีครอบครัวที่มีข้อพิพาท ให้ส่งศูนย์ประเมินประนอมคดีครอบครัว

(๒) การสั่งไม่รับคำให้การ

กรณีจำเลยไม่ยื่นคำให้การภายในกำหนด สั่งว่า

“จำเลยรับหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องในวันที่ แต่ยื่นคำให้การในวันนี้ ซึ่งพ้นกำหนดเวลายื่นคำให้การแล้ว จึงไม่รับคำให้การของจำเลย”

กรณีจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ สั่งว่า

“จำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ แต่เนื่องจาก เป็นคดีเกี่ยวข้องกับสิทธิในครอบครัว จึงให้นัดสืบพยานโจทก์ฝ่ายเดียว หมายแจ้งวันนัดให้จำเลยทราบ ไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิด ให้โจทก์นำส่งภายใน ๗ วัน”

๑.๔ การรับโอนคดี ให้พิจารณาดังนี้

กรณีที่ศาลธรรมดาโอนคดีมายังศาลเยาวชนและครอบครัวตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔ วรรคสอง ศาลเยาวชนและครอบครัวอาจมีความเห็นเป็น ๒ กรณี คือ

๑.๔.๑ กรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นว่า มีปัญหาว่าเป็นคดีครอบครัวหรือไม่ ศาลเยาวชนและครอบครัวจะต้องส่งสำนวนไปให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด โดยสั่งว่า

“เนื่องจากคดีมีปัญหาว่าเป็นคดีครอบครัวหรือไม่ จึงให้รีบส่งสำนวนไปยังประธานศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด ศาลจะมีคำสั่งเกี่ยวกับการโอนคดีภายหลังได้รับคำวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว”

เมื่อประธานศาลฎีกามีคำวินิจฉัยชี้ขาดว่าไม่ใช่คดีครอบครัว ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีหนังสือแจ้งกลับไปยังศาลที่โอนคดีมา พร้อมส่งสำนวนคืนไปให้พิจารณาพิพากษาคดีตามปกติ โดยแจ้งให้คู่ความทราบ

ถ้าประธานศาลฎีกามีคำวินิจฉัยชี้ขาดว่าเป็นคดีครอบครัวก็ให้ดำเนินการส่งรับโอนคดีตาม ข้อ ๑.๔.๒

๑.๔.๒ กรณีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวเห็นว่า คดีที่รับโอนมาเป็นคดีครอบครัว ก็ให้พิจารณาดังนี้

(๑) การส่งรับโอนคดีก่อนเริ่มพิจารณา

กรณีผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย สั่งว่า

“รับโอนคดี นัดสืบพยานโจทก์/นัดชี้สองสถาน และกำหนดนัดประนีประนอม หมายแจ้งวันนัดให้โจทก์และจำเลยทราบ” (กรณีจำเลยได้รับสำเนาคำฟ้องแล้ว)

กรณีผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย สั่งว่า

“รับโอนคดี นัดสืบพยานโจทก์/นัดชี้สองสถานและกำหนดนัดประนีประนอม หมายแจ้งวันนัด ให้โจทก์และจำเลยทราบ ให้คู่ความหรือผู้เกี่ยวข้องไปให้ถ้อยคำต่อผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ภายใน ๑๕ วัน นับแต่ วันรับแจ้ง กับแจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบ”

(๒) การส่งรับโอนคดีภายหลังที่ศาลเดิมได้มีการพิจารณาคดีไปบ้างแล้ว

ซึ่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่าไม่ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเสียไป จึงต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ดังนั้น ให้ส่งรับโอนคดีดังนี้

กรณีผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย สั่งว่า

“รับโอนคดี นัดสืบพยานโจทก์ / จำเลย / กำหนดนัดประนีประนอม วันที่ เวลา หมายแจ้งวันนัดให้คู่ความทั้งสองฝ่ายทราบ การส่งหมาย หากไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิด”

กรณีผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย สั่งว่า

“รับโอนคดี นัดสืบพยานโจทก์ / จำเลย / กำหนดนัดประนีประนอม วันที่ เวลา หมายแจ้งวันนัดให้คู่ความทั้งสองฝ่าย การส่งหมายหากไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิด ให้คู่ความและผู้เกี่ยวข้องไปให้ถ้อยคำ ต่อผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันรับแจ้ง กับแจ้งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบ”

อนึ่ง หากคดีที่โอนมาเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท ก็ให้ดำเนินการในทำนองเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น ดังนี้

“รับโอนคดี นัดไต่สวนคำร้อง หมายถึงวันนัดให้ผู้ร้องและทนายผู้ร้องทราบ โดยส่งทางไปรษณีย์ตอบรับและปิดประกาศหน้าศาล ”

๑.๕ ขั้นตอนสองสถานและนัดพร้อมเพื่อกำหนดวันนัดพิจารณาคดีต่อเนื่อง

ในคดีครอบครัวควรมีการชี้สองสถาน เว้นแต่คดีที่มีประเด็นข้อพิพาทไม่ยุ่งยาก ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในแต่ละคดี

ในการชี้สองสถานเกี่ยวกับประเด็นหย่านั้น ควรระบุเหตุหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ อนุมาตราใดให้ชัดเจน ไม่สมควรที่จะชี้สองสถานว่าโจทก์มีเหตุหย่าขาดกับจำเลยจริงตามฟ้องหรือไม่ เพราะหากชี้สองสถานเช่นนี้จะทำให้ประเด็นแห่งคดีเปิดกว้าง เนื่องจากคำฟ้องมักจะบรรยายฟ้องมาในลักษณะกว้างและหลากหลาย หากศาลชี้สองสถานในลักษณะประเด็นกว้าง เช่นนั้น ก็จะทำให้การสืบพยานยุ่งยากและมีข้อเท็จจริงยาวเกินกว่าความจำเป็น

ตัวอย่างการชี้สองสถาน

ตัวอย่างที่ ๑

“โจทก์ฟ้องว่า โจทก์และจำเลยจดทะเบียนสมรสเป็นสามีภริยากัน อยู่กินด้วยกันมีบุตรหนึ่งคน เป็นชายอายุ ๘ ปี ต่อมาจำเลยทิ้งร้างโจทก์ไม่กลับมาอยู่กับโจทก์เป็นเวลา ๕ ปีแล้ว ขอให้โจทก์หย่าขาดจากจำเลย

จำเลยให้การว่า โจทก์จำเลยเป็นสามีภริยากัน จำเลยปฏิบัติหน้าที่เป็นสามีโดยชอบ ไม่เคยทิ้งร้างโจทก์ โจทก์ไม่มีเหตุฟ้องหย่าจำเลย ขอให้ยกฟ้อง

ศาลตรวจคำฟ้อง คำให้การแล้ว คดีมีประเด็นข้อพิพาทข้อเดียวว่าจำเลยจงใจละทิ้งร้างโจทก์ เป็นเหตุให้โจทก์มีสิทธิฟ้องหย่าจำเลยหรือไม่ โจทก์เป็นฝ่ายกล่าวอ้าง จำเลยให้การปฏิเสธ ภาระการพิสูจน์ตกแก่โจทก์ ให้โจทก์นำสืบก่อน เสร็จแล้วให้จำเลยนำสืบแก้

อนึ่ง คดีมีประเด็นตามกฎหมายว่า ฝ่ายใดเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร และค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์มีเพียงใด จึงให้คู่ความนำสืบในประเด็นดังกล่าวด้วย

โจทก์แถลงสืบพยานบุคคล ปาก ใช้เวลาสืบพยาน วันทำการ และไม่มีพยานประเด็น

ทนายจำเลยแถลงสืบพยานบุคคล ปาก ใช้เวลาสืบพยาน วันทำการ และไม่มีพยานประเด็น

ให้ผู้ความไปขอให้ศูนย์นัดความกำหนดวันนัด และศาลแจ้งให้ผู้ความทราบว่าจะพิจารณาคดีทั้งวันทำการติดต่อกันโดยไม่เลื่อนคดี และเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จ ศาลจะสืบพยานอีกฝ่ายทันที กรณีที่ผู้ความประสงค์จะขอหมายเรียกพยานบุคคลหรือพยานเอกสาร ให้ขอหมายเรียกแต่เนิ่น ๆ และแจ้งผลการส่งหมายเรียกให้ศาลทราบก่อนวันนัดไม่น้อยกว่า ๔๕ วัน”

ตัวอย่างที่ ๒

“โจทก์ฟ้องว่า โจทก์และจำเลยเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย มีบุตรด้วยกันสองคน เป็นผู้เยาว์ ต่อมาโจทก์และจำเลยจดทะเบียนหย่าขาดจากกัน โดยมีข้อตกลงว่า โจทก์เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ทั้งสอง จำเลยยอมยกที่ดิน โฉนดเลขที่ ๑๑๑๒๑ ต.แสนสุข อ.เมืองชลบุรี จ.ชลบุรี ให้แก่โจทก์ ทั้งนี้ยังมิได้แบ่งสินสมรส ระหว่างอยู่กินด้วยกันเป็นสามีภริยา มีทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันเป็นสินสมรสได้แก่ ที่ดิน โฉนดเลขที่ ๗๒๔๕ และ ๗๒๕๕ อ.ทับสะแกจ.ประจวบคีรีขันธ์ พร้อมรถยนต์สองคัน เงินฝากธนาคารสามแห่งเป็นเงิน ๘๐๐,๐๐๐ บาท โจทก์ทวงถามให้จำเลยแบ่งให้โจทก์กึ่งหนึ่ง แต่จำเลยเพิกเฉย ขอให้จำเลยแบ่งสินสมรสให้โจทก์กึ่งหนึ่ง หากแบ่งไม่ได้ให้ยึดทรัพย์สินออกขายทอดตลาด เอาเงินแบ่งให้โจทก์กึ่งหนึ่ง

จำเลยให้การว่า โจทก์จำเลยเคยเป็นสามีภริยากัน ต่อมาได้จดทะเบียนหย่าขาดจากกันจริง โดยตกลงแบ่งสินสมรสกันตามบันทึกการหย่าเสร็จสิ้นแล้ว โจทก์ไม่ชอบที่จะฟ้องขอแบ่งสินสมรสอีก ที่ดินสองแปลง รถยนต์ ๒ คัน และเงินฝากตามฟ้องนั้นเป็นสินส่วนตัวของจำเลย จำเลยได้ทรัพย์สินนั้นมาก่อนที่จะสมรสกับโจทก์ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องขอแบ่ง ขอให้ยกฟ้อง

ศาลตรวจคำฟ้อง คำให้การแล้ว คดีมีประเด็นข้อพิพาทว่า

๑. ทรัพย์สินตามฟ้องเป็นสินสมรสหรือไม่

๒. โจทก์มีสิทธิขอแบ่งทรัพย์สินตามฟ้องหรือไม่

ประเด็นดังกล่าวโจทก์เป็นฝ่ายกล่าวอ้าง จำเลยให้การปฏิเสธ ภาระการพิสูจน์ตกแก่โจทก์ ให้โจทก์นำสืบก่อน เสร็จแล้วให้จำเลยนำสืบแก้

โจทก์แถลงสืบพยานบุคคล ปาก ใช้เวลาสืบพยาน วันทำการ และไม่มีพยานประเด็น

ทนายจำเลยแถลงสืบพยานบุคคล ปาก ใช้เวลาสืบพยาน วันทำการ และไม่มีพยานประเด็น

ให้คู่ความไปขอให้ศูนย์นัดความกำหนดวันนัด และศาลแจ้งให้คู่ความทราบว่าศาลจะพิจารณาคดีทั้งวันทำการติดต่อกันโดยไม่เลื่อนคดี และเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จ ศาลจะสืบพยานอีกฝ่ายทันที กรณีที่คู่ความประสงค์จะขอหมายเรียกพยานบุคคลหรือพยานเอกสาร ให้ขอหมายเรียกแต่เนิ่น ๆ และแจ้งผลการส่งหมายเรียกให้ศาลทราบก่อนวันนัดไม่น้อยกว่า ๔๕ วัน”

กรณีผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียและคดีสามารถตกลงกันได้ในกลุ่มความบางฝ่าย และมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ส่วนคู่ความที่เหลืตกกลงกันไม่ได้ ก็ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

ตัวอย่าง

“นัดชี้สองสถาน โจทก์ ทนายโจทก์ จำเลยทั้งสอง และทนายจำเลยทั้งสองมาศาล ก่อนเริ่มพิจารณา ศาลสอบคู่ความทั้งสองฝ่ายแล้วแถลงว่าไม่ประสงค์จะให้ มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะด้วย

ศาลไต่ถามแล้ว โจทก์และจำเลยที่ ๑ แถลงว่าคดีสามารถตกลงกันได้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่เสนอต่อศาล ขอให้พิพากษตามยอมให้

ศาลตรวจสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วเห็นว่าไม่ขัดต่อกฎหมาย แต่เนื่องจากคดีระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๒ ยังตกลงกันไม่ได้ จึงให้รอไว้พิพากษาคดีโจทก์และจำเลยที่ ๑ เมื่อศาลสืบพยานในส่วนของโจทก์และจำเลยที่ ๒ เสร็จแล้วไปในคราวเดียวกัน

ศาลตรวจคำฟ้องและคำให้การของจำเลยที่ ๒ แล้ว คดีมีประเด็นข้อพิพาทดังต่อไปนี้

๑. จำเลยที่ ๒ มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับจำเลยที่ ๑ โดยเปิดเผยหรือไม่

๒. โจทก์ได้รับความเสียหายหรือไม่ เพียงใด

ประเด็นข้อพิพาททั้งสองข้อ โจทก์เป็นฝ่ายกล่าวอ้าง จำเลยที่ ๒ ให้การปฏิเสธ ภาระพิสูจน์ตกแก่โจทก์ ให้โจทก์นำสืบก่อน เสร็จแล้วให้จำเลยที่ ๒ นำสืบแก้

โจทก์แถลงว่าประสงค์จะสืบพยาน ปาก ใช้เวลา นัด

จำเลยที่ ๒ แถลงจะสืบพยาน ปาก ใช้เวลา นัด

ให้คู่ความไปขอให้ศูนย์นัดความกำหนดวันนัด และศาลแจ้งให้คู่ความทราบว่าศาลจะพิจารณาคดีทั้งวันทำการติดต่อกันโดยไม่เลื่อนคดี และเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จ ศาลจะสืบพยานอีกฝ่ายทันที กรณีที่คู่ความประสงค์จะขอหมายเรียกพยานบุคคลหรือพยานเอกสาร ให้

ขอหมายเรียกแต่เนิ่น ๆ และแจ้งผลการส่งหมายเรียกให้ศาลทราบก่อนวันนัดไม่น้อยกว่า ๔๕ วัน”

ข้อสังเกต กรณีคู่ความตกลงกันได้บางประเด็น ให้คู่ความทำสัญญาประนีประนอมยอมความในประเด็นนั้น จะจดข้อตกลงไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาอย่างเดียวไม่ได้ และรวมพิพากษาทั้งคดีเมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว

กรณีผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียและคดีสามารถตกลงกันได้ในการความบางฝ่าย และมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ส่วนคู่ความที่เหลือตกลงกันไม่ได้ ก็ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป

ตัวอย่าง

นัดชี้สองสถาน โจทก์ ทนายโจทก์ จำเลย และทนายจำเลยมาศาล

คดีผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย จึงต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะ

โจทก์และจำเลยแถลงว่าคดีสามารถตกลงกันได้โดยโจทก์และจำเลยจะหย่าขาดจากกันตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ส่งศาลวันนี้ ขอให้ศาลพิพากษาให้หย่าขาดจากกันตามความประสงค์ของโจทก์และจำเลย แต่ยังคงเรื่องการใช้อำนาจปกครองบุตรไม่ได้ ขอให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาในประเด็นนี้ต่อไป

พิเคราะห์แล้ว เมื่อโจทก์และจำเลยประสงค์จะหย่าขาดจากกัน คดีคงมีประเด็นพิพาทในเรื่องอำนาจปกครองบุตรประเด็นเดียว จึงให้โจทก์และจำเลยนำพยานเข้าสืบเฉพาะประเด็นดังกล่าว

โดยโจทก์แถลงว่าประสงค์จะสืบพยาน ปาก ใช้เวลา นั้

จำเลย แถลงจะสืบพยาน ปาก ใช้เวลา นั้

ให้คู่ความไปขอให้ศูนย์นัดความกำหนดวันนัด และศาลแจ้งให้คู่ความทราบว่าศาลจะพิจารณาคดีทั้งวันทำการติดต่อกันโดยไม่เลื่อนคดี และเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จ ศาลจะสืบพยานอีกฝ่ายทันที กรณีที่คู่ความประสงค์จะขอหมายเรียกพยานบุคคลหรือพยานเอกสาร ให้ขอหมายเรียกแต่เนิ่น ๆ และแจ้งผลการส่งหมายเรียกให้ศาลทราบก่อนวันนัดไม่น้อยกว่า ๔๕ วัน

ข้อสังเกต กรณีในชั้นประนีประนอมยอมความคดีครอบครัวยุ่ความตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้ในบางประเด็นแล้ว ต่อมาในระหว่างพิจารณาคู่ความตกลงกันอีกในบางประเด็นให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความในประเด็นหลังอีกฉบับหนึ่ง แล้วรวมพิพากษาทั้งคดี

ตัวอย่างการนัดพร้อม (เพื่อกำหนดวันนัดพิจารณาคดีต่อเนื่อง)

“นัดพร้อมเพื่อกำหนดวันพิจารณาคดีต่อเนื่อง โจทก์ ทนายโจทก์ จำเลย ทนายจำเลย มาศาล

ศาลสอบคู่ความแล้ว แกลงรับข้อเท็จจริงกันได้ดังนี้

(๑)

(๒)

(๓)

ส่วนประเด็นเรื่อง คู่ความแถลงว่าไม่สามารถรับข้อเท็จจริงกันได้ ขอให้สืบพยาน

โจทก์แถลงสืบพยานบุคคล ปาก ใช้เวลาสืบพยาน วันทำการและ ไม่มีพยานประเด็น

ทนายจำเลยแถลงสืบพยานบุคคล ปาก ใช้เวลาสืบพยาน วันทำการ และ ไม่มีพยานประเด็น

ให้คู่ความไปขอให้ศูนย์นัดความกำหนดวันนัด ศาลแจ้งให้คู่ความทราบว่าศาลจะพิจารณาคดีทั้งวันทำการติดต่อกันโดยไม่เลื่อนคดี และเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จ ศาลจะสืบพยานอีกฝ่ายทันที กรณีที่คู่ความประสงค์จะขอหมายเรียกพยานบุคคลหรือพยานเอกสาร ให้ขอหมายเรียกแต่เนิ่น ๆ และแจ้ง ผลการส่งหมายเรียกให้ศาลทราบก่อนวันนัดไม่น้อยกว่า ๔๕ วัน”

๑.๖ ชั้นพิจารณา

๑.๖.๑ วิธีการคุ้มครองชั่วคราว

ในระหว่างพิจารณาคดี คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้คุ้มครองชั่วคราวได้ เช่น ในคดีฟ้องหย่า หากคู่ความฝ่ายใดร้องขอ ศาลอาจสั่งคุ้มครองชั่วคราวให้จัดการตามที่เห็นสมควร เกี่ยวกับเรื่องสินสมรส ค่าทดแทน ที่พักอาศัย การอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามี ภริยาและการพิทักษ์อุปการะเลี้ยงดูบุตร หรือวิธีการใด ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือประโยชน์ของคู่ความหรือบุตรได้ตามความจำเป็นและสมควรแก่พฤติการณ์แห่งคดี ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชน ฯ มาตรา ๑๕๕ วรรคหนึ่ง ประกอบ ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๓๐

นอกจากนี้เพื่อสงเคราะห์ผู้เยาว์ที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ไม่ว่ามีคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ร้องขอหรือไม่ ศาลมีอำนาจสั่งให้กองทุนคุ้มครองเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กจ่ายเงินสงเคราะห์ผู้เยาว์ดังกล่าวตามความจำเป็น ระหว่างการประนีประนอมหรือการพิจารณาคดี ทั้งนี้ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชน ฯ มาตรา ๑๕๕

วรรคสอง หรือในบางกรณีอาจมีคำขอคุ้มครองชั่วคราวในเรื่องอื่นอีก ก็ให้นำหลักตาม ป.วิ.พ. มาใช้บังคับ

๑.๖.๒ การทดลองปกครองเลี้ยงดูผู้เยาว์

ในคดีที่ร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือร้องขอตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ ถ้าศาลเห็นสมควรหรือคู่ความร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งหรือกำหนดเงื่อนไขเป็นการชั่วคราวให้ผู้จะใช้อำนาจปกครองหรือผู้ที่จะเป็นผู้ปกครองทดลองปกครองเลี้ยงดูผู้เยาว์นั้นเป็นการชั่วคราวก่อนเป็นระยะเวลาไม่เกินหกเดือนก็ได้ และให้ศาลสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจที่ผู้เยาว์นั้นอยู่ในเขตอำนาจ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือเจ้าพนักงานอื่นเป็นผู้กำกับการทดลองปกครองเลี้ยงดูผู้เยาว์แล้วรายงานให้ศาลทราบตามระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๖๔ วรรคหนึ่ง

๑.๖.๓ การตรวจเพื่อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์

ในระหว่างพิจารณาคดี เมื่อคู่ความฝ่ายใดร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลมีอำนาจสั่งให้คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไปให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญตรวจร่างกาย เก็บตัวอย่างเลือด สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรม หรือดำเนินการอื่นใดเพื่อตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นข้อพิพาทที่สำคัญแห่งคดีได้ ทั้งนี้ ถือเป็นสิทธิของคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นที่จะยินยอมหรือไม่ก็ได้

ในกรณีผู้เยาว์อายุยังไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ ก่อนที่แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญจะเก็บ ตัวอย่างเลือดสารคัดหลั่ง หรือสารพันธุกรรมของผู้เยาว์เพื่อใช้ในการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์นั้นด้วย

หากคู่ความฝ่ายใดไม่ยินยอมหรือกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ให้ความยินยอมให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญตรวจเพื่อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าข้อเท็จจริงที่ต้องการให้ตรวจพิสูจน์เป็นผลร้ายแก่คู่ความฝ่ายนั้น ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๖๐ วรรคหนึ่ง ถึง วรรคสาม

กรณีผู้ซึ่งถูกอ้างว่าเป็นบิดาถึงแก่ความตายไปแล้ว ก็สามารถทำการตรวจบุคคลที่มีสารพันธุกรรมเกี่ยวกับผู้ตาย เช่น บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย บิดามารดาของผู้ตาย หรือพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกับผู้ตาย

ในบางกรณีคู่ความอาจทำกันให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจหาสารพันธุกรรม เพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ บิดา มารดา และบุตร

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณากรณีทำตรวจหาสารพันธุกรรมในคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรของผู้ตาย

“คู่ความทั้งสองฝ่ายทำกันให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจหาสารพันธุกรรม ณ โรงพยาบาล เพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์บิดา มารดา และบุตรว่าเด็กชายก.เป็นบุตรของนาย ข. ผู้ตาย หรือไม่ หากได้ผลสรุปในทำนองว่าเด็กชายก. เป็นบุตรของนาย ข. ผู้ตาย จำเลย (ผู้คัดค้าน) ยอมรับข้อเท็จจริงตามคำฟ้อง ยอมแพ้คดี หากไม่ได้ความว่าเด็กชาย ก. เป็นบุตรของผู้ตาย โจทก์ (ผู้ร้อง) ยอมแพ้คดี หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ไปหรือไม่ยินยอมให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญตรวจเพื่อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือไม่ยอมออกค่าใช้จ่ายให้ถือว่ายอมรับตามฟ้องและฝ่ายนั้นยอมแพ้คดี ทั้งสองฝ่ายไม่ติดใจสืบพยานอื่นต่อไป

ศาลเห็นว่า ข้อตกลงดังกล่าวชอบด้วยกฎหมาย จึงอนุญาตให้ดำเนินการไปตามความประสงค์ของคู่ความให้มีหนังสือถึงโรงพยาบาล เพื่อตรวจพิสูจน์ตามคำทำ และให้รายงานผลการตรวจพิสูจน์ความสัมพันธ์ดังกล่าวต่อศาลโดยตรง

นัดพร้อมเพื่อฟังผลการตรวจพิสูจน์วันที่

๑.๗ ชั้นพิพากษา

คำพิพากษาในกรณีทั่วไป และคำพิพากษตามยอม ใช้รูปแบบคำพิพากษาแบบคดีสามัญรวมถึงรายงานการอ่านคำพิพากษาด้วย

กรณีพิพากษตามยอมบางส่วน และสืบพยานบางส่วน ประเด็นส่วนที่ยอมความกันได้ให้ทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ

ตัวอย่างที่ ๑

“โจทก์ฟ้องว่า โจทก์และจำเลยเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายมีบุตรด้วยกัน ๒ คน คือเด็กชาย ก. และเด็กหญิง ว. เมื่อปี ๒๕๔๖ จำเลยประกอบกิจการร้านอาหาร โจทก์ตกเดือนและห้ามปรามแต่จำเลยไม่ฟัง ต่อมากิจการขาดทุน จำเลยได้นำทรัพย์สินต่างๆ ไปขายและโจทก์ต้องกู้เงินจากสหกรณ์มาชำระหนี้ เป็นเงิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท ต่อมาโจทก์ทราบว่าจำเลยมีหนังสือร้องเรียนไปยังผู้บังคับบัญชาของโจทก์กล่าวหาว่าโจทก์คบหญิงอื่นโจทก์จึงถูกผู้บังคับบัญชาเรียกไปทำรายงานเสนอ โจทก์และจำเลยมีปัญหาทะเลาะกันเป็นประจำทำให้โจทก์ได้รับความอับอายต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อน และบุคคลทั่วไป เมื่อประมาณเดือนมกราคม ๒๕๔๗ จำเลยได้ทิ้งร้างโจทก์หนีไปอาศัยอยู่ที่บ้านญาติที่รังสิตจนถึงขณะนี้เป็นเวลาเกินหนึ่งปี

แล้วทั้งจำเลยพยายามแกล้งโจทก์โดยนำบุตรไปเลี้ยงดูที่บ้านที่รังสิต ต่อมาภายหลังจึงนำบุตรมาคืนแก่โจทก์ การกระทำของจำเลยเป็นปฏิกิริยาต่อการที่เป็นสามีหรือภริยากันอย่างร้ายแรง ขอให้พิพากษาให้โจทก์และจำเลยหย่าขาดจากกัน และให้โจทก์เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร ผู้เยาว์ทั้งสองแต่เพียงผู้เดียว

จำเลยให้การว่า ในปี ๒๕๔๖ จำเลยประกอบกิจการร้านขายอาหาร โจทก์เห็นชอบด้วยจึงไปกู้เงินจากสหกรณ์ แต่โจทก์ไปคบหาหญิงอื่นฉันชู้สาว ให้จำเลยดูแลร้านอาหารเพียงผู้เดียว จำเลยขอร้องให้โจทก์เลิกยุ่งเกี่ยวกับหญิงอื่นแล้วมาช่วยจำเลยประกอบกิจการร้านอาหารดังกล่าว แต่โจทก์ไม่เชื่อฟัง จำเลยจึงทำหนังสือร้องเรียนไปยังผู้บังคับบัญชาของโจทก์เพื่อให้ตักเตือนโจทก์ โจทก์โกรธจำเลยจึงทิ้งจำเลยไปอยู่บ้านบิดามารดาของโจทก์ จำเลยต้องเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูบุตรทั้งสองเพียงลำพัง ต่อมาจำเลยไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรทั้งสองได้ จึงให้โจทก์เป็นผู้เลี้ยงดู จำเลยไปทำงานกับพี่สาวที่จังหวัดปทุมธานีซึ่งโจทก์เห็นชอบ และจำเลยกลับไปเยี่ยมบุตรเดือนละสองครั้ง จำเลยไม่เคยทำให้โจทก์ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรงจนเป็นปฏิกิริยาต่อการอยู่กินฉันสามีภริยา โจทก์ไม่ได้เสื่อมเสียชื่อเสียง จำเลยไม่ได้ทิ้งร้างโจทก์ ขอให้ยกฟ้อง

ในวันชี้สองสถาน โจทก์และจำเลยแถลงว่าคดีสามารถตกลงกันได้โดยโจทก์และจำเลยประสงฆ์หย่าขาดจากกัน ขอให้ศาลพิพากษาให้หย่าขาดจากกันตามสัญญา ประนีประนอมยอมความที่เสนอศาลในวันนี้ ส่วนประเด็นการใช้อำนาจปกครองบุตรต่อไป ขอให้ศาลสืบพยานต่อไป

ทางพิจารณาโจทก์นำสืบว่า

จำเลยนำสืบว่า

พิเคราะห์แล้ว

พิพากษาให้จำเลยหย่าขาดจากการเป็นสามีภริยากับโจทก์ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ และให้เด็กชาย ค. และเด็กหญิง ว. อยู่ในอำนาจปกครองของโจทก์ ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ”

ตัวอย่างที่ ๒

“โจทก์ฟ้องว่า โจทก์ได้จดทะเบียนสมรสกับจำเลยที่ ๑ และอยู่กินเป็นสามีภริยากันจนมีบุตรด้วยกัน ๒ คน คือ เด็กชาย ก และเด็กหญิง ข. ขณะนี้อยู่ในความปกครองอุปการะเลี้ยงดูของโจทก์ประมาณต้นเดือนธันวาคม ๒๕๒๕ จำเลยที่ ๑ ได้อุปการะเลี้ยงดูและยกย่องจำเลยที่ ๒ เป็นภริยาและร่วมกิจการค้า ทั้งจำเลยที่ ๒ ได้แสดงตนโดยเปิดเผยว่าเป็นภริยาของจำเลยที่ ๑ โจทก์ได้พูดห้ามปรามจำเลยที่ ๑ ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับจำเลยที่ ๒ จนชั่วสาว แต่จำเลยที่ ๑ ไม่เชื่อฟัง กลับหาเหตุทะเลาะวิวาทกับโจทก์และค่าหมั้นประมาณเหยียดหยามโจทก์ เป็นการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่จะอยู่กินกันฉันสามีภริยากับโจทก์อย่างร้ายแรงเป็นการประพฤติดื้อ โจทก์ประสงค์จะเรียกค่าทดแทนจากจำเลยทั้งสองเป็นเงินคนละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท การหย่านี้เกิดจากความผิดของจำเลยที่ ๑ ฝ่ายเดียว และทำให้โจทก์ยากจนลง จำเลยที่ ๑ จะต้องรับผิดชอบค่าเลี้ยงชีพให้โจทก์เดือนละ ๕,๐๐๐ บาท ระหว่างอยู่กินกันฉันสามีภริยามีสินสมรส คือ ที่ดิน บ้าน เงินฝากธนาคาร รถยนต์ และทรัพย์สินภายในบ้านซึ่งโจทก์มีสิทธิจะได้รับส่วนแบ่งครึ่งหนึ่งเป็นเงินทั้งสิ้น ๑,๐๔๕,๘๐๐ บาท ขอให้พิพากษาให้โจทก์กับจำเลยที่ ๑ หย่าขาดจากกัน ให้จำเลยที่ ๑ แบ่งและส่งมอบสินสมรสทั้งหมดแก่โจทก์ครึ่งหนึ่ง และให้จำเลยทั้งสองจ่ายค่าทดแทนแก่โจทก์ ให้จำเลยที่ ๑ จ่ายค่าเลี้ยงชีพแก่โจทก์เดือนละ ๕,๐๐๐ บาท นับแต่เดือนมีนาคม ๒๕๓๐ เป็นต้นไปจนกว่าจำเลยที่ ๑ จะไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย กับให้โจทก์แต่ผู้เดียวเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตร

จำเลยที่ ๑ ให้การว่า ฟ้องโจทก์ไม่เป็นความจริง จำเลยที่ ๑ ไม่เคยยกย่องหรืออุปการะเลี้ยงดูจำเลยที่ ๒ ฉันภริยา ไม่เคยค่าว่าโจทก์ จำเลยที่ ๑ จึงไม่ต้องจ่ายค่าทดแทนและค่าเลี้ยงชีพแก่โจทก์และจำเลยที่ ๑ ขอเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรแต่เพียงผู้เดียว โจทก์ไม่มีสิทธิขอแบ่งที่ดิน จำเลยที่ ๑ ไม่เคยมีเงินฝากในธนาคารส่วนทรัพย์สินอื่น คือ รถยนต์ ๓ คัน รวมราคาไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาทและทรัพย์สินภายในบ้าน ไม่สามารถนำมาคำนวณเป็นจำนวนเงินได้ ขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๒ ให้การว่า จำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ ไม่ได้มีความสัมพันธ์กันในทำนองชู้สาว จำเลยที่ ๒ ไม่ได้แสดงตนว่าเป็นภริยาของจำเลยที่ ๑ และไม่ได้อยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา โจทก์จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าทดแทนจากจำเลยที่ ๒ โจทก์ไม่ได้บรรยายฟ้องว่าเสียหายอย่างไร แสดงว่าไม่ได้รับความเสียหาย ขอให้ยกฟ้อง

ในวันซึ่งสองสถาน โจทก์และจำเลยที่ ๑ แกลงว่าคดีสามารถตกลงกันได้ตามสัญญา ประนีประนอมยอมความที่เสนอต่อศาล ขอให้พิพากษตามยอมให้ ศาลรอไว้พิพากษาคดีพร้อมกัน ในส่วนของจำเลยที่ ๒ โดยศาลกำหนดประเด็นข้อพิพาทว่า

๑. จำเลยที่ ๒ มีความสัมพันธ์ฉันคู่สาวกับจำเลยที่ ๑ โดยเปิดเผยหรือไม่ อย่างไร

๒. โจทก์ได้รับความเสียหายหรือไม่ เพียงใด

ทางพิจารณาโจทก์นำสืบว่า

จำเลยที่ ๒ นำสืบว่า.....

พิเคราะห์แล้ว

พิพากษาคดีระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๑ ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ลง วันที่ วันที่ ให้จำเลยที่ ๒ ชำระเงิน... บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ.... ต่อปี นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ ค่าฤชาธรรมเนียมเป็นพับ ”

ข้อสังเกต กรณีที่มีการตกลงประนีประนอมยอมความให้ทำนิติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง แม้สัญญาประนีประนอมยอมความไม่ได้ระบุว่าหากฝ่ายใดผิดสัญญาให้ถือคำพิพากษตามยอม แทนการแสดงเจตนา เมื่อศาลพิพากษตามยอมให้แล้ว อีกฝ่ายสามารถร้องขอให้ศาลสั่งให้ถือเอาคำสั่งศาลแทนการแสดงเจตนาในภายหลังได้ (ฎีกาที่ ๕๒๕๓/๒๕๓๓)

การเรียงคำพิพากษาคดีครอบครัวยุคใหม่ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. คดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ก่อนมีคำพิพากษาต้องตรวจสอบดูจำนวน ว่าได้รับรายงานจากสถานพินิจฯ แล้วหรือไม่ ตาม พ.ร.บ.-ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๖๘

ศาลมีอำนาจตั้งผู้อำนวยการสถานพินิจที่ผู้เยาว์นั้นอยู่ในเขตอำนาจเป็นผู้กำกับการปกครอง และให้ผู้กำกับการปกครองมีอำนาจหน้าที่สอดส่องว่าบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของผู้เยาว์ได้ใช้อำนาจปกครองเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของผู้เยาว์หรือไม่ และให้มีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่ศาลมอบหมาย รวมทั้งรวบรวมและรายงานข้อเท็จจริงและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับการปกครองต่อศาลเป็นครั้งคราวหรือภายในกำหนดเวลาที่ศาลสั่ง ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๖๘ วรรคหนึ่ง

ในกรณีที่ศาลจะตั้งผู้ปกครองของผู้เยาว์ ถ้าผู้เยาว์ไม่มีบิดา มารดาหรือบิดามารดา ถูกถอนอำนาจปกครองหรือความเป็นผู้ปกครองของผู้เยาว์สิ้นสุดลง หรือมีเหตุจะถอนผู้ปกครองของผู้เยาว์ และศาลเห็นว่าไม่มีผู้เหมาะสมที่จะปกครองผู้เยาว์หรือจัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ ศาลจะตั้งผู้อำนวยการสถานพินิจที่ผู้เยาว์นั้นอยู่ในเขตอำนาจหรือครอบครัวอุปถัมภ์

ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก หรือบุคคลอื่นใด เป็นผู้ปกครองผู้เยาว์หรือผู้จัดการทรัพย์สินของผู้เยาว์ก็ได้ ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๗๐

๒. คดีฟ้องหย่า กรณีที่โจทก์ฟ้องหย่าแต่มิได้ขอใช้อำนาจปกครองบุตรและไม่ได้เรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์มาด้วยนั้น เมื่อวินิจฉัยเหตุหย่าแล้วให้ชี้ขาดเรื่องอำนาจปกครองบุตร และเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๒๐ วรรคสอง และมาตรา ๑๕๒๒ วรรคสอง ไปด้วย โดยอาศัยหลักเกณฑ์เดียวกัน ไม่เป็นการพิพากษาเกินคำขอในกรณีเช่นนี้ให้พิพากษาให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์แต่ละคนนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาให้หย่าขาดจากกันจนกว่าผู้เยาว์แต่ละคนจะบรรลุนิติภาวะ (ฎีกาที่ ๖๔๗๑/๒๕๔๘)

กรณีฟ้องหย่าเรียกค่าเลี้ยงชีพ ให้พิพากษาให้จ่ายค่าเลี้ยงชีพนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด มิใช่ นับแต่วันฟ้อง เพราะการหย่าโดยคำพิพากษามีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุดตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๓๑ วรรคสอง (ฎีกาที่ ๖๒๕๑/๒๕๓๗) แต่ทั้งนี้จนกว่าจะสมรสใหม่ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๒๘

ในคดีฟ้องหย่าที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายเป็นคนต่างสัญชาติกัน นอกจากโจทก์ต้องนำสืบถึงเหตุหย่าตาม ป.พ.พ. แล้ว ยังต้องนำสืบให้ปรากฏด้วยว่ากฎหมายของประเทศตามสัญชาติคู่สมรสทั้งสองฝ่ายต่างต้องมีบทบัญญัติกำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการหย่าหรือเหตุหย่าไว้ด้วยศาลจึงจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาให้หย่ากันได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันของกฎหมาย พ.ศ. ๒๔๘๑ มาตรา ๒๗ (ฎีกาที่ ๖๖๒๕/๒๕๔๕ , ๘๐๕๑/๒๕๕๑)

ในคดีหย่าไม่ว่าจะเป็นฟ้องหย่าโดยอาศัยเหตุตามมาตรา ๑๕๑๖ หรืออาศัยหนังสือยินยอมตามมาตรา ๑๕๑๔ วรรคสอง ที่โจทก์มีคำขอให้จำเลยไปจดทะเบียนหย่า หากไม่ไปให้ถือคำพิพากษาเป็นการแสดงเจตนานั้น พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๔๗๘ มาตรา ๑๖ บัญญัติเพียงให้นำสำเนาคำพิพากษาถึงที่สุดที่รับรองว่าถูกต้องไปยื่นต่อนายทะเบียนเท่านั้น จึงไม่จำเป็นต้องสั่งให้โจทก์จำเลยไปจดทะเบียนหย่า หากไม่ไปให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลแทนการจดทะเบียนตามคำขอท้ายฟ้องอีก เพียงแต่พิพากษาให้จำเลยหย่าขาดจากการเป็นสามีภริยากับโจทก์เท่านั้น (ฎีกาที่ ๓๖๖๖/๒๕๓๕ , ๑๘๒๐/๒๕๓๗)

ข้อสังเกต การพิพากษาให้หย่าตามสัญญาประนีประนอมยอมความควรระบุในคำพิพากษาดังว่า ได้พิพากษาให้โจทก์จำเลยหย่าขาดจากกันตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

ในชั้นบังคับคดีในคดีที่ศาลพิพากษาให้โจทก์จำเลยหย่าขาดจากกันและให้แบ่งสินสมรสนั้น คู่ความจะขอให้ออกหมายบังคับคดีเอาแก่สินสมรสก่อนคดีถึงที่สุดไม่ได้ ทั้งนี้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๓๑ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๑๕๓๒ วรรคหนึ่ง (เทียบคำสั่งคำร้องที่ ๕๕๒/๒๕๓๑) เพราะคำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด

ตัวอย่างคำพิพากษา เรื่อง ฟ้องหย่าและขอใช้อำนาจปกครองบุตร (คู่สมรสทั้งร่าง)

โจทก์ฟ้องว่า โจทก์กับจำเลยเป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมายมีบุตรด้วยกัน ... คน คือ ต่อมาจำเลยจงใจละทิ้งร้างโจทก์ไปเกิน ๑ ปี ขอให้โจทก์หย่าขาดจากจำเลย ให้โจทก์เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์เพียงผู้เดียว

จำเลยขาดนัยน์คำให้การแต่เนื่องจากเป็นคดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัวจึงให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ

ทางพิจารณาโจทก์นำสืบฟังได้ว่า เมื่อ ปี โจทก์จดทะเบียนสมรสกับจำเลยตามใบสำคัญการสมรสเอกสารหมายเลข จ. มีบุตรด้วยกัน คน คือ ปัจจุบันอายุ ปี ตามสูติบัตร เอกสารหมายเลข จ. ... เมื่อประมาณต้นเดือนมกราคม ๒๕๔๖ จำเลยได้ออกจากบ้านไปอยู่กับผู้อื่นแล้วไม่กลับมาอีกจนถึงปัจจุบัน โดยไม่ทราบว่าไปอยู่ที่ใด และทิ้งผู้เยาว์ให้อยู่ในความปกครองของโจทก์เพียงผู้เดียว โจทก์ประสงค์หย่าขาดจากจำเลยและเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์เพียงผู้เดียว

พิเคราะห์ทางนำสืบของโจทก์ประกอบรายงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนฯ แล้วเห็นว่า พฤติการณ์ของจำเลยดังกล่าวเป็นการจงใจละทิ้งร้างโจทก์ไปเกิน ๑ ปี โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องหย่าจำเลยได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๑๖(๔) และการที่จำเลยทอดทิ้งบุตรผู้เยาว์ให้อยู่ในความปกครองของโจทก์ตามลำพัง โดยไม่กลับมาช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์จึงเป็นการละเลยต่อหน้าที่ซึ่งบิดาจะพึงมีต่อบุตร ดังนั้นเพื่อความผาสุกของผู้เยาว์ต่อไปในอนาคต จึงเห็นควรให้โจทก์เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์เพียงผู้เดียว

พิพากษาให้โจทก์หย่าขาดจากจำเลยและให้โจทก์เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์แต่เพียงผู้เดียว ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

ตัวอย่าง

(๑) เรื่องเปลี่ยนผู้ใช้อำนาจปกครอง (ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๒๐ วรรคหนึ่งและมาตรา ๑๕๒๑)

๓๕: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

พิเคราะห์พยานหลักฐานของโจทก์ประกอบความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนฯ แล้วเห็นว่า จำเลยไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงการหย่า ปลดปล่อยให้โจทก์เป็นผู้เลี้ยงดูผู้เยาว์แต่เพียงลำพังฝ่ายเดียวเป็นระยะเวลานานถึง ๑๕ ปีเศษ เป็นการละเลยต่อหน้าที่และอำนาจปกครอง ถือได้ว่าเป็นการใช้อำนาจปกครองเกี่ยวกับตัวผู้เยาว์โดยมิชอบ ทำให้ผู้เยาว์เสียประโยชน์ โจทก์เป็นมารดาผู้ให้กำเนิดผู้เยาว์ โจทก์ซึ่งเป็นข้าราชการมีสิทธิเบิกเงินสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิทธิที่โจทก์ควรได้ อันเป็นประโยชน์ต่อโจทก์และผู้เยาว์ ผู้เยาว์มีการศึกษาและวัยรู้ผิดชอบแล้ว ยินยอมอยู่ในความปกครองของโจทก์

พิพากษาให้เปลี่ยนผู้ใช้อำนาจปกครองจากนาย จำเลย ที่มีต่อนางสาว ผู้เยาว์ เป็นให้นาง โจทก์ เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์แทน ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

(๒) เรื่องถอนอำนาจปกครอง

พิเคราะห์พยานหลักฐานของโจทก์ประกอบความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนฯ แล้ว เห็นว่าจำเลยเป็นมารดาของผู้เยาว์ แต่มิได้เลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ทอดทิ้งให้บุตรอยู่กับโจทก์ซึ่งเป็นบิดาตลอดมา ไม่เคยกลับมาดูแลผู้เยาว์อีกเลย กรณีจึงเป็นการใช้อำนาจปกครองแก่ตัวผู้เยาว์โดยมิชอบ สมควรถอนอำนาจปกครองของจำเลย

พิพากษาให้ถอนอำนาจปกครองของจำเลยที่มีต่อ บุตรผู้เยาว์ ให้โจทก์เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแต่เพียงผู้เดียว ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

(๓) เรื่องฟ้องหย่า (อุปการะเลี้ยงดูหญิงอื่นฉันทริยาตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๑๖ (๑))

พิเคราะห์แล้ว โจทก์แต่งงานจดทะเบียนสมรสกับจำเลยเมื่อวันที่ มีบุตรผู้เยาว์ คน คือ มีสินสมรสคือ.....ต่อมาเมื่อปีจำเลยได้ออกจากบ้านไปอยู่กินกับหญิงอื่น โจทก์เป็นฝ่ายอุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์เรื่อยมาจำเลยมีอาชีพ รายได้เดือนละ บาท บุตรผู้เยาว์เรียนอยู่ที่โรงเรียน ชั้น เช่นนี้ถือได้ว่าจำเลยในฐานะสามีไม่ได้ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูโจทก์ในฐานะภริยาตามสมควร ทั้งได้อุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นฉันทริยา ย่อมมีเหตุที่โจทก์ฟ้องหย่าจำเลยได้ สินสมรสอันได้แก่ แบ่งกันฝ่ายละกึ่งหนึ่ง ส่วนอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ สมควรอยู่กับฝ่ายโจทก์ที่อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ตลอดมา

สำหรับค่าอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ ปรากฏว่าจำเลยมีรายได้เดือนละ บาท เมื่อกำหนดถึงผู้เยาว์ที่เรียนอยู่ชั้น สมควรกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดูให้บุตรผู้เยาว์เดือนละ บาท จนกว่าบุตรผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ

พิพากษาให้โจทก์ จำเลยหย่าขาดจากกัน ให้แบ่งสินสมรส คือ ให้โจทก์
จำเลยฝ่ายละกึ่งหนึ่ง ถ้าการแบ่งไม่อาจกระทำได้หรือจะเสียหายมากนัก ให้ขายโดยการประมูล
ราคาระหว่างโจทก์ จำเลย หรือขายทอดตลาด อำนาจปกครอง ผู้เยาว์ให้อยู่กับโจทก์
กับให้จำเลยชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ บาทต่อเดือน นับแต่เดือน ปี
..... จนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ ให้จำเลยใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์
โดยกำหนดค่าทนายความ บาท

(๔) เรื่องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู โดยไม่ฟ้องหย่า

พิเคราะห์แล้ว คดีฟังข้อเท็จจริงมีมูลตามที่โจทก์ฟ้องและนำสืบ เห็นว่าจำเลยมี
หน้าที่ อุปการะเลี้ยงดูบุตรตามกฎหมาย

พิพากษาให้จำเลยชำระเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร โดยก่อนถึงอายุ ปี
ให้จำเลยชำระเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท จากอายุ ปี ถึงอายุ ปี ให้ชำระเดือนละ
..... บาท และจากอายุ ปี จนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ เดือนละ บาท ค่าฤชา
ธรรมเนียมให้เป็นพับ

ข้อสังเกต

ก. สิทธิในการได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดูจากบิดามารดาเป็นสิทธิของบุตรแต่ละคน
จึงต้องสั่งให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรแยกเป็นรายคน จะสั่งให้จ่ายรวมกันไม่ได้ (ฎีกาที่ ๓๕๕๖/
๒๕๔๖)

ข. การกำหนดค่าอุปการะเลี้ยงดู ไม่ควรนำเอาระดับการศึกษามาเป็นเกณฑ์

(๕) เรื่องขอให้การจดทะเบียนสมรสซ้อนเป็นโมฆะ

พิเคราะห์แล้ว ทางพิจารณาโจทก์นำสืบได้ความว่าโจทก์จำเลยอยู่กินฉันสามีภริยา
โดยจดทะเบียนสมรสกันเมื่อวันที่ ตามเอกสารหมาย จ. ต่อมาโจทก์ตรวจพบว่า
ก่อนหน้านั้นจำเลยได้จดทะเบียนสมรสกับ เมื่อวันที่ แล้วยังไม่หย่ากันจน
ขณะจำเลยมาจดทะเบียนสมรสกับโจทก์ตามเอกสารหมาย จ. เช่นนี้การสมรสระหว่าง
โจทก์จำเลยย่อมเป็น โหมะ

พิพากษาให้การสมรสระหว่างโจทก์กับจำเลยตามทะเบียนการสมรสสำนักทะเบียน
..... เลขทะเบียนที่ ลงวันที่ เป็น โหมะ ค่าฤชาธรรมเนียมให้เป็นพับ

ข้อสังเกต

ก. ให้ศาลแจ้งการสมรสเป็นโมฆะให้นายทะเบียนทราบด้วยตาม ป.พ.พ. มาตรา
๑๔๕๗/๑ โดยอาจสั่งในรายงานกระบวนการพิจารณาหรือปกในสำนวน

ข. คดีที่มารดาเด็กหรือเด็กฟ้องชายให้รับเด็กเป็นบุตรนั้น ไม่ต้องพิพากษาให้จำเลยไปจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร หากไม่ปฏิบัติตามให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาอีก เพราะตาม พ.ร.บ. จดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๘ มาตรา ๒๐ บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียยื่นสำเนาคำพิพากษาอันถึงที่สุดซึ่งรับรองถูกต้องแล้ว เพื่อให้บันทึกในทะเบียนเท่านั้น (ฎีกาที่ ๑๖๔๕/๒๕๓๔)

๑.๘ การแก้ไขคำพิพากษาเดิม

ในกรณีที่พฤติการณ์ รายได้ หรือฐานะของกลุ่มความได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจแก้ไขคำพิพากษาในคดีครอบครัวในเรื่องที่เป็นประเด็นสำคัญได้ถึงแม้คำพิพากษานั้นจะถึงที่สุดไปแล้ว เช่น อำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๒๑ และมาตรา ๑๕๘๘ ค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามีภริยา หรือระหว่างบิดามารดากับบุตรตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๘/๓๕

ตัวอย่างคำสั่งแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดูตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๘/๓๕

“คดีสืบเนื่องจากศาลพิพากษาให้จำเลยชำระเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตร ก่อนถึงอายุ ปี ให้จำเลยชำระเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท จากอายุ ปี ถึง ปี ให้ชำระเดือนละ บาท และจากอายุ ปี จนกว่าบุตรผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ เดือนละ บาท

โจทก์ยื่นคำร้องขอว่าปัจจุบันผู้เยาว์อายุ ๑๔ ปี กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียน..... มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น โจทก์มีรายได้น้อยกว่าจำเลย จำเลยไม่มีภาระ ขอให้จำเลยชำระเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเพิ่มเติมเดือนละ ๔,๐๐๐ บาท นับแต่วันมีคำสั่งเป็นต้นไป

จำเลยยื่นคำคัดค้านว่า จำเลยต้องอุปการะหลาน เป็นหนี้การรักษาพยาบาล ต้องผ่อนชำระหนี้สหกรณ์ ขอให้ยกคำร้อง

ทางใต้สวนโจทก์นำสืบว่า

จำเลยนำสืบว่า

พิเคราะห์แล้ว โจทก์มีรายได้ จำเลยทำงานมีรายได้

ขณะนี้ผู้เยาว์เรียนหนังสือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ค่าเล่าเรียนเทอมละ บาท มีค่าหนังสือค่าอุปกรณ์การเรียน เห็นว่า ผู้เยาว์เรียนหนังสือสูงขึ้นย่อมมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ที่จำเลยอ้างว่าต้องดูแลหลาน ก็เป็นความเอื้อเฟื้อของจำเลยเอง ภาระหนี้สินเป็นเหตุส่วนตัวและเกิดขึ้นเพียงชั่วคราว เมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์ รายได้ ฐานะของโจทก์จำเลยแล้ว เห็นควรให้จำเลยชำระเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเพิ่มเป็นเดือนละ บาท นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง จนกว่าบุตรผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ

จึงมีคำสั่งแก้ไขในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรโดยให้จำเลยชำระเพิ่มเป็นเดือนละ บาท นับแต่วันมีคำสั่งจนกว่าบุตรจะบรรลุนิติภาวะ ค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นนี้ให้เป็นพับ”

ข้อสังเกต

ก. กรณีขอให้ศาลสั่งแก้ไขในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยให้เพิกถอน ลด หรือกลับให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูอีกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๘/๑๕ ก็ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในแนวเดียวกัน

ข. การขอแก้ไขค่าอุปการะเลี้ยงดูต้องยื่นคำร้องขอในคดีเดิม ฟ้องเป็นคดีใหม่ไม่ได้

๑.๕ ชั้นบังคับคดี

การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเพื่อชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูและค่าเลี้ยงชีพสามารถที่จะบังคับเอากับเงินเบี้ยเลี้ยงชีพ เงินเดือน ค่าจ้าง และเงินอื่นๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕๔ ซึ่งเป็นบทยกเว้น ป.วิ.พ.มาตรา ๒๘๖ (๑)(๒) และ (๓)

กรณีศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือค่าเลี้ยงชีพ ถ้าศาลเห็นสมควรหลังมีคำพิพากษาแล้วจะสั่งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษานำเงินมาวางศาลตามเงื่อนไข หรือระยะเวลาที่ศาลกำหนด ในกรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษามีรายได้ประจำ ศาลอาจสั่งให้อายัดเงินเท่าจำนวนที่จะชำระเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือค่าเลี้ยงชีพเป็นรายเดือน แล้วให้ผู้มีหน้าที่จ่ายเงินดังกล่าวนำเงินมาวางศาลแทนลูกหนี้ตามคำพิพากษา ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตาม ให้ศาลเรียกมาสอบถาม หากปรากฏเป็นความจริงให้ศาลว่ากล่าวตักเตือนให้ปฏิบัติตามคำพิพากษา และหากยังไม่ปฏิบัติตามคำตักเตือนโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจออกหมายจับและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้จนกว่าจะนำเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือค่าเลี้ยงชีพมาชำระหรือวางศาล แต่ห้ามมิให้กักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษารั้งละไม่เกินกว่า ๑๕ วัน เว้นแต่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้ ตาม พ.ร.บ.เยาวชนฯ มาตรา ๑๖๒

เช่น การไม่ส่งมอบบุตรกรณีศาลมีคำสั่งหรือคำบังคับที่ไม่เกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินลูกหนี้ตามคำพิพากษา หากคู่ความหรือผู้ที่ถูกคำสั่งบังคับฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำบังคับให้ศาลออกหมายเรียกหรือหมายจับตัวมาไต่สวนและตักเตือนให้ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำบังคับของศาล หากยังไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำบังคับอีกโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือมีพฤติการณ์จงใจหลบเลี่ยงไม่ปฏิบัติ ให้ศาลมีอำนาจกักขังจนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งหรือ

๓๙: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

คำบังคับแต่ห้ามมิให้กักขังแต่ละครั้งเกินกว่า ๑๕ วันนับแต่วันจับหรือกักขัง แล้วแต่กรณี เว้นแต่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้ ตาม พ.ร.บ.เยาวชนฯ มาตรา ๑๖๑

๒. คดีครอบครัวที่ต้องยื่นเป็นคำร้องขอ ต้องอยู่ภายใต้บังคับ ป.วิ.พ. ว่าด้วยเรื่องเขตอำนาจศาล

๒.๑ กรณีที่มีความจำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติให้ใช้สิทธิทางศาล โดยทำเป็นคำร้องขอ เช่น

การขออนุญาตทำการสมรสตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๔๘ และ ๑๔๕๓ (๔)

การร้องขอให้คู่สมรสเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๖๓

การร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรตามป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๓

การร้องขอตั้งผู้ปกครองตามป.พ.พ. มาตรา ๑๕๘๕ และมาตรา ๑๕๘๖

การร้องขอจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายตามป.พ.พ.มาตรา ๑๕๔๘

การร้องขอให้ศาลสั่งบุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๘

การร้องขอให้ศาลสั่งเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๒

การร้องขอรับบุตรบุญธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๘/๒๑ ,๑๕๕๘/๒๔ และ ๑๕๕๘/๒๕

การร้องขอเลิกรับบุตรบุญธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๘/๓๒

การร้องขอทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์หรือทำการใดที่มีผลประโยชน์ขัดกับผู้เยาว์ตามป.พ.พ. มาตรา ๑๕๗๔

การร้องขอถอนอำนาจปกครองตามป.พ.พ. มาตรา ๑๕๘๒

๒.๒ กรณีไม่มีความจำเป็นต้องยื่นคำร้อง หรือคู่ความไม่มีอำนาจยื่นคำร้องขอ เช่น

กรณีบิดามารดาจดทะเบียนหย่าตกลงให้ฝ่ายใดเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ ต่อมาฝ่ายนั้นตาย อำนาจปกครองย่อมกลับมายังบิดามารดาที่ยังมีชีวิตอยู่ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๖๖ วรรคสอง (๑) หากบิดามารดายังมีชีวิตอยู่มายื่นคำร้องขอเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ ให้ยกคำร้อง ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๕

ในกรณีเช่นนี้ญาติของผู้เยาว์ จะร้องขอตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ไม่ได้เช่นกัน ต้องร้องขอเพิกถอนอำนาจปกครองบิดามารดามาด้วยพร้อมกับการยื่นคำร้องขอให้ศาลตั้งตนเองเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ ทั้งนี้ต้องมีเหตุแห่งการเพิกถอนอำนาจปกครอง เช่น แม่บิดาหรือมารดาที่ยังมีชีวิตอยู่จะทิ้งร้างไปอยู่ที่อื่น (ฎีกาที่ ๗๔๕/๒๕๔๒) หรือถูกคุมขังในเรือนจำและไม่ได้อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ก็ตาม

อนึ่ง ในการทำคำสั่งยกคำร้องและควรให้เหตุผลของการยกคำร้องดังกล่าวไว้ด้วย(ฎีกาที่ ๒๕๖๓/๒๕๔๔) เพื่อแก้ปัญหาค้างขัดข้องในทางปฏิบัติ เช่น กรณีมารดาซึ่งมิได้จดทะเบียนสมรสยื่นคำร้องขอเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์แต่ผู้เดียว

สั่งว่า

“พิเคราะห์ตามคำร้องแล้วเห็นว่าผู้เยาว์เกิดจากผู้ร้องที่มีได้มีการสมรสกับสามี ย่อมเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ร้องอยู่แล้วตามกฎหมาย ผู้ร้องจึงเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์แต่เพียงผู้เดียว กรณีไม่จำเป็นต้องมาร้องขอเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์อีก จึงไม่มีเหตุต้องใช้สิทธิทางศาลตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๕๕ ให้ยกคำร้อง”

ตัวอย่างคดีที่ต้องยื่นต่อศาลเป็นคำร้องขอ

ตัวอย่างคดีที่ต้องยื่นต่อศาลเป็นคำร้องขอ

(๑) การร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสซ้อนเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๕๓ เฉพาะคู่สมรสที่จดทะเบียนซ้อนโดยสุจริตเท่านั้นที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิร้องต่อศาล โดยเสนอคดีเป็นคำร้องขอได้ (ฎีกาที่ ๔๕๘๑/๒๕๔๑) ส่วนผู้ที่ทำการสมรสซ้อนโดยไม่สุจริต ไม่มีสิทธิร้องขอ (ฎีกาที่ ๓๒๓๕/๒๕๔๒)

(๒) ผู้เยาว์ร้องขอต่อศาลให้สั่งอนุญาตในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอมในการประกอบธุรกิจทางการค้าหรือธุรกิจอื่นโดยไม่มีเหตุอันสมควรตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๓

เมื่อผู้เยาว์ยื่นคำร้องขอเช่นว่านี้ ศาลควรสั่งผู้เยาว์ส่งสำเนาคำร้องขอให้แก่ผู้แทนโดยชอบธรรมผู้ไม่ให้ความยินยอมเพื่อให้มีโอกาสดัดค้าน และถือว่าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๘๘ (๔)

(๓) คำร้องขอให้ศาลสั่งบุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถและตั้งผู้อนุบาลตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๘

คำว่า “บุคคลวิกลจริต” มิได้หมายเฉพาะถึงบุคคลผู้มีจิตผิดปกติหรือที่เข้าใจกันทั่วไปว่าเป็นบ้าเท่านั้น แต่หมายรวมถึงบุคคลผู้มีกิริยาอาการผิดปกติเพราะสติวิปลาสคือขาด

๔๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

ความรำลึก ขาดความรู้สึกละขาดความรับผิดชอบด้วยเพราะบุคคลดังกล่าวนี้ไม่สามารถประกอบกิจการงาน หรือประกอบกิจส่วนตัวของตนได้ ตัวอย่างเช่น บุคคลซึ่งเป็นโรคสมองฝ่อ หรือสมองเสื่อมขั้นรุนแรง ไม่สามารถรักษาให้หายได้ตลอดจนไม่อาจปฏิบัติการกิจส่วนตัวได้ ถือว่าเป็นคนไม่มีสติสัมปชัญญะ (ฎีกาที่ ๕๔๖๖/๒๕๓๗) หรือบุคคลซึ่งเป็นเนื้องอกในสมอง ต้องนอนอยู่บนเตียงตลอดเวลา มีอาการ พูดไม่ได้ หูไม่ได้ยิน ตาทั้งสองข้างมองไม่เห็น ใครพูดด้วยไม่แสดงรับรู้อะไร มีอาการอย่างคนไม่มีสติสัมปชัญญะ (ฎีกาที่ ๔๒๐/๒๕๐๕)

คดีที่มีการร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลเป็นคนที่ไร้ความสามารถ ถ้าศาลเห็นสมควรอาจสั่งให้แพทย์หรือจิตแพทย์ตรวจพิเคราะห์ทางกายหรือทางจิตบุคคลที่ถูกขอให้ เป็นคนที่ไร้ความสามารถ หรือสั่งให้นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือเจ้าพนักงานอื่นจัดทำ รายงานสภาพครอบครัว สภาพความเป็นอยู่หรือสัมพันธภาพระหว่างผู้ไร้ความสามารถกับผู้ขอเป็น ผู้อนุบาลแล้วรายงานศาลเพื่อประกอบการพิจารณาคดี ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๖๓ วรรคหนึ่ง

การสั่งให้บุคคลใดเป็นคนที่ไร้ความสามารถต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

การสั่งให้ผู้เยาว์เป็นคนที่ไร้ความสามารถ ก่อนศาลมีคำสั่งให้ผู้เยาว์เป็นคนที่ไร้ความสามารถ ศาลต้องสั่ง ให้สถานพินิจประมวลและรายงานข้อเท็จจริง เมื่อศาลสั่งให้ผู้เยาว์เป็นคนที่ไร้ความสามารถแล้ว ให้ผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นผู้อนุบาล ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๖๕ แต่ทั้งนี้ ศาลอาจตั้งบุคคลอื่นซึ่ง มิใช่ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองเป็นผู้อนุบาลได้ ซึ่งคำสั่งดังกล่าว ย่อมมีผลเป็นการถอน ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้ปกครองที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๖๕/๑ ประกอบ มาตรา ๑๕๕๘/๒ และ ๑๕๕๘/๓

สำหรับสิทธิและหน้าที่ของผู้อนุบาลนั้นให้เป็นไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๘/๑๘

การสั่งให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและไม่มีคู่สมรสเป็นคนที่ไร้ความสามารถ ให้ บิดา มารดาเป็นผู้อนุบาล เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๖๕/๑ วรรคสอง แต่ถ้าคนไร้ ความสามารถนั้นไม่มีบิดามารดาก่อนที่ศาลจะได้สมควรส่งสำเนาให้พี่น้องร่วม บิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาด้วย สิทธิและหน้าที่ของผู้อนุบาลให้เป็นไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๘/๑๘

การสั่งให้บุคคลที่มีคู่สมรสเป็นคนที่ไร้ความสามารถ คู่สมรสอีกฝ่ายย่อมเป็น ผู้อนุบาล แต่ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลก็ได้หากมีเหตุสำคัญตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๖๓ สิทธิ และหน้าที่ของ ผู้อนุบาลให้เป็นไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๘/๑๕, ๑๕๕๘/๑๖ กรณีตั้งบิดา มารดาหรือบุคคลภายนอก เป็นผู้อนุบาล ผู้อนุบาลที่ศาลตั้งจะเป็นผู้จัดการสินสมรสรวมกันกับ คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๘/๑๗

การสั่งให้บิดามารดาเป็นคนไร้ความสามารถ ถ้ามีบุตรหลายคนให้ส่งสำเนาคำร้องให้บุตรคนอื่นทราบเพื่อให้มีโอกาสดำเนินการ

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้บุคคลที่ไม่ใช่ผู้เยาว์เป็นคนไร้ความสามารถและตั้งผู้อนุบาล ถ้าศาลเห็นสมควรเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและทรัพย์สินของผู้ไร้ความสามารถ ศาลจะมีคำสั่งตั้งนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือเจ้าพนักงานอื่นทำหน้าที่กำกับดูแลการใช้อำนาจของผู้อนุบาลเกี่ยวกับตัวคนไร้ความสามารถหรือทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถหรือค่าอุปการะเลี้ยงดูและการรักษาพยาบาลคนไร้ความสามารถก็ได้แล้วให้เจ้าพนักงานที่ได้รับแต่งตั้งรายงานให้ศาลทราบตามระยะเวลาที่เห็นสมควรหรือตามที่ศาลสั่ง แล้วแต่กรณี ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๖๓ วรรคสอง

ในกรณีที่ศาลสั่งให้ผู้เยาว์เป็นคนไร้ความสามารถ ศาลมีอำนาจตั้งผู้อำนวยการสถานพินิจที่ผู้เยาว์นั้นอยู่ในเขตอำนาจเป็นผู้กำกับการปกครองและให้ผู้กำกับการปกครองมีอำนาจหน้าที่สอดส่องว่าผู้อนุบาลของผู้เยาว์ได้ใช้อำนาจปกครองเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของผู้เยาว์หรือไม่ และให้มีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่ศาลมอบหมาย รวมทั้งรวบรวมและรายงานข้อเท็จจริงและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้กำกับการปกครองต่อศาลเป็นครั้งคราวหรือภายในกำหนดเวลาที่ศาลสั่ง ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง

ข้อสังเกต

ก. ในคดีที่มีการร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถเพราะวิกลจริต ถ้าทางพิจารณาได้ความว่าบุคคลนั้นไม่วิกลจริตแต่มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบเมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อมีคำขอของกลุ่มความหรือของบุคคลตามที่ระบุไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา ๒๘ ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๓

ข. การขอเพิกถอนการเป็นคนไร้ความสามารถให้ยื่นในคดีเดิม ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๓ (๔)

(๔) การร้องขอให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถและตั้งผู้พิทักษ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๓

การสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถนั้น อาจมีสาเหตุจากหลายประการ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๒ แต่ถ้าคำร้องขอให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถโดยอ้างเหตุว่า เพราะจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ถ้าทางพิจารณาได้ความว่าบุคคลนั้นวิกลจริต

เมื่อมีคำขอของกลุ่มความ หรือของบุคคลตามที่ระบุไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา ๒๘ ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนที่มีความสามารถก็ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๓

ทั้งนี้ ก่อนไต่สวนคำร้อง ควรส่งสำเนาคำร้องให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบเพื่อให้มีโอกาสคัดค้าน และถ้าตามคำร้องขอเป็นการขอให้ผู้เยาว์เป็นคนเสมือนมีความสามารถ ก่อนศาลมีคำสั่งให้สถานพินิจฯ ประมวลและรายงานข้อเท็จจริงมาให้ทราบ

สำหรับอำนาจและหน้าที่ของผู้พิทักษ์ให้นำบทบัญญัติที่เกี่ยวกับผู้อนุบาลมาใช้บังคับโดยอนุโลมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๔ วรรคสาม

(๕) การร้องขอจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๘ และการฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๕ และ ๑๕๕๖

การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรและการฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตรแม้กฎหมายจะระบุว่าจะต้องมีคำพิพากษาของศาลแต่ซึ่งอาจจะทำให้เข้าใจได้ว่าการนำคดีมาสู่ศาลต้องทำเป็นคำฟ้องนั้น สามารถยื่นเป็นคำร้องขอหรือคำฟ้องแล้วแต่กรณีซึ่งเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทและคดีมีข้อพิพาท เช่น เด็กหรือมารดาเด็กคัดค้านหรือไม่ให้ ความยินยอมโดยฟ้องเด็กและมารดาเด็กร่วมกันเป็นจำเลย และโจทก์ต้องบรรยายคำฟ้องและนำสืบให้ปรากฏด้วยว่า ได้ไปขอจดทะเบียนรับรองเด็กต่อนายทะเบียนแล้วแต่ถูกคัดค้าน มิฉะนั้น ถือว่ายังไม่ เกิดข้อโต้แย้งสิทธิ (ฎีกาที่ ๖๔๗/๒๕๒๑) แต่ในกรณีที่มารดาเด็กไม่คัดค้าน และเด็กยังไร้เดียงสาไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือมารดาเด็กถึงแก่ความตาย (ฎีกาที่ ๑๔๑๖/๒๕๐๕) หรือกรณีที่เด็กถึงแก่ความตายแล้ว (ฎีกาที่ ๒๔๗๓/๒๕๔๕) กรณีเช่นนี้ไม่ถือว่ามิได้โต้แย้งสิทธิจึงต้องทำเป็นคำร้องขอในกรณีที่บุคคลที่จะต้องให้ความยินยอมอยู่ในฐานะไม่อาจให้ความยินยอมได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๘ วรรคสาม บิดาสามารถยื่นเป็นคำร้องขอต่อศาลได้ แม้จะยังมีได้ขอจดทะเบียนผู้เยาว์เป็นบุตรต่อนายทะเบียนก่อนมาร้องขอต่อศาลก็ตาม (ฎีกาที่ ๖๓๕/๒๕๕๐) และศาลมีคำสั่งอนุญาตให้จดทะเบียน รับเด็กเป็นบุตรได้

อนึ่ง บิดาสามารถที่จะร้องขอจดทะเบียนรับรองบุตรและขอถอนอำนาจปกครองของ มารดามาในคราวเดียวกันได้ ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๒๓/๒๕๔๐ ซึ่งการสั่งถอนอำนาจปกครองมารดา ศาลควรสั่งให้การถอนอำนาจปกครองมีผลภายหลังจากผู้ร้องซึ่งเป็นบิดา นำคำสั่งไปจดทะเบียนเรียบร้อยแล้วตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๓

(๖) คำร้องขอทำนิติกรรมอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๓๔ ข้อที่ต้องคำนึงเกี่ยวกับการทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ จะต้องเป็น

เหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ของผู้เยาว์เป็นสำคัญเท่านั้น มิใช่เหตุจำเป็นของผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือผู้ปกครอง

(๗) ผู้ใช้อำนาจปกครองร้องขออนุญาตทำกิจการใดที่มีผลประโยชน์ขัดกับผู้เยาว์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๗๕ และมาตรา ๑๕๗๖ การส่งรับคำร้องขอศาลต้องสั่งให้ส่งสำเนาให้แก่ ผู้เยาว์ทราบเพื่อให้มีโอกาสดคัดค้าน ส่วนผู้เยาว์ที่ประสงค์จะคัดค้านต้องดำเนินการเรื่อง ความสามารถตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๖

(๘) คำร้องขอตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ที่ไม่มีบิดามารดา หรือบิดามารดาถูกถอนอำนาจ ปกครองตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๘๕ บุคคลที่มีสิทธิร้องขอคือบุคคลตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๘๖, ๑๕๘๗, ๑๕๘๘ (ฎีกาที่ ๕๑๓๕/๒๕๓๗)

คดีที่ร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับผู้ใช้อำนาจปกครองหรือร้อง ขอตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ ถ้าศาลเห็นสมควรหรือคู่ความร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งหรือกำหนดเงื่อนไข เป็นการชั่วคราวให้ผู้จะใช้อำนาจปกครองหรือผู้ที่จะเป็นผู้ปกครองทดลองปกครองเลี้ยงดูผู้เยาว์ นั้นเป็นการชั่วคราวก่อนเป็นระยะเวลาไม่เกินหกเดือนก็ได้ และให้ศาลสั่งให้ผู้อำนวยการสถาน พินิจที่ผู้เยาว์นั้นอยู่ในเขตอำนาจ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือเจ้าพนักงานอื่นเป็นผู้ กำกับการทดลองปกครองเลี้ยงดูผู้เยาว์แล้วรายงานให้ศาลทราบตามระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร ในการพิจารณารายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาหรือเจ้า พนักงานอื่นตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๖๔ วรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบุคคล ดังกล่าวมาแถลงข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก็ได้ เมื่อปรากฏว่าผู้ที่จะใช้อำนาจปกครองหรือจะเป็น ผู้ปกครองมีความเหมาะสมให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองหรือ ผู้ปกครอง แล้วแต่กรณี

(๙) คำร้องขออนุญาตแทนการให้ความยินยอมในกรณีต่าง ๆ เช่น

การขออนุญาตแทนการให้ความยินยอมของบิดามารดาผู้เยาว์ในการรับผู้เยาว์เป็น บุตรบุญธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๘๘/๒๑ ทั้งนี้ ถ้าบิดามารดาถูกถอนอำนาจปกครอง หรือ ตาย และมีการตั้งผู้ปกครองแล้ว ผู้ปกครองไม่มีอำนาจให้ความยินยอมแทนผู้เยาว์ กรณีต้อง ได้รับอนุญาตจากศาลเช่นกัน และหากผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้วการรับบุคคล นั้นเป็นบุตรบุญธรรมไม่ต้องปฏิบัติตาม พ.ร.บ. การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ. ๒๕๒๒

การขออนุญาตแทนการให้ความยินยอมของสถานสงเคราะห์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๘๘/๒๒ กรณีเช่นนี้ให้ส่งสำเนาร้องขอให้สถานสงเคราะห์ทราบเพื่อให้มีโอกาสดคัดค้าน

๔๕: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของการของตุลาการ

การขออนุญาตแทนการให้ความยินยอมของกลุ่มสมรสของผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม หรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๘/๒๕

(๑๐) คำร้องขอเลิกรับบุตรบุญธรรม ศาลต้องส่งสำเนาให้บุตรบุญธรรมทราบเพื่อให้มีโอกาสดัดค้าน และถ้าเป็นกรณีขอเลิกจากสถานสงเคราะห์มาเป็นบุตรบุญธรรม ควรส่งสำเนาให้สถานสงเคราะห์นั้นทราบด้วย

(๑๑) คำร้องขอตั้งผู้ปกครองในกรณีที่ผู้เยาว์ซึ่งได้รับมรดกตกทอดยังไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๐

(๑๒) ทายาทซึ่งเป็นผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลผู้ไม่สามารถจะจัดทำการทำงานของตนเองได้ร้องขอสละมรดกหรือรับมรดกอันมีค่าภาระติดพันหรือเงื่อนไขของทายาทตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๑

(๑๓) คำร้องขอตั้งผู้ปกครองทรัพย์ ในกรณีที่ผู้ทำพินัยกรรมประสงค์จะยกทรัพย์สินให้แก่ผู้เยาว์ระหว่างที่ยังเป็นผู้เยาว์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๐

๒.๑ การตรวจคำร้องขอ

ตรวจดูว่าคำร้องขอเป็นคดีครบถ้วนตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๐ (๓) หรือไม่ เป็นคำร้องขอเกี่ยวกับเรื่องอะไร ถ้อยคำที่บรรยายในคำร้องมีสาระสำคัญครบถ้วนตรงกับกฎหมายสารบัญญัติหรือไม่ อยู่ในเขตอำนาจศาลหรือไม่ คำขอท้ายคำร้องขอตรงกับเรื่องหรือไม่ รวมทั้งผู้ร้องขอมีอำนาจตามกฎหมายหรือไม่ เช่น บิดานอกสมรสย่อมไม่มีอำนาจร้องขอทำนิติกรรมแทนบุตรนอกสมรสของตน หรือมารดาหรือบิดาทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ ก็ไม่จำเป็นต้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่าผู้เยาว์เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของตน หรือญาติของผู้เยาว์ที่ร้องขอตั้งผู้ปกครองตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๖ ต้องเป็นญาติตามกฎหมาย น้องของผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ใช่ญาติของบุตรบุญธรรมขอเป็นผู้ปกครองไม่ได้ (ฎีกาที่ ๕๕๑/๒๕๑๖)

๒.๒ ค่าขึ้นศาล

คำร้องขอในคดีครบถ้วนเป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์ จึงเสียค่าขึ้นศาลคดีละ ๒๐๐ บาท แม้ในคดีดังกล่าวจะมีคำขอมาหลายประเด็นก็ตาม เช่น คำร้องขอถอนอำนาจปกครองและตั้งผู้ปกครอง หรือร้องขอตั้งผู้ปกครองหลายคนเพื่อปกครองผู้เยาว์เพียงคนเดียวตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๐ (ผู้ปกครองมิได้คราวหนึ่งเพียงหนึ่งคน แต่เมื่อร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควร อาจตั้งหลายคนได้ หรือขอตั้งผู้ปกครองคนเดียวแต่ปกครองผู้เยาว์หลายคน เป็นต้น)

กรณีผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลตั้งผู้ร้องเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์หลายคน โดยร้องขอเข้ามาในคดีเดียวกัน ให้เรียกค่าขึ้นศาล ๒๐๐ บาท

๒.๓ การส่งรับคำร้องขอ

การส่งรับคำร้องขอในคดีครอบครัว จะต้องพิจารณาว่า คำร้องขอนั้น ๆ ผู้เยาว์ มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียหรือไม่ ถ้าผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย เช่น ขอให้จดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร ขอให้ทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม ผู้เยาว์ขอ อนุญาตสมรส ต้องให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ประมวลและรายงานเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของ ครอบครัว สวัสดิภาพ และความประสงค์หรือประโยชน์สูงสุดของผู้เยาว์ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชน ฯ มาตรา ๑๖๗ วรรคสอง จึงแยกพิจารณาเป็น ๒ กรณี

คำร้องขอที่ผู้เยาว์ไม่มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ดังนี้

“รับคำร้อง ประกาศนาคได้ส่วน ให้ผู้ร้องวางเงินค่าประกาศหนังสือพิมพ์ภายใน วัน มิฉะนั้นถือว่าทิ้งคำร้อง”

คำร้องขอที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ดังนี้

“รับคำร้อง ประกาศนาคได้ส่วน ให้ผู้ร้องวางเงินค่าประกาศหนังสือพิมพ์ภายใน วัน และสำเนาให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ให้ผู้ร้องนำผู้เยาว์หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ไปให้อัยการ ศาลพิจารณาคำร้องคดีภายใน วัน นับแต่วันนี้ มิฉะนั้นถือว่าทิ้งคำร้อง”

ข้อสังเกต มีบางกรณีถึงแม้ผู้ร้องจะยื่นคำร้องขอเพราะมีสาเหตุที่จะต้อง ใช้ สิทธิทางศาล แต่ในเนื้อหาของคำร้องนั้น หากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ตามคำร้องขอนั้นแล้ว อาจจะมีผลกระทบไปถึงบุคคลอื่นที่มีส่วนได้เสีย คำร้องขอเช่นว่านี้จึงสมควรที่จะสั่งให้ผู้ร้อง นำส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียอื่นนั้นอีกด้วย เช่น คำร้องขอให้ศาลสั่งว่าผู้เยาว์เป็นบุตร ของผู้ตาย แม้เนื้อหาในคำร้องจะไม่มีผู้ใดโต้แย้งสิทธิก็ตาม แต่หากศาลมีคำสั่งให้ตามคำร้อง คำสั่งดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อบิดามารดา หรือคู่สมรส ของผู้ตาย ฯลฯ จึงสมควรที่จะสั่งให้ผู้ ร้องส่งสำเนาคำร้องขอให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียดังกล่าว โดยต้องสั่งเพิ่มเติมจากคำสั่งในกรณีที่ คำร้องที่มีผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียว่า

“สอบผู้ร้องแล้วได้ความว่าบิดามารดาของผู้ตายคือนาย และ นาง อยู่บ้านเลขที่ และภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายคือนาง อยู่บ้านเลขที่ จึงให้ผู้ร้องนำส่งสำเนาคำร้องให้บุคคลดังกล่าวด้วย ภายในกำหนด ๑๕ วันนับแต่วันนี้ หากผู้มีส่วนได้เสียประสงค์ที่จะยื่นคำคัดค้านก็ให้ยื่นคำ คัดค้านเข้ามาก่อนวันนัด มิฉะนั้นถือว่าไม่ติดใจคัดค้าน”

๒.๔ การคัดค้านตามมาตรา ๑๘๘ (๔) เมื่อมีการร้องคัดค้าน ให้ดำเนินกระบวนการ พิจารณาอย่างคดีมีข้อพิพาททำนองเดียวกับคดีสองฝ่าย ให้สั่งในคำร้องคัดค้านว่า

“รับเป็นคำร้องคัดค้าน สำเนาให้ผู้ร้อง ส่งศูนย์ประนีประนอมคดีครอบครัว”

หากผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียให้แจ้งเพิ่มว่า

“ให้ผู้คัดค้านไปให้ถ้อยคำต่อผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ภายใน วันมิฉะนั้น ถือว่าทิ้งคำคัดค้าน”

๒.๕ ขั้นตอนการไต่สวนคำร้องขอและส่งสำเนาคำร้องขอ

การประกาศไต่สวนคำร้องขอ โดยปกติแล้วจัดทำโดยวิธีประกาศทาง หนังสือพิมพ์เช่นเดียวกันกับการประกาศคำร้องขอในคดีแพ่งธรรมดา และการส่งสำเนาคำร้องขอก็จะทำเช่นเดียวกับการส่งสำเนาคำฟ้องให้จำเลยในคดีแพ่งธรรมดา เพียงแต่ในคดีไต่สวนคำร้องขอคดีครอบครัวไม่มีการสั่งในเรื่องการขานัดยื่นคำให้การ ผู้มีส่วนได้เสียซึ่งไม่ใช่จำเลยในคดีไม่ต้องถูกบังคับตามคำสั่งตามข้อ ๒.๔ หรือไม่ต้องรับผิดชอบเรื่องค่าฤชาธรรมเนียม เว้นแต่จะยื่นคำคัดค้านเข้ามาในฐานะเป็นผู้คัดค้าน

๒.๖ การพิจารณาไต่สวนคำร้องขอ

เมื่อถึงวันนัดไต่สวน หากผู้ร้องนำพยานมาไต่สวน ควรตรวจดูว่า พยานเป็นผู้เยาว์หรือไม่ เพราะเกี่ยวกับการสาบานตน หากพยานอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ไม่ต้องสาบานตนตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๒ หากมีการเลื่อนการไต่สวน ให้ประกาศวันนัดไต่สวนหน้าศาลได้

เมื่อไต่สวนเสร็จแล้วเพื่ออำนวยความสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายแก่คู่ความ ในการขอคัดคำสั่งขอให้รับรองคดีถึงที่สุด ตลอดจนการขอคืนเอกสาร ศาลอาจจะสั่งในรายงาน กระบวนพิจารณาไว้ล่วงหน้าว่า

“อนุญาตให้ผู้ร้องถ่ายสำเนาคำสั่ง หรืออนุญาตให้ขอคำรับรองคดีถึงที่สุด หรือให้รับเอกสารคืนเมื่อคดีถึงที่สุด”

๒.๗ ขั้นตอนพิจารณา

๒.๗.๑ กรณีไม่มีผู้คัดค้าน การพิจารณาจะเป็นไปเช่นเดียวกับการไต่สวนคำร้องขอในคดีแพ่งธรรมดา

๒.๗.๒ กรณีมีผู้คัดค้านและการประนีประนอมคดีครอบครัวไม่สำเร็จ ให้ทำการไต่สวนพยานทั้งฝ่ายผู้ร้องและผู้คัดค้านเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีแพ่งธรรมดา

๒.๘ ขั้นตอนคำพิพากษาหรือมีคำสั่ง

ก่อนมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง สำหรับคดีที่ผู้เยาว์มีผลประโยชน์หรือส่วนได้เสีย ต้องตรวจสอบว่าได้รับรายงานของสถานพินิจฯ ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๖๘ แล้วหรือไม่

ตัวอย่างคำพิพากษาหรือคำสั่ง เช่น

คำสั่งศาลเรื่องขอตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ (กรณีพนักงานอัยการเป็นผู้ร้อง)

“ผู้ร้องยื่นคำร้องขอว่า เด็กชาย ผู้เยาว์อายุ ปี เป็นบุตรของนาย นาง มารดาของผู้เยาว์ถึงแก่กรรมไปแล้ว ส่วนบิดาถูกศาลสั่งถอนอำนาจปกครอง นาง ย่าของผู้เยาว์เป็น
ผู้ปกครองตามคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัว คดีหมายเลขแดงที่ ต่อมานาง ถึงแก่กรรม ขณะนี้ ผู้เยาว์ขาดผู้ปกครอง นาง ป้าของผู้เยาว์มีความรักและหวังดีต่อผู้เยาว์ประสงค์จะเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ นาง ไม่เป็นผู้ไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถ ไม่เคยถูกศาลสั่งให้เป็นบุคคลล้มละลาย และไม่ต้องห้ามที่จะเป็นผู้ปกครองของผู้เยาว์ จึงขอให้ศาลมีคำสั่งตั้ง นาง เป็นผู้ปกครองเด็กชาย
.....

ศาลประกาศนัดไต่สวนตามระเบียบแล้ว ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

ทางไต่สวนผู้ร้องนำสืบว่านาง มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันสามคน นาย บิดาของเด็กชาย เป็นน้องชายของนาง บิดาเด็กชาย มีภริยาชื่อ นาง เป็นคนเลี้ยงเด็กชาย มาตั้งแต่เกิด ต่อมามารดาเด็กถึงแก่กรรมบิดาเด็กชาย มีภริยาใหม่ชื่อ ไม่เคยอุปการะเลี้ยงดูเด็กชาย นาง ย่าของเด็กจึงยื่นคำร้องต่อศาลขอถอนอำนาจปกครองของบิดาเด็กและตั้งนาง ย่าของเด็กเป็นผู้ปกครองแทน ต่อมานาง ย่าของเด็กถึงแก่กรรม ปรากฏตามเอกสารหมาย ร.๑ ปัจจุบันเด็กชาย ไม่ มีผู้ปกครอง เด็กชาย มีเงินฝากอยู่ในธนาคารจำนวนหนึ่ง โดยมีผู้อำนวยการสถานพินิจฯ

เป็นผู้กำกับการใช้เงิน เด็กชาย เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีความจำเป็นต้องใช้เงินจึงขอให้ตั้งนาง เป็นผู้ปกครองเพื่อจะได้เบิกเงินให้เด็กชาย นาง ไม่เป็นคนไร้หรือเสมือนไร้ความสามารถและไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

พิเคราะห์พยานหลักฐานของผู้ร้องประกอบรายงานและความเห็นของผู้อำนวยการ
สถานพินิจแล้วเห็นว่า นาง เป็นข้าของผู้เยาว์ซึ่งถือ ได้ว่าเป็นญาติสนิทของผู้เยาว์
บิดาของผู้เยาว์ถูกถอนอำนาจปกครอง มารดาถึงแก่กรรม นาง จึงเป็นญาติคนเดียว
ที่ใกล้ชิดและรักใคร่ผู้เยาว์ผู้เยาว์เต็มใจอยู่ในความปกครองของนาง

นาง ไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามกฎหมายในการเป็นผู้ปกครอง
จึงมีคำสั่งตั้งนาง เป็นผู้ปกครองของเด็กชาย ผู้เยาว์โดยให้
มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย

อนึ่ง เพื่อคุ้มครองทรัพย์สินของผู้เยาว์ให้ตั้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ
เป็นผู้กำกับการปกครองในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ด้วย”

ผู้พิพากษา

ผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาสมทบ

ผู้พิพากษาสมทบ

ข้อสังเกต ผู้พิพากษาที่ลงชื่อเป็นองค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาสองคน และ
ผู้พิพากษาสมทบสองคน โดยผู้พิพากษาสมทบอย่างน้อยต้องเป็นสตรีหนึ่งคน (ตาม พ.ร.บ. ศาล
เยาวชนฯ มาตรา ๒๓)

ตัวอย่างคำพิพากษาหรือคำสั่งเฉพาะคำวินิจฉัย

เรื่องขอให้ศาลตั้งเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย (กรณีมารดาเป็นผู้ร้อง)

“พิเคราะห์พยานผู้ร้อง ประกอบเอกสารหมาย ร.๑ ถึง ร.๓ ตลอดจนรายงานของ
ผู้อำนวยการสถานพินิจ แล้วเห็นว่า ผู้ร้องอยู่กับนาย นั้นสามีภริยาและบรรดาญาติ
พี่น้องทั้งสองฝ่ายได้รับรู้ถึงความสัมพันธ์นั้นสามีภริยาของทั้งสอง ทั้งเมื่อผู้ร้องได้คลอด
ผู้เยาว์แล้ว นาย ยังได้ไปแจ้งเกิดต่อสำนักงานทะเบียนเขตราชบุรีบูรณะว่าตนเป็น
บิดาเด็กหญิง ผู้เยาว์ปรากฏตามเอกสารหมาย ร.๑ ดังกล่าว พฤติการณ์ที่นาย
..... แสดงออกต่อสาธารณะ และต่อทางราชการจึงถือได้ว่านาย ได้รับรอง
เด็กหญิง ผู้เยาว์เป็นบุตรโดยชอบของตน

จึงมีคำสั่งว่าเด็กหญิง ผู้เยาว์เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของนาย
..... บิดาผู้วายชนม์”

เรื่องขอให้ศาลถอนอำนาจปกครองและตั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ (กรณีพนักงานอัยการ
เป็นผู้ร้อง)

๕๐: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

“พิเคราะห์พยานหลักฐานของผู้ร้องประกอบรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจ แล้วเห็นว่า มารดาผู้เยาว์ไม่ประสงค์ที่จะอุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์เพราะไม่มีผู้ยอมรับเป็นบิดาจึงยกให้แก่นาง เลี้ยงดูมาตั้งแต่แรกเกิดเป็นการจงใจละทิ้ง ไม่ใช่อำนาจปกครองผู้เยาว์และเป็นการใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบ สมควรถอนอำนาจปกครอง ส่วนนาง ได้อุปการะเลี้ยงดูผู้เยาว์ด้วยความรักใคร่เอ็นดูเหมือนบุตรของตนตลอดมา นับว่าเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของผู้เยาว์อย่างยิ่ง และนาง มีคุณสมบัติครบถ้วน ที่จะเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์และมีฐานะดีสามารถอุปการะเลี้ยงดูให้ผู้เยาว์ได้รับความสุขตลอดไป ทั้งสามีนาง ได้ให้ความยินยอมแล้วจึงสมควรเป็นผู้ปกครองผู้เยาว์ได้

อาศัยอำนาจตามป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๒ , ๑๕๔๕ และ ๑๕๔๖ จึงมีคำสั่งให้ถอนอำนาจปกครองผู้เยาว์ของนาง มารดาผู้เยาว์และตั้งให้นาง เป็นผู้ปกครองของผู้เยาว์โดยให้มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายต่อไป”

เรื่องขอทำนิติกรรมแทนคนไร้ความสามารถ

“ศาลพิเคราะห์แล้ว ผู้ร้องเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของนาย และเป็นผู้ดูแลของนาย ตามคำสั่งศาล ปัจจุบันนี้นาย ยังคงเป็นคนไร้ความสามารถอยู่ การที่ผู้ร้องประสงค์จะทำนิติกรรมเพื่อยกที่ดินให้แก่บุตรซึ่งมีอยู่ทั้งหมดรวมสี่คนเป็นการยกให้แก่บุตรในอัตราส่วนเท่าๆกัน โดยบุตรทั้งสี่ไม่คัดค้าน

จึงมีคำสั่งอนุญาตให้นาง ผู้ร้องทำนิติกรรมจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินของนาย คนไร้ความสามารถเพื่อยกให้แก่บุตรทั้งสี่คน เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมในอัตราส่วนเท่า ๆ กันทุกคนตามขอ”

เรื่องการขออนุญาตแทนการยินยอมให้รับบุตรบุญธรรม (กรณีร้องขอด้วยตนเอง)

“พิเคราะห์แล้ว เมื่อต้นปี นาง ได้นำบุตรผู้เยาว์มาฝากเลี้ยงดูแล้วจากไปไม่กลับมาอีกเลย ผู้ร้องอุปการะดูแลผู้เยาว์ตลอดมา มีความรัก ความผูกพันฉันบุตร ประสงค์จะรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมแต่ติดต่อบิดามารดาผู้เยาว์มาให้ความยินยอมไม่ได้ เนื่องจากไม่ทราบว่าจะอยู่ที่ไหน ถือว่าบิดามารดาผู้เยาว์ไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความ ยินยอมได้

จึงมีคำสั่งอนุญาตแทนให้การยินยอมของบิดามารดาผู้เยาว์ในการที่นาง จะรับ ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม”

เรื่องขออนุญาตจดทะเบียนสมรส

๕๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

“พิเคราะห์พยานผู้ร้องประกอบรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจ แล้วเห็นว่า ผู้ร้องรักใคร่ชอบพอกับนาย จนมีเพศสัมพันธ์กันและสมัครใจที่จะอยู่ กินร่วมกันฉันสามีภริยาต่อไป ประกอบกับบิดาและมารดาของนาย ให้ความ ยินยอมและเห็นชอบด้วยแล้ว

จึงมีคำสั่งอนุญาตให้เด็กหญิง ผู้ร้องจดทะเบียนสมรสกับนาย ได้”

เรื่องคนไร้ความสามารถ

“ผู้ร้องยื่นคำร้องขอและแก้ไขคำร้องขอว่า ผู้ร้องเป็น ของ ซึ่งป่วยเป็น ไม่สามารถประกอบกิจการงานใด ๆ ได้ขอให้สั่งเป็น คนไร้ความสามารถอยู่ในความอนุบาลของผู้ร้อง

ศาลประกาศวันนัดไต่สวนแล้ว ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

ทางไต่สวนผู้ร้องนำสืบได้ความว่า ผู้ร้องเป็น ของ เนื่องจาก ป่วยเป็น ต้องรักษาตัวที่โรงพยาบาลตั้งแต่ปลายปี แต่อาการ ไม่ดีขึ้นและไม่อาจรักษาให้หายขาดเป็นปกติได้ ภริยาและบุตร ประสงค์ให้ผู้ร้อง เป็นผู้อนุบาล เห็นว่า อาการของ เข้าลักษณะบุคคลวิกลจริตสมควรให้ผู้ร้องเป็นผู้ อนุบาล

จึงมีคำสั่งว่า เป็นคนไร้ความสามารถและอยู่ในความอนุบาลของผู้ร้อง ให้ส่งคำสั่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

เรื่องคนเสมือนไร้ความสามารถ

“ผู้ร้องยื่นคำร้องขอว่า ผู้ร้องเป็น ของ ซึ่งเป็นผู้ป่วยด้วย โรค ไม่สามารถจัดการงานด้วยตนเองได้ ขอให้สั่งเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ อยู่ในความพิทักษ์ของผู้ร้อง

ศาลประกาศวันนัดไต่สวนแล้ว ไม่มีผู้ใดคัดค้าน

ทางไต่สวนผู้ร้องนำสืบได้ความว่า เป็น ของ ตามเอกสารหมาย ร. ต่อมา ป่วยเป็น ต้องอยู่ในความดูแลของ แพทย์โรงพยาบาล ตามเอกสารหมาย ร. ทำให้ไม่สามารถทำงานเป็นปกติได้ เช่นนี้ถือว่า กายพิการจนไม่สามารถจะจัดทำกรงานโดยตนเองได้ เข้าลักษณะเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ สมควรให้ผู้ร้องเป็นผู้พิทักษ์

จึงมีคำสั่งว่า เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ และอยู่ในความพิทักษ์
ของผู้ร้อง

ให้ส่งคำสั่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

๒.๕ ชั้นบังคับคดี

โดยปกติแล้วคำสั่งที่ศาลสั่งตามคำร้องขอนั้น เป็นการสั่งเพื่อแสดงสิทธิของ
ผู้ร้อง เมื่อศาลมีคำสั่งแล้ว สิทธิของผู้ร้องก็เกิดขึ้น ผู้ร้องสามารถที่จะคัดค้านคำสั่งไปแสดงต่อ
ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องปฏิบัติไปตามที่ศาลมีคำสั่งได้

ข้อสังเกต คำสั่งและคำพิพากษาบางเรื่องต้องรอให้คดีถึงที่สุดเสียก่อน จึงจะ
นำไปแสดงต่อผู้ที่เกี่ยวข้องได้ เช่น การสมรสที่ศาลมีคำพิพากษาให้เพิกถอนตาม ป.พ.พ. มาตรา
๑๕๑๑ การหย่าโดยคำพิพากษตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๓๑ วรรคสอง การเป็นบุตรชอบด้วย
กฎหมายโดยศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร ทั้งนี้ มีผลย้อนหลังไปถึงวันที่เด็กเกิด ตาม ป.พ.พ. มาตรา
๑๕๕๓

ส่วนที่ ๒

กระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์และฎีกา (แฟ่ง)

๑. ชั้นอุทธรณ์

พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๘๐ บัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์ไว้ว่า “คดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวได้พิพากษาหรือมีคำสั่งแล้ว ให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาเหมือนคดีธรรมดา” โดยมีบทบัญญัติต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ไว้เฉพาะคดีอาญา ดังนั้น กระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งคดีแพ่งของศาลเยาวชนและครอบครัวจึงอยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่ง ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๓ ถึง ๒๔๖ ประกอบ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖ กล่าวคือ ผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับผลกระทบโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัว อาจอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค โดยยื่นคำฟ้องอุทธรณ์ที่ศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีหน้าที่ตรวจและสั่งคำฟ้องอุทธรณ์ และคำแก้อุทธรณ์นั้น ดังนี้

๑.๑ คำฟ้องอุทธรณ์

๑.๑.๑ การตรวจคำฟ้องอุทธรณ์

เมื่อผู้ยื่นอุทธรณ์ซึ่งเรียกว่า “โจทก์อุทธรณ์” ยื่นคำฟ้องอุทธรณ์ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องตรวจคำฟ้องอุทธรณ์ในเรื่องต่อไปนี้

(๑) กำหนดเวลาการยื่นอุทธรณ์และคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์จะต้องยื่นอุทธรณ์และคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมอุทธรณ์ภายในกำหนดหนึ่งเดือน (ไม่ใช่ ๓๐ วัน) นับแต่วันที่ได้อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัวตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๕ ประกอบ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖

(๒) ข้อบกพร่องของคำคู่ความ คำฟ้องอุทธรณ์เป็นคำคู่ความตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๕) ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงต้องตรวจคำฟ้องอุทธรณ์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๘ เช่น ตรวจข้อความว่าอ่านออกหรือไม่ อ่านเข้าใจหรือไม่ หรือฟุ่มเฟือยหรือไม่ รายการลายมือชื่อหรือเอกสารครบถ้วนหรือไม่ ชำระหรือวางเงินค่าฤชาธรรมเนียมครบถ้วน

๕๔: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

หรือไม่ หากไม่ถูกต้องครบถ้วนก็มีคำสั่งให้โจทก์อุทธรณ์ดำเนินการทำใหม่ หรือแก้ไข หรือชำระให้ถูกต้องครบถ้วนเสียก่อน

อนึ่ง ในการยื่นคำฟ้องอุทธรณ์ในคดีครอบครัวเพื่อเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือค่าเลี้ยงชีพ ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาลและค่าฤชาธรรมเนียมตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕๕

ข้อสังเกต ในกรณีที่มีอุทธรณ์ข้อหาอื่นรวมอยู่ด้วย ต้องเสียค่าขึ้นศาลและค่าฤชาธรรมเนียมสำหรับข้อหาอื่น

(๓) **กรณีต้องห้ามหรือมีข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์** แม้ พ.ร.บ. ศาลเยาวชน ฯ จะไม่บัญญัติกรณีต้องห้ามหรือข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์คดีแพ่งไว้ แต่ก็ต้องพิจารณากรณีต้องห้าม หรือข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ตาม ป.วิ.พ. ด้วยเช่น กรณีอุทธรณ์คำพิพากษาตามยอมตามมาตรา ๑๓๘ กรณีอุทธรณ์เรื่องค่าฤชาธรรมเนียมอย่างเดียวยกเว้นตามมาตรา ๑๖๘ กรณีอุทธรณ์คำสั่งในคดีไม่มีข้อพิพาทตามมาตรา ๑๘๘ กรณีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับอนุญาตไต่สวนการตามมาตรา ๒๒๒ กรณีต้องห้ามอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงด้วยข้อจำกัดเรื่องทุนทรัพย์ตามมาตรา ๒๒๔ และกรณีอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาตามมาตรา ๒๒๖

ข้อสังเกต คดีครอบครัวมีทั้งคดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว ซึ่งเป็นข้อยกเว้นให้คู่ความอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงได้ แม้ทุนทรัพย์ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง และคดีที่ไม่เกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว

คดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว หมายถึง คดีที่ฟ้องร้องหรือพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัวโดยแท้ (ฎีกาที่ ๑๓๐๒/๒๔๘๒) ได้แก่ คดีที่มีข้อพิพาทในเรื่องความสัมพันธ์หรือสิทธิที่ได้มาหรือเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา บิดามารดา และบุตรโดยตรง

ตัวอย่างเช่น

คดีฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี (ฎีกาที่ ๓๑๕/๒๔๙๕)

คดีฟ้องเรียกค่าทดแทนจากหญิงอื่นที่มีความสัมพันธ์กับคู่สมรสในทำนองชู้สาว (คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๒๔๔/๒๕๔๕)

คดีขอเปลี่ยนแปลงอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ (ฎีกาที่ ๑๓๗๖/๒๕๔๔)

คดีหย่า เรียกค่าเลี้ยงชีพ และขอแบ่งสินสมรส (ฎีกาที่ ๕๑๘๓/๒๕๓๐ และ ๑๓๗๖/๒๕๔๔)

๕๕: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

คดีฟ้องบังคับทายาทให้ชำระหนี้ของบิดาซึ่งมีข้อต่อสู้ว่าไม่ใช่ทายาท (ฎีกาที่ ๖๘๔/๒๕๒๕)

คดีฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรทั้งตามหน้าที่(ค.ยช. ที่ ๑/๒๕๓๘) และตามบันทึกข้อตกลงหลังการหย่าตาม ป.พ.พ. ๑๕๒๒ (ค.ยช. ที่ ๙/๒๕๔๐ และ ค.ยช. ที่ ๒๘/๒๕๔๐)

ส่วนคดีครอบครัวที่มีได้มีประเด็นพิพาทเรื่องความสัมพันธ์หรือสิทธิในครอบครัวโดยตรง เพียงพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ซึ่งเกี่ยวพันต่อเนื่องหรือสืบเนื่องกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา บิดามารดาและบุตรเท่านั้น เป็นคดีครอบครัวที่ไม่ใช่คดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว

ตัวอย่างเช่น

คดีฟ้องเกี่ยวกับสัญญาหมั้น ของหมั้น สิ้นสุด(ฎีกาที่ ๓๘/๒๕๔๕, ๑๕๒/๒๕๕๐)

คดีฟ้องให้เพิกถอนนิติกรรมที่คู่สมรสกระทำไปโดยปราศจากความยินยอมของอีกฝ่าย (ฎีกาที่ ๑๕๔/๒๕๔๘)

คดีครอบครัวซึ่งพิพาทกันในเรื่องส่วนแบ่งมรดก แม้มีประเด็นว่า เป็นภริยาและบุตรผู้ตายหรือไม่ ก็ไม่ใช่คดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว (ฎีกาที่ ๑๘๓/๒๕๔๙)

การพิจารณาสิทธิในการอุทธรณ์ของคดีครอบครัวจึงต้องพิจารณาว่า คดีที่อุทธรณ์เป็นคดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัวหรือไม่เป็นสำคัญ หากเป็นคดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว คู่ความย่อมอุทธรณ์ได้เสมอโดยไม่ต้องพิจารณาทุนทรัพย์ที่พิพาท ส่วนคดีครอบครัวที่ไม่ใช่คดีเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว ต้องพิจารณาทุนทรัพย์ที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์ หากคดีมีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท ก็ต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง

(๔) เนื้อหาของคำฟ้องอุทธรณ์ ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องตรวจเนื้อหาของคำฟ้องอุทธรณ์ว่ามีข้อความโต้แย้งคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ (ฎีกาที่ ๖๔๐/๒๕๔๐) ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายในคำฟ้องอุทธรณ์นั้นชัดเจนหรือไม่ เป็นข้อที่ยกขึ้นว่ากล่าวมาแล้วโดยชอบในศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ ทั้งเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยหรือไม่ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๒๒๕

(๕) เงินค่าธรรมเนียมที่ผู้อุทธรณ์ต้องนำมาวางศาล นอกจากผู้อุทธรณ์จะต้องเสียค่าขึ้นศาลชั้นอุทธรณ์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๕๐ แล้ว (เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับยกเว้นตามพ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕๕) ผู้อุทธรณ์มีหน้าที่ต้องนำเงินค่าฤชาธรรมเนียมที่จะต้องชี้แทนคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวมาวางศาลพร้อมกับอุทธรณ์

๕๖: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๒๒๕ ด้วย หากไม่วางเงินดังกล่าวทำให้เป็นอุทธรณ์ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลเยาวชนและครอบครัวชอบที่จะสั่งไม่รับอุทธรณ์โดยทันที อย่างไรก็ตามศาลเยาวชนและครอบครัวอาจใช้ดุลพินิจเปิดโอกาสให้ผู้อุทธรณ์ปฏิบัติให้ถูกต้องตามบทบัญญัติดังกล่าวก่อนที่จะสั่งไม่รับอุทธรณ์ โดยกำหนดเวลาให้ผู้อุทธรณ์มาวางเงินค่าธรรมเนียมดังกล่าวก่อนได้ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๓๒ (ฎีกาที่ ๒๐๘/๒๕๕๐)

(๖) **ลายมือชื่อผู้อุทธรณ์และอำนาจในการอุทธรณ์** คำฟ้องอุทธรณ์ต้องมีตัวความหรือผู้รับมอบอำนาจหรือทนายความผู้มีอำนาจอุทธรณ์ลงลายมือชื่อในอุทธรณ์ กรณีทนายความเป็นผู้ลงลายมือชื่อในอุทธรณ์ต้องตรวจดูใบแต่งตั้งทนายความว่า ตัวความมอบอำนาจให้ทนายความมีอำนาจใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือไม่ด้วย

(๗) **เอกสารท้ายคำฟ้องอุทธรณ์** คำฟ้องอุทธรณ์อาจมีเอกสารแนบมาด้วย ในกรณีที่มิใช่เอกสารท้ายคำฟ้องอุทธรณ์ต้องตรวจดูว่าเอกสารถูกต้องและครบถ้วนตามที่ผู้อุทธรณ์บรรยายไว้ในคำฟ้องอุทธรณ์หรือไม่

(๘) **สำเนาคำฟ้องอุทธรณ์** ผู้อุทธรณ์ต้องจัดทำสำเนาคำฟ้องอุทธรณ์โดยผู้อุทธรณ์ลงลายมือชื่อรับรองสำเนามาเท่าจำนวนคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง จึงต้องตรวจดูว่าจัดทำถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

๑.๑.๒ การตั้งคำฟ้องอุทธรณ์

(๑) กรณีตั้งรับอุทธรณ์

คดีมีข้อพิพาท ตั้งว่า

“รับเป็นอุทธรณ์ของโจทก์ (หรือจำเลย) สำเนาให้จำเลย (หรือโจทก์) แก่ภายใน ๑๕ วัน ให้โจทก์ (หรือจำเลย) นำส่งสำเนาอุทธรณ์ให้อีกฝ่ายหนึ่งภายใน ๗ วัน ไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิดหมาย หากส่งไม่ได้ให้โจทก์ (หรือจำเลย) แกลงเพื่อดำเนินการต่อไปภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันส่งไม่ได้ มิฉะนั้น ถือว่าทิ้งฟ้องอุทธรณ์” หรือ

“วันที่ ซึ่งเป็นวันครบกำหนดอุทธรณ์เป็นวันเสาร์ศาลหยุดทำการ โจทก์ (หรือจำเลย) ยื่นอุทธรณ์วันนี้ได้ รับเป็นอุทธรณ์ของโจทก์ (หรือจำเลย) สำเนาให้จำเลย (หรือโจทก์) แก่ภายใน ๑๕ วัน ให้โจทก์ (หรือจำเลย) นำส่งภายใน ๗ วัน ไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิดหมาย หากส่งไม่ได้ให้โจทก์ (หรือจำเลย) แกลงเพื่อดำเนินการต่อไปภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันส่งไม่ได้ มิฉะนั้นถือว่าโจทก์ (หรือจำเลย) ทิ้งฟ้องอุทธรณ์”

กรณีมีความเห็นแย้งตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๔ ตั้งว่า

“ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีทำความเห็นแย้งไว้ จึงอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงได้ รับเป็นอุทธรณ์ของโจทก์ (หรือจำเลย) สำเนาให้จำเลย (หรือโจทก์) แก่ภายใน ๑๕ วัน ให้โจทก์ (หรือจำเลย) นำส่งสำเนาอุทธรณ์ให้อีกฝ่ายหนึ่งภายใน ๗ วัน ไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิดหากส่งไม่ได้ให้โจทก์ (หรือจำเลย) แกลงเพื่อดำเนินการต่อไปภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันส่งไม่ได้ มิฉะนั้นถือว่าทิ้งฟ้องอุทธรณ์”

กรณีมีการรับรองให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๔ ตั้งว่า

“ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีรับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ข้อเท็จจริงได้ รับเป็นอุทธรณ์ของโจทก์ (หรือจำเลย) สำเนาให้จำเลย (หรือโจทก์) แก่ภายใน ๑๕ วัน ให้โจทก์ (หรือจำเลย) นำส่งสำเนาอุทธรณ์ให้อีกฝ่ายหนึ่งภายใน ๗ วัน ไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิดหากส่งไม่ได้ให้โจทก์ (หรือจำเลย) แกลงเพื่อดำเนินการต่อไปภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันส่งไม่ได้ มิฉะนั้นถือว่าทิ้งฟ้องอุทธรณ์”

กรณีได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๔ ตั้งว่า

“อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง อนุญาตให้อุทธรณ์ข้อเท็จจริงได้ รับเป็นอุทธรณ์ของโจทก์ (หรือจำเลย) สำเนาให้จำเลย (หรือโจทก์) แก่ภายใน ๑๕ วัน ให้โจทก์ (หรือจำเลย) นำส่งสำเนาอุทธรณ์ให้อีกฝ่ายหนึ่งภายใน ๗ วัน ไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิด หากส่งไม่ได้ให้โจทก์ (หรือจำเลย) แกลงเพื่อดำเนินการต่อไปภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันส่งไม่ได้ มิฉะนั้นถือว่าทิ้งฟ้องอุทธรณ์”

ข้อสังเกต

ก. กรณีมีการขอให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีที่มีการอุทธรณ์รับรองให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริง ผู้อุทธรณ์ต้องยื่นคำร้องขอให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีที่มีการอุทธรณ์พิจารณารับรองให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงมาพร้อมอุทธรณ์ ภายในกำหนดเวลาขึ้นอุทธรณ์ ส่วนกรณีขอให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางอนุญาต อาจยื่นคำร้องขอมาพร้อมอุทธรณ์ (ฎีกาที่ ๘๘๑/๒๕๔๐) หรือยื่นภายใน ๗ วัน นับแต่ศาลเยาวชนและครอบครัวสั่งไม่รับอุทธรณ์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๓๐ วรรคสาม ก็ได้

ข. ในกรณีที่ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีที่มีการอุทธรณ์ย้ายไปรับราชการที่ศาลอื่น เป็นหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัวที่จะต้องส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีที่มีการอุทธรณ์พิจารณาสั่งคำร้อง ในกรณีที่คำร้องมิได้ระบุชื่อผู้พิพากษาต้องส่งไปให้พิจารณาให้ครบถ้วน (ฎีกาที่ ๑๔๒๒/๒๕๔๒) ในกรณีที่ผู้ร้องระบุชื่อ

๕๘: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ผู้พิพากษามาเป็นการเฉพาะ เท่ากับสิทธิสำหรับผู้พิพากษาอื่น ๆ ที่มีอำนาจรับรองตามกฎหมาย จึงส่งให้พิจารณาเฉพาะผู้พิพากษาที่คำร้องระบุชื่อมาเท่านั้น (ฎีกาที่ ๙๓๓/๒๕๓๕) เนื่องจากแม้มีผู้พิพากษาอื่นนอกจากที่ผู้ร้องระบุชื่อรับรองให้อุทธรณ์ได้ ก็ไม่มีผลให้เป็นการรับรองให้อุทธรณ์ได้ตามกฎหมายอยู่ดี เพราะไม่ต้องด้วยความประสงค์ของผู้ร้อง (ฎีกาที่ ๓๒๔๘/๒๕๔๘)

ค. ปัญหาข้อเท็จจริงที่ต้องห้ามอุทธรณ์เพราะเหตุอื่น เช่น ไม่ได้ยกขึ้นว่ากล่าวมาในศาลชั้นต้นซึ่งต้องห้ามตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๕ ไม่อาจมีการรับรองให้อุทธรณ์ได้ (ฎีกาที่ ๒๘๓๘/๒๕๓๘)

คดีไม่มีข้อพิพาทสั่งว่า

“รับอุทธรณ์ รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค)

(๒) กรณีสั่งไม่รับอุทธรณ์

กรณียื่นเมื่อพ้นกำหนด สั่งว่า

“คดีนี้ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษา (หรือคำสั่ง) วันที่ซึ่งพ้นกำหนดอุทธรณ์แล้ว จึงไม่รับอุทธรณ์ คืนค่าขึ้นศาลทั้งหมด”

กรณีอุทธรณ์ต้องห้าม สั่งว่า

“ข้อเท็จจริงที่โจทก์ (หรือจำเลย) ยกขึ้นอุทธรณ์เป็นข้อเท็จจริงที่มีได้ยกขึ้นว่ากล่าวมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น กรณีต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๕ ประกอบ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖ จึงไม่รับอุทธรณ์ คืนค่าขึ้นศาลทั้งหมด” หรือ

“จำเลย (หรือโจทก์) อุทธรณ์คำสั่งสืบพยานจำเลย (หรือโจทก์) ซึ่งเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาโดยไม่ปรากฏว่าได้โต้แย้งคำสั่งดังกล่าวไว้ กรณีต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๖ ประกอบ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖ จึงไม่รับอุทธรณ์ คืนค่าขึ้นศาลทั้งหมด”

๑.๒ คำแก้อุทธรณ์

เมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือจำเลยอุทธรณ์ได้รับสำเนาอุทธรณ์อาจยื่นคำแก้อุทธรณ์ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวได้ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันรับสำเนาอุทธรณ์หรือนับแต่วันที่มีการส่งมีผลบังคับ ศาลเยาวชนและครอบครัวมีหน้าที่พิจารณาสั่งคำแก้อุทธรณ์ดังนี้

๑.๒.๑ กรณียื่นภายในกำหนด สั่งว่า

“รับคำแก้อุทธรณ์ของโจทก์ (หรือจำเลย) สำเนาให้อีกฝ่าย รวบรวม ถ้อยคำสำนวนส่งศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค)”

๑.๒.๒ กรณียื่นเมื่อพ้นกำหนด สั่งว่า

“...จำเลยอุทธรณ์รับสำเนาอุทธรณ์วันที่ พ้นกำหนด ๑๕ วัน แล้วจึงไม่รับคำแก้อุทธรณ์ แต่ให้รับเป็นคำแถลงการณ์ สำเนาให้อีกฝ่าย รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค)”

๑.๒.๓ กรณีจำเลยอุทธรณ์มิได้แก้อุทธรณ์ภายในกำหนด และเจ้าหน้าที่ รายงานว่าพ้นกำหนดแล้ว ไม่มีคำแก้อุทธรณ์ สั่งในรายงานเจ้าหน้าที่ว่า

“รวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค)”

ข้อสังเกต

ก. แม้จำเลยอุทธรณ์ไม่ยื่นคำแก้อุทธรณ์ก็ไม่ถือว่าขาดนัดเพราะไม่ยื่นคำแก้อุทธรณ์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง

ข. คำสั่งรับคำแก้อุทธรณ์เป็นคำสั่งรับคำคู่ความเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความในชั้นอุทธรณ์ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๑ (๕) แต่การสั่งรับเป็นคำแถลงการณ์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๖) ไม่ก่อให้เกิดประเด็นแต่อย่างใด เป็นเพียงการเสนอความเห็นต่อศาลเท่านั้น

๒. ชั้นฎีกา

กระบวนการพิจารณาชั้นฎีกา คำพิพากษาหรือคำสั่งคดีแพ่งของศาลเยาวชนและครอบครัวอยู่ในบังคับของบทบัญญัติ ป.วิ.พ. ภาค ๓ ว่าด้วยอุทธรณ์และฎีกาเหมือนคดีแพ่งทั่วไป หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีที่ต้องห้ามมิให้ฎีกาในข้อเท็จจริงก็ต้องพิจารณาว่า เป็นคดีครอบครัวที่เกี่ยวข้องสิทธิในครอบครัวโดยตรงหรือไม่เป็นสำคัญ เช่นเดียวกับในชั้นอุทธรณ์ คงแตกต่างเฉพาะจำนวนทุนทรัพย์ที่ต้องห้ามมิให้ฎีกาในข้อเท็จจริง ชั้นฎีกาสูงกว่าชั้นอุทธรณ์ คือในชั้นฎีกาไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๔๘ วรรคหนึ่ง

หมวด ๓

กระบวนการพิจารณาคดีอาญา

ส่วนที่ ๑

การตรวจสอบการจับกุม

ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ เมื่อมีการจับกุมเด็กหรือเยาวชน พนักงานสอบสวนต้องนำเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมภายในเวลา ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนโดยต้องทำคำร้องมายื่นต่อศาลด้วย หลังจากศาลตรวจสอบการจับกุมเสร็จแล้ว เห็นว่าการจับกุมเป็นไปโดยชอบ ศาลเป็นผู้ออกหมายควบคุมเด็กหรือเยาวชนหรือมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้กับบิดามารดา ผู้ปกครอง รวมทั้งศาลเป็นผู้พิจารณาการปล่อยชั่วคราวเด็กหรือเยาวชน จึงไม่อยู่ในอำนาจของสถานพินิจฯ อีกต่อไป

๑. การส่งตัวเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับมาศาล

ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๗๒ วรรคหนึ่ง ได้วางหลักไว้ว่า กรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับทันที ทั้งนี้ ภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตามปกติจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาล

ข้อยกเว้น มาตรานี้มิให้นำไปใช้บังคับในคดีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าคดีอาจเปรียบเทียบปรับได้ ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๗๒ วรรคสาม

ข้อสังเกต

ก. ขณะจับกุมไม่ว่าในกรณีที่มีการจับกุมเด็กหรือเยาวชนจะมีอายุไม่เกิน ๑๐ ปีหรือตั้งแต่ ๑๔ ปีบริบูรณ์ (ขณะกระทำผิดอายุไม่ถึง ๑๔ ปี) ทุกกรณี แม้ว่าพนักงานสอบสวนต้องนำตัวเด็กหรือเยาวชนมาศาลเพื่อตรวจสอบการจับ

ข. กรณีเด็กหรือเยาวชนเข้ามอบตัวต่อพนักงานสอบสวน ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๗๐ วรรคหนึ่ง พนักงานสอบสวนไม่ต้องนำเด็กหรือเยาวชนมาศาลเพื่อตรวจสอบการจับ

๖๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

แต่หากพนักงานสอบสวนต้องการควบคุมเด็กหรือเยาวชน ก็สั่งให้เด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อขอให้ศาลออกหมายควบคุมได้ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๗๑)

๒. พนักงานสอบสวนทำคำร้องขอตรวจสอบการจับม้ายื่นต่อศาล

๒.๑ การตรวจคำร้อง ตรวจสอบว่าส่งตัวเด็กหรือเยาวชนมาศาลภายใน ๒๔ ชั่วโมง ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๗๒ หรือไม่ ถ้าเกินเวลาที่กฎหมายกำหนดให้สั่ง “ยกคำร้อง”

ข้อสังเกต

ก. เมื่อศาลยกคำร้อง แม้พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน แต่ยังคงมีอำนาจสอบสวนต่อไป

ข. กรณีพนักงานสอบสวนขอตรวจสอบการจับเกินระยะเวลา ๒๔ ชั่วโมง โดยอ้างว่าการสอบสวนเบื้องต้น ผู้ต้องหาอายุเกิน ๑๘ ปี แล้วภายหลังทราบว่าผู้ต้องหาอายุไม่ถึง ๑๘ ปี ให้ไต่สวนหาความจริงก่อน ถ้าได้ความว่าพนักงานสอบสวนไม่มีเจตนาที่จะไม่นำผู้ต้องหามาศาลภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยมิใช่ความบกพร่องของพนักงานสอบสวน หากห้ระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนสำคัญผิดในข้อเท็จจริงดังกล่าวออกแล้วระยะเวลายังไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมง ให้รับคำร้องไว้ตรวจสอบการจับต่อไป แต่ถ้าได้ความว่าเหตุดังกล่าวเกิดจากความบกพร่องของพนักงานสอบสวนให้ยกคำร้อง

ค. กรณีศาลส่งยกคำร้องเพิ่มจากพนักงานสอบสวนมิได้ดำเนินการส่งตัวผู้ต้องหาตามกำหนด พนักงานสอบสวนไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้น เพราะขั้นตอนการตรวจสอบการจับกุมยังไม่เป็นการฟ้องคดีสู่การพิจารณาคดีของศาล อีกทั้งกฎหมายมิได้บัญญัติให้สิทธิในการอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งของศาลชั้นต้น เจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการให้กระบวนการขึ้นตรวจสอบ การจับกุมยุติในระดับศาลชั้นต้นเท่านั้น (คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ ๑๕๓๐๐/๒๕๕๓, ๑๕๓๐๑/๒๕๕๓, ๑๓๘๕๘/๒๕๕๓)

๒.๒ การตรวจสอบเรื่องที่ปรึกษากฎหมาย ให้สอบถามเด็กหรือเยาวชนว่ามีที่ปรึกษากฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลแต่งตั้งให้ (ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๗๓)

๒.๓ กฎหมายกำหนดให้ศาลตรวจสอบ ๓ เรื่อง ดังนี้

๒.๓.๑ เป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่

ตรวจสอบชื่อ-ชื่อสกุล อายุ เลขบัตรประจำตัวประชาชน (ถ้ามี) ว่าเป็นบุคคลคนเดียวกับผู้ต้องหาใช่หรือไม่

๒.๓.๒ การจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ กฎหมายได้แยกการจับกุมเด็กกับการจับกุมเยาวชนออกจากกันโดยตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖๖ วรรคหนึ่ง ได้วางหลักไว้ว่า ห้ามมิให้จับกุมเด็กเว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือมีคำสั่งของศาล ส่วน พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖๖ วรรคสอง ได้วางหลักไว้ว่าการจับกุมเยาวชนให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ เป็นไปตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๘๘ (ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖๖) หากตรวจสอบแล้วการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป

๒.๓.๓ การปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
เช่น ตรวจสอบว่ามีการทำร้ายร่างกายหรือไม่

ข้อสังเกต กฎหมายไม่ได้บัญญัติว่าหากการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้ศาลปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไปเช่นเดียวกับการจับโดยมิชอบ ดังนั้น ให้ศาลตรวจสอบหากปรากฏว่ามีการปฏิบัติไม่ชอบ ให้สอบถามทั้งสองฝ่ายแล้วบันทึกข้อเท็จจริงไว้โดยไม่ต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชน

**๓. เมื่อตรวจสอบการจับแล้ว การจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ศาลจะมีคำสั่งอย่างหนึ่ง
อย่างไร ดังนี้**

๓.๑ มอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย (ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๓ วรรคหนึ่ง) ทั้งนี้ บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยต้องทำบันทึกการรับมอบตัวเด็กหรือเยาวชนไว้โดยระบุเงื่อนไขตามพ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๒๘

๓.๒ ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนไว้ในสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร ในกรณีที่ปรากฏว่าข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อผู้อื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุอันสมควรประการอื่น เช่น จะหลบหนี (ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๓ วรรคสอง)

๓.๓ ควบคุมเยาวชนไว้ในเรือนจำหรือสถานที่อื่นตาม ป.วิ.อ มาตรา ๘๕/๑ วรรคหนึ่ง ถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกิน ๒๐ ปีบริบูรณ์ (ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๓ วรรคสาม)

๔. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาออกคำสั่งควบคุม หรือคุมขังเด็กหรือเยาวชน (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๗๔)

๔.๑ ก่อนมีคำสั่งทุกครั้งให้ศาลสอบถามเด็กหรือเยาวชนหรือที่ปรึกษากฎหมายว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ หากมีข้อคัดค้านก็ให้บันทึกไว้แล้วพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

๔.๒ ให้ศาลคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ

๔.๓ การควบคุมหรือคุมขังเด็กหรือเยาวชนให้กระทำเป็นทางเลือกสุดท้าย

๕. ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณาและคำสั่ง

๕.๑ กรณีผู้ต้องหาไม่คัดค้าน

“ตรวจสอบการจับกุมวันนี้ ผู้ร้อง ผู้ต้องหา และ ผู้ปกครอง มาศาล

ศาลตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ผู้ต้องหาแล้ว

ผู้ร้องแถลงว่า การจับและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาของเจ้าพนักงานชอบด้วย

กฎหมาย

สอบผู้ต้องหาแล้วแถลงไม่คัดค้านการจับและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาของเจ้า

พนักงาน และหากศาลจะควบคุมหรือคุมขังก็ไม่มีข้อคัดค้าน

ให้รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากการสอบผู้ร้อง ผู้จับกุม และตรวจเอกสารของผู้ร้อง แล้วเห็นว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้ซึ่งต้องหว่ากระทำผิดจริง การจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการปฏิบัติของเจ้าพนักงานไม่ชอบด้วยกฎหมาย

☐ ๑. เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาจึงมีคำสั่งให้มอบตัวผู้ต้องหาแก่ ผู้ปกครอง ทั้งนี้

- ให้ผู้ต้องหาและผู้ปกครองไปรายงานตัวต่อศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ ทันที

- ให้ผู้ปกครองนำตัวผู้ต้องหาไปพบพนักงานสอบสวน ภายในวันที่

- ให้ผู้ปกครองนำตัวผู้ต้องหาไปพบผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ภายในวันที่

และ

- ให้ผู้ปกครองนำตัวผู้ต้องหามาศาลในวันนัด

๖๔: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

☐ ๒. การกระทำของผู้ต้องหาอาจเป็นภัยร้ายแรงต่อผู้อื่น หรือเกรงว่าจะหลบหนี ถือว่ามีเหตุสมควร จึงมีคำสั่งให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในสถานพินิจ หรือ

☐ ๓. ผู้ต้องหาเมื่ออายุ ปี จึงเป็นกรณีมีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปและลักษณะของผู้ต้องหาอาจเป็นภัยกับผู้อื่น จึงมีคำสั่งให้ส่งตัวไปควบคุมที่เรือนจำ หรือสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำ

☐ ๔. ผู้ต้องหาเมื่ออายุ ปี จึงเป็นกรณีมีอายุเกิน ๒๐ ปีบริบูรณ์ จึงให้ส่งไปควบคุมในเรือนจำ หรือสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำ

(กรณีตามข้อ ๑) ให้ผู้รับมอบตัวผู้ต้องหาทำบันทึกการรับมอบตัวไว้

(กรณีตามข้อ ๒ – ๔) หมายควบคุม/หมายขัง เบิกตัวผู้ต้องหามาศาลในวันนัด
เว้นแต่มีประกัน

กรณีที่ปรึกษาทนายความจะแถลงข้อคัดค้านหรือซักถามพยานในการพิจารณาคำร้องขอคัดฟ้องให้แถลงในวันครบกำหนดยื่นคัดฟ้อง ถ้าไม่มาถือว่าไม่คัดค้าน

แจ้งสถานพินิจฯ ทราบ”

๕.๒ กรณีผู้ต้องหาคัดค้าน

“ตรวจสอบการจับกุมวันนี้ ผู้ร้อง ผู้ต้องหา และ มาศาล

ศาลตั้งที่ปรึกษาทนายความให้ผู้ต้องหาแล้ว

ผู้ต้องหาแถลงว่า การจับกุม/การปฏิบัติของเจ้าพนักงานไม่ชอบด้วยกฎหมาย
กล่าวคือ

ผู้ร้องและผู้ต้องหา ขอนำพยานเข้าไต่สวน

ไต่สวนพยานผู้ร้องได้ ปาก ระหว่างไต่สวน ผู้ร้องอ้างเอกสาร ฉบับ
ศาลหมาย ร.

ไต่สวนพยานผู้ต้องหาได้ ปาก ระหว่างไต่สวน ผู้ต้องหอ้างเอกสาร ฉบับ
ศาลหมาย ก.

สอบผู้ต้องหาแล้วว่า หากศาลจะควบคุมหรือคุมขังจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่
ผู้ต้องหา แถลงว่าไม่มีข้อคัดค้าน/มีข้อคัดค้านว่า

คดีเสร็จการไต่สวน

รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง (กรณีการจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมาย)

“ศาลพิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากทางไต่สวนพยานผู้ร้องและพยานผู้ต้องหาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกจับกุมเป็นผู้ต้องหาจริง การจับกุมเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ส่วนการปฏิบัติของ เจ้าพนักงานต่อผู้ถูกจับกุมได้บันทึกข้อเท็จจริงไว้แล้ว

☐ ๑. เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาจึงมีคำสั่งให้มอบตัวผู้ต้องหาแก่ โดยให้ นำตัวผู้ต้องหาไปพบพนักงานสอบสวน ภายในวันที่ และผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ภายในวันที่ และนำตัวผู้ต้องหามาศาลในวันนัด

☐ ๒. การกระทำของผู้ต้องหาอาจเป็นภัยร้ายแรงต่อผู้อื่น หรือเกรงว่าจะหลบหนี ถือว่ามีเหตุสมควร จึงมีคำสั่งให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในสถานพินิจ หรือ

☐ ๓. ผู้ต้องหาเมื่ออายุ ปี จึงเป็นกรณีมีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปและลักษณะของผู้ต้องหาอาจเป็นภัยกับผู้อื่น จึงมีคำสั่งให้ส่งตัวไปควบคุมที่เรือนจำ หรือสถานที่อื่นนอกจาก เรือนจำ

☐ ๔. ผู้ต้องหาเมื่ออายุ ปี จึงเป็นกรณีมีอายุเกิน ๒๐ ปีบริบูรณ์ จึงให้ส่งไปควบคุมใน เรือนจำ หรือสถานที่อื่นนอกจากเรือนจำ

(กรณีตามข้อ ๑) ให้ผู้รับมอบตัวผู้ต้องหาทำบันทึกการรับมอบตัวไว้

(กรณีตามข้อ ๒ – ๔) หมายควบคุม/หมายขัง เบิกตัวผู้ต้องหามาศาลในวันนัด เว้นแต่มีประกัน

กรณีที่ปรึกษากฎหมายจะแถลงข้อคัดค้านหรือซักถามพยานในการพิจารณาคำร้อง ขอคัดฟ้องให้แถลงในวันครบกำหนดยื่นคัดฟ้อง ถ้าไม่มาถือว่าไม่คัดค้าน

แจ้งสถานพินิจฯ ทราบ”

คำสั่ง (กรณีการจับกุมโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย)

“ศาลพิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากทางไต่สวนพยานผู้ร้องและพยานผู้ต้องหาแล้ว เห็นว่า ผู้ถูกจับกุมเป็นผู้ต้องหาจริง แต่การจับกุมเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจาก

.....

จึงให้ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมไป

ส่วนการปฏิบัติของเจ้าพนักงานต่อผู้ถูกจับกุมได้บันทึกข้อเท็จจริงไว้แล้ว”

ตัวอย่างคำสั่งอื่นๆ

กรณีจับผู้ต้องหาซึ่งเป็นเยาวชนเสพยาเสพติดโดยไม่มีหมายจับและขอให้ส่งไป
ตรวจพิสูจน์ตาม พ.ร.บ. ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕

“พิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากการสอบผู้ร้อง ผู้จับกุม และตรวจเอกสารของผู้ร้องแล้ว
เห็นว่า เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมพบผู้ต้องหาซึ่งเป็นเยาวชนมีลักษณะคล้ายคนเสพยา จึงนำตัว
ผู้ต้องหาไปตรวจปัสสาวะผลเป็นบวก และผู้ต้องหารับว่าเสพเมทแอมเฟตามีนจริง กรณีถือว่า
เจ้าพนักงานตำรวจมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้ต้องหาน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุ
อันสมควรเชื่อว่าจะหลบหนี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๘ ประกอบ
มาตรา ๖๖ (๒) เจ้าพนักงานตำรวจจึงจับกุมผู้ต้องหาได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ซึ่งแม้พฤติการณ์
ดังกล่าวมิใช่การกระทำความผิดซึ่งหน้าก็ถือว่าเป็นการจับกุมโดยชอบด้วยกฎหมาย ทั้งผู้ถูก
จับกุมเป็นเยาวชนซึ่งต้องหาจริง ส่วนการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานต่อผู้ถูกจับกุมได้บันทึก
ข้อเท็จจริงไว้แล้ว

ให้ส่งตัวผู้ถูกจับกุมไปควบคุมเพื่อตรวจพิสูจน์ฯ ตามคำร้องของผู้ร้องต่อไป”

กรณีผู้ต้องหาหมอบตัวและพนักงานสอบสวนขอให้ควบคุม

“พิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากการสอบผู้ร้องและตรวจเอกสารของผู้ร้องแล้ว เห็นว่า
หลังเกิดเหตุผู้ต้องหาหมอบตัวต่อพนักงานสอบสวนตามหมายเรียกและพนักงานสอบสวนได้
แจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ผู้ต้องหาเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด และกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี/
หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน/หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือมีเหตุที่จะออกหมาย
ควบคุมผู้ต้องหาอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี
เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๗๑ ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญา มาตรา ๑๓๔ จึงให้ออกหมายควบคุมผู้ต้องหาตามขอ”

ข้อสังเกต

ก. กรณีผู้ต้องหาหมอบตัวต่อพนักงานสอบสวน หากพนักงานสอบสวนนำตัว
ผู้ต้องหามาศาลเพื่อขอตรวจสอบการจับกุม ศาลต้องสั่งยกคำร้อง เพราะกรณีไม่มีจับกุม แต่ถ้า
พนักงานสอบสวนแถลงขอให้ศาลควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ก็ให้ศาลพิจารณาออกหมายควบคุมได้
ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๗๑ ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๔

ข. กรณีมีการออกหมายจับผู้ต้องหาไว้ ต่อมาผู้ต้องหาหมอบตัวต่อพนักงาน
สอบสวนเอง แม้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหามาศาลเพื่อขอตรวจสอบการจับกุมโดยอ้างว่า
มีการจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับ ก็ให้ยกคำร้อง หากพนักงานสอบสวนแถลงขอให้ควบคุมตัว
ผู้ต้องหาก้ให้พิจารณาตาม ก.

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา

เดิมเมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกจับกุม พนักงานสอบสวนต้องส่งเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจฯ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว แต่ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้เปลี่ยนแปลงเป็นให้ส่งตัวเด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับกุมต่อศาล ศาลจึงมีอำนาจพิจารณาสั่งคำร้อง (การสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวดูตามคู่มือปฏิบัติราชการตุลาการส่วนวิธีพิจารณาความอาญา)

กรณีมีการมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้ผู้ดูแลหรือมีการปล่อยชั่วคราว หากศาลเห็นว่ามีความจำเป็นต้องให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการบำบัดรักษา หรือรับคำปรึกษาแนะนำหรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดใด ๆ ให้มีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำ และประสานการประชุมเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัวประจำศาลนั้น (ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๓ วรรคสี่)

ส่วนที่ ๒

การขอคัดฟ้อง

การขอคัดฟ้องเป็นกระบวนการในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ เมื่อไม่สามารถยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนดเวลาตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๘ ซึ่งมีอยู่ ๒ ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ ๑

เมื่อควบคุมตัวหรือมาปรากฏตัวต่อพนักงานสอบสวนครบ ๓๐ วันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนถูกจับกุมตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง หรือปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๐ วรรคหนึ่ง ในคดีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินหกเดือนแต่ไม่เกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลอาจสั่งอนุญาตให้คัดฟ้องได้ครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๘ วรรคสอง)

ในการพิจารณาคำร้องขอคัดฟ้องถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ก็ให้ศาลแต่งตั้งเข้ามาเพื่อคัดค้านหรือซักถาม ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๘ วรรคห้า

กรณีผู้ต้องหาถูกควบคุมตัว สั่งในคำร้องว่า

“สอบแล้วอนุญาต หมายควบคุม ลำเนาให้ผู้ต้องหาและผู้อำนวยการสถานพินิจฯ”

กรณีผู้ต้องหาไม่ประกัน สั่งในคำร้องว่า

“สอบแล้วอนุญาต ให้ผู้ประกันส่งตัวผู้ต้องหามาศาลในวันครบกำหนดคัดฟ้อง/หรือวันที่ศาลกำหนด ลำเนาให้ผู้ต้องหาและผู้อำนวยการสถานพินิจฯ”

ขั้นตอนที่ ๒

เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้คัดฟ้องครบสองครั้งแล้ว หากเป็นคดีความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินห้าปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี อาจยื่นคำร้องขอคัดฟ้องได้อีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ซึ่งจะต้องทำการไต่สวนคำร้องจนเป็นที่พอใจแก่ศาล และศาลอาจสั่งอนุญาตให้คัดฟ้องได้อีกครั้งละไม่เกินสิบห้าวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองครั้ง (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๘ วรรคสาม) สั่งในคำสั่งว่า

“เรียกไต่สวน สำเนาให้ผู้ต้องหาและผู้อำนวยการสถานพินิจฯ”

กรณีศาลอนุญาตให้ผิดฟ้องเต็มตามคำร้อง สั่งว่า

“ศาลไต่สวนคำร้องแล้วเห็นว่า มีเหตุจำเป็นตามที่ขอ จึงอนุญาต”

กรณีศาลอนุญาตให้ผิดฟ้องไม่เต็มตามคำร้อง สั่งว่า

“ศาลไต่สวนแล้วเห็นว่า การสอบสวนไม่ครบหน้า ทั้งที่มีพยานเพียง ๒ ปาก และ
ของกลางก็มีเพียงเล็กน้อย จึงอนุญาตเพียง วัน”

กรณีศาลไม่อนุญาต สั่งว่า

“พิเคราะห์ตามคำร้องแล้ว เห็นว่าคดีนี้ผู้ร้องยื่นคำร้องเมื่อพ้นกำหนดขอผิดฟ้อง
จึงไม่อนุญาต ให้ยกคำร้อง สำเนาแจ้งผู้ต้องหาและสถานพินิจฯ”

เมื่อศาลอนุญาตให้ผิดฟ้องครบสองครั้งแล้ว หากพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขอผิด
ฟ้องต่อไป โดยอ้างเหตุจำเป็นศาลจะอนุญาต เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ
ได้แสดงเหตุจำเป็น และนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจ ทั้งนี้ศาลจะต้องสอบถาม
ผู้ต้องหาด้วยว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๙๘ วรรคสาม)

ตัวอย่างคำสั่งในคำร้อง

“สำเนาให้ผู้ต้องหา เรียกไต่สวน”

ตัวอย่างแบบการไต่สวน และคำสั่งศาล

○
(๒๑ พ.)

คดีหมายเลขดำที่ ผ./๒๕....

ศาลเยาวชนและครอบครัว

วันที่ เดือน พุทธศักราช ๒๕....

ระหว่าง { พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจผู้ร้อง
.....
ผู้ต้องหา

ข้าพเจ้าพยานได้ไปพิจารณาหรือสาบานตนแล้วขอให้การว่า

๑. ข้าพเจ้าชื่อ อายุ ปี

๒. ตำแหน่งหรืออาชีพ รับราชการ

๓. ตั้งบ้านเรือนอยู่ สถานีตำรวจ

๔. เกี่ยวพันกับคู่ความ เป็นพนักงานสอบสวน

และขอให้การต่อไปว่า คดีนี้ได้ทำการสอบสวนแล้ว แต่ยังสอบสวนไม่เสร็จ เพราะ

.....
.....

จึงมีเหตุขัดข้อง ขอคัดฟ้องผู้ต้องหาใหม่อีกเป็นครั้งที่...../อ่านแล้ว

..... ผู้พิพากษา

..... ผู้ร้อง

รายงานกระบวนการพิจารณา

ศาลได้ทำการไต่สวนพยานผู้ร้อง

☐ สอบผู้ร้องแล้ว ส่วนผู้ต้องหา.....ได้รับการปล่อยชั่วคราวครบกำหนดส่งตัวในวันที่ / / จึงไม่อาจสอบถามได้ เห็นว่ากรณีมีเหตุจำเป็นตามที่ร้องขอ จึงอนุญาตตามขอ สำเนาให้สถานพินิจฯ.....และสำเนาให้ผู้ต้องหาในวันครบกำหนดส่งตัวผู้ต้องหา/

☐ สอบผู้ร้อง ผู้ต้องหา และที่ปรึกษาทนายแถลงแล้วไม่คัดค้าน เห็นว่ากรณีมีเหตุจำเป็นตามที่ร้องขอ จึงอนุญาตตามขอ หมายควบคุมผู้ต้องหา เบิกผู้ต้องหามาศาลในวันครบกำหนดพักฟ้อง / หรือวันที่ศาลกำหนด สำเนาให้สถานพินิจฯ และสำเนาให้ผู้ต้องหา/

☐ สอบผู้ร้องแล้ว ส่วนผู้ต้องหา หลบหนีระหว่างปล่อยชั่วคราวในชั้นศาล จึงไม่อาจสอบถามได้ เห็นว่ากรณีมีเหตุจำเป็นตามที่ร้องขอ จึงอนุญาตตามขอ สำเนาให้สถานพินิจฯ.

/อ่านแล้ว

..... บันทึก-อ่าน

..... ผู้พิพากษา

ทราบคำสั่งแล้ว

..... พยาน/ผู้ร้อง

..... / /

ข้อสังเกต

ก. กรณีพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขอคัดฟ้องโดยอ้างบทกฎหมายและมาตราที่สามารถคัดฟ้องได้เพียง ๒ ครั้ง ต่อมาพนักงานสอบสวนมาขอคัดฟ้องครั้งที่ ๓ โดยมีการเพิ่มข้อหาเข้ามาและอ้างว่าได้แจ้งข้อหาเพิ่มเติมให้ผู้ต้องหาทราบแล้ว ซึ่งหากเป็นไปตามคำร้องใหม่สามารถคัดฟ้องได้ ๔ ครั้ง ศาลก็สามารถอนุญาตได้

ข. กรณีการสอบสวนเบื้องต้นปรากฏว่า ผู้ต้องหาอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปจึงได้นำตัวผู้ต้องหาไปฝากขังที่ศาลธรรมดา หากปรากฏว่าพนักงานสอบสวนตรวจสอบภายหลังว่าผู้ต้องหาอายุไม่ถึง ๑๘ ปี จึงได้มาขอคัดฟ้องต่อที่ศาลเยาวชนและครอบครัว ก็ให้นับระยะเวลาการฝากขังรวมเข้ามาในการคัดฟ้องของศาลเยาวชนฯ ทั้งนี้ จะต้องมีการตรวจสอบการจับกุมว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

ค. กรณีผู้ต้องหาหลบหนีไประหว่างถูกควบคุมของสถานพินิจฯ หรือเรือนจำ หรือสถานที่อื่น เมื่อเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่ควบคุมทำรายงานแจ้งให้ศาลทราบ ศาลสั่งในรายงานว่า **“หมายจับ แจ้งพนักงานสอบสวน”** โดยพนักงานสอบสวนไม่ต้องขอคัดฟ้องต่อไป และเมื่อจับผู้ต้องหาได้ พนักงานสอบสวนก็สามารถคัดฟ้องผู้ต้องหาต่อไป โดยมีให้นับระยะเวลาที่หลบหนีนั้นรวมเข้าในกำหนดระยะเวลาที่เหลือของการคัดฟ้องครั้งนั้น (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕)

ง. กรณีผู้ต้องหาหลบหนีระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราวของศาล ศาลสั่งในรายงานเจ้าหน้าที่ว่า **“หมายจับจำเลย ปรับผู้ประกันตามสัญญา”** แต่พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนต้องขอคัดฟ้องต่อไปจนครบกำหนดระยะเวลาตามกฎหมาย เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วพนักงานอัยการต้องยื่นฟ้องต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลาตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕ ซึ่งศาลจะต้องสั่งประทับฟ้อง เพราะถือว่า ผู้ต้องหา (จำเลย) อยู่ในอำนาจศาลแล้ว

จ. ศาลที่มีอำนาจขอคัดฟ้องคือศาลที่พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบอยู่ในเขตอำนาจศาล (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕ วรรคสี่) ซึ่งอาจจะไม่ใช่ศาลที่มีอำนาจที่พิจารณาคดีก็ได้

ฉ. กรณีผู้ต้องหาข้ามอบตัวโดยไม่มีการจับกุม เมื่อครบ ๓๐ วัน นับแต่วันปรากฏตัว แต่ยังสอบสวนไม่เสร็จ พนักงานสอบสวนต้องมาขอคัดฟ้องต่อศาล เมื่อศาลอนุญาตให้คัดฟ้องแล้วไม่ต้องออกหมายควบคุม เว้นแต่พนักงานสอบสวนมีคำขอให้ควบคุมผู้ต้องหา

ส่วนที่ ๓

การตรวจและสั่งคำฟ้อง

๑. การตรวจคำฟ้อง

คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ คำฟ้องจะมีหลักเกณฑ์และวิธีการเช่นเดียวกับคดีอาญาธรรมดา แต่มีส่วนที่เพิ่มเข้ามาในคำฟ้องมากกว่าคดีธรรมดา คือ โจทก์ต้องระบุวัน เดือน ปีเกิดของจำเลย และระบุที่อยู่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของจำเลยมาในฟ้องด้วย

ข้อสังเกต

ก. ตรวจฟ้องเหมือนคดีอาญาทั่วไป

ข. พิจารณาอายุของจำเลยว่าอยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวหรือไม่ โดยถือเอาอายุของจำเลยในวันที่การกระทำความผิดเกิดขึ้น (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕) แม้ขณะที่โจทก์ฟ้อง จำเลยมีอายุถึง ๑๘ ปีบริบูรณ์แล้วก็ตาม

ค. โจทก์ฟ้องจำเลยภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๗๘) หากพ้นกำหนดระยะเวลาตามกฎหมาย โจทก์ต้องบรรยายในคำฟ้องว่าได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๐) มิฉะนั้น ศาลจะมีคำสั่งไม่รับฟ้อง โจทก์ (ฎีกาที่ ๒๔๕๗/๒๕๒๑, ๑๐/๒๕๒๒, ๕๑/๒๕๒๒ และ ๒๗๗๘/๒๕๒๒)

อนึ่ง ในกรณีที่จำเลยเข้ามอบตัวโดยไม่ได้ถูกจับกุมในคดีที่ฟ้อง การฟ้องคดีก็ต้องอยู่ในบังคับมาตรา ๗๘ และมาตรา ๘๐ แห่ง พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ

ง. พิจารณาคดีอยู่ในเขตอำนาจศาลหรือไม่ โดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดคือศาลที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ แต่ถ้าเพื่อประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแห่งท้องที่ที่เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดมีอำนาจพิจารณาได้ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๕)

ถิ่นที่อยู่ปกติ ไม่หมายความว่ารวมถึง สถานที่ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนโดยเด็กหรือเยาวชนไม่ประสงค์จะยึดถือเป็นถิ่นที่อยู่ เช่น สถานพินิจ ศูนย์ฝึกและอบรม สถานฝึกและอบรม หรือเรือนจำ

จ. คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ไม่อยู่ในอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ (พ.ร.บ. จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาฯ มาตรา ๗ วรรคท้าย)

๒. การสั่งคำฟ้อง

การสั่งคำฟ้องคดีอาญาแบ่งเป็น ๒ กรณี กล่าวคือ

๒.๑ กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์

ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖๘ ให้ศาลเป็นผู้ออกหมายควบคุมตัวว่าจำเลยอยู่ในความควบคุมของศาล ในทางปฏิบัติเมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้อง เจ้าหน้าที่จะหมายเบิกตัวจำเลยมาสอบถามคำให้การในวันถัดไป โดยสั่งในคำฟ้องว่า

“ประทับฟ้อง หมายควบคุม สำเนาให้จำเลย นัดสอบคำให้การจำเลย หมายแจ้งวันนัดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ และบิดามารดาจำเลยทราบ”

(ถ้าจำเลยไม่มีบิดามารดา โดยอาศัยอยู่กับผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นให้แจ้งบุคคลนั้นแทน)

เมื่อถึงวันนัดสอบคำให้การจำเลยแต่ได้รับรายงานจากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ว่าไม่มีตัวจำเลยเนื่องจากจำเลยหลบหนี ให้ศาลออกหมายจับจำเลย และจำหน่ายคดีชั่วคราว เมื่อจับจำเลยได้แล้วให้ยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป

ในกรณีที่จำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวจากศาลในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะยื่นฟ้องจำเลยก่อนวันนัดส่งตัว สั่งในคำฟ้องว่า

“ประทับฟ้อง หมายนัดผู้ประกันส่งตัวจำเลย”

ในกรณีจำเลย “หลบหนี” จากการ “ปล่อยชั่วคราว” ระหว่างผิดฟ้อง สั่งว่า “ประทับฟ้อง” ทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะรายงานศาลว่า จำเลยหลบหนี ศาลจะสั่งในรายงานเจ้าหน้าที่หรือในรายงานกระบวนการพิจารณาว่า “หมายจับจำเลย ปรับผู้ประกันตามสัญญา และจำหน่ายคดีชั่วคราว หากจับจำเลยได้แล้วให้ยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป แจ้งให้ผู้ประกันชำระค่าปรับภายใน วัน หากไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนด แจ้งพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการบังคับคดี แต่หากหลักประกันเป็นเงินสดก็ให้ยึดเงินสดที่วางไว้”

๒.๒ กรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ จะต้องกลั่นกรองเบื้องต้นว่าข้อกล่าวหาเป็นมูลหรือไม่เพื่อป้องกันไม่ให้มีการกลั่นแกล้งเด็กและเยาวชน ศาลจึงต้องตรวจดูว่าคำฟ้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ แล้วหรือไม่ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง)

๒.๒.๑ กรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ อนุญาตแล้ว สั่งว่า

“นักได้สวนมูลฟ้อง สำเนาให้จำเลย บิดามารดา หรือผู้ปกครองจำเลย และผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบ”

เมื่อได้สวนมูลฟ้องแล้วกรณีคดีมีมูล สั่งว่า

“ประทับฟ้อง นัดสอบถาม หมายถึงจำเลย แจ้งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจำเลย และผู้อำนวยการสถานพินิจฯ”

๒.๒.๒ กรณีไม่ปรากฏว่าได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ สั่งในคำฟ้องว่า

“โจทก์ฟ้องคดีโดยมิได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ต้องห้ามตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๕ จึงไม่ประทับฟ้อง”

๒.๒.๓ กรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ไม่อนุญาต แต่มีคำร้องของโจทก์ขอให้ศาลสั่งอนุญาต สั่งคำร้องของโจทก์ว่า

“นัดพร้อม สำเนาให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เรียกผู้อำนวยการสถานพินิจฯ มาสอบถาม”

ส่วนในคำฟ้องสั่งว่า

“รอไว้สั่งเมื่อสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจฯ แล้ว”

การสอบถามดังกล่าวให้บันทึกเหตุผลตามคำแถลงของผู้อำนวยการสถานพินิจฯ และโจทก์ไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา แล้วมีคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องหรือไม่อนุญาตให้ฟ้องตามที่เห็นสมควร

๒.๒.๔ กรณีที่ศาลไม่อนุญาต สั่งในคำฟ้องว่า

“ศาลไม่อนุญาตให้โจทก์ฟ้องคดี ฟ้องโจทก์ต้องห้ามตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๕ จึงไม่ประทับฟ้อง”

๒.๒.๕ กรณีที่ศาลอนุญาต ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นเดียวกับกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ อนุญาตให้ฟ้องตาม ข้อ (๑)

๒.๓ กรณีผู้เสียหายขอเข้าร่วมเป็นโจทก์

กรณีนี้ ไม่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เพราะกรณีดังกล่าวได้ผ่านการกลั่นกรองจากพนักงานอัยการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้วว่ามีมูลที่จะฟ้องได้

๓. การถอนฟ้อง

๗๖: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ต้องถามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ก่อนด้วย ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๐๐ สั่งในคำร้องขอถอนฟ้องว่า

“แจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทำความเห็นตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๐๐”

เมื่อพิจารณาความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจฯ แล้ว ศาลอาจอนุญาตหรือไม่ อนุญาตให้ถอนฟ้องก็ได้ หากอนุญาตอาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติตามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ด้วยหรือไม่ก็ได้

ส่วนที่ ๔

การสอบคำให้การจำเลย

๑. หลักเกณฑ์การสอบคำให้การจำเลย

๑.๑ สอบถามจำเลยเรื่องที่ปรึกษากฎหมาย

ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๒๐ ห้ามมิให้จำเลยมีทนายความ แต่ให้มีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อทำหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ในกรณีที่จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมายให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ จึงต้องสอบถามทุกคดี แล้วจดยางานกระบวนพิจารณาว่า

“จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย จึงแต่งตั้งให้ และมีหนังสือขอแรงที่ปรึกษากฎหมาย”

“จำเลยจะหาที่ปรึกษากฎหมายเอง”

๑.๒ อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง

สอบถามเรื่องวัน เดือน ปีเกิด ของจำเลยให้ชัดเจน แล้วจดบันทึกไว้ หากจำเลยมีที่ปรึกษากฎหมายแล้วให้สอบถามคำให้การจำเลยต่อไปได้

หากโจทก์ขอให้เพิ่มโทษ หรือนับโทษหรือระยะเวลาฝึกอบรมต่อจากคดีใด ให้สอบจำเลยว่ายกต้องโทษหรือเคยฝึกอบรม และเป็นบุคคลคนเดียวกับจำเลยในคดีนั้นหรือไม่

๑.๓ หากเป็นคดีที่ต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะให้เชิญผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะสองคนซึ่งอย่างน้อยหนึ่งคนต้องเป็นสตรี เว้นแต่คดีดังกล่าวไม่ต้องมีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะได้แก่ คดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัด แผนกคดีเยาวชนและครอบครัวเห็นว่า การพิจารณาคดีนั้นมีเหตุสมควรจะสั่งให้ผู้พิพากษาสมทบคนใดคนหนึ่งนั่งพิจารณาร่วมก็ได้ และองค์คณะเช่นนี้ก็มีอำนาจพิพากษาคดีตามมาตรา ๒๕ (๕) ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

๑.๔ ในการพิจารณาคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่า ๒ คน และผู้พิพากษาสมทบอีก ๒ คน ซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งต้องเป็นสตรี เป็นองค์คณะการพิจารณาคดีได้ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชน ฯ มาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง) แต่คดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างสูง

ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวคนเดียวกันก็มีอำนาจพิจารณาคดีได้ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมมาตรา ๒๕ (๕) ทั้งนี้ หากอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว เห็นว่าในการพิจารณาคดีนั้นมีเหตุอันสมควรจะสั่งให้ผู้พิพากษาสมทบคนใดคนหนึ่ง (บุรุษหรือสตรีก็ได้) นั่งพิจารณาร่วม หรือจะสั่งให้ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวคนใดคนหนึ่งร่วมเป็นองค์คณะด้วยก็ได้ และให้องค์คณะดังกล่าวมีอำนาจพิพากษาคดี (ตามพ.ร.บ. ศาลเยาวชน ฯ มาตรา ๒๔)

๑.๕ หากปรากฏว่าจำเลยให้การรับสารภาพในคดีที่ไม่ต้องสืบพยานโจทก์ประกอบ คำรับสารภาพ บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ด้วยมาศาล มีที่ปรึกษา กฎหมายหรือแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้แล้ว และได้รับรายงานการสืบเสาะจากสถานพินิจฯ แล้ว ศาลก็จะทำการพิจารณาพิพากษาคดีไปในวันนัดสอบคำให้การก็ได้ (ฎีกาที่ ๓๗๘/๒๕๑๐)

หากศาลไม่ได้พิจารณาพิพากษาคดีในวันดังกล่าว ศาลต้องออกหมายควบคุม จำเลยไว้เพื่อดำเนินการต่อไป เว้นแต่จำเลยจะได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

๒. ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณานัดสอบคำให้การจำเลยแบบต่างๆ

๒.๑ กรณีจำเลยให้การปฏิเสธ

๒.๑.๑ กรณีจำเลยประสงค์ให้ศาลตั้งที่ปรึกษากฎหมาย สั่งว่า

“นัดพร้อมและนัดสอบคำให้การจำเลยวันนี้ โจทก์และจำเลยมาศาล ศาลสอบถามจำเลยแล้ว จำเลยแถลงว่ายังไม่มียกที่ปรึกษากฎหมายและประสงค์ให้ศาลตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้

ให้มีหนังสือขอแรงที่ปรึกษากฎหมายให้จำเลย นัดพบที่ปรึกษากฎหมาย นัดสอบคำให้การและนัดพร้อมเพื่อกำหนดสืบพยานโจทก์และจำเลยวันที่ เดือน พ.ศ. เวลา นาฬิกา

แจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ และผู้ปกครองจำเลยทราบ เชิญผู้พิพากษา สมทบร่วมเป็นองค์คณะ”

๒.๑.๒ เมื่อถึงวันนัดสอบคำให้การและนัดพร้อม สั่งว่า

“นัดสอบคำให้การจำเลยและนัดพร้อมเพื่อกำหนดวันนัดสืบพยาน โจทก์และจำเลยวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลยและที่ปรึกษากฎหมายมาศาล

ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังแล้ว จำเลยให้การปฏิเสธตามที่ศาลบันทึกไว้
โจทก์แถลงสืบพยาน จำนวน ปาก ภายในกำหนดเวลา นัด
มีพยานเด็ก ๑ ปาก และมีพยานประเด็น ๑ ปาก โดยพยานอันดับ ตามบัญชีระบุพยานลง
วันที่ มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาล จึงขอส่งประเด็นไปสืบพยานดังกล่าว
ที่ศาล

จำเลยแถลงสืบพยาน จำนวน ปาก ภายในกำหนดเวลา นัด
ไม่มีพยานเด็กและพยานประเด็น

ให้แยกประเด็นไปสืบพยานที่ศาล ตามขอ โดยให้ถ่ายสำเนา
คำฟ้อง คำให้การ บัญชีระบุพยานโจทก์ ใบแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายแนบไปด้วย

การว่าความโจทก์แถลงว่าจะไม่ตามประเด็นไป แต่จะให้พนักงานอัยการ
ผู้แทนโจทก์ช่วยว่าความแทน หากถึงวันนัดไม่ไป ถือว่าไม่ติดใจสืบพยาน ยอมให้ส่งประเด็น
คืน ส่วนที่ปรึกษากฎหมายจะตามประเด็นไป หากถึงวันนัดที่ปรึกษากฎหมายไม่ไป ก็ให้
สืบพยานโจทก์ไปได้ โดยจำเลยอาจถามค้านพยานเองและให้ศาลถามพยานตามที่เห็นสมควร

คู่ความแถลงร่วมกันขอกำหนดวันนัดสืบพยานประเด็น โจทก์ที่ศาล
ในวันที่ โดยให้จำเลยตามประเด็นไป หากนัดให้ตามขอไม่ได้ และนัดใหม่ได้วันใด
ให้แจ้งศาลเดิมเพื่อแจ้งคู่ความทราบต่อไป

สำหรับการสืบพยานที่ศาลนี้ให้ศูนย์นัดความกำหนดวันนัดแล้วแจ้งให้คู่ความทราบ
ศาลแจ้งให้คู่ความทราบว่า จะพิจารณาคดีทั้งวันทำการติดต่อกันโดยไม่เลื่อน
คดี และเมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จ ศาลจะสืบพยานอีกฝ่ายทันที กรณีที่คู่ความประสงค์จะขอ
หมายเรียกพยานบุคคลหรือพยานเอกสาร ให้ขอหมายเรียกแต่เนิ่น ๆ และแจ้งผลการส่ง
หมายเรียกให้ศาลทราบก่อนวันนัดไม่น้อยกว่า ๔๕ วัน

ให้มีหนังสือเชิญนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมพิจารณาในวันนัด
(หากมีพยานเด็ก) ”

ข้อสังเกต การสืบประเด็นต้องทำต่อหน้าจำเลยตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐ วรรค
สอง เว้นแต่จำเลยที่ได้รับอนุญาตให้พิจารณาคดีลับหลังตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๒ ทวิ ไม่ติดใจ
ไปฟังการพิจารณา จำเลยจะยื่นคำถามพยานหรือคำแถลงขอให้ตรวจพยานหลักฐานก็ได้
ให้ศาลสืบพยานประเด็นไปตามนั้น

๒.๒ กรณีจำเลยให้การรับสารภาพและขอให้ศาลตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ ดังนี้

“นัดพร้อมและสอบคำให้การจำเลยวันนี้ โจทก์และจำเลยมาศาล

ศาลสอบถามจำเลยแล้ว จำเลยแถลงว่ายังไม่มีการตั้งที่ปรึกษากฎหมายและประสงค์
ให้ศาลตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้

ให้มีหนังสือขอแรงที่ปรึกษากฎหมายให้จำเลย นัดพบที่ปรึกษากฎหมาย นัด
สอบคำให้การและนัดพร้อมเพื่อกำหนดวันนัดสืบพยานวันที่ เดือน พ.ศ.
เวลา นาฬิกา

แจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจฯ และผู้ปกครองจำเลยทราบ เชิญผู้พิพากษาสมทบ
ร่วมเป็นองค์คณะ”

๒.๒.๑ เมื่อถึงวันนัดพร้อม แบ่งออกเป็น ๒ กรณี

(๑) กรณีต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพ ดังนี้

“นัดสอบคำให้การจำเลยและนัดพร้อมเพื่อกำหนดวันนัดสืบพยาน
วันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลยและที่ปรึกษากฎหมายมาศาล

ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังแล้ว จำเลยให้การรับสารภาพ
ตามที่บันทึกไว้

โจทก์แถลงสืบพยาน จำนวน ปาก ภายในกำหนดเวลา
นัด ไม่มีพยานเด็กและพยานประเค้น

นัดสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพจำเลย วันที่ เดือน
..... พ.ศ. เวลา นาฬิกา”

(๒) กรณีไม่ต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพ

ก. กรณีที่ต้องมีการสืบเสาะข้อเท็จจริง แต่ยังไม่ได้รับรายงาน
ข้อเท็จจริงจากสถานพินิจฯ ศาลจะพิพากษาคดีไปในวันดังกล่าวไม่ได้ ต้องรอรายงานจากสถาน
พินิจฯ ก่อน ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๑ ดังนี้

“นัดสอบคำให้การจำเลยวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลย
และที่ปรึกษากฎหมาย มาศาล

ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังแล้ว จำเลยให้การรับ
สารภาพตามที่ศาลบันทึกไว้แล้ว

เนื่องจากวันนี้ยังไม่ได้รับรายงานข้อเท็จจริงจากสถานพินิจฯ จึง
นัดพิจารณา วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา นาฬิกา เชิญผู้พิพากษาสมทบร่วม
เป็นองค์คณะ”

ข. กรณีได้รับรายงานข้อเท็จจริงจากสถานพินิจฯ แล้ว ศาลจะ
พิจารณาพิพากษาคดีไปในวันดังกล่าวก็ได้ สั่งว่า

“นัดสอบคำให้การจำเลยวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลย
และที่ปรึกษาทนายความ มาศาล

ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังแล้ว จำเลยให้การรับ
สารภาพตามที่ศาลบันทึกไว้แล้ว

ศาลแจ้งรายงานข้อเท็จจริงจากสถานพินิจฯ ให้จำเลยทราบแล้ว
ไม่ค้าน

จำเลยแถลงว่า

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า

โจทก์จำเลยไม่สืบพยาน

ศาลอบรมตักเตือนจำเลยแล้ว

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำพิพากษานี้”

ข้อสังเกต หากศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา
ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชน ฯ มาตรา ๑๓๒ ก็ให้มีคำสั่งกำหนดเงื่อนไข และนัดฟังคำพิพากษาโดย
กำหนดระยะเวลาตามสมควร

ส่วนที่ ๕

การโอนคดี

๑. หลักเกณฑ์การโอนคดี

การโอนคดีเกิดขึ้นได้หลายกรณี โดยปกติจะเกิดขึ้นได้จากกรณีที่ศาลที่พิจารณาคดีนั้นไม่ว่าจะเป็นศาลธรรมดาหรือศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาคดีไปโดยเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงเรื่องอายุของจำเลย ซึ่งหากปรากฏแต่ต้น ศาลนั้นจะไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ดังนั้น เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงขึ้นใหม่ในระหว่างการศึกษาไม่ว่าในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ศาลนั้น ๆ ต้องโอนคดีไปศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีต่อไป แต่ข้อบกพร่องดังกล่าวไม่ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลนั้นเสียไป (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔)

นอกจากนี้ยังมีการโอนคดีในอีกหลายประการดังนี้

(๑) กรณีขอให้ประธานศาลฎีกาสั่งโอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปยังศาลอื่นตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๖ ซึ่งกรณีนี้จะโอนคดีไปยังศาลอื่นที่ใช้วิธีพิจารณาต่างจากศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๘)

(๒) การโอนคดีเนื่องจากโจทก์ฟ้องเด็กหรือเยาวชนว่ากระทำความผิดอาญาร่วมกับบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้ใหญ่แล้วต่อศาลธรรมดาที่มีอำนาจพิจารณาคดี ต่อมาปรากฏว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชน ศาลนั้นอาจโอนคดีมายังศาลเยาวชนและครอบครัวตามกรณีที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๕ หรือไม่ก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๖)

(๓) กรณีโอนคดีจากศาลธรรมดามายังศาลเยาวชนและครอบครัว เนื่องจากศาลธรรมดาพิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยที่อายุยังไม่เกิน ๒๐ ปีบริบูรณ์มีสภาพร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิตและนิสัยเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน ก็มีอำนาจสั่งให้โอนคดีมาพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจได้ และให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชนแล้วแต่กรณี ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๗ วรรคหนึ่ง ประกอบ มาตรา ๑๐ (๒)

(๔) กรณีโอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปยังศาลธรรมดา เนื่องจากศาลเยาวชนและครอบครัวพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่กระทำความผิดหรือในระหว่างการศึกษาจำเลยมีสภาพร่างกาย สติปัญญา สุขภาพ ภาวะแห่งจิต และนิสัย เช่นเดียวกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่

๑๘ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปก็มีอำนาจสั่งให้โอนคดีไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีได้ ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๗ วรรคสอง

ข้อสังเกต กรณีปรากฏในภายหลังว่าจำเลยเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลธรรมดาต้องโอนคดีมาพิจารณาคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัว จะใช้วิธียกฟ้องแล้วให้โจทก์มาฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้ (ฎีกาที่ ๔๕๗๘/๒๕๓๕)

๒. วิธีปฏิบัติในการรับโอนคดี

กรณีที่ศาลธรรมดาโอนคดีมาพิจารณาที่ศาลเยาวชนและครอบครัว เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวตรวจสำนวนแล้วเห็นว่าเข้าหลักเกณฑ์ตามกฎหมายก็สั่งรับโอนคดีและพิจารณาว่าศาลที่สั่งโอนคดีส่งตัวจำเลยมาด้วยหรือไม่ และให้ปฏิบัติดังนี้

๒.๑ กรณีส่งตัวจำเลยมาพร้อมหนังสือขอโอนคดีและสำนวน สั่งว่า

“รับโอนคดี ให้ควบคุมจำเลยไว้ นัด แจ้งโจทก์ ผู้ปกครองจำเลย และผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบ เชิญผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะ เบิกจำเลยมาในวันนัด”

ข้อสังเกต การที่ศาลจะกำหนดวันนัดอย่างไรต่อไปนั้นให้ตรวจดูจากในสำนวนว่า ศาลที่โอนคดีมาได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปถึงขั้นตอนใดแล้ว ศาลเยาวชนและครอบครัวก็ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปจากนั้น เนื่องจากการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลที่โอนคดีมาก่อนหน้านั้นทั้งหมดถือว่าใช้ได้ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔) ดังนั้น หากศาลที่โอนคดีมายังไม่ได้สอบคำให้การจำเลย ก็นัดสอบคำให้การจำเลย หากจำเลยยื่นคำให้การไว้แล้วโดยให้การรับสารภาพ และคดีนั้นไม่ต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพจำเลยก็นัดพิจารณา หากเป็นคดีที่ต้องสืบพยานโจทก์ประกอบก็ให้นัดสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพจำเลยเป็นต้น

๒.๒ กรณีที่ไม่ได้ส่งตัวจำเลยมาพร้อมหนังสือขอโอนคดีและสำนวน

โดยปกติในสำนวนคดีของศาลธรรมดาก็จะมีหมายปล่อยของศาลดังกล่าวอยู่ด้วย โดยในหมายปล่อยจะระบุว่าได้โอนคดีไปศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว จึงให้มอบตัวจำเลยแก่เจ้าหน้าที่ศาลเยาวชน เพื่อดำเนินการต่อไป ดังนั้นให้สั่งในหนังสือขอโอนคดี

“รับโอนคดี ให้เจ้าหน้าที่สถานพินิจฯ ไปปรับตัวจำเลยมาควบคุมไว้”

๘๔: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ต่อมาเมื่อเจ้าหน้าที่สถานพินิจฯ ไปรับตัวจำเลยมาแล้วก็จะทำรายงานแจ้งให้ศาลทราบ ให้สั่งในรายงานเจ้าหน้าที่ว่า

“นัด แจ้งโจทก์ ผู้ปกครองจำเลย และผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบ เชิญผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะ เบิกจำเลยมาในวันนัด ให้ควบคุมตัวจำเลยไว้”

สำหรับคดีที่โอนมาจากศาลธรรมดาแม้บางคดีจะมีการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยมาแล้วก็ตาม แต่เมื่อโอนคดีมายังศาลเยาวชนและครอบครัวแล้ว สถานพินิจฯ ก็ต้องทำรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงหรือรายงานงดการสืบเสาะข้อเท็จจริงต่อศาลเช่นเดียวกับคดีอื่นๆ จะถือรายงานการสืบเสาะของศาลธรรมดาแล้วพิพากษาคดีไปไม่ได้เพราะขัดต่อ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๓๖ (๑) และ ๑๓๑

เมื่อศาลเรียงคำพิพากษาคดีดังกล่าว ควรบรรยายเรื่องการโอนคดีไว้ในคำพิพากษาคำย

ส่วนที่ ๖

การพิจารณา

๑. หลักเกณฑ์การดำเนินกระบวนการพิจารณา

การพิจารณาคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนเป็นจำเลยมีกระบวนการพิจารณาพิเศษแตกต่างไปจากการพิจารณาคดีอาญาธรรมดาในประการที่สำคัญคือ

๑.๑ ที่ปรึกษากฎหมาย (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๒๐)

ในการพิจารณาคดีอาญาจำเลยจะมีทนายความแก้คดีแทนไม่ได้ แต่ให้มีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ในกรณีที่จำเลยไม่มีที่ปรึกษากฎหมายให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ไม่ว่าจำเลยจะต้องการที่ปรึกษากฎหมายหรือไม่

๑.๒ การพิจารณาคดีต้องกระทำการเป็นการลับ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๐๘)

การพิจารณาคดีจะต้องกระทำการเป็นการลับ เฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีตามมาตรา ๑๐๘ ที่มีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีได้

๑.๓ ห้องพิจารณาคดี (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๐๗)

การพิจารณาคดีจะต้องกระทำในห้องที่ไม่ใช่ห้องพิจารณาคดีธรรมดา (หมายถึงห้องที่มีบัลลังก์) ถ้าไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ให้พิจารณาคดีในห้องสำหรับพิจารณาคดีธรรมดา แต่ต้องไม่ปะปนกับการพิจารณาคดีธรรมดา

๑.๔ การดำเนินกระบวนการพิจารณา (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑๔)

การดำเนินกระบวนการพิจารณาไม่เคร่งครัด ใช้ถ้อยคำเข้าใจง่าย ให้โอกาสแสดงข้อเท็จจริง ความรู้สึกและความคิดเห็น

๑.๕ การสืบพยานลับหลังจำเลย (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๒๓)

กรณีที่จำเลยไม่มาฟังการพิจารณา ศาลจะสั่งให้สืบพยานในข้อที่ไม่เกี่ยวกับประเด็นที่ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ลับหลังจำเลยได้ แต่ต้องกระทำต่อหน้าที่ปรึกษากฎหมาย

๑.๖ หลักในการวินิจฉัยคดี (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑๕)

ศาลต้องคำนึงถึงอายุ ประวัติ เพศ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต นิสัย อาชีพ และฐานะของจำเลย ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทั้งปวงเกี่ยวกับ จำเลย บิดา มารดาและผู้ปกครอง ฯลฯ เป็นประเด็นที่จะต้องพิจารณาด้วย

๑.๗ รายงานสถานพินิจฯ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑๘)

ศาลจะรับฟังรายงานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของจำเลยที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกฟ้องโดยไม่ต้องมีพยานบุคคลประกอบรายงานก็ได้ แต่หากศาลจะรับฟังรายงานเช่นนั้นเป็นผลร้ายแก่จำเลยแล้ว ศาลต้องแจ้งข้อความตามรายงานนั้นให้จำเลยทราบ ในกรณีเช่นนี้จำเลยมีสิทธิที่จะแถลงคัดค้านและสืบพยานหักล้างได้

๑.๘ การถอนอำนาจปกครองในคดีอาญา (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑๒)

ในการพิจารณาคดีอาญา หากปรากฏว่าบิดา มารดา ผู้ปกครอง ใช้อำนาจปกครองโดยมิชอบเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน กระทำทารุณกรรม หรือกระทำการอันมีลักษณะ ก่อเหตุให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติดนเสียหยา หรือปล่อยปละละเลยให้เด็กหรือเยาวชน กระทำความผิด ให้ศาลได้สวนเพื่อหาข้อเท็จจริง ศาลอาจสั่งถอนอำนาจปกครองหรือความเป็น ผู้ปกครองทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวเป็นเวลาไม่เกินสองปี แต่ต้องไม่เกินกว่าเยาวชน นั้นบรรลุนิติภาวะ และตั้งผู้ปกครองชั่วคราว

๒. การสั่งในรายงานของสถานพินิจฯ สั่งว่า

“แจ้งข้อความตามรายงานให้จำเลยทราบแล้ว ไม่คัดค้าน ให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้”

“แจ้งข้อความตามรายงานให้จำเลยทราบแล้ว จำเลยคัดค้าน ให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้”

ในกรณีที่จำเลยคัดค้าน ศาลต้องสอบจำเลยว่าจะคัดค้านรายงานในส่วนใด จากนั้น ให้พนักงานคุมประพฤติที่ทำรายงานดังกล่าวมาแถลงต่อศาลว่า ได้ข้อเท็จจริงดังกล่าวมาอย่างไร รวมทั้งมีสาเหตุใดเกี่ยวข้องกับจำเลยหรือไม่ หากจำเลยไม่พอใจที่จะคัดค้านอีกก็บันทึกไว้ใน รายงานกระบวนการพิจารณา หากจำเลยยังยืนยันคัดค้านและจะนำพยานมาสืบหักล้าง ต้องนัดได้สวนเพื่อให้ได้ความจริงต่อไป

ในคดีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ งดการสืบเสาะข้อเท็จจริงตาม (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๒ (๑)) และรายงานมายังศาลตามมาตรา ๘๒ (๒) สั่งในหนังสือรายงานของ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ว่า

“ให้จำเลยทราบ”

๓. ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณาในวันนัดพิจารณา นัดสืบพยานโจทก์ และนัดสืบพยานจำเลย

ตัวอย่างที่ ๑ กรณีจำเลยรับสารภาพ ศาลให้รอฟังคำพิพากษา ผู้ปกครองแถลงขอรับตัวเด็กกลับไป

ต้องจดคำแถลงของผู้ปกครองไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา

“นัดพิจารณาวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลย และที่ปรึกษาทนายความ มาศาล

ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังอีกครั้ง จำเลยยืนยันให้การรับสารภาพ

ศาลแจ้งข้อความตามรายงานสถานพินิจฯ ให้จำเลยทราบแล้ว จำเลยไม่ค้าน

จำเลยแถลงว่า รู้สึกเสียใจมากต่อไปจะกระทำผิดอีก ขอศาลให้โอกาสจำเลยได้กลับไปศึกษาเล่าเรียน

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า ผู้ปกครองจำเลยยังสามารถที่จะอบรมดูแลจำเลยได้จึงประสงค์ที่จะรับตัวจำเลยไปศึกษาเล่าเรียนต่อ เนื่องจากปัจจุบันจำเลยเรียนหนังสืออยู่ที่ ชั้นปีที่ และรับรองว่าต่อไปจะไม่ให้จำเลยกระทำความผิดอีก นอกจากนั้นผู้ปกครองจำเลยพร้อมที่จะรับข้อกำหนดของศาลทุกประการ

โจทก์ จำเลยไม่สืบพยาน

ศาลอบรมตักเตือนจำเลยแล้ว

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำพิพากษานี้”

ตัวอย่างที่ ๒ กรณีจำเลยรับสารภาพ ศาลให้รอฟังคำพิพากษา ผู้ปกครองแถลงว่าขอให้ศาลส่งจำเลยไปฝึกอบรม

ต้องจดคำแถลงของผู้ปกครองไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา

“นัดพิจารณาวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลย และที่ปรึกษาทนายความ มาศาล

ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังอีกครั้ง จำเลยยืนยันให้การรับสารภาพ

ศาลแจ้งข้อความตามรายงานสถานพินิจฯ ให้จำเลยทราบแล้ว จำเลยไม่ค้าน

จำเลยแถลงว่า รู้สึกเสียใจมากต่อไปจะไม่กระทำผิดอีก ขอศาลให้โอกาสจำเลยได้กลับไปศึกษาเล่าเรียน

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า จำเลยไม่อยู่ในโอวาท ชอบคบเพื่อนไม่ดี จึงประสงค์จะให้ศาลส่งตัวจำเลยไปฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรม ฯ สักระยะหนึ่งตามที่ศาลจะพิจารณาเห็นสมควร

โจทก์ จำเลยไม่สืบพยาน

ศาลอบรมตักเตือนจำเลยแล้ว

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำพิพากษาวันนี้”

ตัวอย่างที่ ๓ กรณีจำเลยรับสารภาพ ศาลให้รอฟังคำพิพากษา ผู้ปกครองจำเลยไม่มาศาล

“นัดพิจารณาวันนี้ โจทก์ จำเลย และที่ปรึกษาทนายความ มาศาล ส่วนผู้ปกครองจำเลย
ไม่มาศาล

ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังอีกครั้ง จำเลยยืนยันให้การรับสารภาพ

ศาลแจ้งข้อความตามรายงานสถานพินิจฯ ให้จำเลยทราบแล้ว จำเลยไม่ค้าน

ปรากฏตามรายงานเจ้าหน้าที่ลงวันที่วันนี้ว่า ได้ส่งหมายนัดให้ผู้ปกครองจำเลยได้
แล้ว และได้ประกาศเรียกผู้ปกครองจำเลยแล้วไม่มีใครมาศาล

จำเลยแถลงว่า ขณะนี้รู้สึกสำนึกตนแล้วต่อไปจะไม่กระทำความผิดอีก

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ผู้ปกครองจำเลยทราบวันนัดแล้ว แม้เลื่อนคดีไปผู้ปกครอง
จำเลยก็คงไม่มาศาล จึงพิจารณาคดีจำเลยไปในวันนี้”

โจทก์ จำเลยไม่สืบพยาน

ศาลอบรมตักเตือนจำเลยแล้ว

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำพิพากษาวันนี้”

ตัวอย่างที่ ๔ กรณีจำเลยให้การปฏิเสธและมีการสืบพยานโจทก์

“นัดสืบพยานโจทก์วันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลยและที่ปรึกษาทนายความมาศาล

สืบพยานโจทก์ได้ ปาก โจทก์อ้างส่งเอกสาร ฉบับ ศาลหมาย จ.

ถึง จ. เอกสารทั้งหมดให้รวมสำนวนไว้ โจทก์แถลงหมดพยาน

ที่ปรึกษาทนายความแถลงขอสืบพยานจำเลยในนัดหน้า

ให้เลื่อนคดีไปสืบพยานจำเลย ในวันที่ เดือน พ.ศ. เวลา

นาฬิกา”

ตัวอย่างที่ ๕ กรณีจำเลยให้การปฏิเสธ สืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว และมีการสืบพยาน

จำเลย

“นัดสืบพยานจำเลยวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลย และที่ปรึกษาทนายความมาศาล

สืบพยานจำเลยได้ ๓ ปาก ที่ปรึกษาทนายความแถลงหมดพยาน

๘๘: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง
ผู้ปกครองจำเลยก็ประสงค์จะรับตัวจำเลยกลับไปควบคุมดูแลเอง โดยจะให้จำเลยไปศึกษาเล่า
เรียนต่อ เนื่องจากขณะนี้จำเลยเรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียน..... ชั้น.....

ศาลอบรมตักเตือนจำเลยแล้ว

คดีเสร็จการพิจารณา

ให้นัดฟังคำพิพากษาวันที่ เดือน พ.ศ. เวลา นาฬิกา”

ส่วนที่ ๓

การพิพากษา

๑. หลักเกณฑ์การพิพากษา

การพิพากษาคืออาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย มีหลักเกณฑ์ทั่วไปเช่นเดียวกับคดีอาญาธรรมดา แต่มีบทบัญญัติพิเศษเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้นในประการที่สำคัญคือ

๑.๑ ในการพิจารณาพิพากษาคดีศาลต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กหรือเยาวชน ซึ่งควรจะได้รับ การฝึกอบรม สั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑๕)

๑.๒ ในการพิพากษาคดีศาลต้องคำนึงถึงบุคลิกลักษณะ สภาพร่างกาย และสภาพจิตของเด็กและเยาวชนซึ่งแตกต่างกันเป็นบุคคล ๆ ไป และลงโทษหรือเปลี่ยนโทษ หรือใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนให้เหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนและพฤติการณ์เฉพาะเรื่อง แม้ว่าจะได้กระทำความผิดร่วมกันก็ตาม (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๑๕)

๑.๓ ในกรณีที่ศาลกำหนดโทษจำเลยแล้วศาลมีอำนาจใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษอาญา หรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยได้ เช่น เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมยังศูนย์ฝึกและอบรม สถานศึกษา สถานฝึกและอบรม สถานแนะนำทางจิต หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควรได้ ซึ่งอาจกำหนดระยะเวลาการฝึกอบรมขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ด้วยก็ได้ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒) โดยคำนึงถึงอายุของจำเลยให้รับกับระยะเวลาการฝึกอบรม

ในกรณีที่ศาลพิจารณาความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นควรควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนต่อไปหลังจากที่มีอายุครบ ๒๔ ปี บริบูรณ์แล้ว ศาลอาจจะอนุในคำพิพากษาให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำโดยกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒ วรรคสอง) (ฎีกา ๓๕๕๓/๒๕๕๖, ๓๔๐๕/๒๕๕๖ และ ๓๔๑๐/๒๕๕๖)

ข้อสังเกต การกำหนดโทษจำคุกหลังจากอายุครบ ๒๔ ปีบริบูรณ์ เป็นดุลพินิจที่จะกำหนดระยะเวลาตามที่เห็นสมควร โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงระวางโทษตามกฎหมายหรือโทษจำคุกตามคำพิพากษา เพราะโทษจำคุกเดิมได้เปลี่ยนเป็นการฝึกอบรมแล้ว

๑.๔ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งกักขังแทนค่าปรับไม่ได้ แต่ให้ส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตามเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่เกิน ๑ ปี (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง)

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องโทษปรับ (ไม่เกิน ๘๐,๐๐๐ บาท) ไม่มีเงินชำระค่าปรับ เด็กหรือเยาวชนอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๕ วรรคสอง)

ในกรณีที่มีการชำระค่าปรับ หากเด็กหรือเยาวชนได้ถูกควบคุมตัวมาบ้างแล้ว ให้คิดหักระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวออกจากค่าปรับที่จะต้องชำระในอัตรา ๒๐๐ บาท ต่อวัน (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๕ วรรคสาม)

ข้อสังเกต

ก. กรณีไม่ชำระค่าปรับ ให้ศาลกำหนดระยะเวลาส่งจำเลยไปฝึกอบรมแทนค่าปรับมิได้กำหนดให้คิดในอัตราวันละ ๒๐๐ บาท ให้ศาลกำหนดเวลาฝึกอบรมได้ตามที่เห็นสมควรแต่ต้องไม่เกิน ๑ ปี ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง

ข. กรณีเด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมตัวมาบ้างแล้วและมีการชำระค่าปรับ ให้คิดหักวันถูกควบคุมออกจากค่าปรับในอัตราวันละ ๒๐๐ บาท ตามมาตรา ๑๔๕ วรรคสาม

ค. กรณีเด็กหรือเยาวชนถูกควบคุมตัวมาบ้างแล้ว และไม่ชำระค่าปรับ การคิดหักวันควบคุมจะต้องคิดตามข้อ ก.

ง. โทษปรับสามารถรอลงโทษได้ตามมาตรา ๑๔๔ (๒)

๑.๕ ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ให้ศาลหักวันที่จำเลยอยู่ในความควบคุมของสถานพินิจฯ หรือเรือนจำ หรือสถานที่อื่นใดที่ได้รับการมอบหมายให้ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดี รวมทั้งหักวันที่ศาลสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้าตรวจร่างกายหรือสภาพจิต หรือรับการรักษาพยาบาล หรือแก้ไข บำบัด หรือฟื้นฟูในสถานพยาบาล หรือศาลกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๙๓ วรรคสี่ , ๙๓)

ข้อสังเกต การหักจำนวนวันที่เด็กหรือเยาวชนอยู่ในเงื่อนไขการรักษา แก่ไข บำบัด พื้นฟู หรือรับคำปรึกษาแนะนำ กระทำได้เฉพาะกรณีเงื่อนไขดังกล่าว กำหนดให้จำกัด เสรีภาพทำนองเดียวกับการควบคุมเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา ๗๑ วรรคหนึ่ง

๑.๖ ศาลมีอำนาจการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษจำเลยได้ แม้ว่าโทษดังกล่าว จะไม่ใช่โทษจำคุก เช่น โทษปรับหรือจำเลยจะเคยรับโทษจำคุกมาก่อนหรือแม้ศาลจะกำหนด โทษจำคุกเกินกว่า ๓ ปี ก็ตาม (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๔)

๑.๗ ในกรณีที่ศาลพิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป ถ้าศาลเห็นว่า จำเลยมีพฤติกรรมที่ เสี่ยงต่อการกระทำผิด หรืออยู่ในสภาพแวดล้อม หรือสถานที่อันอาจชักนำให้กระทำผิด และเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของจำเลยศาลจะว่ากล่าวตักเตือนจำเลยรวมทั้งผู้ปกครอง และศาลมี อำนาจ กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนนั้นด้วยก็ได้ (พ.ร.บ.ศาล เยาวชนฯ มาตรา ๑๓๘)

เงื่อนไขตามมาตรา ๑๓๘ ต้องมีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน ๑ ปีและไม่เกินกว่า เด็กหรือเยาวชนมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์

๑.๘ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา หรือ บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ เมื่อศาลสอบถามผู้เสียหายแล้ว ศาลจะมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข เช่น ให้จำเลยไปรายงานตัว เข้ารับ การแก้ไข บำบัดพื้นฟู รับคำปรึกษาแนะนำ เข้าร่วมกิจกรรมฯ หรือใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ภายใต้อาณัติศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยนั้นมีอายุครบ ๒๔ ปีบริบูรณ์ (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง)

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการสั่งให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. ๒๕๕๖ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๒ วรรคสาม)

เมื่อจำเลยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด แล้ว ให้ศาลสั่ง ยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลย เว้นแต่คำสั่งเกี่ยวกับของ กลางและให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ถ้าจำเลยผิดเงื่อนไขให้ศาลยกคดีขึ้น พิจารณาพิพากษาต่อไป (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๓)

ข้อสังเกต เงื่อนไขที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง รวมถึงกรณีการประชุม จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๑.๕ ในกรณีที่ศาลเห็นว่าจำเลยไม่สมควรใช้วิธีการตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง ศาลจะส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควรที่ยินยอมรับตัวจำเลยไว้ดูแลชั่วคราวหรือจะให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยนั้นมีอายุครบ ๒๔ ปีบริบูรณ์ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๒ วรรคสอง)

ข้อสังเกต การส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจหรือสถานที่อื่นตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง หากศาลกำหนดเงื่อนไขเช่นเดียวกับตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่งด้วย เมื่อจำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดแล้ว ศาลสั่งยุติคดี ตามมาตรา ๑๓๓

๑.๑๐ ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกเกินสามปี หรือปรับเกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ต้องรายงานแสดงความเห็นถึงสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของจำเลยทุกเรื่อง แม้จำเลยจะให้การปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดก็ตาม (ฎีกาที่ ๓๑๖/๒๕๕๖) และศาลจะพิพากษาลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ต่อเมื่อได้รับทราบรายงานและความเห็นจากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ แล้ว (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๑)

ข้อสังเกต ศาลควรพิเคราะห์รายงานและความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนของผู้อำนวยการสถานพินิจตามมาตรา ๘๒ (๒) ประกอบการพิจารณาพิพากษา

๒. ตัวอย่างคำพิพากษาแบบต่าง ๆ

๒.๑ รอกำหนดโทษคดีทั่วไป

โจทก์ฟ้อง จำเลยให้การรับสารภาพ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า(ย่อฟ้อง)

พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม.....[ระบุกฎหมายและบทมาตราพร้อมทั้งวรรค (ถ้ามี)]ขณะกระทำความผิดจำเลยอายุ ๑๗ ปีเศษ พิจารณารายงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....แล้วเห็นว่า ความประพฤติโดยทั่วไปของจำเลยยังไม่มีอะไรเสียหาย จำเลยยังเป็นนักศึกษาเพิ่งกระทำความผิดคดีนี้เป็นครั้งแรก และถูกควบคุมตัวมาระยะหนึ่งแล้วคงพอทำให้จำเลยรู้สำนึกในการกระทำผิดบ้าง นอกจากนั้นผู้ปกครองจำเลยยังรักใคร่ห่วงใยและประสงค์ที่จะรับตัวจำเลยกลับไปอบรมดูแลเอง และจะส่งเสียให้จำเลยศึกษาเล่าเรียนต่อไปตามเดิม จึงเห็นควรให้โอกาสจำเลยกลับตัวเป็นคนดีสักครั้ง อาศัยอำนาจตาม ป.อ. มาตรา

๙๔: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

๕๖ จึงให้รอกการกำหนดโทษจำเลยไว้มีกำหนด ปี และให้คุมความประพฤติของจำเลยไว้ภายในเวลาดังกล่าว โดยกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของจำเลย ดังนี้

(๑) ให้จำเลยไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติทุก.....เดือนต่อครั้ง (หากปรากฏตามรายงานสถานพินิจฯ ว่าจำเลยเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษก็วางเงื่อนไขต่อไปว่าทุกครั้งที่จำเลยไปรายงานตัว ให้ตรวจปัสสาวะจำเลย หากพบสารยาเสพติดให้โทษให้รายงานศาล)

(๒) ให้จำเลยตั้งใจศึกษาเล่าเรียน (หากปรากฏตามรายงานสถานพินิจฯ ว่าจำเลยไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนชอบหนีเรียนและผลการเรียนไม่ดี ก็วางเงื่อนไขต่อไปว่าทุกครั้งที่จำเลยไปรายงานตัวให้นำผลการศึกษามาแสดงต่อพนักงานคุมประพฤติด้วย หากผลการเรียนตกต่ำกว่าเดิมให้รายงานศาล) หรือประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ

(๓) ห้ามจำเลยคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี ห้ามเที่ยวเตร่ในเวลากลางคืนหรือในสถานเริงรมย์ทุกแห่งวันแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง

(๔) ให้จำเลยกระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์หรือกิจกรรมอื่นใดเพื่อพัฒนาและส่งเสริมความประพฤติของจำเลย (มาตรา ๑๓๘ (๘)) ตามที่พนักงานคุมประพฤติและจำเลยเห็นสมควร มีกำหนด ชั่วโมงภายในระยะเวลา ปี

ให้พนักงานคุมประพฤติสอดส่องและรายงานผลการปฏิบัติตามเงื่อนไขข้างต้นต่อศาลทุก เดือน (ตามมาตรา ๔๗ (๓))

ข้อสังเกต เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ได้มีการโอนงานคุมประพฤติดังกล่าวและเยาวชนจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนไปยังกรมคุมประพฤติ

๒.๒ รอกการกำหนดโทษคดีคนต่างด้าว

พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม.....[ระบุกฎหมายและบทมาตราพร้อมทั้งวรรค (ถ้ามี)] ขณะกระทำความผิดจำเลยอายุ ปีเศษ พิเคราะห์แล้วเห็นว่าจำเลยเพิ่งกระทำความผิดคดีนี้เป็นครั้งแรกและถูกควบคุมตัวมาประมาณ ๓ เดือนเศษแล้ว คงพอให้รู้สำนึกในการกระทำความผิดบ้าง จึงเห็นควรให้โอกาสจำเลยกลับตัวเป็นคนดีสักครั้ง อาศัยอำนาจตาม ป.อ. มาตรา ๕๖ ให้รอกการกำหนดโทษจำเลยไว้มีกำหนด ปี ให้เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนฯ นำตัวจำเลยไปมอบให้แก่เจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อดำเนินการต่อไป

๒.๓ รอกการลงโทษ

พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม..... [ระบุกฎหมายและบทมาตราพร้อมทั้งวรรค (ถ้ามี)] ขณะกระทำความผิด จำเลยอายุ ๑๖ ปีเศษ ลดมาตราส่วนโทษให้จำเลยกึ่งหนึ่งตาม

ป.อ. มาตรา ๗๕ เป็นจำคุกจำเลยมีกำหนด ปี เดือน และปรับ บาท จำเลยให้การรับสารภาพมีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้กึ่งหนึ่งตามมาตรา ๗๘ คงจำคุกจำเลยมีกำหนด ปี เดือน และปรับ บาท พิจารณารายงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนฯ แล้วเห็นว่า แม้ความประพฤติโดยทั่วไปของจำเลยจะมีข้อเสียหายบ้างแต่ก็พอแก้ไขได้ จำเลยพึงกระทำความผิดคดีนี้เป็นครั้งแรกและถูกควบคุมตัวมาระยะหนึ่งคงพอทำให้จำเลยรู้สำนึกในการกระทำผิดบ้าง นอกจากนั้นผู้ปกครองก็ยังรักใคร่ห่วงใยในตัวจำเลยและประสงค์จะรับตัวจำเลยกลับไปดูแลเอง โดยจะหางานเป็นกิจจะลักษณะให้จำเลยทำต่อไป จึงเห็นควรให้โอกาสจำเลยได้กลับตัวเป็นคนดีสักครั้ง อาศัยอำนาจตาม ป.อ. มาตรา ๕๖ ให้รอการลงโทษจำคุกจำเลยไว้มีกำหนด ปี และให้คุมความประพฤติของจำเลยไว้ภายในเวลาดังกล่าว โดยกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของจำเลยดังนี้

(๑) ให้จำเลยไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติทุก เดือนต่อครั้ง ทุกครั้งที่จำเลยมารายงานตัวให้ตรวจปัสสาวะจำเลย หากพบสารเสพติดให้โทษให้

รายงานศาล

(๒) ให้จำเลยประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ หรือให้จำเลยตั้งใจศึกษาเล่าเรียน (หากปรากฏตามรายงานสถานพินิจว่าจำเลยไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนชอบหนีเรียนและผลการเรียนไม่ดี ก็วางเงื่อนไขต่อไปว่าทุกครั้งที่จำเลยไปรายงานตัวให้นำผลการศึกษามาแสดงต่อพนักงานคุมประพฤติด้วย หากผลการเรียนตกต่ำกว่าเดิมให้รายงานศาล)

(๓) ห้ามจำเลยคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี ห้ามจำเลยเที่ยวเตร่ในเวลากลางคืนหรือในสถานเริงรมย์ทุกแห่ง

ให้พนักงานคุมประพฤติสอดส่องและรายงานผลการปฏิบัติตามเงื่อนไขข้างต้นต่อศาลทุก เดือน (ตามมาตรา ๔๗ (๓))

หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับให้ส่งตัวจำเลยไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกำหนด วัน ทั้งนี้โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา ๑๔๕ วรรคหนึ่ง

หมายเหตุ หากมีการชำระค่าปรับ ต้องหักระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวออกจากค่าปรับที่จะต้องชำระในอัตราวันละ ๒๐๐ บาท ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา ๑๔๕ วรรคสาม

๒.๔ ว่ากล่าวตักเตือนจำเลย วางข้อกำหนดผู้ปกครองและกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของจำเลยตาม ป.อ. มาตรา ๗๔ (๑) (๒) (๓) และมาตรา ๗๕

พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม [ระบุนกฎหมายและบทมาตราพร้อมทั้งวรรค (ถ้ามี)] ขณะกระทำความผิดจำเลยอายุ ๑๕ ปีเศษ พิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยยังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนผลการเรียนยังอยู่ในเกณฑ์ดี ไม่เคยประพฤติตนเสียหายมาก่อน หลังเกิดเหตุผู้ปกครองจำเลยก็ได้ชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจนไม่คิดว่ากล่าวเอาความกับจำเลยอีก ประกอบกับผู้ปกครองจำเลยยังสามารถดูแลจำเลยได้ และรับรองว่าจะไม่ให้จำเลยไปขับรถยนต์อีกจนกว่าจะได้รับใบอนุญาตตามกฎหมาย จึงไม่มีประโยชน์หรือความจำเป็นใด ๆ ที่จะเอาตัวจำเลยไว้ฝึกอบรม ดังนั้น เพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของจำเลยอาศัยอำนาจตาม ป.อ. มาตรา ๗๔ (๑) (๒) และ (๓) ประกอบ มาตรา ๗๕ จึงว่ากล่าวตักเตือนจำเลยแล้วมอบตัวจำเลยให้ผู้ปกครองจำเลยไปดูแล โดยวางข้อกำหนดว่าผู้ปกครองจำเลยต้องระวังมิให้จำเลยก่อเหตุร้ายขึ้นอีก ภายในเวลา ปี มิฉะนั้นผู้ปกครองจำเลยต้องชำระเงินต่อศาลครั้งละไม่เกิน บาท และให้คุมความประพฤติของจำเลยไว้ภายในระยะเวลาดังกล่าวโดยให้กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของจำเลยดังนี้

(ดูตัวอย่างข้างต้น)

หมายเหตุ หากจำเลยบรรลุนิติภาวะแล้วไม่อาจวางข้อกำหนดตามมาตรา ๗๔ (๒)(๓)

๒.๕ เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวจำเลยไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมตาม พ.ร.บ.

ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒ (๑)

พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม [ระบุนกฎหมายและบทมาตราพร้อมทั้งวรรค (ถ้ามี)] ขณะกระทำความผิดจำเลยอายุ ๑๖ ปีเศษ ให้ลงโทษจำเลยโดยลดมาตราส่วนโทษให้กึ่งหนึ่งตาม ป.อ. มาตรา ๗๕ เป็นจำคุกจำเลยมีกำหนด ปี เดือน จำเลยให้การรับสารภาพมีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้จำเลยกึ่งหนึ่งตาม ป.อ. มาตรา ๗๘ คงจำคุกจำเลยมีกำหนด ปี เดือน พิจารณารายงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชน แล้ว เห็นว่า แม้จำเลยจะเป็นนักศึกษา ความประพฤติโดยทั่วไปยังไม่มีย่ำแย่เสียหาย และเพิ่งกระทำความผิดเป็นครั้งแรกก็ตาม แต่พฤติการณ์ของจำเลยที่ร่วมกับพวกกระทำความผิดด้วยกันอันมีลักษณะเป็นการโทรมผู้เสียหาย ซึ่งมีอายุเพียง ๑๒ ปีเช่นนี้นับว่าจำเลยขาดจิตสำนึกที่ดีและไม่รู้จักยับยั้งอารมณ์ความใคร่ ทั้งที่จำเลยได้รับการศึกษาเล่าเรียนมามาก และการกระทำของจำเลยนับว่าเป็นภัยต่อสตรีเพศโดยทั่วไป ประกอบกับคดีนี้เป็นคดีอุกฉกรรจ์ที่มีอัตราโทษสูง ดังนั้น จึงเห็นว่าหากจำเลยได้รับการฝึกอบรมเพื่อขัดเกลานิยัยความประพฤติสักระยะหนึ่งแล้วอาจทำให้จำเลยดีขึ้น และจะเป็นประโยชน์แก่จำเลยมากกว่าที่จะลงโทษจำคุกจำเลย ทั้งนี้ เพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของจำเลยเอง อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา

๑๔๒ (๑) จึงให้เปลี่ยน โทษจำคุกเป็นการส่งตัวจำเลยไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมยังศูนย์ฝึกและ
อบรมฯ..... มีกำหนด ปี เดือน

หมายเหตุ หากศาลใช้ดุลพินิจว่า เมื่อจำเลยอายุครบ ๒๔ ปีบริบูรณ์แล้ว สมควร
ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำ ต้องระบุในคำพิพากษาโดยกำหนดระยะเวลาจำคุกให้ชัดเจน

๒.๖. กรณีการใช้ดุลพินิจตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒ วรรคท้าย

พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม จำคุก ๑๐ ปี อาศัยอำนาจตาม
พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา ๑๔๒ (๑) ให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัว
ไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกำหนดขั้นต่ำ ๑ ปี ขั้นสูง ๓ ปี

ควรเติมข้อความต่อท้ายข้างต้น ดังนี้

แต่ถ้าขณะคดีถึงที่สุด จำเลยอายุครบ ๒๔ ปีบริบูรณ์แล้ว จำเลยยังไม่ได้ถูก
ควบคุมตัวเพื่อฝึกอบรมให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำมีกำหนด ปี หรือถ้าจำเลยถูกควบคุม
ตัวเพื่อฝึกอบรมแล้วแต่ไม่ครบกำหนด...ปี (ขั้นสูง) ให้ส่งตัวไปจำคุกไว้ในเรือนจำมีกำหนด...ปี

๒.๗ ส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมตาม ป.อ. มาตรา ๗๔ (๕)

พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตาม.....[ระบุกฎหมายและบทมาตราพร้อมทั้ง
วรรค (ถ้ามี)] ขณะกระทำความผิดจำเลยอายุ ๑๓ ปีเศษ ยังไม่ต้องรับโทษ

พิเคราะห์รายงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน แล้ว
เห็นว่า จำเลยไม่อยู่ในโอวาทของผู้ปกครองชอบหนีออกจากบ้านไปใช้ชีวิตอิสระ คบเพื่อนไม่ดี
ซึ่งมีประวัติทางลักขโมย จึงถูกชักจูงให้มากระทำความผิดในคดีนี้ อนาคตของจำเลยจึงน่าห่วงใย
ยิ่ง นอกจากนั้นผู้ปกครองจำเลยก็ประสงค์จะให้จำเลยได้รับการฝึกอบรมสักระยะหนึ่ง ดังนั้น
เพื่อประโยชน์และอนาคตของจำเลย อาศัยอำนาจตาม ป.อ. มาตรา ๗๔ (๕) จึงให้ส่งตัวจำเลยไป
ฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ.....มีกำหนด ปี เดือน

ข้อสังเกต

ก. กรณีที่โจทก์ขอให้ศาลนับโทษจำคุกหรือนับระยะเวลาฝึกอบรมของจำเลย
ต่อจากคดีอื่น หากศาลพิพากษาให้ส่งตัวจำเลยไปฝึกอบรมซึ่งมิใช่การลงโทษจำคุก ศาลต้อง
ยกคำขอให้นับโทษจำคุก (ฎีกาที่ ๑๖๓๐/๒๕๒๕) ส่วนการนับระยะเวลาฝึกอบรมเป็นดุลพินิจ

ข. กรณีที่ศาลพิพากษาให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปควบคุมเพื่อ
ฝึกอบรมยังศูนย์ฝึกและอบรมฯ ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษจำคุก โจทก์จะขอให้ศาลกำหนดโทษที่
รอไว้ในคดีก่อนมาบวกกับโทษในคดีใหม่ไม่ได้ (ฎีกาที่ ๑๒๐๘/๒๕๐๕)

หมายเหตุ การพิพากษาเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการควบคุมเพื่อฝึกอบรมในแต่ ละคดีต้องกระทำให้เสร็จสิ้นก่อนจึงจะพิจารณาคำขอให้บวกโทษหรือคำขอให้นับโทษต่อ แต่ การควบคุมเพื่อฝึกอบรมไม่ใช่โทษ ดังนั้น ไม่อาจนำโทษคดีอื่นมาบวกหรือนับโทษต่อเข้ากับ ระยะเวลาการฝึกอบรมได้

ค. คดีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๖ วรรคหนึ่ง ประกอบพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๖ การที่จะพิจารณาว่าคดีนั้นต้อง สืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพหรือไม่ต้องดูที่อัตราโทษในคดีดังกล่าวเป็นสำคัญไม่ใช่ ดูที่อัตราโทษซึ่งเหลือจากการที่ศาลลดมาตราส่วนโทษเรื่องอายุจำเลยแล้ว (ฎีกาที่ ๕๔/๒๕๓๘)

ง. ในกรณีส่งจำเลยเข้ารับการฝึกอบรมหรือฝึกหัดวิชาชีพเฉพาะด้านใดด้าน หนึ่ง ให้ระบุในคำพิพากษาให้ศูนย์ฝึกและอบรมฯ รายงานเป็นระยะ ๆ ว่า จำเลยสามารถ ฝึกอบรมหรือฝึกหัดวิชาชีพตามที่ศาลกำหนดได้หรือไม่ เนื่องจากบางกรณีจำเลยไม่สามารถ ปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ ศาลจะได้ใช้ดุลพินิจตามที่เห็นสมควรต่อไป

ส่วนที่ ๘

การพิจารณาคดีหลังมีคำพิพากษาแล้ว

หลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งไปแล้ว ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิมได้ตาม ป.อ. มาตรา ๕๖, ๕๗ และ ๗๔ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา ๘๕ วรรคสอง , ๑๓๗ , ๑๓๘ , ๑๓๙ วรรคสอง , ๑๔๐ , และ ๑๔๓ ศาลจะนัดพิจารณาคดีเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิมในกรณีดังนี้

๑. การพิจารณาเมื่อจำเลยครบกำหนดฝึกอบรมขั้นต่ำตามคำพิพากษา (มาตรา ๑๔๓)

ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ส่งตัวจำเลยไปควบคุมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ โดยกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ ภายในระยะเวลาดังกล่าวหรือเมื่อครบกำหนดเวลาฝึกอบรมขั้นต่ำตามคำพิพากษา ศาลอาจเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาโดยอาจปล่อยตัวจำเลยไปหรือไม่ก็ได้ และหากปล่อยตัวจะกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติของจำเลยไว้หรือไม่ก็ได้

เมื่อศูนย์ฝึกและอบรมฯ รายงานผลการฝึกอบรมครบกำหนดขั้นต่ำตามคำพิพากษา สั่งว่า
“นัดพิจารณา แจ้งผู้ปกครองจำเลยทราบ เชิญผู้พิพากษาสมทบร่วมเป็นองค์คณะ เบิกจำเลยมาในวันนัด”

๑.๑ รายงานกระบวนการพิจารณาและคำสั่งกรณีปล่อยตัวจำเลย

ตัวอย่างที่ ๑ กรณีปล่อยตัวจำเลยโดยไม่คุมความประพฤติ

“นัดพิจารณากรณีจำเลยครบกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมขั้นต่ำวันนี้ โจทก์ จำเลย และบิดาจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า ระหว่างที่จำเลยได้รับการฝึกอบรมตามคำพิพากษา ผลการฝึกอบรมก้าวหน้าโดยจำเลยสามารถสอบผ่านหลักสูตร..... ได้ ความประพฤติเรียบร้อยไม่เคยฝ่าฝืนระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ รายละเอียดตามรายงาน

จำเลยทราบรายงานดังกล่าวแล้วไม่ค้าน

จำเลยแถลงว่า ระหว่างอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมฯ จำเลยได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพ ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า จำเลยได้รับประโยชน์มากสามารถตัดเย็บเสื้อผ้าได้ หากได้รับการปล่อยตัวไป

จะกลับไปอยู่กับบิดาที่ภูมิลำเนาเดิมสักกระยะหนึ่ง และจะประกอบอาชีพตามที่ได้รับการฝึกอบรมมา

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า ประสงค์จะรับตัวจำเลยกลับไปอยู่ด้วยตามเดิมที่จังหวัดร้อยเอ็ด โดยในระยะแรกจะให้จำเลยช่วยประกอบอาชีพขายข้าวแกง เมื่อมีเงินมากพอแล้วจะซื้อจักรเย็บผ้าและอุปกรณ์ตัดเย็บเสื้อผ้าให้จำเลยใช้ประกอบอาชีพต่อไป
คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์รายงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ แล้วเห็นว่า ระหว่างจำเลยได้รับการฝึกอบรมขั้นต่ำ ผลการฝึกและอบรมของจำเลยก้าวหน้าในทุก ๆ ด้านสมดังเจตนาของศาลทุกประการ ประกอบกับผู้ปกครองจำเลยก็ประสงค์จะรับตัวจำเลยกลับไปอยู่ด้วยตามเดิม และจะส่งเสริมให้จำเลยประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะต่อไป ดังนั้น เมื่อพฤติการณ์เกี่ยวกับจำเลยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีเช่นนี้ จึงเห็นสมควรให้โอกาสจำเลยได้ประพฤติตัวเป็นพลเมืองดีต่อไป อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๓ จึงให้ปล่อยตัวจำเลยไปในวันนี้โดยไม่จำเป็นต้องคุมความประพฤติของจำเลยอีก”

ตัวอย่างที่ ๒ กรณีปล่อยตัวจำเลยโดยคุมความประพฤติ

“นัดพิจารณากรณีจำเลยครบกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมขั้นต่ำวันนี้ โจทก์ จำเลยและผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า ระหว่างที่จำเลยได้รับการฝึกอบรมตามคำพิพากษา ทางศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้จัดให้จำเลยเข้าศึกษาต่อระดับประถมศึกษาตอนต้น แต่จำเลยไม่สามารถสอบผ่านหลักสูตรดังกล่าวได้เนื่องจากสติปัญญาไม่ดี แต่ด้านความประพฤติจำเลยเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นโดยมีความสุภาพเรียบร้อยและไม่ฝ่าฝืนระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมฯ รายละเอียดปรากฏตามรายงาน

จำเลยแถลงว่า จำเลยตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างดี โดยตั้งใจฟังเวลาที่ครูสอน แต่มักจะจำอะไรไม่ค่อยได้ จำเลยจึงไม่สามารถสอบผ่านหลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นได้

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า จำเลยเป็นเด็กสติปัญญาไม่ฉลาดตั้งแต่เล็ก ผู้ปกครองจำเลยเคยส่งเสียให้จำเลยเรียนหนังสือ แต่จำเลยสอบตกทุกปี จึงต้องให้จำเลยลาออกจากโรงเรียน

๑๐๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

และแถลงว่าประสงค์จะรับตัวจำเลยไปอยู่ด้วยตามเดิม โดยจะให้จำเลยไปขายข้าวแกงที่บ้าน เพื่อจะได้มีเวลาดูแลจำเลยได้ตลอดเวลา

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์รายงานของศูนย์ฝึกและอบรมฯ แล้วเห็นว่า ระหว่างจำเลยได้รับการฝึกอบรมขั้นต่ำ แม้ผลการฝึกอบรมของจำเลยจะปรากฏว่าจำเลยไม่สามารถสอบผ่านหลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นได้เนื่องจากสติปัญญาไม่ดีก็ตาม แต่เห็นว่าความประพฤติของจำเลยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ประกอบกับผู้ปกครองจำเลยประสงค์ที่จะรับตัวจำเลยกลับไปอยู่ด้วยตามเดิม โดยจะให้จำเลยไปค้าขายที่บ้าน จึงเห็นควรให้โอกาสจำเลยได้ประพฤติตัวเป็นพลเมืองดีต่อไป อาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๓ ประกอบมาตรา ๑๓๘ จึงให้ปล่อยตัวจำเลยไปในวันนี้ โดยกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติของจำเลยไว้ภายในกำหนด ๑ ปี ดังนี้

(๑) ให้จำเลยมารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติทุก เดือนต่อครั้ง ทุกครั้งที่จำเลยมารายงานตัวให้ตรวจปัสสาวะจำเลย หากพบสารเสพติดให้รายงานศาล

(๒) ให้จำเลยประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ

(๓) ห้ามจำเลยคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี ห้ามจำเลยเที่ยวเตร่ในเวลากลางคืนหรือในสถานเริงรมย์ทุกแห่ง”

๑.๒ รายงานกระบวนการพิจารณาและคำสั่งกรณีไม่ปล่อยตัวจำเลย

กรณีครบกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมขั้นต่ำ หากผลการฝึกอบรมจำเลยไม่ดีหรือความประพฤติของจำเลยไม่ดีขึ้น หรือมีเหตุประการอื่นที่ไม่สมควรปล่อยตัวจำเลย ศาลอาจสั่งให้จำเลยรับการฝึกอบรมต่อไปจนถึงขั้นสูง หรืออาจสั่งให้ศูนย์ฝึกและอบรมฯ รายงานผลการฝึกอบรมเข้ามาภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควรเพื่อพิจารณาคดีใหม่ ในกรณีเช่นนี้ให้รวมสั่งในรายงานกระบวนการพิจารณาได้โดยไม่ต้องแยกทำคำสั่ง เนื่องจาก มิได้เปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิม

ตัวอย่างที่ ๑

“นัดพิจารณากรณีจำเลยครบกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมขั้นต่ำวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า ระหว่างที่จำเลยได้รับการฝึกอบรมตามคำพิพากษา ผลการฝึกอบรมยังไม่ก้าวหน้าเนื่องจาก

จำเลยไม่ตั้งใจรับการฝึกอบรม ชอบฝ่าฝืนระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมโดยลักลอบลักตามร่างกายและลักลอบสูบบุหรี่หลายครั้ง ด้านความประพฤติก็ไม่ดีขึ้นเนื่องจากจำเลยมีนิสัยก้าวร้าว ชอบรังแกและทำร้ายบุคคลอื่น

จำเลยทราบรายงานดังกล่าวแล้วไม่ค้าน

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า แล้วแต่ศาลจะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ขณะฝึกอบรมผลการฝึกอบรมของจำเลยไม่ก้าวหน้าทุกด้าน นอกจากนั้นจำเลยยังฝ่าฝืนระเบียบของศูนย์ฝึกและอบรมด้วย แสดงว่าจำเลยยังไม่สามารถกลับตนเป็นคนดีได้ จึงเห็นควรให้จำเลยได้รับการฝึกอบรมต่อจนถึงขั้นสูง”

ตัวอย่างที่ ๒

“นัดพิจารณากรณีจำเลยครบกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมขั้นต่ำวันนี้ โจทก์ จำเลยและผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า ระหว่างที่จำเลยได้รับการฝึกอบรมตามคำพิพากษา จำเลยเข้าเรียนแผนก..... ผลการฝึกอบรมไม่ก้าวหน้า เนื่องจากจำเลยชอบหนีเรียน ไม่เชื่อฟังคำสอนของครูผู้ฝึก เมื่อถูกว่ากล่าวก็ได้เถียงและชอบรังแกข่มขู่บุคคลอื่น ความประพฤติก็ไม่ดีขึ้น

จำเลย ทราบรายงานดังกล่าวแล้วไม่ค้าน

จำเลยแถลงว่า รู้สึกสำนึกตนแล้ว ต่อไปจะประพฤติตัวเป็นคนดีและจะตั้งใจรับการฝึกอบรมตามคำพิพากษาทุกประการ

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า ประสงค์จะรับตัวจำเลยกลับไปอยู่ด้วยตามเดิม

ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ระหว่างฝึกอบรมผลการฝึกอบรมของจำเลยยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร แสดงว่าจำเลยยังไม่สามารถกลับตนเป็นคนดีได้สมดังเจตนาของศาล แม้ในวันนี้ผู้ปกครองจำเลยประสงค์จะรับตัวจำเลยกลับไปก็ตาม แต่เห็นว่าหากจำเลยยังไม่สามารถกลับตนเป็นคนดีได้แล้ว จำเลยก็อาจจะก่อปัญหาให้แก่สังคมและครอบครัวได้ ดังนั้นจึงเห็นควรให้จำเลยได้รับการฝึกอบรมต่อจนถึงขั้นสูง แต่เพื่อให้จำเลยได้พิสูจน์ตัวเองว่าสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้ตามที่แถลงไว้ต่อศาล จึงให้ศูนย์ฝึกและอบรมฯ รายงานผลการฝึกอบรมของจำเลยให้ศาลทราบภายใน ๓ เดือนนับแต่วันนี้”

๒. การพิจารณากรณีขอปล่อยก่อนครบระยะเวลาฝึกอบรมตามคำพิพากษา (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๗)

๒.๑ กรณีขอล่อยก่อนครบระยะเวลาฝึกอบรมในกรณีทั่วไป อาจเป็นกรณีที่จำเลยผู้ปกครองจำเลยยื่นคำร้องต่อศาล หรือศูนย์ฝึกและอบรมฯ ทำรายงานต่อศาลเข้ามา

ตัวอย่างที่ ๑ กรณีปล่อยโดยไม่คุมความประพฤติ

“นัดพิจารณากรณีขอล่อยจำเลยก่อนครบระยะเวลาฝึกอบรมวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่าระหว่างจำเลยได้รับการฝึกอบรม ผลการฝึกอบรมก้าวหน้า ความประพฤติเรียบร้อย จำเลยได้รับอนุญาตให้ไปศึกษานอกสถานที่ขณะนี้จำเลยสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัย..... ได้

จำเลยทราบรายงานดังกล่าวแล้วไม่ค้าน

จำเลยแถลงว่า ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นเวลา ๓ ปีแล้ว ขณะฝึกอบรม จำเลยได้ออกไปเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่โรงเรียน..... จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ และสอบเข้ามหาวิทยาลัย.....คณะ..... ได้ ขณะนี้รู้สึกสำนึกตนแล้ว จะตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างดี และจะไม่กระทำความผิดอีก

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า จะขอรับตัวจำเลยกลับไปอยู่ด้วยตามเดิม โดยจะให้จำเลยไปศึกษาที่มหาวิทยาลัย จนจบ และจะดูแลจำเลยอย่างดีไม่ให้ไปกระทำความผิดขึ้นอีก

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์รายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ประกอบคำแถลงของจำเลยและผู้ปกครองแล้วเห็นว่า ขณะจำเลยรับการฝึกอบรม ผลการฝึกอบรมของจำเลยได้ผลดีมาก จำเลยมีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาจนสามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ แสดงว่าจำเลยรักความก้าวหน้าและสามารถกลับตัวเป็นคนดีได้แล้ว ดังนั้น เพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสออกไปศึกษาเล่าเรียน ได้อย่างเต็มที่ และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่จำเลยอื่นที่จะปฏิบัติตาม จึงให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาคดีเป็นปล่อยตัวจำเลยไปในวันนี้ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๗”

ตัวอย่างที่ ๒ กรณีปล่อยโดยคุมความประพฤติ

“นัดพิจารณากรณีขอล่อยจำเลยก่อนครบระยะเวลาฝึกอบรมวันนี้ จำเลยและผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า
ระหว่างจำเลยได้รับการฝึกอบรม ผลการฝึกอบรมก้าวหน้า ความประพฤติเรียบร้อย

จำเลยแถลงไม่คัดค้าน

ศาลสอบถามจำเลยแล้ว จำเลยแถลงว่า ระหว่างที่ได้รับการฝึกอบรม จำเลยไม่เคยก่อเหตุ
หรือกระทำความผิดระเบียบวินัยจนเป็นที่เสียหายแต่อย่างใด จำเลยตั้งใจปรับปรุงตนเองและเข้ารับ
การฝึกอบรมด้านวิชาชีพมาด้วยดีโดยตลอด ทั้งร่วมกิจกรรมของศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตลอดจน
ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความสำเร็จและเรียบร้อย

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า จะประสงค์รับตัวจำเลยกลับไปอยู่ด้วย และจะดูแลไม่ให้
จำเลยไปกระทำความผิดอีก

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์รายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ประกอบคำแถลงของจำเลยและ
ผู้ปกครองแล้วเห็นว่า ขณะจำเลยได้รับการฝึกอบรมผลการฝึกอบรมของจำเลยได้ผลดีมาก
ประกอบกับผู้ปกครองจำเลยประสงค์จะรับตัวจำเลยกลับไปอยู่ด้วยตามเดิม โดยจะดูแลจำเลย
อย่างใกล้ชิด ไม่ให้จำเลยไปกระทำความผิดอีก จึงเห็นควรให้โอกาสจำเลยได้ประพฤติตัวเป็น
พลเมืองดีต่อไป อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๗ ประกอบมาตรา ๑๔๐
และ ๑๓๘ ให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาเดิม โดยให้ปล่อยจำเลยก่อนครบกำหนดระยะเวลา
การฝึกอบรม ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ เดือน พ.ศ. และวางเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติ
จำเลยไว้มีกำหนด ๑ ปี แต่ต้องไม่เกินกว่าจำเลยมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ
มาตรา ๑๔๐ ประกอบ ๑๓๘) ดังนี้”

(๑) ให้จำเลยไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติทุก เดือนต่อครั้ง ทุกครั้งที่
จำเลยไปรายงานตัวให้ตรวจปัสสาวะจำเลย หากพบสารเสพติดให้โทษให้รายงานศาล

(๒) ให้จำเลยประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ

(๓) ห้ามจำเลยคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี ห้ามจำเลยเที่ยวเตร่
ในเวลากลางคืนหรือในสถานเริงรมย์ทุกแห่ง”

๒.๒ กรณีขอปล่อยก่อนครบระยะเวลาฝึกอบรม เพื่อเข้ารับการบรรพชา

ตัวอย่าง กรณีขอปล่อยก่อนครบระยะเวลาฝึกอบรมเพื่อเข้ารับการบรรพชา

“นัดพิจารณากรณีศูนย์ฝึกและอบรมฯ ขอลดจ่ายจำเลยก่อนครบระยะเวลา
ฝึกอบรมเพื่อเข้ารับการบรรพชา เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา...วันที่... เดือน... พ.ศ....

โจทก์และจำเลยมาศาล ส่วนผู้ปกครองจำเลยไม่มาศาล

ปรากฏตามรายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ลงวันที่ เดือน พ.ศ.
ว่า จำเลยมีความประพฤติตั้งใจรับการฝึกอบรม ผลการฝึกอบรมอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจและ
เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาของ...จำเลยรับการคัดเลือกเข้ารับการบรรพชา จึงขอให้
ศาลพิจารณาแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา โดยลดจ่ายจำเลยไปเข้ารับการบรรพชาเพื่อถวายเป็น
พระราชกุศล

จำเลยแถลงว่า จำเลยจะตั้งใจบรรพชา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์รายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ประกอบคำแถลงของจำเลยแล้ว เห็นว่า
จำเลยมีความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นจนได้รับการคัดเลือกให้เข้ารับการบรรพชา
เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา.....เมื่อวันที่... เดือน... พ.ศ.... เพื่อให้จำเลยสำนัก
ในพระมหากรุณาธิคุณและเพื่อถวายเป็นพระราชกุศล เห็นควรลดจ่ายจำเลยก่อนครบกำหนด
ระยะเวลาฝึกอบรมตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๗ ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่..... (ก่อนวัน
เฉลิมพระชนมพรรษา”

๓. การพิจารณาเมื่อจำเลยผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติตามคำพิพากษา ศาลอาจแก้ไข
เปลี่ยนแปลงคำพิพากษาโดยเอาตัวจำเลยไว้ฝึกอบรมก็ได้ หรืออาจพักเตือนจำเลยและ
คงคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิมไว้ ก็ได้

๓.๑ กรณีศาลเห็นควรให้เอาตัวจำเลยไว้ฝึกอบรม จะพิจารณาใช้เมื่อได้ความว่า
จำเลยมีเจตนาละเลยหรือไม่ยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมความประพฤติ

กรณีศาลพิพากษาโดยกำหนดวิธีการสำหรับเด็กตาม ป.อ. มาตรา ๙๔ (๒) และ (๓)
และได้กำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติตามมาตรา ๕๖ ไว้ด้วย ต่อมาจำเลยผิดเงื่อนไข
คุมความประพฤติดังกล่าว ศาลมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้ตาม ป.อ. มาตรา ๙๔
วรรคท้าย ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณาและคำสั่ง

ตัวอย่างที่ ๑ กรณีศาลแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาโดยเอาตัวไว้ฝักอบรมตาม ป.อ. มาตรา ๗๔ วรรคท้าย

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานสถานพินิจฯ / ของพนักงานคุมประพฤติ* ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า ระหว่างคุมความประพฤติจำเลยได้ไป..... (ระบุการกระทำของจำเลยที่เป็นการประพฤติผิดเงื่อนไขการคุมความประพฤติ เช่น จำเลยไปลักทรัพย์ของผู้อื่นอีก และถูกศาลนี้พิพากษาให้ส่งตัวไปฝักอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกำหนด ๖ เดือน ตามคดีอาญาหมายเลขแดงที่/ เป็นต้น)

จำเลยทราบรายงานดังกล่าวแล้วไม่ค้าน

จำเลยแถลงว่า เหตุที่ไปกระทำความผิดอีกเนื่องจากถูกเพื่อนชักชวน

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า หลังจากที่ศาลปล่อยตัวจำเลยในคดีนี้แล้ว ตนได้พยายามดูแลจำเลยอย่างใกล้ชิด โดยให้จำเลยไปช่วยตนขายของทุกวัน และพยายามไม่ให้จำเลยออกจากบ้าน ไปคบเพื่อนที่มีความประพฤติไม่ดี แต่จำเลยก็หาโอกาสไปกระทำความผิดขึ้นอีก จึงแล้วแต่ศาลจะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า คดีนี้ศาลได้ให้โอกาสจำเลยกลับตัวเป็นคนดี โดยมอบตัวจำเลยให้ผู้ปกครองรับไปและคุมความประพฤติของจำเลยไว้ ๑ ปี โดยกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติของจำเลยว่า แต่ปรากฏว่าจำเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมความประพฤติโดยจำเลย (ระบุว่าจำเลยไปกระทำการใดอันเป็นการผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติ เช่น จำเลยได้ไปกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ขึ้นอีกภายในเวลาดังกล่าว) แสดงว่าจำเลยไม่พยายามกลับตัวเป็นคนดีแต่อย่างใด ดังนั้น จึงให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาเป็นส่งตัวจำเลยไปฝักอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกำหนด ปี เดือน เพื่อขัดเกลานิสัยความประพฤติจำเลยให้ดีขึ้น และให้จำเลยได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนต่อหรือฝึกหัดวิชาชีพ เพื่อเป็นประโยชน์แก่จำเลยต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ ตาม ป.อ. มาตรา ๗๔ วรรคท้าย

* เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๔๖ ได้มีการโอนงานคุมประพฤติเด็กและเยาวชนจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนไปยังกรมคุมประพฤติ ผลคือ ผู้มีหน้าที่สอดส่องดูแลเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมความประพฤติไว้ คือพนักงานคุมประพฤติ

สำหรับผู้ปกครองจำเลยซึ่งศาลได้วางข้อกำหนดไว้ ศาลเห็นว่าตามคำแถลงของบิดาจำเลย แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองจำเลยได้ระงับดูแลจำเลยอย่างดีแล้ว แต่จำเลยไม่พยายามกลับตัวเป็นคนดีเอง ทำให้สุคตวิสัยที่จะระงับจำเลยไม่ให้ไปก่อเหตุร้ายขึ้นอีกได้ จึงเห็นควรให้ผู้ปกครองจำเลยงดการชำระเงินตามข้อกำหนด (แต่ถ้าได้ความว่าผู้ปกครองจำเลยปล่อยปละละเลย ไม่ดูแลจำเลยอย่างใกล้ชิดศาลก็สามารถใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับผู้ปกครองจำเลยได้ตามความเหมาะสม โดยควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของครอบครัวจำเลยด้วย)

ข้อสังเกต

ก. กรณีศาลวางข้อกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นที่เด็กอาศัยอยู่ ระงับไม่ให้เด็กก่อเหตุร้ายตาม ป.อ. มาตรา ๗๔ (๒) ถ้าเด็กไปก่อเหตุร้าย ศาลที่วางข้อกำหนด (ไม่ใช่ศาลที่จำเลยไปกระทำความผิดใหม่) มีอำนาจบังคับบุคคลดังกล่าวให้ชำระเงินไม่เกินจำนวนในข้อกำหนดในเวลา que ศาลเห็นสมควร ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ชำระเงิน ศาลจะให้ยึดทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวเพื่อใช้เงินที่ต้องชำระก็ได้ แต่ไม่มีอำนาจสั่งกักขังแทนค่าปรับ (ป.อ. มาตรา ๗๗)

ข. กรณีศาลพิพากษาโดยรอกการกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแล้วรอกการลงโทษไว้ โดยได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของจำเลยไว้ด้วยตาม ป.อ. มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หากต่อมาจำเลยประพฤติ ผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติดังกล่าว ศาลมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาดังกล่าวได้ ตาม ป.อ. มาตรา ๕๗ และสามารถนำ พ.ร.บ.-ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒ มาบังคับใช้ได้อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม หากใช้มาตรา ๑๔๒ แห่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ ควรคำนึงถึงอายุจำเลย ด้วยว่าขณะนั้นจำเลยอายุใกล้จะครบ ๒๔ ปีแล้วหรือไม่ เพื่อจะได้ใช้ดุลพินิจให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาให้เหมาะสมต่อไป

ตัวอย่างที่ ๒ กรณีศาลแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาโดยเอาตัวไว้ฝึกอบรมตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒ (๑)

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครอง จำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานของพนักงานคุมประพฤติ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า....

จำเลยทราบรายงานดังกล่าวแล้วไม่ค้าน

จำเลยแถลงว่า

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์รายงานของพนักงานคุมประพฤติแล้วเห็นว่า ระหว่างคุมความประพฤติ จำเลยได้ไปกระทำความผิดคดีใหม่ขึ้นอีก แสดงว่าจำเลยไม่พยายามกลับตัวเป็นคนดีแต่อย่างใด จึงเห็นควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาเดิม โดยไม่รอการกำหนดโทษและคุมความประพฤติ ของจำเลยอีก ให้กำหนดโทษจำคุกจำเลยตาม ป.อ. มาตรา ๕๗ โดยลดมาตราส่วนโทษให้กึ่งหนึ่ง ตาม ป.อ. มาตรา ๗๕ เป็นจำคุกมีกำหนด ปี เดือน จำเลยรับสารภาพเป็น ประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้กึ่งหนึ่งตาม ป.อ. มาตรา ๗๘ คงจำคุก มีกำหนด.....ปี.....เดือน..... ให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวจำเลยไปควบคุมเพื่อฝึกอบรม ยังศูนย์ฝึกและอบรมฯมีกำหนด.....ปี.....เดือน เพื่อขัดเกลานิสัยความประพฤติ จำเลยให้ดีขึ้นและให้จำเลยได้มีโอกาสฝึกหัดวิชาชีพเพื่อเป็นประโยชน์แก่จำเลยต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ตาม ป.อ. มาตรา ๕๗ ประกอบพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒ (๑)”

๓.๒ กรณีศาลเห็นว่ายังไม่ควรเอาตัวไว้ฝึกอบรม เพราะจำเลยไม่มีเจตนาที่จะละเลย หรือไม่ยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครอง จำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานของพนักงานคุมประพฤติ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า จำเลยมารายงานตัวเพียงครั้งที่ ๑ เมื่อครบกำหนดรายงานตัวครั้งที่ ๒ จำเลยก็ไม่มาตามนัด และไม่ทราบว่าจำเลยย้ายบ้านไปอยู่ที่ไหน

จำเลยทราบรายงานดังกล่าวแล้วไม่ค้าน

จำเลยแถลงว่า หลังจากจำเลยมารายงานตัวครั้งที่ ๑ แล้ว ครอบครัวจำเลยก็ย้ายไปอยู่ที่จังหวัดตรัง จำเลยจึงไปรับจ้างกรีดยางได้ค่าจ้างวันละ ๗๐ บาท จำเลยมากรุงเทพมหานคร เองไม่ถูก และขณะครบกำหนดรายงานตัวครั้งที่ ๒ ผู้ปกครองจำเลยป่วยจึงไม่อาจพาจำเลยมา รายงานตัวได้ ขณะนี้ครอบครัวจำเลยย้ายกลับมาอยู่ที่กรุงเทพมหานครแล้ว จึงรับรองว่าต่อไปจะ มารายงานตัวตามกำหนด

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า เป็นความจริงตามที่จำเลยแถลง และประสงค์จะรับตัว จำเลยกลับไปอยู่ด้วยตามเดิม

ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า เหตุที่จำเลยไม่ไปรายงานตัวตามกำหนด เนื่องจากจำเลยมีเหตุจำเป็นดังกล่าว ไม่ใช่เพราะจำเลยจงใจละเมิดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติดังกล่าว ศาลจึงได้ ตักเตือนจำเลย โดยกำชับให้จำเลยต้องปฏิบัติตามคำสั่งโดยเคร่งครัด หากมีเหตุขัดข้องต้องรีบแจ้งให้ศาลทราบ แล้วปล่อยตัวจำเลยไป โดยให้จำเลยปฏิบัติตามคำสั่งเดิมของศาลต่อไป ทั้งนี้ ตาม ป.อ. มาตรา ๕๗”

๓.๓ กรณีจำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดเงื่อนไข

๓.๓.๑ ในกรณีที่พนักงานคุมประพฤติ รายงานว่า จำเลยไม่มารายงานตัว หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข

ตัวอย่างที่ ๑ กรณีจำเลยได้รับหมายเรียกแล้วไม่มาศาล ศาลออกหมายจับ

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติวันนี้ โจทก์มาศาล จำเลย และผู้ปกครองจำเลยไม่มาศาล

ปรากฏว่าจำเลยและผู้ปกครองจำเลยได้รับหมายเรียกและหมายนัดของศาลแล้ว แต่ไม่มาศาล และไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ศาลทราบ กรณีมีเหตุให้เชื่อว่าจำเลยขัดขืนไม่มาศาลตามหมายเรียก อาศัยอำนาจตาม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖๖ วรรคสอง จึงให้ออกหมายจับจำเลยมาเพื่อดำเนินการต่อไป”

ตัวอย่างที่ ๒ กรณีส่งหมายเรียกทางไปรษณีย์แล้วส่งไม่ได้และศาลเห็นว่า จำเลยผิดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติ

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติวันนี้ โจทก์มาศาล จำเลย และผู้ปกครองจำเลยไม่มาศาล

ปรากฏว่าศาลได้ส่งหมายเรียกและหมายนัดให้จำเลยและผู้ปกครองจำเลย ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ แต่ไปรษณีย์ยังไม่สามารถส่งหมายดังกล่าวได้ ระยะเวลาที่ล่วงเลยมานานพอสมควรแล้ว

พิเคราะห์รายงานของพนักงานคุมประพฤติแล้ว เห็นว่า บัดนี้ ได้ล่วงเลยระยะเวลาการรอการลงโทษไปนานแล้ว การคุ้มครองความประพฤติไม่มีประโยชน์อีกต่อไป จึงให้ยุติการคุ้มครองความประพฤติ”

ตัวอย่างที่ ๓ กรณีจำเลยมารายงานตัวแต่ตรวจพบสารเสพติดและศาลได้ ตักเตือนโดยไม่เอาตัวไว้ฝึกอบรม

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติวันนี้ โจทก์ จำเลยและผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานของพนักงานคุมประพฤติ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่าระหว่างคุมประพฤติ จำเลยไปรายงานตัวตามกำหนดแล้ว ครั้ง และตรวจพบสารเสพติดให้โทษในปัสสาวะของจำเลย

จำเลยไม่คัดค้านและแถลงยอมรับว่าได้หันกลับไปเสพยาเสพติดจริง

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่าจะดูแลจำเลยให้เข้มงวดกว่านี้

คดีเสร็จการพิจารณา รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“พิเคราะห์รายงานของพนักงานคุมประพฤติ แล้ว เห็นว่า ระหว่างคุมประพฤติ จำเลยมารายงานตัว ครั้ง และตรวจพบสารยาเสพติดให้โทษในปัสสาวะ หลังจากนั้นจำเลยไม่ไปรายงานตัวตามกำหนด แสดงว่าจำเลยประพฤติผิดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติ แต่ไม่ร้ายแรงนัก พฤติกรรมของจำเลยยังพอแก้ไขได้ จึงได้กล่าวตักเตือนและให้จำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไขเดิมต่อไป โดยให้นับระยะเวลาการคุมความประพฤติใหม่นับตั้งแต่วันที่ ทั้งนี้ ตาม ป.อ. มาตรา ๕๗”

๓.๓.๒ กรณีที่พนักงานคุมประพฤติ รายงานว่าจำเลยกระทำความผิดเป็นคดีใหม่
ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา

๑. กรณีจำเลยปฏิเสธ

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุ้มครองความประพฤติวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานของพนักงานคุมประพฤติ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่าระหว่างจำเลยถูกคุมความประพฤติ จำเลยได้ถูกเจ้าพนักงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล จับกุมตัวในข้อหา

จำเลยแถลงว่าไม่ได้ไปกระทำความผิดตามรายงานดังกล่าวแต่อย่างใด

พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า เมื่อจำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้ไปกระทำความผิดในคดีใหม่ จึงเห็นควรให้แจ้งการพิจารณาคดีนี้ไว้ก่อน เมื่อทราบผลคดีใหม่แล้วให้เจ้าหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติรับรายงานศาลทราบโดยด่วน

นัดพร้อมคู่ความวันที่..... ”

๒. กรณีจำเลยรับว่าถูกจับกุมและกระทำความผิดเป็นคดีใหม่จริง

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานของพนักงานคุมประพฤติ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า ระหว่างจำเลยถูกคุมความประพฤติ จำเลยได้ถูกเจ้าพนักงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล จับกุมตัวในข้อหา

จำเลยไม่คัดค้าน และแถลงว่าคดีดังกล่าวได้ถูกศาลจังหวัด พิกษาลงโทษจำคุก ปี ตามคดีอาญาหมายเลขแดงที่

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า

คดีเสร็จการพิจารณา รอฟังคำสั่งวันนี้ ”

คำสั่ง

“พิเคราะห์รายงานของของพนักงานคุมประพฤติ แล้วเห็นว่า ระหว่างคุมความประพฤติจำเลยได้กระทำความผิดคดีใหม่อีก และถูกศาลจังหวัด ลงโทษจำคุกตามคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ขณะนี้อยู่ระหว่างรับโทษจำคุกที่เรือนจำ..... จึงให้ยุติการคุมความประพฤตินับตั้งแต่วันนี้

แจ้งพนักงานคุมประพฤติทราบ”

๓. กรณีเลื่อนการพิจารณาเพื่อรอฟังผลคดีใหม่

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานของพนักงานคุมประพฤติ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า ระหว่างคุมความประพฤติได้ตรวจพบสารเสพติดในปัสสาวะจำเลย และจำเลยถูกสถานีตำรวจนครบาล..... จับกุม เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ศาลสอบจำเลยแล้ว จำเลยไม่คัดค้านและแถลงว่า ขอให้เลื่อนการพิจารณาคดีนี้ไปก่อนเพื่อรอฟังผลคดีใหม่ คดีใหม่อยู่ระหว่างการสอบสวน ในชั้นนี้ขอเลื่อนไปวันที่ เดือน พ.ศ.

พิเคราะห์แล้ว อนุญาตให้เลื่อนไปนัดพิจารณาคดีนี้วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา นาฬิกา

เบิกจ่ายมาในวันนัด”

๓.๔ กรณีจำเลยไปกระทำความผิดขึ้นใหม่อีกแบ่งออกได้เป็น ๒ กรณี คือ

๓.๔.๑ กรณีกระทำความผิดในขณะที่จำเลยยังเป็นเยาวชน

กรณีจำเลยไปกระทำความผิดขึ้นใหม่ในขณะที่ยังเป็นเยาวชนและศาลเยาวชนและครอบครัวในคดีใหม่ลงโทษจำคุก แล้วเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปฝึกอบรม ศาลเดิมมีอำนาจกำหนดโทษจำคุกที่รอกการกำหนดโทษไว้ แล้วเปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวจำเลยไปฝึกอบรม

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติวันนี้ โจทก์ จำเลย และ ผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานของพนักงานคุมประพฤติ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่าศาลได้รอกการกำหนดโทษให้แก่จำเลยและกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติจำเลยไว้ แต่ในระหว่างจำเลยถูกคุมความประพฤติ จำเลยได้ไปกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ และศาลมีคำพิพากษาให้จำคุก แต่ให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวจำเลยไปฝึกอบรมยังศูนย์ฝึกและอบรมที่กำหนด ปี ปรากฏตามคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ของศาล ...

จำเลยไม่ค้าน

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า หลังจากที่ศาลปล่อยตัวจำเลยในคดีนี้ โดยรอกการกำหนดโทษไว้ จำเลยไม่พยายามกลับตัวเป็นคนดีและไปกระทำความผิดคดีใหม่อีกจนศาล พิจารณาจำคุกจำเลยและเปลี่ยนโทษเป็นส่งตัวจำเลยไปฝึกอบรม จึงแล้วแต่ศาลจะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ระหว่างคุมความประพฤติจำเลยได้ไปกระทำความผิดคดีใหม่ขึ้นอีก แสดงว่าจำเลยไม่พยายามกลับตัวเป็นคนดีแต่อย่างใด จึงเห็นควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาโดยไม่รอกการกำหนดโทษและคุมความประพฤติจำเลยอีก แต่ให้ลงโทษจำเลยตาม โดยลดมาตราส่วนโทษให้ถึงหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๕ เป็นจำคุกมีกำหนด เดือน จำเลยรับสารภาพมีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้ถึงหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๘ คงจำคุกมีกำหนด เดือน ให้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวจำเลยไปฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ มีกำหนด เดือน เพื่อขัดเกลานิสสัยความประพฤติจำเลยให้ดีขึ้นและให้จำเลยได้มีโอกาสฝึกหัดวิชาชีพเพื่อเป็นประโยชน์แก่จำเลยต่อไป

ในอนาคต ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๗ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒ (๑)”

ข้อสังเกต

ก. กรณีศาลในคดีใหม่เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งฝึกอบรม จะนำโทษจำคุกที่รอการลงโทษไว้ในคดีเดิมมาบวกโทษไม่ได้

ข. กรณีศาลในคดีใหม่จะลงโทษจำคุกจำเลยก็ให้ดำเนินการทำนองเดียวกับ ๓.๓.๒

๓.๔.๒ กรณีทำผิดใหม่ในขณะที่พ้นเกณฑ์เยาวชนแล้ว

กรณีจำเลยไปกระทำความผิดในคดีใหม่ในขณะที่พ้นเกณฑ์เยาวชนแล้ว ศาลในคดีใหม่ลงโทษจำคุกโดยไม่นำโทษที่รอการลงโทษไว้ในคดีเดิมไปบวก เช่นนี้ ศาลในคดีเดิมอาจใช้ดุลพินิจลงโทษจำคุกที่รอการลงโทษไว้ตาม ป.อ. มาตรา ๕๗ หรือสั่งยุติการคุมประพฤติ

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณากรณีจำคุกตามคำพิพากษา

“นัดพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุมความประพฤติวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครองจำเลยมาศาล

พนักงานคุมประพฤติ รายงานว่า คดีนี้ศาลรอการลงโทษจำเลยและกำหนดเงื่อนไขคุมความประพฤติจำเลยไว้ ระหว่างจำเลยถูกคุมความประพฤติ จำเลยได้ไปกระทำความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ของศาลอาญา ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยมีกำหนด ๒ ปีรายละเอียดปรากฏตามรายงานของพนักงานคุมประพฤติ ลงวันที่ เดือน พ.ศ.

จำเลยไม่ค้าน

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า หลังจากที่ศาลปล่อยตัวจำเลยในคดีนี้ โดยรอการลงโทษไว้ จำเลยไม่พยายามกลับตัวเป็นคนดีและไปกระทำความผิดเป็นคดีใหม่อีกจนศาลอาญาพิพากษาจำคุกจำเลย จึงแล้วแต่ศาลจะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ระหว่างคุมความประพฤติของจำเลยได้ไปกระทำความผิดใหม่ แต่ศาลไม่ได้นำโทษจำคุกจำเลยในคดีนี้ไปบวกโทษ จึงเห็นควรแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา โดยให้จำคุกจำเลยตามคำพิพากษามีกำหนด ๑ ปี เห็นควรให้ยุติการคุมความประพฤติ แจ้งคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทราบ”

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณากรณียุติการคุมความประพฤติ

๑๑๔: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

“นักพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขคุ้มครองประพจน์วันนี้ ฯลฯ

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ระหว่างคุ้มครองประพจน์ จำเลยไปกระทำความผิดเป็นคดีใหม่และศาลในคดีนั้นได้ลงโทษจำคุกจำเลยแล้ว การคุ้มครองประพจน์ในคดีนี้จึงไม่เป็นประโยชน์แก่จำเลยอีกต่อไป เห็นควรให้ยุติการคุ้มครองประพจน์ แจ้งคำสั่งให้พนักงานคุ้มครองประพจน์ทราบ”

ส่วนที่ ๕

การคุ้มครองสวัสดิภาพหลังศาลมีคำพิพากษา

การคุ้มครองสวัสดิภาพหลังศาลมีคำพิพากษามาตรา ๑๓๘

เนื่องด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวไม่ได้มีภาระหน้าที่จำกัดแต่เฉพาะในการพิจารณาพิพากษาลงโทษหรือแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดเท่านั้น การป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดยังเป็นอีกภารกิจหนึ่งที่สำคัญซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการกิจด้านอื่น โดยในส่วนของ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ บัญญัติให้อำนาจศาลเกี่ยวกับดำเนินการด้านนี้ไว้ในมาตรา ๑๓๘ ถึงมาตรา ๑๔๐ เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือเยาวชนมิให้ถูกดำเนินคดีอาญาอีก

๑. การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาให้ปล่อยตัวไปตามมาตรา ๑๓๘

๑. หลักเกณฑ์

พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๘ เป็นกรณีที่กฎหมายให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

๑.๑ ศาลพิพากษาปล่อยเด็กและเยาวชนนั้นไป ซึ่งเด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาให้ปล่อยตัวไปนั้น หมายความว่า เด็กและเยาวชนที่ศาลพิพากษาว่าไม่มีความผิดหรือมีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษ

๒. เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรือเด็กและเยาวชนอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปให้กระทำผิด ซึ่งแยกพิจารณาได้เป็น ๒ กรณี

๒.๑ กรณีเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำความผิด การเสี่ยงต่อการกระทำความผิดอาจเกิดจากปัญหาทางกายภาพ หรือจิตใจของเด็กและเยาวชน เช่น มีลักษณะนิสัยใจร้อน โมโหง่าย ขาดความเชื่อมั่นและความเคารพในตนเอง มีประวัติเคยยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีประวัติหรือพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในหลายคดี เป็นต้น

๒.๒ กรณีเด็กและเยาวชนอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปให้กระทำผิด เช่น การที่เด็กและเยาวชนคบหากับกลุ่มเพื่อนที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม

๑๑๖: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ครอบครัวยุในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีเป็นแหล่งอาชญากรรม บิดามารดา ผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ หรือไม่มีความสามารถที่จะดูแลเด็กและเยาวชนได้ เป็นต้น

ข้อสังเกต

การกำหนดเงื่อนไขตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๘ ไม่สามารถนำมาใช้ร่วมกับ กรณี ศาลปล่อยเด็กหรือเยาวชนไปเนื่องจากรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ หรือประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ ประกอบ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๔ และกรณีศาลกำหนดเงื่อนไขแก่เด็กและเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๗๔ มาตรา ๗๕ ประกอบมาตรา ๗๔ เนื่องจากเจตนารมณ์และวิธีการใช้บังคับกฎหมายดังกล่าว มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ

(๑) การรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ หรือประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ ประกอบ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๔ เป็นกรณีที่ศาลพิพากษาว่าเด็กหรือเยาวชนมีความผิดและต้องรับโทษ แต่เมื่อศาลคำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม หรือสภาพความผิดหรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ด้วยมีเหตุบางประการที่เห็นควรให้โอกาส จำเลยจึงรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษไว้ ต่างจากกรณี พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๘ ซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนไม่มีความผิด แต่มีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำให้กระทำความผิดได้ ดังนี้ วิธีการรอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ หรือประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๖ ประกอบ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๔ จึงเป็นเรื่องที่กฎหมายต้องการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดี และหากเด็กหรือเยาวชนประพฤติผิดเงื่อนไขคุมประพฤติที่ศาลกำหนดไว้ มีผลให้เด็กและเยาวชนดังกล่าวต้องถูกกำหนดโทษจำคุกหรือไปรับโทษจำคุกเดิมที่ศาลกำหนดไว้ ส่วน พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๘ เป็นมาตรการว่าด้วยเรื่องการป้องกันการกระทำความผิด และหากเด็กหรือเยาวชนผิดเงื่อนไข ศาลต้องกลับมาพิจารณาอีกครั้งว่าจะดำเนินการอย่างไรแก่เด็กและเยาวชนตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๘

(๒) กรณีที่ศาลใช้วิธีการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๗๔ หรือมาตรา ๗๕ ประกอบ ๗๔ แก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ทั้งนี้ แม้ศาลจะกำหนดเงื่อนไขในลักษณะที่ไม่มีการควบคุมอิสรภาพ หรือใช้วิธีการควบคุมอิสรภาพตามมาตรา ๗๔ (๕) จนเด็กหรือเยาวชนอายุครบ ๑๘ ปี แล้วปล่อยตัวไป ศาลก็จะกำหนดเงื่อนไขตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ

๑๑๗: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

มาตรา ๑๓๘ มาใช้บังคับแก่เด็กและเยาวชนเพิ่มอีกไม่ได้ เพราะวิธีการตามมาตรา ๗๔ และ ๗๕ เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยคำนึงถึงอายุและวุฒิภาวะของเด็ก ขณะที่กระทำความผิด ทำให้ศาลไม่สมควรมีคำพิพากษาลงโทษแต่ให้ใช้วิธีการอื่นแก่เด็กหรือเยาวชนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แทน ต่างจากกรณีของการใช้วิธีการตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๘ ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดในอนาคตดังที่กล่าวไว้ข้างต้น นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๗๔ และมาตรา ๗๕ ประกอบมาตรา ๗๔ และ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๘ ยังมีบทบัญญัติว่าด้วยเงื่อนไข วิธีการใช้บังคับ รวมถึงผู้มีอำนาจควบคุมดูแลการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่แตกต่างกันด้วย

๒. วิธีการกำหนดเงื่อนไข

เมื่อศาลพิพากษาปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป ให้ศาลพิจารณาข้อเท็จจริงที่ปรากฏในรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก รายงานของศูนย์ให้คำปรึกษาหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในสำนวนว่า เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวว่ามีปัจจัยเสี่ยงที่จะไปกระทำความผิดในอนาคตหรือไม่ หากศาลเห็นว่าเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มอาจกระทำความผิดได้ ให้ศาลกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชนตามมาตรา ๑๓๘ (๑) ถึง (๘) ข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อไว้ในคำพิพากษา อันได้แก่

๑. ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันอาจชักนำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิด

๒. ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นหรือได้รับอนุญาตจากบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย

๓. ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนคบหาสมาคมกับบุคคลที่อาจชักนำไปสู่การกระทำความผิด

๔. ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนประพฤติดนอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิด

๕. ให้เด็กหรือเยาวชนไปรายงานตัวต่อศาล พนักงานคุมประพฤติ หรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นครั้งคราว

๖. ให้เด็กหรือเยาวชนไปศึกษา เข้ารับการฝึกอบรม รับคำปรึกษาแนะนำ รับการรักษา แก้ไขบำบัดฟื้นฟู ประกอบสัมมาชีพ หรือให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการอบรมศีลธรรม จริยธรรมและหน้าที่พลเมือง

๗. ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์กรที่รับเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนนั้น กระทำหรือห้ามมิให้กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนตามที่ศาลกำหนด

๑๑๘: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

๘. กำหนดเงื่อนไขอื่นใดเพื่อพัฒนาและส่งเสริมความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน

แต่ทั้งนี้มาตรา ๑๓๘ วรรคสอง ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี และต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ด้วย

๓. การจัดให้มีการสอดส่อง

ในกรณีที่ศาลกำหนดเงื่อนไขคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนไว้ในคำพิพากษา ศาลต้องจัดให้มีการสอดส่องว่าเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดหรือไม่ ซึ่งรายละเอียดวิธีการในการสอดส่องไว้ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการสอดส่องความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนและจัดทำรายงานเสนอต่อศาล พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งแยกพิจารณาได้ ดังนี้

๓.๑ วิธีการตั้ง

หลังจากศาลอ่านคำพิพากษาให้รู้ความฟังแล้ว ให้ศาลกำหนดผู้สอดส่องเด็กหรือเยาวชนและสั่งให้เด็กหรือเยาวชนไปพบเจ้าพนักงานศาลไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา

ให้แจ้งคำสั่งกำหนดผู้สอดส่องและระยะเวลาในการรายงานตามแบบพิมพ์สร.๔ แก่ผู้สอดส่องทั้งนี้ ศาลอาจกำหนดให้ผู้สอดส่องปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการสอดส่องตามที่ศาลเห็นสมควร รวมถึงการให้ระมัดระวังการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ภาพข้อมูลใด ๆ ในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ สิทธิประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของเด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย บุคคลหรือองค์กรที่รับเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนนั้น

๓.๒ ผู้สอดส่อง

ในการกำหนดผู้สอดส่อง ให้ศาลพิจารณาจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งต่อไปนี้

๑) พนักงานคุมประพฤติตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๔๓

๒) นักสังคมสงเคราะห์ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐

๓) ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กฯ มาตรา ๔๘

ทั้งนี้ ให้ศาลคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ของบุคคลที่ศาลกำหนดว่ามีหน้าที่ตามกฎหมายที่เหมาะสมจะเป็นผู้สอดส่องเด็กหรือเยาวชนตามเงื่อนไขของศาลหรือไม่ด้วย (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๔)

ข้อสังเกต

๑๑๙: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ในกรณีที่เด็กมีผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตาม พรบ. คุ้มครองเด็กฯ มาตรา ๔๘ อยู่แล้ว ศาลจะกำหนดให้เป็นผู้สอดส่องก็ได้ ถ้าเด็กไม่มีผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตาม พรบ. คุ้มครองเด็กฯ ก็ให้ตั้งจากพนักงานคุมประพฤติหรือนักสังคมสงเคราะห์

๓.๓ ขั้นตอนที่ศาลต้องการดำเนินการว่าด้วยการสอดส่อง

เมื่อหลังจากศาลอ่านคำพิพากษาให้คู่ความฟังแล้ว ให้ศาลกำหนดผู้สอดส่อง เด็กหรือเยาวชนและสั่งให้เด็กหรือเยาวชนไปพบเจ้าพนักงานศาลไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา

ให้แจ้งคำสั่งกำหนดผู้สอดส่องและระยะเวลาในการรายงานตามแบบพิมพ์ สร.๔ แก่ผู้สอดส่องหรือในรายงานของเจ้าพนักงานศาล ทั้งนี้ ศาลอาจกำหนดให้ผู้สอดส่อง ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการสอดส่องตามที่ศาลเห็นสมควร รวมถึงการให้ระมัดระวังการเปิดเผย ชื่อตัว ชื่อสกุล ภาพข้อมูลใด ๆ ในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ สิทธิประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งของเด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่ง เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย บุคคลหรือองค์กรที่รับเลี้ยงดูเด็กหรือเยาวชนนั้น รวมทั้งกำหนด ระยะเวลาให้ผู้สอดส่องจัดทำรายงานต่อศาล ตามแบบพิมพ์ สร.๑๔ (พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๕ ประกอบข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๖ (๖))

๔. การติดตามผล

ในการติดตามผลการสอดส่อง ให้ศาลตรวจดูรายงานการสอดส่องที่ผู้สอดส่อง เสนอต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดว่าเด็กหรือเยาวชนมีความประพฤติอย่างไร มีการ ปฏิบัติตามเงื่อนไขโดยครบถ้วนหรือไม่ ซึ่งแบ่งพิจารณาเป็น ๓ กรณี

๑) กรณีความปรากฏแก่ศาลเองหรือปรากฏจากรายงานของผู้สอดส่องว่า ข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติเด็กหรือเยาวชนนั้น ได้เปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจดำเนินการ ดังนี้

ก. แก้ไขหรือเพิ่มเติมเงื่อนไขเดิม

ข. เพิกถอนเงื่อนไขเดิมข้อใดข้อหนึ่งหรือทุกข้อ

ค. กำหนดเงื่อนไขอื่นเพิ่มเติม

ในกรณีนี้ศาลอาจพิจารณาเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข หรือศาลอาจมีหนังสือเรียกให้ ผู้สอดส่อง เด็ก / เยาวชนและผู้ปกครองมาสอบถาม และให้ศาลจดเป็นรายงานกระบวนการพิจารณา ไว้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา

๑. กรณีศาลแก้ไขและเพิ่มเติมเงื่อนไขเดิม

นัดพร้อมเพื่อสอบถามวันนี้ เด็ก / เยาวชน ผู้ปกครองของเด็ก / เยาวชน และนักสังคมสงเคราะห์มาศาล

เนื่องจากข้อเท็จจริงปรากฏตามรายการการสอดส่องของนักสังคมสงเคราะห์ว่าตามที่ศาลกำหนดให้เด็ก / เยาวชนไปเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพช่วงย่นต้นนั้นปรากฏว่า เด็ก/เยาวชนไม่สามารถฝึกอบรมต่อได้ เนื่องจากเด็ก / เยาวชนไม่มีทักษะในด้านเครื่องยนต์ จึงขออนุญาตศาลเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขเดิม ให้สอดคล้องกับความถนัดของเด็ก / เยาวชน

ศาลสอบผู้ปกครองเด็ก / เยาวชนแล้ว แลลงยืนยันว่า หลังจากเด็ก / เยาวชนไปเข้ารับการอบรมหลักสูตรวิชาชีพช่วงย่นต้น ปรากฏว่าเด็ก / เยาวชนไม่มีทักษะในเรื่องดังกล่าวแต่มีความสนใจวิชาชีพตัดผมจะศึกษาต่อให้เป็นวิชาชีพติดตัว จึงขอให้ศาลโปรดแก้ไขเพิ่มเติมเงื่อนไขให้เด็ก/เยาวชนสามารถเข้ารับการอบรมในหลักสูตรวิชาชีพตัดผมต่อไปด้วย

พิเคราะห์แล้วเห็นควรเปลี่ยนเงื่อนไขเป็นให้เด็ก / เยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพตัดผม

หมายเหตุ การฝึกอบรมต้องไม่เกิน ๑ ปี และไม่เกินกว่าเด็ก / เยาวชนอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์

๒. กรณีเพิกถอนเงื่อนไขเดิมข้อใดข้อหนึ่งหรือทุกข้อ

นัดพร้อมเพื่อสอบถามวันนี้ เด็ก / เยาวชน ผู้ปกครองของเด็ก / เยาวชน และพนักงานคุมประพฤติ มาศาล

เนื่องจากข้อเท็จจริงปรากฏตามรายการการสอดส่องของพนักงานคุมประพฤติว่าเด็ก / เยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติมาโดยตลอด และสนใจศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น โดยเพิ่งไปสอบเพื่อเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงได้ แต่เนื่องจากโรงเรียนดังกล่าวอยู่ในจังหวัดซึ่งห่างไกลจากภูมิลำเนาปัจจุบัน จึงทำให้ไม่สามารถมารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติทุก ๓ เดือน ตามเงื่อนไขเดิมได้

ศาลสอบผู้ปกครองเด็ก / เยาวชนแล้ว แลลงยืนยันว่าเด็ก / เยาวชนต้องย้ายไปศึกษาที่โรงเรียนในจังหวัดอื่นจริง ปรากฏตามสำเนาใบมอบตัวนักเรียนที่เสนอต่อศาล และปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีความประพฤติดีขึ้นมาก จึงขอให้ศาลพิจารณาเพิกถอนเงื่อนไขคุมประพฤติแก่เด็ก / เยาวชนเสีย

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า การที่เด็ก / เยาวชนต้องไปศึกษาต่อที่จังหวัดอื่นนั้นทำให้เงื่อนไขที่ศาลกำหนดในคำพิพากษาไม่เหมาะสมแก่การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน ประกอบกับได้ความว่าเด็ก / เยาวชนมีความประพฤติที่ดีขึ้น กรณีจึงไม่จำเป็นต้องกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติเด็กหรือเยาวชนอีกต่อไป จึงให้เพิกถอนเงื่อนไขการคุมประพฤติดังกล่าว และให้ยุติการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก / เยาวชนรายนี้ กำชับให้ผู้ปกครองติดตามดูแลเด็ก / เยาวชนอย่างใกล้ชิดด้วยตนเองต่อไป

๓. กรณีกำหนดเงื่อนไขอื่นเพิ่มเติม

นัดพร้อมเพื่อสอบถามวันนี้ เด็ก / เยาวชน ผู้ปกครองของเด็ก / เยาวชน และผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมาศาล

เนื่องจากข้อเท็จจริงปรากฏตามรายการการสอดส่องของผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กว่า จากการที่ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กออกไปเยี่ยมเยียนเด็ก / เยาวชนว่ามีการปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาลที่ว่า ห้ามเด็ก / เยาวชนคบหากับบุคคลที่อาจชักนำไปสู่การกระทำผิด ห้ามเที่ยวเตร่เวลา กลางคืนและเข้าไปในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมนั้น ปรากฏว่าแม่เด็ก / เยาวชนค่อนข้างปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว แต่กลับพบว่า บิดาของเด็ก / เยาวชนทำร้ายเด็ก / เยาวชนที่บ้านบ่อยครั้ง การกำหนดเงื่อนไขเฉพาะเด็ก / เยาวชน จึงไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก / เยาวชน

ศาลสอบมารดาของเด็ก / เยาวชนแล้ว แດลงว่า บิดาของเด็ก / เยาวชน มีพฤติกรรมดังกล่าวจริง ทำให้บางครั้งเด็ก / เยาวชนหนีออกจากบ้านไปอยู่บ้านเพื่อน ตนก็ต้องไปตามกลับมาเพราะเกรงจะผิดเงื่อนไขต่อศาล ส่วนวันนี้บิดาไม่ได้มาด้วยเพราะยังมีอาการเมาค้างอยู่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า กรณีนี้เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าการกำหนดเงื่อนไขแก่เด็ก และเยาวชนไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก / เยาวชน เนื่องจากความประพฤติของบิดาเป็นสำคัญ กรณีจึงเห็นควรกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติม โดยห้ามมิให้บิดาทำร้ายเด็ก / เยาวชน และห้ามไม่ให้ใช้ความรุนแรงแก่เด็ก / เยาวชนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก / เยาวชน

หมายเหตุ อาศัยอำนาจตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๘ (๗)

๒) กรณีเด็กหรือเยาวชนจงใจไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข

หากเด็กและเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๑๓๘ วรรคหนึ่งของ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ ศาลมีอำนาจออกหมายเรียกเด็กหรือเยาวชนและบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลซึ่งเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยหรือองค์กรที่รับเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนมาศาล เพื่อดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ว่ากล่าวตักเตือน

๒. ส่งเด็กหรือเยาวชนหรือเยาวชนไปแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในสถานที่ตามที่ศาลเห็นสมควรเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์

ข้อสังเกต

ก. ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด และศาลมีคำสั่งส่งเด็กและเยาวชนไปแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในสถานที่ที่ศาลเห็นสมควรตามมาตรา ๑๓๕ วรรคสอง ศาลมีอำนาจกำหนดเวลาได้ไม่เกิน ๑ ปี นับแต่เวลาที่ศาลมีคำสั่ง และต้องไม่เกินกว่าเด็กและเยาวชนมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์

ข. สถานที่ตามที่ศาลเห็นสมควรต้องไม่ใช่สถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกและอบรมในหมวด ๔ และสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและศาลเห็นสมควรตามมาตรา ๕๖ แต่เป็นสถานที่ที่รับการตรวจรักษา หรือรับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓ หรือสถานที่อื่นทำนองเดียวกัน ซึ่งไม่จำกัดเสรีภาพเด็กหรือเยาวชน

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา

กรณีเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขและส่งไปแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

นัดพร้อมวันนี้ เด็ก / เยาวชน ผู้ปกครอง และพนักงานคุมประพฤติมาศาล

เนื่องจากข้อเท็จจริงปรากฏตามรายงานการสอดส่องของพนักงานคุมประพฤติว่า จำเลยไม่มารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติภายในระยะเวลาที่กำหนด ๒ ครั้งติดต่อกัน เมื่อพนักงานคุมประพฤติไปเยี่ยมเยียนที่บ้านพบว่า เด็ก / เยาวชนอยู่ในสภาพเหมือนคนเสพยา จึงพามาตรวจปัสสาวะที่สำนักงานคุมประพฤติ พบว่าปัสสาวะเป็นสีม่วงซึ่งเด็ก / เยาวชนรับว่าไปเสพเมทแอมเฟตามีนมาจริง

สอบเด็ก / เยาวชนแล้ว รับว่าที่ไม่ได้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติเพราะหลงลืม ส่วนที่ไปเสพเมทแอมเฟตามีนเป็นเพราะเพื่อนกลุ่มเดิมนำมาให้ลองเสพ

สอบผู้ปกครองจำเลยแล้ว แถลงว่าผู้ปกครองเป็นป้าของเด็ก / เยาวชน ปัจจุบันต้องย้ายไปทำงานที่ต่างจังหวัด จึงฝากให้น้องสาวซึ่งเป็นน้าของเด็ก / เยาวชนช่วยดูแลแทน แต่เด็ก / เยาวชนไม่ค่อยสนิทสนมกับน้านี้ จึงออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อนบ่อยครั้ง ผู้ปกครองเองก็ไม่ค่อยมีเวลาได้กลับบ้านมาดูแลเด็ก / เยาวชน แต่จะพยายามแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของเด็ก / เยาวชนให้ดีขึ้น

พิจารณาแล้ว เด็ก / เยาวชนคบหากับกลุ่มเพื่อนที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมจนเป็นเหตุให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีฐานร่วมกันพยายามฆ่าผู้อื่น แต่เมื่อศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยเด็ก / เยาวชนไป ศาลได้กำหนดเงื่อนไขให้เด็ก / เยาวชนไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ไม่คบหาสมาคมกับบุคคลที่ชักนำไปกระทำความผิดและห้ามเสพสิ่งเสพติด แต่ปรากฏว่าเด็ก / เยาวชนจงใจไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขและความประพฤติมีความเสี่ยงที่จะไปกระทำความผิดได้ ทั้งผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเด็กหรือเยาวชนอย่างใกล้ชิด จึงเห็นควรส่งเด็ก / เยาวชนไปแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ เป็นเวลา ๑ ปี นับจากวันนี้ และให้ยกเลิกเงื่อนไขคุมประพฤติเดิมทั้งหมด

ข้อสังเกต

กรณีเด็กหรือเยาวชนผิดเงื่อนไข มาตรา ๑๓๕ วรรคสอง ให้อำนาจศาลออกหมายเรียกเด็ก / เยาวชน ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรที่รับเลี้ยงดูเด็กมาศาล หากบุคคลดังกล่าวไม่มา ศาลมีอำนาจออกหมายจับได้ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๖๖ ประกอบ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖

๓) กรณีเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วน

เมื่อศาลได้รับรายงานการสอดส่องตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาข้อ ๖ (๖) ว่าเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมความประพฤติครบถ้วนให้ศาลสั่งยุติการคุมความประพฤติ (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ข้อ ๘)

๒. การใช้มาตรา ๑๓๘ แก่เด็กหรือเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวหลังฝึกอบรมอันเนื่องจากศาลพิพากษาว่ามีความผิด

ศาลอาจมีคำสั่งกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการคุมความประพฤติตามมาตรา ๑๔๐ หรือตามที่ศาลมีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงตามมาตรา ๑๓๗ หลังจากเด็กหรือเยาวชนได้รับการปล่อยตัวหลังครบกำหนดระยะเวลาการฝึกอบรมระหว่างขั้นต่ำและขั้นสูงตามมาตรา ๑๔๑ ได้ในกรณีต่อไปนี้

๑) กรณีที่ศาลเห็นเอง อาจเกิดจากการที่ศาลได้รับรายงานของสถานฝึกและอบรมว่าเด็กหรือเยาวชนได้รับการฝึกอบรมครบถ้วนแล้ว แต่ปรากฏข้อเท็จจริงบางประการว่าเด็กหรือเยาวชนมีปัจจัยเสี่ยงที่จะกระทำความผิดซ้ำ หรือกรณีที่ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงตามมาตรา ๑๓๗ และศาลอาจพิจารณาปล่อยเด็ก / เยาวชนก่อนครบกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมตามคำพิพากษาเดิม ศาลก็อาจกำหนดเงื่อนไขตามมาตรา ๑๓๘ เพื่อคุมความประพฤติเด็ก / เยาวชนไว้ได้

๑๒๔: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

๒) ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือผู้ปกครองสถานศึกษาหรือสถานฝึกและอบรมร้องขอ ในกรณีเช่นนี้ ศาลต้องพิจารณาเหตุผลตามคำร้องขอว่าสมควรที่จะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมประพฤติเด็ก / เยาวชนไว้ตามมาตรา ๑๓๘ หากเห็นว่ามิเหตุสมควรให้ศาลกำหนดเงื่อนไขให้เหมาะสมและจำเป็นแก่พฤติการณ์ ทั้งนี้ ศาลอาจเรียกเด็ก / เยาวชนและผู้ร้องขอมาสอบถามถึงเหตุผลและรับฟังความเห็นของทั้งสองฝ่ายก่อนได้

ส่วนรายละเอียดของวิธีการกำหนดเงื่อนไข การสอดคล้อง การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข รวมถึงการบังคับในกรณีที่เด็ก / เยาวชนจงใจไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขให้นำมาตรา ๑๓๘ วรรคสอง วรรคสามและมาตรา ๑๓๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อสังเกต

เฉพาะกรณีที่เด็ก / เยาวชนที่ได้รับการพิจารณาปล่อยตัวหลังครบกำหนดระยะเวลาการฝึกอบรมระหว่างขั้นต่ำและขั้นสูงตามมาตรา ๑๔๓ ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด นอกจากศาลมีอำนาจออกหมายเรียกแล้ว ศาลอาจเห็นสมควรส่งเด็ก / เยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมตามระยะเวลาที่เหลืออยู่ได้ ตามมาตรา ๑๔๓ วรรคสอง

ส่วนที่ ๑๐

การพิจารณากรณีจำเลยหลบหนี

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลหลบหนีไปจากการควบคุมแล้วจับตัวมาได้ ศาลมีอำนาจสั่งให้เพิ่มเวลาฝึกอบรมขึ้นตามที่เห็นสมควรแทนการลงโทษอาญาก็ได้ แต่ไม่เกินกว่าที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุ ๒๔ ปี บริบูรณ์ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๕ วรรคสอง

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณาและคำสั่ง

ตัวอย่างที่ ๑ ผู้ปกครองนำจำเลยมาส่งให้แก่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ

“นัดพิจารณากรณีจำเลยหลบหนีวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครองจำเลยมาศาล
ปรากฏตามรายงาน ฉบับแรกลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า เมื่อวันที่
เดือน พ.ศ. เวลา นาฬิกา จำเลยกับพวก ๕ คนได้หลบหนีไปจากศูนย์ฝึก
และอบรมฯ โดยใช้วิธีปีนกำแพงหนีไป และปรากฏตามรายงานฉบับที่ ๒ ลงวันที่ เดือน
..... พ.ศ. ว่า หลังจากที่จำเลยหลบหนีไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ ได้ ๓ วัน ผู้ปกครอง
จำเลยได้พาจำเลยมามอบตัวกับทางศูนย์ฝึกและอบรมฯ รายละเอียดตามรายงานทั้งสองฉบับ
จำเลยไม่ค้านและแถลงว่า เหตุที่หลบหนีไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ เนื่องจากเพื่อน
ชักชวนประกอบกับจำเลยคิดถึงบ้านและผู้ปกครองมาก จำเลยจึงหลบหนีไปโดยตั้งใจว่าจะ
กลับไปหาผู้ปกครองสักระยะหนึ่งแล้วจะมามอบตัวแก่ศูนย์ฝึกและอบรมฯ เอง ขณะนี้จำเลย
รู้สึกสำนึกตนแล้ว ต่อไปจะไม่กระทำเช่นนั้นอีก

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า หลังจากที่จำเลยหลบหนีไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ แล้ว
จำเลยก็กลับไปที่บ้านผู้ปกครองจำเลยได้กล่าวตักเตือนจำเลยแล้วว่าไม่ควรกระทำเช่นนี้
แต่จำเลยบอกว่าหลบหนีมาเพียงชั่วคราวอีก ๒ ถึง ๓ วันก็จะให้ผู้ปกครองจำเลยพาไปมอบตัว
กับทางศูนย์ฝึกและอบรมฯ ตามที่จำเลยแถลงไว้จริง

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์รายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ประกอบคำแถลงของจำเลยและ
ผู้ปกครองแล้วเห็นว่า ระหว่างจำเลยถูกควบคุมตัวเพื่อฝึกอบรมตามคำพิพากษาของศาล จำเลย

ได้หลบหนีไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ แม้จำเลยจะอ้างเหตุคิดถึงบ้านก็ตาม แต่ก็ไม่ควรกระทำ เนื่องจากจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่จำเลยอื่น แต่เห็นว่าหลังจากที่จำเลยหลบหนีไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ แล้ว จำเลยก็กลับไปที่บ้านโดยไม่ได้ไปก่อเหตุร้ายใด ๆ ขึ้นอีก หลังจากนั้น ๓ วัน ก็มาอบตัวกับทางศูนย์ฝึกและอบรมฯ เอง ซึ่งนับว่าจำเลยรู้สึกผิดชอบถึงสิ่งที่กระทำไปและรู้สึกสำนึกตนตามที่จำเลยแถลงต่อศาล จึงให้เพิ่มกำหนดเวลาฝึกอบรมจำเลยขึ้นเพียง ๑๐ วัน ทั้งนี้ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๕ วรรคสอง”

ตัวอย่างที่ ๒ เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมจำเลยได้ในคดีอื่น

“นัดพิจารณากรณีจำเลยหลบหนีวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ปรากฏตามรายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ ลงวันที่ เดือน พ.ศ. ว่า เมื่อ วันที่ เดือน พ.ศ. เวลา นาฬิกา จำเลยกับพวกสิบคนได้หลบหนีไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ ต่อมาวันที่ เดือน พ.ศ. เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมตัวจำเลยได้ในคดีอื่น เนื่องจากจำเลยไปลักทรัพย์ของผู้อื่น รายละเอียดปรากฏตามรายงาน

จำเลยไม่ค้าน

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า ไม่ทราบเรื่องที่จำเลยหลบหนีไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ เนื่องจากจำเลยไม่ได้กลับไปที่บ้านผู้ปกครองจำเลยเพิ่งทราบเรื่องในวันนี้เอง และรู้สึกเสียใจที่จำเลยกระทำเช่นนี้ จึงสุดแต่ศาลจะพิจารณาเห็นสมควร

คดีเสร็จการพิจารณา ให้รอฟังคำสั่งวันนี้”

คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์รายงานศูนย์ฝึกและอบรมฯ แล้วเห็นว่า ระหว่างจำเลยถูกควบคุมตัวเพื่อฝึกอบรมตามคำพิพากษาของศาล จำเลยได้หลบหนีไปจากศูนย์ฝึกและอบรมฯ หลังจากนั้นจำเลยก็ไปกระทำความผิดขึ้นอีก แสดงว่าจำเลยไม่พยายามรับการฝึกอบรมตามคำพิพากษาของศาล และไม่พยายามกลับตัวเป็นคนดีแต่อย่างใด ดังนั้นเพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่ผู้อื่น จึงให้เพิ่มกำหนดเวลาฝึกอบรมจำเลยขึ้นอีก ๓ เดือน ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๘๕ วรรคสอง”

ส่วนที่ ๑๑

กระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์และฎีกา

๑. ชั้นอุทธรณ์

กระบวนการพิจารณาชั้นอุทธรณ์คำพิพากษาคืออาญาของศาลเยาวชนและครอบครัว นอกจากนี้มีข้อห้ามอุทธรณ์ตามบทบัญญัติแห่ง ป.วิ.อ. เหมือนคดีอาญาทั่วไปโดย พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๖ แล้ว ยังมีข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์เป็นการเฉพาะในคดีอาญาตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐ ได้แก่ คดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำสั่งกำหนดวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

(๑) กำหนดให้ใช้วิธีการตาม ป.อ. มาตรา ๓๔ (๑) และ (๕) คือกรณีศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งว่ากล่าวตักเตือนเด็ก และกรณีส่งตัวเด็กไปฝึกอบรมตามลำดับ

(๒) กำหนดให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนฯ ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒ คือกรณีศาลได้เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นควบคุมเพื่อฝึกอบรม เว้นแต่ในกรณีที่เป็นการพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ส่งเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมมีระยะเวลาเกิน ๓ ปี

(๓) กำหนดให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรา ๑๔๒ คือกรณีกำหนดให้ควบคุมเพื่อฝึกอบรมเด็กหรือเยาวชน โดยกำหนดระยะเวลามีขั้นต่ำและขั้นสูง เว้นแต่การฝึกอบรมนั้นมีกำหนดระยะเวลายาวเกิน ๓ ปี

อย่างไรก็ตาม คดีซึ่งต้องห้ามอุทธรณ์ ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐ สามารถอุทธรณ์ได้ ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว เห็นว่า ข้อความที่ตัดสินเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค และอนุญาตให้อุทธรณ์ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๑

ข้อสังเกต

ก. กรณีต้องห้ามอุทธรณ์ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐ หมายถึง ห้ามอุทธรณ์เกี่ยวกับดุลพินิจในการเปลี่ยนโทษเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ไม่ได้ห้ามมิให้อุทธรณ์เกี่ยวกับเนื้อหาของคดี เช่น อุทธรณ์ว่าไม่ได้กระทำความผิดตามฟ้อง หรืออุทธรณ์ว่าพยานหลักฐานของโจทก์ไม่น่าเชื่อถือ (ฎีกาที่ ๓๐๖/๒๕๒๑, ๒๘๘๘/๒๕๔๑) และเมื่อมีการ

๑๒๘: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

อุทธรณ์เกี่ยวกับเนื้อหาของคดีแล้วก็สามารถอุทธรณ์เกี่ยวกับดุลพินิจในการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนรวมไปด้วยได้ (ฎีกาที่ ๒๕๕๕/๒๕๕๖)

ข. พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐ (๒) และ (๓) มีผลให้การใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรา ๑๔๒ ในกรณีที่ควบคุมเพื่อฝึกอบรมมีระยะเวลาเกิน ๓ ปี และการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรา ๑๔๓ ที่ระยะเวลาฝึกอบรมขึ้นสูงเกิน ๓ ปี สามารถอุทธรณ์ได้

ค. อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลที่อนุญาตให้อุทธรณ์ได้ หมายถึง อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดมิใช่ขณะพิพากษาคดีที่อุทธรณ์นั้น

ง. ดุลพินิจในการอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นดุลพินิจโดยเฉพาะของอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว ไม่อาจอุทธรณ์ต่อไปได้ (ฎีกาที่ ๖๘๕/๒๕๕๓, คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๑๕๓๓/๒๕๓๕, ๑๖๔๘/๒๕๔๐)

จ. การที่จำเลยอุทธรณ์ขอให้รื้อการลงโทษหรือรื้อการกำหนดโทษในคดีที่ศาลเยาวชนและครอบครัวกำหนดให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๔๒ เท่ากับอุทธรณ์ขอให้รื้อการลงโทษหรือรื้อการกำหนดโทษแทนการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนนั่นเอง จึงเป็นอุทธรณ์ที่เกี่ยวกับการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนเช่นกัน คดีจึงต้องห้ามอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๘๐ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์จากอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวตามมาตรา ๑๘๑(คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ ๑๕๓๓/๒๕๔๑)

ฉ. อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางไม่มีอำนาจอนุญาตให้อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวอื่น คงมีอำนาจอนุญาตให้อุทธรณ์ได้เฉพาะคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกลางเท่านั้น (ฎีกาที่ ๒๔๓๓/๒๕๔๕)

๑.๑ คำฟ้องอุทธรณ์

๑.๑.๑ การตรวจคำฟ้องอุทธรณ์

ก่อนส่งรับหรือไม่รับคำฟ้องอุทธรณ์ ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องตรวจคำฟ้องอุทธรณ์ ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปใน ป.วิ.อ. โดยอาศัย พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖ ดังนี้

(๑) กำหนดเวลา ผู้ยื่นอุทธรณ์จะต้องยื่นอุทธรณ์และคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมอุทธรณ์ต่อศาลเยาวชนและครอบครัวภายในกำหนดหนึ่งเดือน (ไม่ใช่ ๓๐ วัน) นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟังตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕๘ หรือภายในกำหนดเวลาที่ได้รับอนุญาตให้ขยายเวลาอุทธรณ์

(๒) เป็นกรณีต้องห้ามอุทธรณ์ตาม ป.วิ.อ. หรือไม่ เช่น กรณีอุทธรณ์ข้อเท็จจริงในคดีซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทตาม มาตรา ๑๕๓ ทวิ กรณีอุทธรณ์คำสั่งระหว่างพิจารณาตามมาตรา ๑๕๖

(๓) เป็นกรณีต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ดุลพินิจในการใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕๐ หรือไม่ เช่น ตรวจสอบว่าเป็นการอุทธรณ์ในเนื้อหาของคดีหรืออุทธรณ์เฉพาะดุลพินิจในการใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชน ในกรณีอุทธรณ์เฉพาะการใช้วิธีการสำหรับเด็กหรือเยาวชนเป็นกรณีที่กำหนดเวลาฝึกอบรมเกินกว่า ๓ ปี หรือไม่

(๔) มีการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ถูกต้องตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือไม่ กล่าวคือในกรณีต้องห้ามอุทธรณ์ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕๓ ตริ มีผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งในศาลเยาวชนและครอบครัวอนุญาตให้อุทธรณ์หรือมีอัยการสูงสุด หรือพนักงานอัยการซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายลงลายมือชื่อรับรองในอุทธรณ์ว่ามีเหตุอันควรที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคจะได้วินิจฉัย หรือไม่ หรือในกรณีต้องห้ามอุทธรณ์ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มีอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวอนุญาตให้อุทธรณ์ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๕๑ หรือไม่

(๕) ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในอุทธรณ์ ต้องตรวจคำฟ้องอุทธรณ์ว่าระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕๓ วรรคสองหรือไม่ ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่อ้างนั้นชัดเจนหรือไม่ และเป็นข้อที่ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาโดยชอบในศาลเยาวชนและครอบครัวแล้วหรือไม่ ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕๕ ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายนั้นเป็นสาระแก่นักดีอันควรได้รับการวินิจฉัย ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๒๒๕ ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ และพ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖ หรือไม่

(๖) ข้อบกพร่องของคำฟ้องอุทธรณ์ เนื่องจากคำฟ้องอุทธรณ์เป็นคำคู่ความ จึงต้องตรวจข้อบกพร่องต่าง ๆ เช่น อ่านเข้าใจหรือไม่ มีข้อความไม่สุภาพหรือไม่มีลายมือชื่อผู้อุทธรณ์ ผู้เรียงและผู้พิมพ์ครบถ้วนหรือไม่ ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑ (๕), ๑๘ ประกอบ ป.วิ.อ.

มาตรา ๒๑๕, ๑๕ หากพบข้อบกพร่องก็มีคำสั่งให้ผู้อุทธรณ์แก้ไขก่อนพิจารณาสั่งคำฟ้องอุทธรณ์

(๓) ลายมือชื่อผู้อุทธรณ์และผู้เรียงอุทธรณ์ คำฟ้องอุทธรณ์ต้องมีลายมือชื่อผู้อุทธรณ์และผู้เรียงอุทธรณ์ ทั้งนี้ทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความสามารถลงชื่อเป็นผู้อุทธรณ์ได้หากใบแต่งตั้งทนายความหรือใบแต่งตั้งที่ปรึกษาทนายความระบุว่าตัวความมอบอำนาจให้ใช้สิทธิอุทธรณ์ได้ ตัวความลงลายมือชื่อเป็นผู้เรียงอุทธรณ์เองได้ ส่วนกรณีบุคคลอื่นเป็นผู้เรียงอุทธรณ์ไม่จำเป็นต้องเป็นทนายความหรือที่ปรึกษาทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งในคดีที่อุทธรณ์ แต่ต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทนายความจึงจะมีอำนาจเป็นผู้เรียงอุทธรณ์ได้ตาม พ.ร.บ. ทนายความฯ

(๔) เอกสารท้ายคำฟ้องอุทธรณ์ และสำเนาคำฟ้องอุทธรณ์ ต้องตรวจดูว่า เอกสารท้ายคำฟ้องอุทธรณ์ครบถ้วนถูกต้องตามคำฟ้องอุทธรณ์หรือไม่ และผู้อุทธรณ์จัดทำสำเนาคำฟ้องอุทธรณ์มาครบจำนวนคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่

๑.๑.๒ การสั่งคำฟ้องอุทธรณ์

(๑) กรณีสั่งรับอุทธรณ์

กรณีวันครบกำหนดอุทธรณ์เป็นวันทำการ สั่งว่า

“รับอุทธรณ์ของ (โจทก์, โจทก์ร่วม, จำเลย) สำเนาให้อีกฝ่ายแก้
อุทธรณ์ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันรับอุทธรณ์”

กรณีวันครบกำหนดอุทธรณ์เป็นวันหยุดราชการ สั่งว่า

“ครบกำหนดอุทธรณ์วันที่ ๑๐ ธันวาคม ซึ่งเป็นวันหยุดราชการ
จึงยื่นอุทธรณ์ในวันนี้ได้ รับอุทธรณ์ของ (โจทก์, โจทก์ร่วม, จำเลย) สำเนาให้อีกฝ่ายแก้”

กรณีจำเลยยื่นอุทธรณ์ต่อพัสดีเรือนจำ สั่งว่า

“จำเลยยื่นอุทธรณ์ต่อพัสดีเรือนจำภายในอายุอุทธรณ์ รับอุทธรณ์ของ
จำเลย สำเนาให้อีกฝ่ายแก้”

ข้อสังเกต ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมไม่ใช่พัสดีเรือนจำ

กรณีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งให้ส่งเด็กหรือเยาวชนไปควบคุม
เพื่อฝึกอบรมมีระยะเวลาเกิน ๓ ปี หรือระยะเวลาขึ้นสูงเกิน ๓ ปี ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ
มาตรา ๑๘๐ (๒) และ (๓) สั่งว่า

“จำเลยอุทธรณ์ภายในกำหนด พิจารณาคำพิพากษาแล้วเห็นว่า แม้ศาลจะพิพากษา
ให้ส่งตัวจำเลยไปควบคุมเพื่อฝึกและอบรมยังศูนย์ฝึกและอบรม แต่มีระยะเวลาเกิน ๓ ปี

๑๓๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

(กำหนดระยะเวลาขึ้นสูงเกิน ๓ ปี) จึงไม่ต้องห้ามตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐ ให้รับเป็นอุทธรณ์ของจำเลย สำเนาให้อีกฝ่ายแก้ ”

กรณีที่ศาลพิพากษาให้ส่งจำเลยไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกและอบรม แต่ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ตาม ป.วิ.อ. ตั้งว่า

“จำเลยอุทธรณ์ภายในกำหนด พิจารณาคำแล้วเห็นว่า แม้ศาลจะพิพากษาให้ส่งตัวจำเลยไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมยังศูนย์ฝึกและอบรม เป็นเวลา ๑ ปี แต่จำเลยอุทธรณ์ว่า ไม่ได้กระทำความผิด จึงไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐ ให้รับเป็นอุทธรณ์ของจำเลย สำเนาให้อีกฝ่ายแก้”

ข้อสังเกต เมื่ออุทธรณ์ในเนื้อหาของคดีไม่ต้องห้ามตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐ และแม้จะอุทธรณ์เกี่ยวกับดุลพินิจในการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนรวมมาด้วยก็เป็นเรื่องต่อเนื่องจากอุทธรณ์ในส่วนเนื้อหาซึ่งศาลมีอำนาจรับวินิจฉัยได้ด้วย (ฎีกาที่ ๒๕๕๕/๒๕๕๖) จึงไม่ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลฯ หากมีคำร้องขออนุญาตมาด้วย อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลฯ เป็นผู้ส่งคำร้อง ตั้งว่า

“อุทธรณ์ของจำเลยไม่ต้องห้ามตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐ กรณีจึงไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง / ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว ยกคำร้อง”

(๒) กรณีสั่งไม่รับอุทธรณ์

กรณียื่นพ้นกำหนดเวลา ตั้งว่า

“จำเลยยื่นอุทธรณ์เมื่อพ้นกำหนดเวลาตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐ วรรคแรก ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕๘ จึงไม่รับอุทธรณ์”

กรณีอุทธรณ์ต้องห้าม ตั้งว่า

“อุทธรณ์ของจำเลยต้องห้ามตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐ จึงไม่รับอุทธรณ์”

(๓) กรณีอุทธรณ์ดุลพินิจในการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนโดยมี

คำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๑

อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวแล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นผู้สั่งในคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ ตั้งว่า

“พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ข้อความที่คัดค้านนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลอุทธรณ์ (ศาลอุทธรณ์ภาค) จึงอนุญาตให้อุทธรณ์ได้ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๑”

ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้สั่งในคำฟ้องอุทธรณ์ สั่งว่า

“อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง/ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวอนุญาตให้อุทธรณ์ รับอุทธรณ์ของ (โจทก์/โจทก์ร่วม/จำเลย) สำเนาให้อีกฝ่ายแก้อุทธรณ์ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันรับอุทธรณ์”

(๔) กรณีอุทธรณ์ต้องห้ามในปัญหาข้อเท็จจริงตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕๓ ทวิ โดยมีคำร้องขอให้ผู้พิพากษาซึ่งพิจารณา หรือลงชื่อในคำพิพากษาหรือทำความเห็นแย้งอนุญาตให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามมาตรา ๑๕๓ ตริ

ผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจอนุญาตตามมาตรา ๑๕๓ ตริ เป็นผู้สั่งคำร้อง สั่งว่า

“พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า ข้อความที่คัดค้านนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค) จึงอนุญาตให้อุทธรณ์ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕๓ ตริ”

ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นผู้สั่งในคำฟ้องอุทธรณ์ สั่งว่า

“กรณีได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕๓ ตริ ประกอบ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖ รับอุทธรณ์ของ (โจทก์/โจทก์ร่วม/จำเลย) สำเนาให้อีกฝ่ายแก้อุทธรณ์ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันรับอุทธรณ์”

ข้อสังเกต กรณีนี้เป็นกรณีที่ไม้อาจขออนุญาตต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลางหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว เพราะเป็นกรณีต้องห้ามอุทธรณ์ ตาม ป.วิ.อ. ไม่ใช่ว่าต้องห้ามอุทธรณ์ ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๐

๑.๒ คำแก้อุทธรณ์

คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือจำเลยอุทธรณ์อาจยื่นคำแก้อุทธรณ์ต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันรับสำเนาอุทธรณ์ ศาลเยาวชนและครอบครัวมีหน้าที่พิจารณาคำแก้อุทธรณ์ดังนี้

๑.๒.๑ กรณียื่นภายในกำหนด สั่งว่า

“รับคำแก้อุทธรณ์ สำเนาให้อีกฝ่าย รวมสำนวนส่งศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค)” หรือ

“ครบกำหนดแก้อุทธรณ์ในวันที่.....ซึ่งเป็นวันหยุดราชการจึงยื่นคำแก้อุทธรณ์ในวันนี้ได้ รับคำแก้อุทธรณ์ สำเนาให้อีกฝ่าย รวมสำนวนส่งศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค)”

๑.๒.๒ กรณียื่นเมื่อพ้นกำหนด สั่งว่า

“คำแก้อุทธรณ์ยื่นเมื่อพ้นกำหนดแล้ว รับเป็นคำแถลงการณ์ สำเนาให้อีกฝ่ายรวมสำนวนส่งศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค)”

๑.๒.๓ กรณีจำเลยซึ่งยังไม่มีฐานะเป็นจำเลย เช่น คดียังอยู่ในระหว่างการไต่สวนมูลฟ้อง การยื่นคำแก้อุทธรณ์ จะต้องรับในฐานะเป็นคำแถลงการณ์แม้จะยื่นภายในกำหนดสั่งว่า

“รับเป็นคำแถลงการณ์ สำเนาให้โจทก์ รวมสำนวนส่งศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค)”

๑.๒.๔ กรณีจำเลยอุทธรณ์ไม่ยื่นคำแก้อุทธรณ์ต่อศาลภายในกำหนด เจ้าหน้าที่จะเขียนรายงานเสนอว่าไม่มีคำแก้อุทธรณ์ ส่งในรายงานเจ้าหน้าที่ว่า

“ส่งสำนวนไปศาลอุทธรณ์ (หรือศาลอุทธรณ์ภาค)”

๒. ชั้นฎีกา

การตรวจและตั้งฎีกาและคำแก้ฎีกามีหลักเกณฑ์ทำนองเดียวกันกับชั้นอุทธรณ์ แต่กรณีต้องห้ามฎีกามีหลักเกณฑ์แตกต่างจากชั้นอุทธรณ์ดังนี้

๒.๑ กรณีต้องห้ามฎีกาตาม ป.วิ.อ.

ป.วิ.อ. บัญญัติกรณีต้องห้ามฎีกาไว้หลายกรณี เช่นการฎีกาข้อเท็จจริงในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพิกถอนแก้ไขเล็กน้อยให้ลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปีตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๑๘ การฎีกาข้อเท็จจริงคดีที่ศาลชั้นต้นพิพากษาจำคุกจำเลยไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษไม่เกินกำหนดนี้โดยไม่แก้ไขมากและเพิ่มเติมโทษจำเลยตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๑๙ การฎีกาในปัญหาเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยอย่างเดียวตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๑๙ ทวิ การฎีกาข้อเท็จจริงในคดีที่ศาลชั้นต้นลงโทษกักขัง หรือเปลี่ยนโทษกักขังเป็นจำคุก หรือกักขังแทนค่าปรับ หรือริบทรัพย์สินซึ่งศาลอุทธรณ์มิได้พิพากษากลับตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๑๙ ตริ การฎีกาข้อเท็จจริงและหรือข้อกฎหมายกรณีศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๐

อย่างไรก็ตาม กรณีต้องห้ามฎีกาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๑๘, ๒๑๙ และ ๒๒๐ ยังสามารถฎีกาได้ ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณาหรือลงชื่อในคำพิพากษา หรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ พิจารณาแล้วเห็นว่าข้อความที่คัดค้านนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุด และอนุญาตให้ฎีกา หรืออัยการสูงสุดลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุดจะได้วินิจฉัยตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๑

ข้อสังเกต กรณีต้องห้ามฎีกาตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๑๘ ทวิ และ ๒๑๙ ตริ ไม่อาจขออนุญาตฎีกาตามมาตรา ๒๒๑ ได้

๒.๒ กรณีต้องห้ามฎีกาตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๓

พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ บัญญัติ กรณีต้องห้ามฎีกาไว้ในตอนท้ายของมาตรา ๑๘๓ ว่า “คดีที่ศาลอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์ภาคแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวได้พิพากษา หรือมีคำสั่ง ให้ฎีกาไปยังศาลฎีกาได้ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความเหมือนคดีธรรมดา เว้นแต่กรณีที่ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ตามมาตรา ๑๘๐” ดังนั้น คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๘๐ จึงต้องห้ามฎีกาด้วยเช่นกัน ทั้งบทบัญญัติในหมวด ๑๓ สำหรับชั้นฎีกา มิได้บัญญัติให้อำนาจอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัว อนุญาตให้ฎีกาได้เหมือนดังเช่นกรณีอุทธรณ์ ทำให้กรณีที่ศาลกำหนดให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนตามมาตรา ๑๘๐ ต้องห้ามฎีกาในเรื่องดุลพินิจในการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน (ฎีกาที่ ๓๔๒๓/๒๕๔๑, ๒๘๒๕/๒๕๔๓) เว้นแต่กำหนดเวลาฝึกอบรมเกินกว่า ๓ ปี ตามมาตรา ๑๘๐ (๒) หรือกำหนดเวลาฝึกอบรมขึ้นสูงเกินกว่า ๓ ปี ตามมาตรา ๑๘๐ (๓) หรือฎีกาดุลพินิจในการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนมาพร้อมกับฎีกาเนื้อหาของคดี เช่น ฎีกาว่าไม่ได้กระทำความผิดตามฟ้อง หรือพยานหลักฐานของโจทก์ไม่น่าเชื่อถือ (ฎีกาที่ ๒๕๕๕/๒๕๔๖)

ข้อสังเกต ดุลพินิจในการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งต้องห้ามฎีกาตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๓ นี้ แม้จะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงอย่างหนึ่ง แต่ไม่อาจขอให้ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวซึ่งพิจารณาและลงลายมือชื่อในคำพิพากษาอนุญาตให้ฎีกาในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับดุลพินิจนี้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๒๑ ประกอบ พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖ ได้ เพราะเป็นกรณีที่มีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะใน พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๘๓ แล้ว (ฎีกาที่ ๔๕๓๓/๒๕๔๕)

หมวด ๔

ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมเพื่อแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัว มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาและมาตรการ แทนการพิพากษาคดี

พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ ได้บัญญัติให้มีกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยไม่ต้องควบคุมตัว (Non - Instituted rehabilitation) ไว้ ซึ่งคำนิยามของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะปรากฏในมาตรา ๔ โดยให้ความหมายไว้ว่า “มาตรการที่กำหนดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือสนับสนุนเด็กหรือเยาวชนให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้โดยปกติสุข เช่น การรับคำปรึกษาแนะนำ การเข้าร่วมกิจกรรมบำบัด การเข้าร่วมกิจกรรมทางเลือก การศึกษาหรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ” กระบวนการเหล่านี้จะเริ่มตั้งแต่เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวมาศาลเพื่อตรวจสอบการจับตามมาตรา ๖๒ และ ๖๓ หากศาลตรวจสอบแล้วการจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ศาลจะพิจารณาต่อไปว่าจะควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้หรือไม่ ถ้าศาลพิจารณาแล้วเห็นสมควรควบคุมตัว เด็กหรือเยาวชนนั้นจะถูกส่งตัวไปควบคุมที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนเพื่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนนั้นในระบบการควบคุมตัวต่อไป แต่หากศาลมีคำสั่งไม่ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน หรือควบคุมแต่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลจะดำเนินการมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้ผู้ปกครองรับกลับไปดูแลระหว่างการสอบสวนและการพิจารณา (รายละเอียดอยู่ในส่วนการตรวจสอบการจับ) ซึ่งตามมาตรา ๖๓ วรรคท้าย ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับคำปรึกษาแนะนำหรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูใด ๆ ก็ได้ กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดโดยไม่มีการควบคุมตัวจึงเริ่มต้นจากมาตรา ๖๓ วรรคท้ายนี้ ศาลได้จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและ

๑๓๖: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ครอบครัว (Counseling and Conferencing Center) ขึ้น เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่ไม่มีการควบคุมตัวเหล่านี้ ศาลจะมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนซึ่งอาจรวมถึงผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนนั้นเข้าพบผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ (Counselor) ในศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำของศาล เพื่อให้ นักจิตวิทยาประจำศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ และผู้ให้คำปรึกษาแนะนำฯ ทำการประเมินและวิเคราะห์สภาพปัญหาของเด็ก เยาวชนและครอบครัวในด้านกาย จิต สังคม เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เหมาะสมแก่เด็กหรือเยาวชนที่ไม่มีการควบคุมตัว (รายละเอียดการปฏิบัติงานในศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ คู่มือการจัดตั้ง และปฏิบัติงานของศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ ประจำศาล) จากนั้นศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ จะทำรายงานสรุปสภาพปัญหาของเด็กหรือเยาวชนรวมถึงสภาพของครอบครัว ตลอดจนแนวทางแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมเสนอต่อศาลเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลเมื่อเด็กหรือเยาวชนนั้นถูกฟ้องเป็นคดี อย่างไรก็ตาม ก่อนที่เด็กหรือเยาวชนนั้นจะถูกฟ้องเป็นคดี หากมีความจำเป็นผู้พิพากษาประจำศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ อาจมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการบำบัดรักษาหรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดใด ๆ ก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีก็ได้

อย่างไรก็ดี ตามพ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ เด็กหรือเยาวชนที่ถูกจับหรือมีการมอบตัวและถูกดำเนินคดีอาจได้รับการพิจารณาจากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยมีเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา ๘๖ ถึง ๘๘ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการ และผู้อำนวยการสถานพินิจต้องดำเนินการส่งแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวให้ศาลทราบ เมื่อมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้วพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น และสิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับไป แต่ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง (ดูรายละเอียดในส่วนที่ ๒ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องคดี มาตรา ๘๖ ถึง ๘๘)

เมื่อเด็กและเยาวชนที่ถูกจับหรือมีการมอบตัวถูกฟ้องและศาลได้นัดพร้อมเพื่อพิจารณาคดีนัดแรกแล้ว (รายละเอียดอยู่ในส่วนการพิจารณาคดีอาญา) อาจมีบางกรณีที่ศาลพิจารณาเห็นโดยข้อเท็จจริงที่ปรากฏในระหว่างการพิจารณา หรือจากคำเสนอของศูนย์ให้คำปรึกษาฯ หรือตามรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสถานพินิจฯ ที่เสนอต่อศาล ว่า ควรดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามหลักเกณฑ์ในมาตรา ๕๐ ศาลอาจสั่งให้ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ จัดการประชุมกลุ่มครอบครัว จำเลย ผู้เสียหาย นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้แทนชุมชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อบรรลุข้อตกลงระหว่างกัน (ในลักษณะ Restorative Justice – R.J.) พร้อมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน และฝ่ายผู้เสียหาย

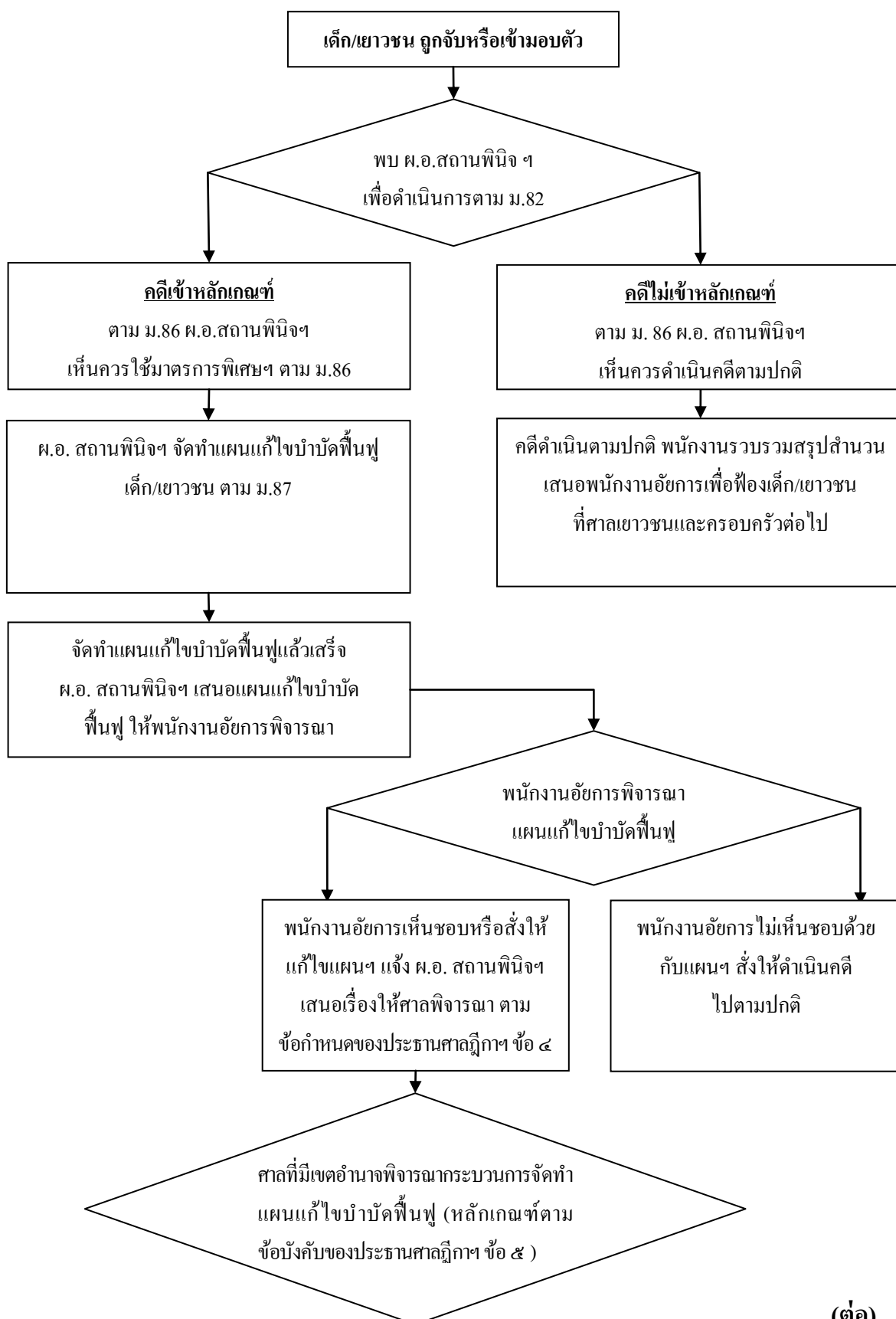
ทั้งนี้ ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ จะติดตามผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าว ซึ่งหากมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ตกลงกันได้เรียบร้อยแล้ว กฎหมายกำหนดให้ศาลสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความทันที โดยสิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง (ดูรายละเอียดในส่วนที่ ๓ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องคดี มาตรา ๕๐ ถึง ๕๔)

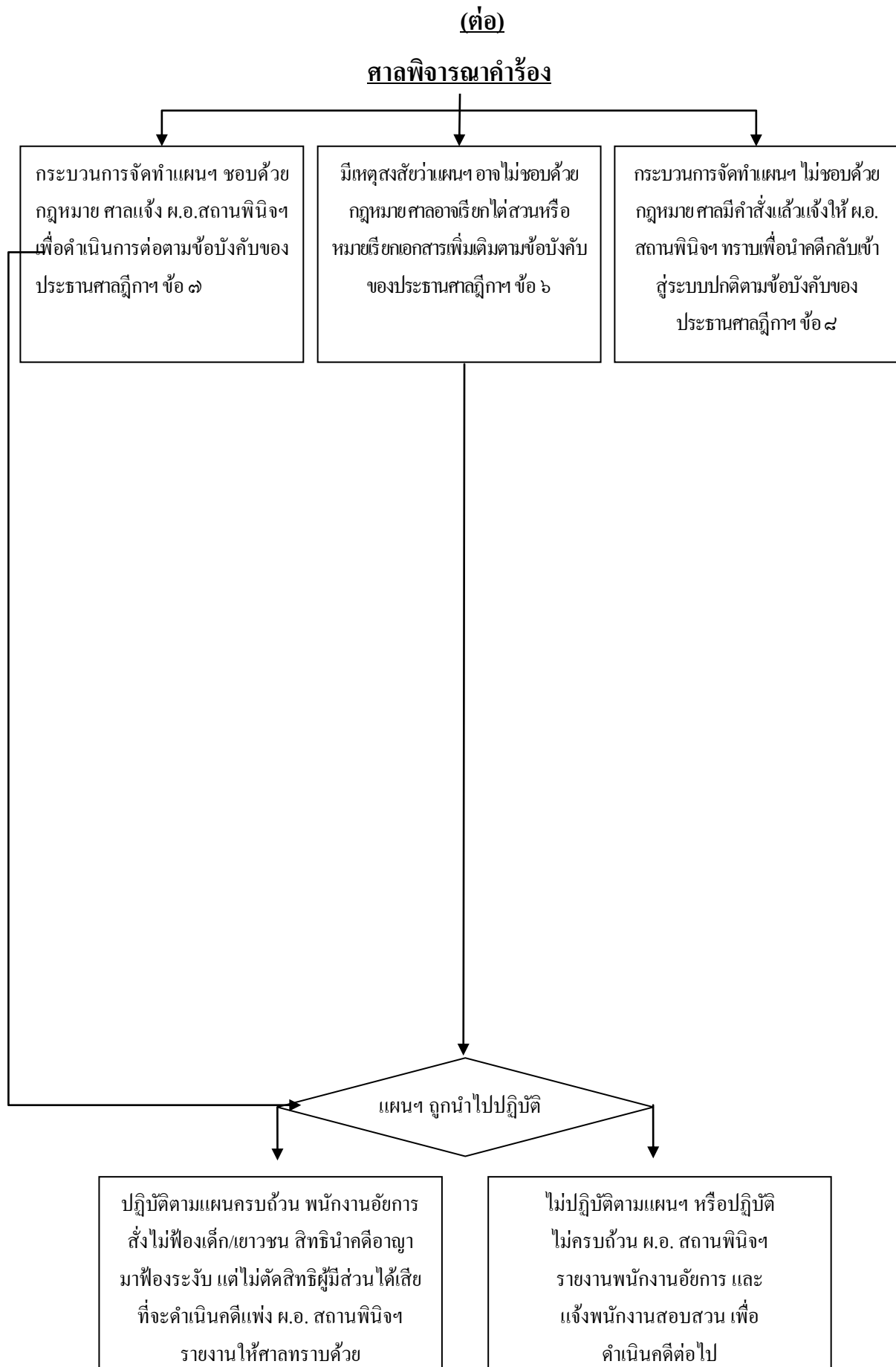
เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกดำเนินคดีจนเมื่อมีการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้ว หากศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในระหว่างการพิจารณา หรือจากคำเสนอของศูนย์ให้คำปรึกษาฯ หรือตามรายงานการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของผู้อำนวยการสถานพินิจว่า พฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรที่จะมีคำพิพากษา ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยปฏิบัติหรือให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนนั้นโดยไม่พิพากษาคดี แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนี้จัดทำได้เมื่อเด็กหรือเยาวชนนั้นอายุต้องไม่เกินยี่สิบสี่บริบูรณ์ ทั้งนี้ ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ อาจได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ติดตามการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวซึ่งหากเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ครบถ้วนแล้ว กฎหมายกำหนดให้ศาลตั้งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษา เว้นแต่คำสั่งเกี่ยวกับของกลาง และให้ถือว่าสิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ (ดูรายละเอียดส่วนที่ ๔ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนกรณีไม่สมควรจะมีคำพิพากษามาตรา ๑๓๒, ๑๓๓)

สำหรับมาตรการตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง หากศาลเห็นว่า ไม่สามารถปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว แล้วมอบตัวจำเลยให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ด้วย ศาลอาจส่งจำเลยนั้นไปยังสถานพินิจฯ หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร โดยกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยปฏิบัติ หรือให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน หรือจะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอายุยี่สิบสี่บริบูรณ์ ตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง (ดูรายละเอียดส่วนที่ ๕)

อนึ่ง ศูนย์ให้คำปรึกษามีบทบาทที่สำคัญอีกประการ คือ ประสานงาน ส่งต่อและติดตามประเมินผลกับส่วนราชการหรือองค์กรด้านเด็ก เยาวชน สตรีและครอบครัวที่ได้จัดทำงานด้านแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูด้านสังคมสงเคราะห์ หรือด้านให้คำปรึกษาแนะนำไว้กับศาลเยาวชนและครอบครัวตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๓๓ ด้วย

แผนภูมิการดำเนินคดีอาญาตลอดจนการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา
แผนภูมิขั้นตอนการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้องคดี

ส่วนที่ ๑

ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมเพื่อแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็ก เยาวชนและครอบครัว (Counseling and Conferencing Center)

เมื่อเด็กหรือเยาวชนถูกส่งตัวมาศาลเพื่อตรวจสอบการจับตามมาตรา ๗๒ และ ๗๓ หากศาลตรวจสอบแล้วการจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและมีคำสั่งไม่ควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน โดยดำเนินการมอบตัวเด็กหรือเยาวชนนั้นให้ผู้ปกครองรับกลับไปดูแล หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างการสอบสวน (รายละเอียดอยู่ในส่วนการตรวจสอบการจับ) ศาลอาจกำหนดมาตรการให้เด็กหรือเยาวชนนั้นเข้ารับคำปรึกษาแนะนำฯ หรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูใดๆ ก็ได้ตามมาตรา ๗๓ วรรคท้าย ดังนี้

๑. กรณีที่ศาลเห็นว่าไม่สมควรควบคุมตัวเด็กหรือเยาวชน และให้ผู้ปกครองรับตัวเด็กหรือเยาวชนกลับไปดูแลในระหว่างการดำเนินคดีภายหลังตรวจสอบการจับ ไม่ว่าจะได้ให้ผู้ปกครองทำสัญญารับมอบตัวเด็กหรือไม่ ให้ศาลมีคำสั่งในคำสั่งตรวจสอบการจับด้วยว่าให้เด็กหรือเยาวชนพร้อมผู้ปกครองนั้นเข้ารับคำปรึกษาแนะนำที่ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ของศาล

ตัวอย่างคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้าพบผู้ให้คำปรึกษา ในชั้นตรวจการจับ/มอบตัว
คำสั่ง

“ศาลพิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากการสอบผู้ร้อง ผู้จับกุม และตรวจเอกสารของผู้ร้อง แล้วเห็นว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดจริง การจับเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการปฏิบัติของเจ้าพนักงานไม่ชอบด้วยกฎหมาย

เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาจึงมีคำสั่งให้มอบตัวผู้ต้องหาแก่
ผู้ปกครอง ทั้งนี้

- ให้ผู้ต้องหาและผู้ปกครองไปรายงานตัวต่อศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ ทันที
- ให้ผู้ปกครองนำตัวผู้ต้องหาไปพบพนักงานสอบสวน ภายในวันที่
- ให้ผู้ปกครองนำตัวผู้ต้องหาไปพบผู้อำนวยการสถานพินิจภายในวันที่ และ
- ให้ผู้ปกครองนำตัวผู้ต้องหามาศาลในวันนัด”

๑๔๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

๒. กรณีศาลเห็นสมควรให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ แต่ต่อมาศาลให้ปล่อยตัวชั่วคราวเด็กหรือเยาวชนนั้นไป ให้ศาลมีคำสั่งในคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของเด็กหรือเยาวชนนั้น ให้เด็กหรือเยาวชนพร้อมผู้ปกครองเข้ารับคำปรึกษาแนะนำ ที่ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ของศาล

ตัวอย่างคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้าพบผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งศาลมีคำสั่งในคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

“อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผิดสัญญาปรับ.....บาท ทำสัญญาประกันจดหมายควบคุม หมายปล่อย ตรวจค้นหลักประกัน เมื่อสัญญาประกันสิ้นสุดลงให้เจ้าหน้าที่ศาลลงนัดไว้ ดังนี้”

- ให้ผู้ต้องหาและผู้ปกครองไปรายงานตัวต่อศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ ทันที
- ให้ผู้ปกครองนำตัวผู้ต้องหาไปพบพนักงานสอบสวน ภายในวันที่
- ให้ผู้ปกครองนำตัวผู้ต้องหาไปพบผู้อำนวยการสถานพินิจ ภายในวันที่ และ
- ให้ผู้ปกครองนำตัวผู้ต้องหามาศาลในวันนัด”

ข้อสังเกต ศาลควรสั่งให้ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้นำเด็กหรือเยาวชนเข้าพบผู้ให้คำปรึกษาในศูนย์ให้คำปรึกษาฯ และให้ความร่วมมือในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน

ส่วนที่ ๒

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องคดี

(มาตรา ๘๖ - ๘๘)

พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ ได้บัญญัติถึงการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา อันเป็นกระบวนการเบี่ยงเบนคดีอาญาออกจากระบบการพิจารณาคดีตามปกติ (diversion) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ประเภทคดีที่สามารถเข้าสู่กระบวนการได้ไว้ในมาตรา ๘๖ นอกจากนี้ ได้กำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เป็นผู้พิจารณาการนำคดีเข้าสู่กระบวนการได้โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิด แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้เด็กหรือเยาวชนดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการเห็นชอบในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวแล้ว ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ต้องเสนอเรื่องให้ศาลทำการพิจารณาว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เมื่อศาลเห็นชอบและมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้วพนักงานอัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องผู้เด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดนั้น และสิทธิการนำคดีอาญา มาฟ้องเป็นอันระงับไป แต่ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง ทั้งนี้ ในส่วนการดำเนินการของศาลจะต้องเป็นไปตาม ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้ขึ้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. ๒๕๕๗^{๑*}

ขั้นตอนการดำเนินการของศาลเมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นควรให้มีการใช้ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้

๑. เมื่อพนักงานอัยการให้ความเห็นชอบต่อแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เสนอแล้ว ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานพร้อมเสนอสำเนาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อศาลที่มีเขตอำนาจทราบโดยเร็ว (ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๔)

^๑ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูผู้ขึ้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. ๒๕๕๗ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๗ วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

๑๔๓: ร่างฯ คู่มือการบริหารการของตุลาการ

๒. เมื่อศาลได้รับรายงานจากสถานพินิจตามข้อ ๑ แล้ว ให้ศาลพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ โดยพิจารณาว่าคดีที่จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวเป็นไปตามหลักเกณฑ์ ตามข้อกำหนดประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๕ หรือไม่ ดังนี้

(๑) คดีที่มีผู้เสียหายในข้อหาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม

กรณีเป็นความผิดหลายกรรมต่างกันหรือกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท ให้ถือข้อหาที่มีอัตราโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์

(๒) เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๓) เด็กและเยาวชนสำนึกในการกระทำ

(๔) มีการนำ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดมาพิจารณาแล้ว

(๕) ผู้เสียหายทุกคน และเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคล ได้ให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

(๖) ในการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอย่างน้อยต้องมีฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ฝ่ายผู้เสียหาย และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เข้าร่วมประชุมด้วย

(๗) มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและเสนอแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่จัดทำแล้วเสร็จต่อพนักงานอัยการภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ

(๘) แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ และต้องไม่มีลักษณะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน

(๙) แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่กำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ต้องกำหนดเวลาการทำงานไม่เกินสามสิบชั่วโมง

(๑๐) กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องมีความเหมาะสม แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหนึ่งปี

(๑๑) ผู้เสียหาย และเด็กหรือเยาวชนให้ความยินยอมที่จะปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว

(๑๒) ไม่มีกระบวนการหรือพฤติกรรมหรือข้อเท็จจริงอื่นใดที่จะเป็นเหตุให้กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๓. ในการพิจารณาหลักเกณฑ์ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๕ ทั้งหมดนี้หากมีข้อสงสัยหรือตามรายงานของสถานพินิจที่เสนอมายังไม่ชัดเจน ศาลมีอำนาจออกหมายเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาสอบถาม หรือทำการนัดไต่สวนบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ (ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๗)

๔. กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอาจไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลอาจหมายเรียก หรือนัดไต่สวน บุคคลที่เกี่ยวข้องได้

ตัวอย่างคำสั่ง

“ตามรายงานของสถานพินิจฯ กรณียังเป็นที่ยังสงสัยในกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเห็นควรนัดไต่สวนในวันที่ เวลา นาฬิกา หมายเรียก พนักงานอัยการ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ และพนักงานสอบสวน มาในวันนัด การส่งหมายให้ส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ/การส่งหมายหากไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิด (เป็นหมายศาล)”

๕. กรณีหากศาลทำการไต่สวนแล้วเห็นว่ากระบวนการอยู่ในวิสัยที่อาจแก้ไขได้ทั้งเป็นประโยชน์แก่เด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหาย ให้ศาลสั่งตามที่เห็นสมควร แล้วแจ้งคำสั่งพร้อมเหตุผลให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบ รวมทั้งแจ้งคำสั่งให้พนักงานอัยการทราบด้วยโดยเร็ว (ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๘)

ตัวอย่างคำสั่ง

“ศาลทำการไต่สวนผู้อำนวยการสถานพินิจแล้ว เห็นว่า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่กำหนดให้ผู้ต้องหาทำงานบริการสังคมมีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าสามสิบชั่วโมงขัดต่อกฎหมาย แต่เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจฯ แกลงยอมรับและจะขอปรับเปลี่ยนชั่วโมงการทำงานบริการสังคมในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้มีกำหนดระยะเวลาไม่เกินตามที่กฎหมายกำหนดแล้วจะประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยเร็ว ดังนั้น เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องหาและให้ดำเนินแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นไปตามกฎหมาย กรณีจึงเห็นควรอนุญาตให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ปรับปรุงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในส่วนชั่วโมงการทำงานบริการสังคมให้เป็นไปตามกฎหมายพร้อมแจ้งบุคคลที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยให้เลื่อนนัดพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูออกไปเป็นวันที่ เวลา แจ้งคำสั่งให้พนักงานอัยการทราบโดยเร็ว”

๑๔๕: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของการตุลาการ

๖. กรณีศาลพิจารณาระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามคำร้องของผู้อำนวยการสถานพินิจฯ หรือเมื่อทำการไต่สวนแล้ว แล้วเห็นว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชอบด้วยกฎหมายให้ศาลมีคำสั่งว่า กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชอบด้วยกฎหมาย พร้อมแจ้งคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ และพนักงานอัยการทราบโดยเร็ว (ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๗., ข้อ ๘)

ตัวอย่างคำสั่ง

“พิจารณาแล้ว เห็นว่า กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ชอบด้วยกฎหมาย แจ้งคำสั่งให้ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ และพนักงานอัยการทราบโดยเร็ว”

๗. กรณีเมื่อศาลพิจารณาระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้วเห็นว่า กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่อยู่ในวิสัยที่จะแก้ไขได้ ให้ศาลมีคำสั่งว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยแจ้งคำสั่งพร้อมให้เหตุผลให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ทราบเพื่อส่งคดีเข้าสู่การดำเนินคดีตามปกติต่อไป และแจ้งคำสั่งให้พนักงานอัยการทราบโดยเร็ว (ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๗ ข้อ ๘)

ตัวอย่างคำสั่ง

“พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้เสียหาย ไม่ได้ยินยอมให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟู จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย แจ้งคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เพื่อส่งคดีเข้าสู่การดำเนินคดีตามปกติ และแจ้งให้พนักงานอัยการทราบโดยเร็ว”

๘. เมื่อศาลพิจารณาและเห็นชอบในการกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว หากไม่มี การปฏิบัติตามแผนฯ กฎหมายบัญญัติให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานให้พนักงานอัยการทราบ และแจ้งให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อ หากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานให้ศาลทราบด้วย ให้ศาลสั่งในรายงานของผู้อำนวยการสถานพินิจฯ ดังกล่าวว่า “ทราบ” รวมไว้ในสำนวนตรวจการจับ/ผัดฟ้อง”

๙. เมื่อศาลพิจารณาและเห็นชอบในกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว หากมีการปฏิบัติตามแผนฯ ครบถ้วนแล้ว กฎหมายบัญญัติให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น และสิทธิการคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีแพ่ง หากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานคำสั่ง ไม่ฟ้องให้ศาลทราบ ในกรณีที่ศาล

๑๔๖: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ได้รับรายงานคำสั่งไม่ฟ้องนี้ ให้สั่งในรายงานดังกล่าวว่า “ทราบ รวมไว้ในสำนวนตรวจการจับ/ ผัดฟ้อง”

ข้อสังเกต

ก. อำนาจการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในส่วนนี้ น่าจะเป็นอำนาจเฉพาะ ของศาลชั้นต้น เมื่อศาลชั้นต้นใช้ดุลยพินิจและมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ผู้มีส่วนได้เสียไม่น่าจะอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งของศาลชั้นต้นนั้นได้

ข. คำร้องต่างๆ ที่เสนอจากผู้อำนวยการสถานพินิจฯ หรือพนักงานอัยการในส่วนนั้น น่าจะรวมสำนวนอยู่กับสำนวนตรวจการจับหรือผัดฟ้อง

ส่วนที่ ๓

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องคดี

(มาตรา ๕๐ - ๕๔)

พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐ ถึงมาตรา ๕๔ เป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาที่มีการบัญญัติเพิ่มเติมขึ้นในกฎหมายฉบับใหม่ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อใช้เป็นวิธีการเบี่ยงเบนคดีของเด็กและเยาวชนที่สำนึกในการกระทำออกไปจากกระบวนการพิจารณาของศาลโดยเร็ว แล้วใช้วิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูซึ่งเกิดขึ้นจากมติด่วนร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายกล่าวคือเด็กหรือเยาวชน ผู้ปกครอง และผู้เสียหาย บางกรณีอาจรวมถึงผู้แทนชุมชนซึ่งได้รับผลกระทบจากกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๕๐ เป็นวิธีการใหม่ซึ่งมีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการที่ต้องไปเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ศาลจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมถึงทำความเข้าใจในหลักเกณฑ์และกระบวนการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยละเอียด เพื่อที่จะสามารถใช้ดุลพินิจในแต่ละขั้นตอนได้อย่างรอบคอบ รัดกุมและเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดทั้งต่อเด็กหรือเยาวชน ผู้เสียหายและสังคมโดยรวมอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการของศาลกรณีใช้มาตรการพิเศษตามมาตรา ๕๐ สามารถแบ่งพิจารณาเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. หลักเกณฑ์ในการใช้มาตรการพิเศษตามมาตรา ๕๐

๒. วิธีดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๒.๑ ขั้นตอนที่ศาลมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๒.๒ ขั้นตอนหลังจากศาลมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและ

กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๒.๓ ขั้นตอนการพิจารณาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๓. การบริหารแผนและการพิจารณาผลของการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัด

ฟื้นฟู

๓.๑ ขั้นตอนหลังศาลมีคำสั่งเห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๓.๒ ขั้นตอนการพิจารณาผลของการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๑. หลักเกณฑ์ในการใช้มาตรการพิเศษตามมาตรา ๕๐

ในกรณีที่ศาลจะพิจารณามีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนนั้น ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของพ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐ และข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผน แก้ไข บำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. ๒๕๕๖*^๒ ข้อ ๕ ดังต่อไปนี้

(๑) คดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องว่ากระทำความผิดซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะเป็นโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม

กรณีเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน หรือกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ถือข้อหาที่มีอัตราโทษสูงสุดเป็นเกณฑ์

(๒) เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๓) เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ

(๔) ผู้เสียหายยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

(๕) โจทก์ไม่คัดค้าน

(๖) พฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร

(๗) เด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนความประพฤติจากกลับตนเป็นคนดีได้

(๘) มีแนวโน้มว่าผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร

ในกรณีที่มีเด็กหรือเยาวชนหลายคนถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีเดียวกัน ให้พิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นรายบุคคล

ข้อสังเกต

ก) สำนึกในการกระทำ หมายความว่า เด็กหรือเยาวชนตระหนักรู้ว่าการกระทำของตนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น เสียใจในการกระทำ พร้อมทั้งจะแก้ไขปรับปรุงตนเอง ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องรับสารภาพว่ากระทำความผิดตามที่ถูกฟ้อง

* ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผน แก้ไข บำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. ๒๕๕๖ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศ คือวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖

ข) การนำวิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๕๐ มาใช้แก่เด็กหรือเยาวชน สามารถกระทำได้ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา (ข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๖)

ค) เด็กหรือเยาวชนที่เคยเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๕๖ มาแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ หากต่อมามีการฟ้องคดีต่อศาลและศาลที่พิจารณาคดีนั้นเห็นว่าควรนำวิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๕๐ มาใช้ ศาลจะสั่งให้ใช้วิธีการดังกล่าวอีกครั้งก็ได้ (ข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๗)

๒.วิธีดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๕๐

๒.๑ ขั้นตอนที่ศาลมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

เมื่อศาลได้รับสำนวนแล้วเห็นว่า คดีมีอัตราโทษอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ศาลพิจารณาข้อเท็จจริงของเด็กหรือเยาวชนที่ปรากฏแก่ศาลเอง จากรายงานข้อเท็จจริงและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ รายงานของศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ (หรือกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา) หรือรายงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยละเอียด หากเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดี ผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร และการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลอาจเริ่มกระบวนการที่จะมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ในขั้นตอนต่อไปนี้

๒.๑.๑ วันนัดสอบคำให้การ หากศาลเห็นว่าคดีของเด็กหรือเยาวชนอาจจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๕๐ ได้ ศาลอาจเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันนัดสอบคำให้การ ทั้งนี้เพื่อให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนรวมทั้งผู้เสียหายเริ่มต้นอย่างรวดเร็ว โดยให้ศาลสอบถามเด็กหรือเยาวชนแล้วเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนพูดหรือแสดงความรู้สึกต่อการกระทำของตน เมื่อได้ความว่า เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำแล้ว จึงให้ศาลทำความเข้าใจแก่เด็ก เยาวชนและผู้ปกครองในเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูรวมถึงผลของการจัดทำแผน จากนั้นจึงนัดพร้อมเพื่อสอบถามผู้เสียหาย โดยมีหนังสือเรียกผู้เสียหายมาศาล

ข้อสังเกต

ก. หนังสือเรียกผู้เสียหาย ให้ระบุเหตุผลให้ผู้เสียหายเข้าใจถึงการที่ศาลเรียกผู้เสียหาย (ไม่ควรออกเป็นหมายเรียก เพราะผู้เสียหายจะมาศาลหรือไม่ เป็นไปโดยความสมัครใจ)

ข. ในกรณีที่มีการตรวจสำนวนและประสานงานล่วงหน้า ศาลอาจมีหนังสือเรียกผู้เสียหายให้มาศาลตั้งแต่วันนัดสอบคำให้การก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้ศาลพิจารณาตาม

๑๕๐: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ความเหมาะสม เช่น ปรากฏตามรายงานการให้คำปรึกษาแนะนำฯ ว่าผู้เสียหายมีแนวโน้มยินยอมให้เด็กทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

ค. ศาลควรคำนึงถึงความยินยอมร่วมมือของเด็กและเยาวชนก่อนมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย

ง. การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในคดีที่มีหลายข้อหาไม่ควรแยกทำแผนบำบัดฟื้นฟูเฉพาะบางข้อหา เพราะจะทำให้เด็กและเยาวชนยังคงต้องถูกดำเนินคดีในความผิดข้อหาที่เหลือ อันเป็นการไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตามมาตรา ๕๐ ซึ่งต้องการให้มีการเบี่ยงเบนเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรมปกติอย่างรวดเร็วที่สุด

๒.๑.๒ ภายหลังวันสอบคำให้การจนถึงก่อนศาลมีคำพิพากษา หากข้อเท็จจริงของเด็กหรือเยาวชนเพิ่มปรากฏต่อศาลว่าสมควรจะให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หรือข้อขัดข้องที่ทำให้ศาลไม่อาจจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนได้ก่อนหน้านี้ เช่น ผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอม หรือโจทก์คัดค้านในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เปลี่ยนแปลงไปว่า คดีอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้แล้ว ให้ศาลพิจารณาสั่งให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้โดยไม่ชักช้า

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา

“นัดสอบคำให้การ/ นัด วันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองของจำเลย และที่ปรึกษากฎหมายจำเลยมาศาล

ศาลสอบถามเด็ก/เยาวชนถึงพฤติการณ์แห่งคดีแล้ว/จากพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบแล้ว / หรืออื่น ๆ ได้ความว่า ในวันเกิดเหตุจำเลยร่วมเดินทางไปกับเพื่อนจริงแต่จำเลยไม่รู้ว่เพื่อนของจำเลยจะไปมีเรื่องชกต่อยกับบุคคลอื่นและจำเลยไม่ทราบว่าเพื่อนในกลุ่มคนใดมีอาวุธ จำเลยรู้จักคุ้นเคยกับผู้เสียหายดีและไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกัน หลังเกิดเหตุจำเลยหลบหนีไปกับพวกเพราะตกใจกลัว แต่ได้สำนึกในการกระทำจึงให้บิดาพาเข้ามาขอตัวต่อพนักงานสอบสวน ปัจจุบันจำเลยคงไปเรียนหนังสือตามปกติ หลังจากเลิกเรียนจำเลยช่วยบิดา มารดาขายของชำที่บ้าน ไม่ได้ไปเที่ยวเตร่กับเพื่อนเหมือนก่อนเพราะเกรงจะมีเรื่องกับบุคคลอื่นอีก

โจทก์แถลงว่า จากประวัติจำเลยที่ได้จากการสอบสวนได้ความว่า จำเลยเพิ่งกระทำความผิดเป็นครั้งแรก พฤติการณ์ทั่วไปไม่เสียหายร้ายแรงและอาจกลับตัวเป็นคนดีได้ หากศาลจะให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจำเลย โจทก์ไม่คัดค้าน

๑๕๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชนแถลงว่า เคยจำเลยเป็นเด็กเรียบร้อยไม่เคยมีเรื่องกับใคร แต่หลังจากไปเข้ากลุ่มกับเด็กแถวบ้านซึ่งเกรและไม่ได้เรียนหนังสือแล้ว จำเลยจึงมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป หลังเกิดเหตุจำเลยไม่ได้หวนกลับไปคบเพื่อนกลุ่มดังกล่าวอีก ทั้งยังคอยช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานอยู่ที่บ้านมาตลอด ขอให้ศาลให้โอกาสจำเลยกลับตนเป็นคนดีสักครั้ง

พิเคราะห์แล้ว ข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากรายงานข้อเท็จจริงและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจ / รายงานของศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ (หรือกลุ่มงานมาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญา) ศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำฯ / (อื่น) แล้วเห็นว่า จำเลยสำนึกในการกระทำ และอาจกลับตนเป็นคนดีได้ ทั้งผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร และการนำวิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมาใช้จะเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของจำเลยและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ประกอบกับโจทก์ไม่คัดค้าน (หากสอบถามความเห็นจำเลยแล้วยินยอมเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ระบุไว้ด้วย)

จึงให้มีหนังสือเรียกผู้เสียหายมาศาล โดยให้นัดพร้อมเพื่อสอบถามความยินยอมของผู้เสียหายในวันที่

๒.๑.๓ ในวันนัดพร้อมเพื่อสอบถามผู้เสียหาย ให้ศาลดำเนินการดังนี้

๒.๑.๓.๑ กรณีผู้เสียหายมาศาล ให้ศาลอธิบายเหตุผลที่มีหนังสือเรียกผู้เสียหายมาศาลและทำความเข้าใจโดยชัดแจ้งในชั้นตอน วิธีการรวมถึงผลของการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีตามมาตรา ๕๐ ก่อนที่จะสอบถามความยินยอมของผู้เสียหายทุกคน ในกรณีผู้เสียหายคนใดคนหนึ่งไม่ให้ความยินยอมให้ศาลนัดพิจารณาคดีตามปกติต่อไป แต่หากผู้เสียหายทุกคนให้ความยินยอม ให้ศาลมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อไป

ข้อสังเกต

ก่อนหรือระหว่างการพิจารณาของศาล ศาลอาจให้ผู้เสียหายและ / หรือเด็กหรือเยาวชนและผู้ปกครองไปรับคำปรึกษาแนะนำและพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ในศูนย์ให้คำปรึกษาฯ (กลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา) เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในชั้นตอนและกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเบื้องต้น

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา (กรณีผู้เสียหายยินยอม)

“นัดพร้อมเพื่อสอบถามผู้เสียหายวันนี้ โจทก์ จำเลย ที่ปรึกษากฎหมาย จำเลย ผู้ปกครองจำเลย และผู้เสียหาย (ที่) มาศาล

โจทก์แถลงยืนยันว่า เป็นผู้เสียหายในคดีนี้จริง และ โจทก์ไม่คัดค้าน หากศาลจะให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจำเลย ตามมาตรา ๕๐

๑๕๒: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ศาลแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงเหตุผลที่เชิญผู้เสียหายมาศาลพร้อมอธิบายการดำเนินการและผลของการใช้มาตรการ ๕๐ แก่ผู้เสียหาย จากนั้นจึงให้ผู้เสียหายแสดงความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ผู้เสียหายแถลงว่า ผู้เสียหายเคยมีเรื่องบาดหมางกับพวกของจำเลยมาก่อน แต่ไม่ได้มีเรื่องกับจำเลยโดยตรง วันเกิดเหตุผู้เสียหายถูกพวกของจำเลยทำร้ายด้วยอาวุธมีดจนบาดเจ็บสาหัสต้องพักรักษาตัวเป็นเวลา ๑ เดือน และปัจจุบันยังไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ ในวันเกิดเหตุผู้เสียหายเห็นจำเลยอยู่ในเหตุการณ์ร่วมทำร้ายผู้เสียหาย ประกอบกับหลังเกิดเหตุจำเลยเป็นคนพาผู้เสียหายไปส่งโรงพยาบาล ผู้เสียหายไม่คัดค้าน (หรือยินยอม) หากศาลจะนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา ๕๐ มาใช้แก่จำเลย

จำเลยแถลงว่า จำเลยรู้สึกสำนึกในการกระทำ เมื่อเห็นว่าผู้เสียหายต้องได้รับบาดเจ็บสาหัสเช่นนี้ จำเลยประสงค์จะให้การช่วยเหลือจำเลยตามฐานะรูปและความเหมาะสม และประสงค์จะขอให้ศาลมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูจำเลย

ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า คดีนี้อยู่ในหลักเกณฑ์ พ.ร.บ ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐ โดยจำเลยมีแนวโน้มที่จะกลับตนเป็นคนดี ผู้เสียหายให้ความยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้านในการที่ศาลจะจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแก่จำเลย อันจะนำมาซึ่งประโยชน์แก่จำเลยและผู้เสียหาย รวมถึงสังคมยิ่งกว่าการพิจารณาพิพากษาคดี จึงมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๕๐ มาใช้แก่จำเลย

แจ้งคำสั่งให้ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ (กลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา) ทราบเพื่อดำเนินการต่อไป”

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา (กรณีผู้เสียหายไม่ยินยอม)

“นัดพร้อมเพื่อสอบถามผู้เสียหายวันนี้ โจทก์ จำเลย ที่ปรึกษาทนายความจำเลย ผู้ปกครองจำเลย และผู้เสียหาย (ที่) มาศาล

โจทก์แถลงยืนยันว่าเป็นผู้เสียหายในคดีนี้จริง หากศาลจะให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจำเลย ตามมาตรา ๕๐ โจทก์ไม่คัดค้าน

ศาลแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงเหตุผลที่เชิญผู้เสียหายมาศาลพร้อมอธิบายการดำเนินการและผลของการใช้มาตรการ ๕๐ แก่ผู้เสียหาย จากนั้นจึงให้ผู้เสียหายแสดงความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ผู้เสียหายแถลงว่า ผู้เสียหายไม่เคยมีเรื่องบาดหมางกับจำเลยและพวกมาก่อน การที่จำเลยกับพวกมารุมทำร้ายผู้เสียหายเช่นนี้ถือว่าเป็นการข่มเหงกันอย่างไม่เป็นธรรม

หลังเกิดเหตุผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บสาหัสต้องพักรักษาตัวเป็นเวลาหลายเดือน โดยจำเลยกับพวกไม่เคยติดต่อให้ความช่วยเหลือ ปัจจุบันผู้เสียหายถูกให้ออกจากงานและไม่สามารถไปสมัครงานอื่นได้เพราะร่างกายไม่แข็งแรงสมบูรณ์เช่นเดิม ผู้เสียหายประสงค์ให้ศาลดำเนินคดีแก่จำเลยกับพวกต่อไปจนถึงที่สุดเพื่อให้รู้สึกเจ็บช้ำทรมานในการกระทำของตนเอง

จำเลยแถลงว่า จำเลยรู้สำนึกในการกระทำแล้ว เหตุที่จำเลยไม่ได้ไปติดต่อให้ความช่วยเหลือเป็นเพราะจำเลยหลบหนีไปทำงานอยู่ที่อื่นจนถูกจับกุมมาดำเนินคดีนี้

ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า แม้คดีนี้มีอัตราโทษจำคุกอยู่ในหลักเกณฑ์ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐ และจำเลยแถลงว่าสำนึกในการกระทำแล้ว แต่เมื่อผู้เสียหายประสงค์ให้ศาลดำเนินคดีแก่จำเลยต่อไป จึงเป็นกรณีที่ศาลไม่อาจมีคำสั่งให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจำเลยตามมาตรา ๕๐

ให้กำหนดวันนัดพิจารณาต่อไป วันที่.....”

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา (กรณีผู้เสียหายบางคนไม่ให้ความยินยอม)

“นัดพร้อมเพื่อสอบถามผู้เสียหายวันนี้ โจทก์ จำเลย ที่ปรึกษาทนายความจำเลย ผู้ปกครองจำเลย ผู้เสียหายที่ ๑ ผู้เสียหายที่ ๒ และย่าของผู้เสียหายที่ ๒ มาศาล

โจทก์แถลงยืนยันว่า เป็นผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ ในคดีนี้จริง และโจทก์ไม่คัดค้านหากศาลจะจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม มาตรา ๕๐ แก่จำเลย

ศาลแจ้งให้ผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ ทราบถึงเหตุผลที่เชิญผู้เสียหายทั้งสองมาศาล พร้อมอธิบายการดำเนินการและผลของการใช้มาตรการตามมาตรา ๕๐ แก่ผู้เสียหายทั้งสอง จากนั้นจึงให้ผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ แสดงความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ผู้เสียหายที่ ๑ แถลงว่า ผู้เสียหายที่ ๑ เป็นมารดาของผู้เสียหายที่ ๒ ปัจจุบันผู้เสียหายที่ ๒ อายุ ๑๔ ปีเศษ กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ส่วนบิดาผู้เสียหายที่ ๒ เสียชีวิตแล้ว การกระทำของจำเลยที่พรากรและพาผู้เสียหายที่ ๒ ไปกระทำชำเรานี้ ทำให้ผู้เสียหายทั้งสองต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง โดยเฉพาะผู้เสียหายที่ ๒ ไม่อาจกลับไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนเดิมได้เนื่องจากจำเลยนำเรื่องที่เกิดขึ้นไปเล่าให้บุคคลอื่นฟังจนทำให้ผู้เสียหายที่ ๒ ได้รับความอับอายเพราะถูกเพื่อน ๆ ล้อเลียนและดูถูก ส่วนหากจะให้ส่งผู้เสียหายที่ ๒ ไปเรียนที่โรงเรียนในเมือง ผู้เสียหายที่ ๑ ก็ไม่มีกำลังทรัพย์เพียงพอที่จะส่งไปได้ ผู้เสียหายที่ ๑ เสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมาก เพราะผู้เสียหายที่ ๒ เป็นความหวังของผู้เสียหายที่ ๑ แต่ต้องมาสูญเสียอนาคตเพราะการกระทำของจำเลย ขอให้ศาลลงโทษจำเลยให้เจ็บช้ำทรมาน

๑๕๔: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ผู้เสียหายที่ ๒ แถลงว่า ผู้เสียหายที่ ๒ กับจำเลยชอบพอกัน วันเกิดเหตุจำเลยมา รับผู้เสียหายที่ ๒ ไปเที่ยวงานวัดในหมู่บ้าน ขณะอยู่ในงานจำเลยพูดขอมิเพศสัมพันธ์ด้วยแล้ว พาผู้เสียหายที่ ๒ ไปบ้านของจำเลย ผู้เสียหายที่ ๒ อยู่ที่บ้านของจำเลย ๒ วัน และมีเพศสัมพันธ์กัน ๒ ครั้ง จนกระทั่งผู้เสียหายที่ ๑ พาผู้ใหญ่บ้านมาตามผู้เสียหายที่ ๒ กลับบ้าน ผู้เสียหายที่ ๒ กับ จำเลยชอบพอกันจริง แต่ผู้เสียหายที่ ๑ ไม่เข้าใจและผู้เสียหายที่ ๒ ไม่อยากจะอยู่กับผู้เสียหายที่ ๑ อีกเพราะผู้เสียหายที่ ๑ ชอบพูดว่ากล่าว และลงโทษผู้เสียหายที่ ๒ เป็นประจำ หลังเกิดเหตุ ผู้เสียหายที่ ๒ ไปพักอยู่กับย่าซึ่งอยู่หมู่บ้านใกล้เคียง ปัจจุบันจำเลยกับผู้เสียหายที่ ๒ ยังคงชอบพอกัน ขอให้ศาลจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแก่จำเลย

จำเลยแถลงว่า จำเลยชอบพอกับผู้เสียหายที่ ๒ จริง วันเกิดเหตุผู้เสียหายที่ ๒ กับ จำเลยนัดหมายกันไปเที่ยวงานวัดในหมู่บ้าน จำเลยเห็นผู้เสียหายที่ ๒ ไม่สบายใจที่ถูกผู้เสียหายที่ ๑ คว้าและลงโทษเป็นประจำจึงชวนผู้เสียหายที่ ๒ ไปพักที่บ้านของจำเลยและมีเพศสัมพันธ์กัน ขณะนี้จำเลยรู้แล้วว่าการกระทำของจำเลยทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน จำเลยรู้สึกสำนึก ในการกระทำและขอโอกาสให้จำเลยกลับไปศึกษาเล่าเรียนต่อจนจบ

ศาลพิเคราะห์แล้ว เห็นว่า คดีนี้จำเลยกระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน แต่ละกรรมมีอัตราโทษจำคุกอยู่ในเกณฑ์ตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐ และจำเลยรู้สึกสำนึกในการกระทำแล้วก็ตาม แต่เมื่อผู้เสียหายที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้เสียหายในความผิดฐานพรากเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดาเพื่อการอนาจาร ไม่ให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจำเลย แม้ว่าผู้เสียหายที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้เสียหายในความผิดฐานพาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจารและฐานกระทำชำเราเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีโดยเด็กนั้นยินยอมจะให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแก่จำเลย ก็เป็นกรณีที่ไม่ว่าหลักเกณฑ์แห่งการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม มาตรา ๕๐ ซึ่งผู้เสียหายทุกคนต้องให้ความยินยอม ดังนั้น จึงไม่อาจจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแก่จำเลยได้ จึงให้กำหนดนัดพิจารณาต่อไปวันที่

รายงานกระบวนการพิจารณา (กรณีผู้เสียหายยินยอมให้จำเลยบางคนจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู)

“นัดพร้อมเพื่อสอบถามผู้เสียหายวันนี้ โจทก์ จำเลยทั้งสอง ที่ปรึกษากฎหมาย จำเลยทั้งสอง ผู้ปกครองจำเลยทั้งสอง ผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ มาศาล

โจทก์แถลงยืนยันว่า เป็นผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ ในคดีนี้จริง และ โจทก์ไม่คัดค้านหากศาลจะจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม มาตรา ๕๐ แก่จำเลยทั้งสอง

๑๕๕: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ศาลแจ้งให้ผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ ทราบถึงเหตุผลที่เชิญผู้เสียหายทั้งสองมาศาล พร้อมอธิบายการดำเนินการและผลของการใช้มาตรการตามมาตรา ๘๐ แก่ผู้เสียหายทั้งสอง จากนั้น จึงให้ผู้เสียหายที่ ๑ และที่ ๒ แสดงความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ผู้เสียหายที่ ๑ แถลงว่า ผู้เสียหายที่ ๑ เป็นบิดาผู้เสียหายที่ ๒ และเป็นเจ้าของบ้านที่ จำเลยทั้งสองบุกรุกเข้ามาในเวลากลางคืนเพื่อพยายามฆ่าผู้เสียหายที่ ๒ แต่ไม่สำเร็จ เป็นผลให้ ผู้เสียหายที่ ๒ ได้รับบาดเจ็บสาหัสต้องพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลหลายวัน ผู้เสียหายที่ ๑ รู้จัก จำเลยทั้งสองเป็นอย่างดีเนื่องจากเป็นเด็กวัยรุ่นในหมู่บ้าน หลังเกิดเหตุ บิดามารดาจำเลยที่ ๑ พร้อมจำเลยที่ ๑ เข้ามาขอขมาผู้เสียหายที่ ๑ และไปเยี่ยมผู้เสียหายที่ ๒ ที่โรงพยาบาลหลายครั้ง ส่วนจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นต้นเหตุของการทะเลาะวิวาทกลับไม่เคยมาพุดคุยและเมื่อผู้เสียหายที่ ๑ ไปหาบิดามารดาจำเลยที่ ๒ บิดามารดาจำเลยที่ ๒ บอกว่าไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและไม่ รับผิดชอบต่อความเสียหายใด ๆ ผู้เสียหายที่ ๑ ประสงค์ให้ศาลจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจำเลยที่ ๑ ส่วนจำเลยที่ ๒ ขอให้ศาลดำเนินคดีต่อไปจนถึงที่สุด

ผู้เสียหายที่ ๒ แถลงว่า ในช่วงเย็นของคืนเกิดเหตุ จำเลยที่ ๒ มาหาเรื่องชกต่อย ผู้เสียหายที่ ๒ ที่สนามฟุตบอล แล้วจำเลยที่ ๒ กล่าวหาว่าผู้เสียหายที่ ๒ จะตามหาเรื่องให้ถึงที่สุด ขณะเกิดเหตุผู้เสียหายที่ ๒ นั่งชมรายการโทรทัศน์อยู่ชั้นล่างของบ้าน ส่วนผู้เสียหายที่ ๑ นอน อยู่ชั้นบน จำเลยทั้งสองได้ป็นร้าวเข้ามาแล้วจำเลยที่ ๒ ใช้อาวุธมีดฟันที่ศีรษะของผู้เสียหายที่ ๒ เพื่อ ประสงค์ให้ถึงแก่ความตาย แต่เนื่องจากผู้เสียหายที่ ๒ ใช้แขนบังไว้จึงทำให้กระดูกที่แขนหัก และมีรอยมีดฟันลงไปลึกถึงกระดูก หลังจากนั้น จำเลยที่ ๑ ได้ร่วมเข้ามาชกต่อย ผู้เสียหายที่ ๒ ร้องขอความช่วยเหลือ เมื่อผู้เสียหายที่ ๑ ได้ยินและลงมาเห็นเหตุการณ์ จำเลยทั้งสองก็รีบหนีออกจาก บ้านไป ผู้เสียหายที่ ๒ ใช้เวลารักษาตัวประมาณ ๑ เดือน ระหว่างนั้น จำเลยที่ ๑ ซึ่งเคยรู้จักกันมา ก่อนเพราะเรียนอยู่โรงเรียนเดียวกันมาเยี่ยมเยียนและเป็นธุระพาผู้เสียหายที่ ๒ ไปพบแพทย์ ตามที่นัด ส่วนจำเลยที่ ๒ ไม่เคยเข้ามาขอโทษ และเมื่อเจอกันก็ยังคงแสดงอาการทำทนาย ผู้เสียหายที่ ๒ อยู่ ดังนี้ ผู้เสียหายที่ ๒ ยินยอมให้ศาลจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเฉพาะในส่วน จำเลยที่ ๑ ส่วนจำเลยที่ ๒ ขอให้ศาลดำเนินคดีต่อไป

จำเลยที่ ๑ แถลงว่า จำเลยที่ ๑ ไม่เคยมีเรื่องโกรธเคืองกับผู้เสียหายทั้งสองมาก่อน คืนเกิดเหตุจำเลยที่ ๒ มาแจ้งว่าถูกผู้เสียหายที่ ๒ ชกต่อยรังแกโดยไม่เป็นธรรม จำเลยที่ ๑ ฟังความฝ่ายเดียวจึงร่วมไปทำร้ายผู้เสียหายที่ ๒ หลังเกิดเหตุจำเลยที่ ๑ ทราบความจริงว่าจำเลยที่ ๒ เป็นฝ่ายไปหาเรื่องผู้เสียหายที่ ๒ ก่อน จำเลยที่ ๑ รู้สึกสำนึกในการกระทำและไปขอขมา ผู้เสียหายทั้งสอง โดยบิดามารดาจำเลยที่ ๑ ไปด้วย จำเลยที่ ๑ จะพยายามช่วยเหลือและบรรเทา

๑๕๖: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

เยียวความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายที่ ๒ อย่างเต็มกำลัง ขอศาลให้โอกาสจำเลยที่ ๑ กลับตัวเป็นพลเมืองดีโดยการจัดทำแผนฟื้นฟูจำเลยที่ ๑ ด้วย

จำเลยที่ ๒ แถลงว่า จำเลยที่ ๒ ก่อเหตุคดีนี้เพราะอารมณ์วู่วาม จำเลยที่ ๒ และครอบครัวยากจนจึงไม่มีเวลาไปดูแลเอาใจใส่ผู้เสียหายทั้งสองเพราะต้องออกไปรับจ้างทำงานทุกวัน ปัจจุบันผู้เสียหายที่ ๒ อาการดีขึ้นจนเกือบหายเป็นปกติแล้ว ขอให้ศาลให้โอกาสจำเลยที่ ๒ ได้กลับไปทำงานเพื่อเลี้ยงดูครอบครัวต่อไป

ศาลพิเคราะห์แล้ว เห็นว่า ตามคำฟ้องการกระทำของจำเลยทั้งสองผิดต่อกฎหมายหลายบท ซึ่งแต่ละบทมีอัตราโทษจำคุกอยู่ในเกณฑ์ ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชน ฯ มาตรา ๕๐ โดยผู้เสียหายทั้งสองต่างยินยอมให้จำเลยที่ ๑ จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ประกอบกับศาลพิจารณาข้อเท็จจริงตาม แล้วเห็นว่า จำเลยที่ ๑ สำนึกในการกระทำ จึงให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแก่จำเลย ที่ ๑ แจ้งคำสั่งให้ศูนย์ปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมฯ ทราบ เพื่อดำเนินการต่อไป

ส่วนจำเลยที่ ๒ เมื่อผู้เสียหายทั้งสองไม่ให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลตาม จำเลยที่ ๒ ยังคงมีความประพฤติไม่เหมาะสม ไม่ได้แสดงออกให้เห็นถึงการสำนึกในการกระทำ จึงให้ดำเนินคดีสำหรับจำเลยที่ ๒ ต่อไป นัดสืบพยาน..... วันที่ จำหน่ายคดีชั่วคราวสำหรับจำเลยที่ ๑ เพื่อรอฟังผลการจัดทำและปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

ให้ผู้เสียหายทั้งสอง และจำเลยที่ ๑ ไปรายงานตัวต่อศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุมฯ”

ข้อสังเกต

กรณีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจำเลยทุกคน ให้จำหน่ายคดีชั่วคราวเมื่อศาลมีคำสั่งเห็นชอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๕ (๑) แล้ว

๒.๑.๓.๒ กรณีผู้เสียหายไม่มาศาล ให้ถือว่าผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอม และให้ศาลกำหนดวันนัดพิจารณาคดีต่อไป แต่หากมีข้อสงสัยว่าผู้เสียหายไม่ได้รับหนังสือเรียกโดยชอบ ศาลอาจดำเนินการส่งหนังสือเรียกและกำหนดวันนัดพร้อมใหม่

๒.๒ ขั้นตอนหลังจากศาลมีคำสั่งและกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๒.๒.๑ ขั้นตอนหลังจากศาลมีคำสั่ง

๑) เมื่อกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (ศูนย์ให้คำปรึกษา ฯ) ได้รับแจ้งคำสั่งของศาลที่ให้นำคดีไปเข้าจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามพ.ร.บ.ศาล

๑๕๗: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

เยาวชนฯ มาตรา ๕๐ แล้ว ให้เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ) จัดทำข้อมูลเบื้องต้นและตั้งสำนวนมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเสนอผู้รับผิดชอบราชการศาล ตามแบบพิมพ์ มอ.๑ และมอ.๒ (ข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๓)

๒) เมื่อผู้รับผิดชอบราชการศาลได้รับสำนวนมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแล้วให้ผู้รับผิดชอบราชการศาลพิจารณาแต่งตั้งผู้ประสานการประชุมซึ่งอาจเป็นผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือผู้ที่มีชื่อในบัญชีรายชื่อผู้ประสานการประชุมของศาลเยาวชนและครอบครัวแล้วให้เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ) รีบแจ้งคำสั่งให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งทราบทันที (ข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๔)

๓) เมื่อผู้ประสานการประชุมกำหนดวันและสถานที่ประชุมแล้วให้เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ) ดำเนินการตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๕ (๓)

ข้อสังเกต

ก. “ผู้ประสานการประชุม” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานพินิจ หรือบุคคลที่มีคุณสมบัติในการเป็นผู้ประสานการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งศาลเห็นสมควรแต่งตั้งให้เป็นผู้ประสานการประชุม

ในกรณีบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัว นักจิตวิทยา หรือเจ้าพนักงานศาลยุติธรรม บุคคลดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ประสานการประชุมตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๕ ด้วย

ข. ในระหว่างการดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐ หากกรณีมีเหตุจำเป็นและสมควรต้องสืบพยานหลักฐานไว้ก่อน ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๓ วรรคท้าย)

ค. เนื่องจากผู้ประสานการประชุมต้องเสนอแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อศาลภายใน ๓๐ วัน ดังนั้น การแต่งตั้งผู้ประสานการประชุมควรมีการประสานว่าบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งมีความพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่หรือไม่และการแจ้งคำสั่งให้ผู้ประสานการประชุมทราบควรดำเนินการโดยเร็ว

๒.๒.๒ ขั้นตอนกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

หลังจากศาลแต่งตั้งผู้ประสานการประชุมแล้ว เป็นหน้าที่ของผู้ประสานการประชุมในการดำเนินการนัดประชุมบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน และเสนอแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนต่อศาลภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๕ ถึงข้อ ๑๘ ในช่วงนี้ศาลต้องกำกับดูแล เป็นที่ปรึกษาและให้คำชี้แนะในข้อขัดข้องต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นไปโดยเรียบร้อย ดังเช่น

(ก) กรณีผู้ประสานการประชุมกำหนดสถานที่ประชุม ณ สถานที่อื่นนอกบริเวณศาล ศาลต้องพิจารณาให้ความเห็นชอบโดยดูถึงความจำเป็นและความเหมาะสมที่ศาลต้องไปประชุมนอกสถานที่ดังกล่าว (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๕(๒))

(ข) ให้ศาลตรวจรายละเอียดการประชุมและสรุปผลการประชุมตามแบบพิมพ์ มอ.๕ ที่ผู้ประสานการประชุมต้องเสนอต่อศาลภายหลังการประชุมแต่ละครั้งว่าการปฏิบัติงานของผู้ประสานการประชุมเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ หรือไม่ (ข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๕ (๘))

๒.๓ ขั้นตอนการพิจารณาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

เมื่อผู้ประสานการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มิได้แต่งตั้งผู้ประสานการประชุมแล้ว ศาลต้องตรวจและพิจารณาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังนี้

๒.๓.๑ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทำขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอยู่ในหลักเกณฑ์ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๑ ประกอบข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๒๑ คือ

- (๑) เกิดจากข้อเสนอแนะและความเห็นร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุม
- (๒) มาตรการต่าง ๆ ของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหา และปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชนและครอบครัว
- (๓) มาตรการของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องเอื้อต่อการฟื้นฟู เยียวยา ผู้เสียหาย
- (๔) ต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชน และผู้เสียหายแล้ว
- (๕) ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์

(๖) ต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้นหรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและไม่มีลักษณะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน

๒.๓.๒ มาตรการในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องมีความเหมาะสมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดีและสามารถเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างเหมาะสม ในกรณีที่มีจำเลยหลายคน มาตรการในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กหรือเยาวชนแต่ละคนอาจแตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสมแก่สภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล ซึ่งข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๒๑ ได้กำหนดแนวทางในการกำหนดมาตรการในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูว่าอาจประกอบด้วยมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังนี้

(๑) กำหนดให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ อาทิเช่น รายงานตัว รับคำปรึกษา แนะนำ เข้าร่วมกิจกรรมบำบัด กิจกรรมทางเลือก รับการบำบัดรักษา เข้ารับการศึกษา หรือการฝึกอาชีพหรือวิชาชีพ

เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ปฏิบัติด้วยก็ได้

(๒) กำหนดให้เด็กหรือเยาวชนชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย

(๓) กำหนดให้เด็กหรือเยาวชนทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบชั่วโมง

๒.๓.๓ ตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาข้อ ๑๘ กล่าวคือ ผู้ที่ต้องปฏิบัติตามแผนรวมทั้งผู้เข้าร่วมประชุมลงลายมือชื่อในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามแบบพิมพ์ มอ.๖ ให้ครบถ้วนและมีการระบุชื่อผู้บริหารแผนตามที่ที่ประชุมมีมติไว้ในแผนดังกล่าว

ข้อสังเกต

ก. ในกรณีที่ศาลได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว เห็นว่า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูอาจมีปัญหาไม่ชอบด้วยกฎหมายบางประการ ศาลอาจนัดพร้อมเพื่อพิจารณาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าว โดยต้องเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดส่วนที่มีปัญหาในแผนมาด้วย แต่ทั้งนี้ต้องระมัดระวังไม่กำหนดวันนัดนานเกินกว่า ๓๐ วัน นับแต่วันที่มีการแต่งตั้งผู้ประสานการประชุม

ข. ผู้บริหารแผน ที่ประชุมอาจกำหนดให้ผู้ประสานการประชุมเป็นผู้บริหารแผน หรืออาจกำหนดจากผู้มีอรรถาศัยและความประพฤติเหมาะสมที่จะอบรมสั่งสอนเด็กและ

๑๖๐: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

เยาวชน เช่น เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ในกลุ่มงาน มาตรการพิเศษแทนการฟ้องคดีอาญา ครู ผู้นำชุมชน อาสาสมัครที่ปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงาน ของรัฐในพื้นที่ที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ โดยบุคคลนั้นต้องสมัครใจเป็นผู้บริหารแผนด้วย (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๘ วรรคสอง)

๒.๓.๔ วิธีการสั่ง เมื่อศาลตรวจดูแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว ให้ศาลมีคำสั่ง อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) กรณีเห็นชอบ ให้มีคำสั่งให้ดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แจกคำสั่งให้ผู้ประสานการประชุมทราบ ให้ศาลกำหนดวันนัดพร้อมเพื่อฟังผลการปฏิบัติตาม แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีชั่วคราวตามแบบพิมพ์ มอ. ๗

ตัวอย่างคำสั่ง

“พิเคราะห์แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐ ที่ผู้ประสานการประชุมเสนอแล้ว เห็นว่าจัดทำขึ้น โดยชอบด้วยกฎหมาย ให้ผู้ประสานการ ประชุมและผู้บริหารแผนดำเนินการตามแผนต่อไป ให้นัดพร้อมเพื่อฟังผลการปฏิบัติตามแผน แก้ไขบำบัดฟื้นฟูวันที่ และให้จำหน่ายคดีนี้ชั่วคราว”

(๒) กรณีศาลเห็นว่า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูยังไม่เป็นไปเพื่อ ประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชน เช่น กรณีที่แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ได้กำหนดให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วย ทั้งที่อยู่ในวิสัยจะทำได้ หรือกรณีที่แผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูกำหนดแต่เรื่องค่าเสียหายที่เด็กหรือเยาวชนต้องชำระแก่ผู้เสียหาย โดยไม่มีมาตรการ ใด ๆ ที่เป็นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ประสานการประชุมนำแผน ดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อแก้ไขปรับปรุงใหม่ให้ แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๒๐ (๒))

กรณีศาลเห็นว่า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมีข้อผิดพลาด สามารถแก้ไขได้ โดยไม่ต้องจัดให้มีการประชุมใหม่ เช่น การกำหนดชั่วโมงการทำงานบริการสังคมเกิน ระยะเวลา ๓๐ ชั่วโมง หรือกรณีผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูลงลายมือชื่อใน แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบตามแบบพิมพ์ มอ. ๖ ไม่ครบถ้วน ให้ศาลมี คำสั่งให้ผู้ประสานการประชุมดำเนินการแก้ไข แล้วเสนอศาลพิจารณาต่อไป

ตัวอย่างคำสั่ง

“พิเคราะห์แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐ ที่ผู้ประสานการประชุมเสนอแล้ว เห็นว่า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ข้อที่ และข้อที่ ยังไม่

เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของจำเลย เนื่องจาก ให้ผู้ประธานการประชุมนำแผนดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อแก้ไขปรับปรุงใหม่ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ แจ้งคำสั่งให้ผู้ประธานการประชุมและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทราบ ”

ตัวอย่างคำสั่ง

“พิเคราะห์แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐ ที่ผู้ประธานการประชุมเสนอแล้ว เห็นว่า แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมีข้อผิดพลาด กล่าวคือ..... ให้ผู้ประธานการประชุมดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง และให้เสนอแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ดำเนินการแก้ไขแล้วต่อศาลภายในวันที่ แจ้งคำสั่งให้ผู้ประธานการประชุมและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทราบ ”

(๓) กรณีไม่เห็นชอบ ให้มีคำสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป และแจ้งคำสั่งให้ผู้ประธานการประชุมทราบ (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๒๐ (๓))

ตัวอย่างคำสั่ง

“พิเคราะห์แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๐ ที่ผู้ประธานการประชุมเสนอแล้ว ไม่เห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเนื่องจาก จึงให้ยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป

แจ้งคำสั่งให้ผู้ประธานการประชุม โจทก์ ผู้เสียหาย และผู้เกี่ยวข้องทราบ”

อนึ่ง กรณีที่ผู้ประธานการประชุมไม่สามารถจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสร็จภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันที่มิคำสั่งแต่งตั้งผู้ประธานการประชุม ให้ผู้ประธานการประชุมรายงานเหตุดังกล่าวให้ศาลทราบ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเหตุจำเป็นสมควรขยายเวลา ให้มีคำสั่งตามที่เห็นสมควร (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๕)

๒.๔ ขั้นตอนหลังศาลมีคำสั่งเห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

เมื่อศาลมีคำสั่งเห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้วเป็นหน้าที่ของผู้บริหารแผนที่จะต้องดำเนินการให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่มีการกำหนดขึ้นตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๒๓ อย่างไรก็ตาม หากศาลได้รับรายงานจากผู้ประธานการประชุมว่า ในระหว่างที่ผู้บริหารแผนจัดให้มีการดำเนินการตามแผนนั้น มีบุคคลใดหรือองค์การที่เกี่ยวข้องไม่ปฏิบัติตามหรือไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัด

ฟื้นฟู หรือมีเหตุจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วง และเป็นเหตุให้แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่อยู่ในวิสัยที่จะปฏิบัติได้ ให้ศาลพิจารณาและดำเนินการตามข้อบังคับประธานศาลฎีกา ข้อ ๒๔ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ศาลพิจารณาสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อตามที่เห็นสมควร

(๒) ในกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ ให้ศาลยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป

ข้อสังเกต

ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดข้างต้น ศาลอาจสอบถามถึงปัญหาข้อขัดข้องและเมื่อเห็นว่าไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ จึงยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา (กรณีเห็นควรดำเนินการตามแผนเดิมหรืออาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้)

“นัดสอบถามเพื่อพิจารณาข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูวันนี้ ผู้ประสานการประชุม ผู้บริหารแผน จำเลย ผู้ปกครองจำเลย และผู้เสียหายมาศาล

ผู้บริหารแผนและผู้ประสานการประชุมร่วมกันแถลงว่า จำเลยไม่มาพบผู้บริหารแผนและไม่ไปช่วยเหลือดูแลผู้เสียหายซึ่งได้รับบาดเจ็บจนไม่อาจทำงานได้ตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้

จำเลยแถลงว่า จำเลยขับรถจักรยานยนต์แล้วประสบอุบัติเหตุต้องพักรักษาตัวที่โรงพยาบาลหลายวัน จึงไม่อาจไปพบผู้บริหารแผนและไปดูแลผู้เสียหายตามเงื่อนไขได้ แต่ตอนนี้จำเลยหายเป็นปกติแล้ว ขอโอกาสปฏิบัติตามแผนอีกครั้ง

บิดามารดาหรือผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า จำเลยไม่ได้ตั้งใจไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แต่ต้องไปเข้ารับการรักษาดูแล เนื่องจากประสบอุบัติเหตุจริง ปรากฏตามใบรับรองแพทย์ที่เสนอต่อศาลนี้

ผู้เสียหายแถลงว่า เมื่อจำเลยประสบอุบัติเหตุจริงดังที่แถลง ผู้เสียหายก็ไม่ได้ขัดข้องหากศาลจะให้โอกาสจำเลยอีกครั้ง

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ตามพฤติการณ์แม้จำเลยและผู้ปกครองจะละเลยไม่แจ้งให้ผู้บริหารแผนทราบถึงข้อขัดข้องที่ไม่อาจปฏิบัติตามแผนได้ แต่การที่จำเลยประสบอุบัติเหตุ นั้นเป็นเหตุสุดวิสัยจำเลยไม่ได้ตั้งใจที่จะไม่ปฏิบัติตามแผน ประกอบกับกับผู้เสียหายไม่ตั้งใจและยินดีจะให้โอกาสจำเลยอีกครั้ง

จึงเห็นควรให้จำเลยปฏิบัติตามแผนเดิมแก้ไขเปลี่ยนแปลงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู/หรือยกเลิกเงื่อนไขตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในข้อที่

กำชับจำเลยให้ไปพบผู้บริหารแผนเพื่อดำเนินการตามแผนเดิม / แผนที่แก้ไขแล้วต่อไป”

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา (กรณียกเลิกแผน)

“นัดสอบถามเพื่อพิจารณาข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูวันนี้ ผู้ประสานการประชุม ผู้บริหารแผน จำเลย ผู้ปกครองจำเลย และผู้เสียหายมาศาล

ผู้บริหารแผนและผู้ประสานการประชุมร่วมกันแถลงว่า จำเลยไม่มาพบผู้บริหารแผนและไม่ไปช่วยเหลือดูแลผู้เสียหายซึ่งได้รับบาดเจ็บจนไม่อาจทำงานได้ตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้

จำเลยแถลงว่า หลังจากประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในคดีนี้แล้ว จำเลยไปกระทำความผิดฐานเสพเมทามีนและอยู่ระหว่างการดำเนินคดีดังกล่าว จึงไม่อาจปฏิบัติตามแผนได้ แล้วแต่ศาลจะพิจารณาเห็นสมควร

บิดามารดาหรือผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า จำเลยถูกดำเนินคดีเสพเมทามีนจริงปรากฏตามบันทึกการจับกุมที่เสนอต่อศาลนี้ แต่ผู้ปกครองจำเลยขอศาลให้โอกาสจำเลยอีกครั้ง

ผู้เสียหายแถลงว่า เมื่อจำเลยมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ผู้เสียหายก็ไม่ประสงค์ให้จำเลยมาดูแลผู้เสียหายที่บ้านอีกต่อไป

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า การที่จำเลยกระทำผิดคดีนี้แล้วไปเสพเมทามีนอีกแสดงให้เห็นว่า จำเลยไม่ได้สำนึกในการกระทำ และไม่อาจกลับตนเป็นคนดีได้ตามที่เคยแถลงไว้ต่อศาล การปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแก่จำเลยจึงไม่เป็นประโยชน์อีกต่อไป จึงให้ยุติการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๕๐ และให้ยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป แจ้งโจทก์ และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ”

๒.๕ ขั้นตอนการพิจารณาผลของการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

เมื่อมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ผู้ประสานการประชุมจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามแบบพิมพ์ มอ. ๕ รวมไว้ในสำนวนมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา แล้วรายงานให้ศาลทราบตามแบบพิมพ์ มอ. ๑๐

๑๖๔: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

พร้อมเสนอสำนวนมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาต่อศาล ซึ่งศาลต้องพิจารณาและมีคำสั่งตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๒๕ ดังนี้

(๑) ในกรณีที่ศาลเห็นชอบด้วย ให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ และมีคำสั่งในเรื่องของกลาง

ตัวอย่างคำสั่ง

“นัดพร้อมเพื่อฟังผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูวันนี้ ผู้ประสานการประชุม ผู้บริหารแผน จำเลย ผู้ปกครองจำเลย และผู้เสียหายมาศาล

ผู้บริหารแผนและผู้ประสานการประชุมร่วมกันแถลงว่า จำเลยปฏิบัติตามแผนครบถ้วนแล้ว และมีความพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

จำเลยแถลงว่า หลังจากเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในคดีนี้แล้ว จำเลยรู้สึกใจเย็นและมีเหตุผลขึ้น ไม่ใช่อารมณ์วู่วามเหมือนก่อน หลังเกิดเหตุจำเลยไม่ได้ติดต่อกับเพื่อน กลุ่มเดิมที่มีความประพฤติเสียหายและตั้งใจศึกษาเล่าเรียนมาโดยตลอด ขอให้โอกาสจำเลยกลับตนเป็นคนดีสักครั้ง

บิดามารดาหรือผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า จำเลยมีความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ผู้ปกครองไม่กังวลกับจำเลยเหมือนแต่ก่อน จำเลยตั้งใจเรียนและประสงค์จะสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งผู้ปกครองจะให้การสนับสนุนและดูแลจำเลยไม่ให้หวนกลับไปกระทำความผิดอีก ขอศาลให้โอกาสจำเลยอีกสักครั้งเช่นกัน

ผู้เสียหายแถลงว่า จำเลยมาดูแลผู้เสียหายตามเงื่อนไขในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจนครบถ้วน หลังจากนั้นจำเลยยังคงมาแวะเยี่ยมเยียนและนำของมาฝากเป็นระยะ และรู้สึกยินดีที่จำเลยกลับตนเป็นคนดีและประสงค์จะให้จำเลยได้กลับไปศึกษาเล่าเรียนต่อไป

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏตามเอกสาร มอ.๕ ว่ามีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว และจำเลยมีความประพฤติไปในทางที่ดีขึ้น จึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ให้รับอาวูรมิดของกลางในคดีนี้”

(๒) ในกรณีที่ศาลเห็นว่า การปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูยังไม่ครบถ้วน หากมีเหตุจำเป็นให้ศาลมีคำสั่งขยายระยะเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร แล้วแจ้งให้โจทก์ จำเลย ผู้เสียหาย ผู้ประสานการประชุมและผู้บริหารแผนทราบ

ทั้งนี้ ศาลอาจสอบถามผู้ประสานการประชุม จำเลยรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องก่อนมีคำสั่งเพื่อทราบถึงเหตุจำเป็นและระยะเวลาที่ศาลควรจะขยายให้

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณาในวันนัดพร้อม

“นัดสอบถามเพื่อพิจารณาการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูวันนี้ผู้ประสานการ ประชุม ผู้บริหารแผน จำเลย ผู้ปกครองจำเลย และผู้เสียหายมาศาล

ผู้บริหารแผนและผู้ประสานการประชุมร่วมกันแถลงว่า จำเลยปฏิบัติตามแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูแล้ว แต่ยังไม่ครบถ้วน เนื่องจากผู้เสียหายเดินทางไปพบแพทย์ที่กรุงเทพมหานครหลาย สัปดาห์เพิ่งกลับมาเมื่อวันที่ จำเลยจึงไม่อาจไปดูแลผู้เสียหายที่บ้าน ได้ครบกำหนดจำนวน วันที่ตกลงไว้ในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยยังขาดอยู่อีก ๗ วัน กรณีจึงแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร

จำเลยแถลงว่า จำเลยตั้งใจไปดูแลผู้เสียหายมาตลอด และประสงค์ขอโอกาสจากศาล ให้จำเลยไปปฏิบัติตามแผนต่อให้ครบถ้วน

บิดามารดาหรือผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า จำเลยมีความประพฤติเปลี่ยนไปในทางที่ดี ขึ้นมาก และมีความตั้งใจในการไปดูแลผู้เสียหายอย่างดี ขอให้ศาลพิจารณาขยายระยะเวลาตาม แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูออกไปอีกสัก ๗ วัน เพื่อให้จำเลยปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ ครบถ้วน

ผู้เสียหายแถลงว่า จำเลยมาดูแลผู้เสียหายตามเงื่อนไขในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจริง แต่เนื่องจากแพทย์นัดผู้เสียหายไปดูอาการที่กรุงเทพมหานครหลายวัน ปรากฏตามใบนัดแพทย์ ที่เสนอต่อศาลนี้ จึงทำให้จำเลยไม่อาจมาดูแลผู้เสียหายได้ แต่จำเลยเอาใจใส่ โดยโทรศัพท์มา สอบถามผู้เสียหายเป็นระยะว่าจะให้จำเลยกลับไปดูแลผู้เสียหายได้เมื่อใด การที่จำเลยปฏิบัติตาม แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ครบถ้วนจึงไม่ได้เกิดจากความบกพร่องหรือละเลยในหน้าที่ของจำเลย

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า เมื่อได้รับความจากผู้ประสานการประชุม ผู้บริหารแผนและ ผู้เสียหาย รวมถึงจำเลยและผู้ปกครองจำเลยสอดคล้องกันว่า เหตุที่ทำให้จำเลยไม่อาจปฏิบัติตาม แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นเป็นเพราะผู้เสียหายเดินทางไปกรุงเทพมหานครเพื่อพบแพทย์หลายวัน กรณีจึงเป็นเหตุสุดวิสัยทำให้จำเลยไม่อาจไปดูแลผู้เสียหายได้ครบตามกำหนดวันที่ตกลงไว้ใน แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และเมื่อปัจจุบันได้ความว่าผู้เสียหายกลับมาอยู่ที่บ้านแล้ว และจำเลย พร้อมจะไปปฏิบัติหน้าที่ตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ครบถ้วน จึงเห็นควรขยายระยะเวลา การปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูออกไปอีก ๗ วัน และให้กำหนดวันนัดพร้อมเพื่อพิจารณา ผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูใหม่ วันที่

๑๖๖: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ข้อสังเกต

ก. ในกรณีที่ศาลเห็นว่า จำเลยเป็นฝ่ายละเลยไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ครบถ้วน ศาลอาจมีคำสั่งให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาต่อไป

ข. ในกรณีผู้เสียหายไม่มาศาลในวันนัดพร้อมเพื่อพิจารณาผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วให้ ผู้ประสานการประชุมแจ้งให้ผู้เสียหายทราบ

ค. ผลของการสั่งจำหน่ายคดีของศาลนั้นทำให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องจำเลยเป็นอันระงับ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่งแก่จำเลย (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๒)

(๓) กรณีที่การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่สำเร็จและต้องดำเนินคดีแก่เด็กและเยาวชนต่อไป ห้ามมิให้นำข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ได้มาจากการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๕๐ มาใช้อ้างต่อศาล (พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๕๑)

ส่วนที่ ๔

มาตรการแทนการพิพากษาคดี (มาตรา ๑๓๒ - ๑๓๓)

พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๒ เป็นมาตรการที่ศาลอาจนำมาใช้แทนการพิพากษาคดี หลังจากมีการพิจารณาคดีเสร็จสิ้นแล้วหากเห็นว่า เด็กหรือเยาวชนมีพฤติการณ์ในการกระทำความผิดไม่เป็นภัยร้ายแรงและมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งหากเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามมาตรการแทนการพิพากษาคดีจนครบถ้วน จะมีผลให้ศาลไม่ต้องมีคำพิพากษาแก่เด็กและเยาวชนดังกล่าว ทำให้เด็กและเยาวชนไม่มีตราบาปติดตัวและสามารถเริ่มต้นชีวิตเมื่อกลับคืนสู่สังคมได้ดียิ่งขึ้น โดยมาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ นี้ แบ่งเป็น ๒ ส่วน

ส่วนที่หนึ่ง เป็นหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง ซึ่งหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการสั่งตามวรรคหนึ่ง ตลอดจนวิธีการประเมินสภาพปัญหา การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การเตรียมความพร้อมเพื่อมอบตัวจำเลยให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยจะเป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. ๒๕๕๖^{*}

ส่วนที่สอง การส่งเด็กและเยาวชนไปยังสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควรภายในระยะเวลาที่กำหนด ตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง

๑ มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง

การใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง เป็นเรื่องที่มีหลักเกณฑ์ ขั้นตอนและรายละเอียดมาก ทั้งเป็นการให้อำนาจศาลในการที่จะพิจารณาใช้วิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวางและเป็นระบบมากขึ้น กล่าวคือ กฎหมายให้ศาลมีอำนาจสั่งให้บิดา มารดา ผู้ปกครองรวมถึงบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยเข้าร่วมกิจกรรมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนไม่ใช่การจำกัดเฉพาะที่เด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่จะต้องครอบคลุมไปถึงบิดา มารดา รวมถึงบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็ก ซึ่งหากบุคคลเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้มาตรการ

^{*} ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. ๒๕๕๖ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๖ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ คือวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๖

๑๖๘: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ของศาลมากขึ้นเพียงใด โอกาสที่เด็กและเยาวชนจะสามารถปรับปรุงแก้ไขตนก็ยิ่งจะมีโอกาสสูงขึ้นด้วย

เพื่อเป็นการทำความเข้าใจถึงวิธีปฏิบัติงานของมาตรการตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง จะแบ่งหัวข้อพิจารณาเป็นลำดับดังนี้

๑.๑ ความแตกต่างระหว่างมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา ๕๐ กับมาตรการแทนการพิพากษาคดี ตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง

๑.๒ หลักเกณฑ์ที่ศาลจะใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง

๑.๓ ขั้นตอนดำเนินการ

๑.๔ การประเมินสภาพปัญหา

๑.๕ การเตรียมความพร้อมของบิดา มารดาและผู้ปกครองรวมถึงบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย

๑.๑ ความแตกต่างระหว่างมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา ๕๐ กับมาตรการแทนการพิพากษาคดี ตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง

แม้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา ๕๐ กับมาตรการแทนการพิพากษาคดี ตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง ต่างเป็นมาตรการใหม่ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และมีผลต่อคดีของเด็กและเยาวชนในทำนองเดียวกันกล่าวคือ ทำให้ศาลไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำของเด็กและเยาวชนในคดีดังกล่าว และให้ถือว่าสิทธิในการดำเนินคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ แต่ทั้งสองเรื่องกลับมีหลักเกณฑ์ในการนำมาใช้ในทางปฏิบัติที่แตกต่างกันหลายประการ ดังนี้

ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างมาตรการตามมาตรา ๕๐ และมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง

มาตรา ๕๐	มาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง
๑. เด็กหรือเยาวชนต้องสำนึกในการกระทำ	๑. เป็นกรณีที่ศาลเห็นว่า พฤติการณ์ของเด็กและเยาวชนไม่เป็นภัยร้ายแรง
๒. ศาลอาจเริ่มพิจารณานำมาตรการมาใช้ตั้งแต่ศาลมีคำสั่งรับฟ้องหากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเด็กหรือเยาวชนอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะนำมาตรการพิเศษฯ มาตรา ๕๐	๒. ศาลจะพิจารณาใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี เมื่อคดีเสร็จการพิจารณาแล้ว

มาตรา ๕๐	มาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง
มาใช้ จนถึงเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา	
๓. ผู้เสียหายต้องให้ความยินยอม และมีแนวโน้มว่าผู้เสียหายจะได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร	๓. ความยินยอมของผู้เสียหายไม่เป็นหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ศาลเพียงสอบถามความเห็นของผู้เสียหายประกอบการใช้ดุลพินิจ เว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๙ (๒)
๔. โจทก์ไม่คัดค้าน	๔. ไม่มีหลักเกณฑ์เรื่องโจทก์ไม่คัดค้าน
๕. เป็นคดีที่เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องว่ากระทำความผิดซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกินยี่สิบปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับหรือไม่ก็ตาม	๕. กฎหมายไม่ได้กำหนดอัตราโทษในคดีไว้ ศาลจึงอาจใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีได้ไม่ว่าคดีจะมีอัตราโทษเพียงใด
๖. ใช้กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งต้องมีการตั้งผู้ประสานการประชุมเพื่อดำเนินการจัดประชุมและนำข้อสรุปของที่ประชุมมากำหนดแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูร่วมกัน จากนั้นจึงมีการตั้งผู้บริหารแผนเพื่อคอยติดตามตรวจสอบว่าเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผนครบถ้วนหรือไม่	๖. ศาลเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน แต่ถ้าศาลเห็นว่าจำเป็นต้องมีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ศาลจะเป็นผู้กำหนดผู้จัดทำแผนและกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตามแผนตามสมควรตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๐
๗. การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน เพื่อต้องการแก้ไขเด็กและเยาวชนได้อย่างรวดเร็ว	๗. ไม่มีกำหนดระยะเวลาว่าศาลต้องกำหนดเงื่อนไขหรือให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาใด เป็นเรื่องที่ศาลต้อง

มาตรา ๕๐	มาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง
	ควบคุมขั้นตอนการดำเนินงานให้แล้วเสร็จในเวลาที่เหมาะสม

ด้วยความแตกต่างของสองมาตรานี้ ศาลจึงต้องพิจารณาว่าคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบมีความเหมาะสมและอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะใช้มาตรการใด ซึ่งการพิจารณาข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาลอย่างรอบคอบ และละเอียดถี่ถ้วน โดยคำนึงถึงความสงบเรียบร้อยของสังคม และการมุ่งแก้ไขเด็กและเยาวชนควบคู่กัน จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ศาลเลือกใช้มาตรการทั้งสองนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักการและเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มากยิ่งขึ้น

๑.๒ หลักเกณฑ์ที่ศาลจะใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง

การที่ศาลจะพิจารณามีคำสั่งให้จัดทำมาตรการแทนการพิพากษาคดีตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง จะต้องได้ความว่าคดีดังกล่าวอยู่ในหลักเกณฑ์ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๕ ซึ่งบัญญัติว่า ในคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด หากศาลเห็นสมควร หรือบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ ศาลอาจมีคำสั่งให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๓๒ ภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(๑) คดีเสร็จการพิจารณาแล้ว

(๒) พฤติการณ์ของเด็กหรือเยาวชนในการกระทำความผิดไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร

(๓) เด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

(๔) เด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกินยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนถูกฟ้องเป็นจำเลยร่วมกันหลายคน ให้พิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นเป็นรายบุคคล

ข้อสังเกต

ก. ตามหลักเกณฑ์ข้อ (๔) เด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกินยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ หมายถึงอายุของเด็กหรือเยาวชนขณะที่ศาลจะพิจารณาใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี

ข. เด็กหรือเยาวชนที่เคยเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตาม มาตรา ๘๖ หรือมาตรา ๘๐ มาแล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ศาลยังอาจมีคำสั่งให้ดำเนินการตาม มาตรการแทนการพิพากษาคดีได้ (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๖)

๑.๓ ขั้นตอนดำเนินการ

๑.๓.๑ ขั้นตอนก่อนศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี

ในกรณีที่ศาลได้ความจากข้อเท็จจริงแห่งคดีที่คู่ความนำสืบประกอบ ข้อเท็จจริงอื่นใดที่ปรากฏต่อศาล อาทิเช่น จาكرายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของ สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก รายงานของกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ) และศาลเห็นว่าอาจใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่เด็กหรือเยาวชน ให้ ศาลดำเนินการดังต่อไปนี้

๑.๓.๑.๑. สอบถามและทำความเข้าใจกับเด็กหรือเยาวชนถึงวิธีการที่ ศาลจะมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการดำเนินการตามมาตรา ๑๓๒ แทนการมีคำพิพากษา ซึ่งศาลอาจอนุญาตให้เด็กหรือเยาวชนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ หากศาลเห็นสมควรอาจเรียกเด็กหรือเยาวชนไปสอบถามและทำความเข้าใจเป็นการ เฉพาะตัวได้

๑.๓.๑.๒ ในกรณีที่มิผู้เสียหาย ให้ศาลสอบถามความเห็นของผู้เสียหาย เกี่ยวกับการที่ศาลจะมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการดำเนินการตามมาตรา ๑๓๒ เพื่อใช้ ประกอบดุลพินิจในการมีคำสั่ง เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ ผู้เสียหายอาจแสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นหนังสือต่อศาลได้

หากผู้เสียหายไม่มาศาลหรือมีเหตุจำเป็นอื่นใดที่ทำให้ศาลไม่อาจ สอบถามผู้เสียหายได้ ให้ศาลบันทึกเหตุแห่งการนั้นไว้

๑.๓.๑.๓ ในกรณีจำเป็นศาลจะมีคำสั่งให้ประเมินสภาพปัญหาตาม วิธีการที่กำหนดในหมวด ๒ ของข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ก็ได้

เมื่อศาลดำเนินการตามข้างต้นแล้ว ให้ศาลพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้รับ เพิ่มเติมอีกครั้งว่าเด็กหรือเยาวชนเหมาะสมต่อการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความยินยอมของเด็กและเยาวชนซึ่งจะมีผลต่อความสำเร็จของการ

๑๗๒: ร่างฯ คู่มือการบริหารการของตุลาการ

ปฏิบัติตามมาตรการแทนการพิพากษาคดี สำหรับความเห็นของผู้เสียหายถือเป็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งที่ศาลจะใช้รับฟังประกอบดุลพินิจ แม้ผู้เสียหายคัดค้านก็ไม่ถือเป็นข้อห้ามในการที่ศาลจะใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่เด็กหรือเยาวชน ซึ่งในชั้นตอนนี้ศาลอาจใช้ดุลพินิจเป็น ๒ กรณี คือ

(๑) สมควรใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง ซึ่งหากศาลเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่เด็กและเยาวชนรายใดแล้ว ศาลจะต้องเป็นผู้พิจารณากำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี (โปรดดูหัวข้อ ๑.๓.๒)

(๒) ไม่สมควรใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี และมีคำพิพากษาหรืออาจมีคำสั่งให้ดำเนินการตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง กรณีที่ศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนไม่มีความเหมาะสมที่จะได้รับโอกาสให้ใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีโดยการกำหนดเงื่อนไขหรือจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว ศาลอาจนัดฟังคำพิพากษาในคดีดังกล่าว หรือหากศาลเห็นว่าควรใช้มาตรการ ๑๓๒ วรรคสองแทนก็อาจทำได้เช่นเดียวกัน (โปรดดูในส่วนของมาตรการมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง)

ข้อสังเกต

ในกรณีที่ศาลมีการดำเนินการใด ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมมาประกอบการใช้ดุลพินิจว่าจะใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี ตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่งหรือไม่นั้น หากต่อมาศาลเห็นว่าไม่ควรใช้มาตรการแก่เด็กและเยาวชนและให้นัดฟังคำพิพากษาแล้ว ศาลย่อมไม่อาจนำข้อเท็จจริงที่ได้ระหว่างการสอบถามจำเลยหรือการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีเว้นแต่ข้อเท็จจริงที่ตรงกับที่คู่ความนำเสนอและปรากฏอยู่ในสำนวนแล้วมาวินิจฉัยคดีเพราะอาจกลายเป็นว่าศาลไปรับฟังข้อเท็จจริงนอกสำนวนได้ ซึ่งกรณีนี้แม้ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรการแทนการพิพากษาคดีในมาตรา ๑๓๒ และ ๑๓๓ ไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรงเช่นเดียวกับกรณีมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดี ในมาตรา ๕๐ แต่กรณีน่าจะนำมาเทียบเคียงกันได้

๑.๓.๒ การกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี

หลังจากศาลใช้ดุลพินิจนำมาตรการแทนการพิพากษาคดีมาใช้แก่เด็กหรือเยาวชนแล้ว ศาลจะต้องกำหนดวิธีการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนให้เหมาะสมซึ่งอาจทำได้เป็น ๒ กรณี คือ

๑.๓.๒.๑ กำหนดเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๕ ดังนี้

(๑) ให้เด็กหรือเยาวชนรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าพนักงานอื่นหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายหรือองค์การด้านเด็ก เข้ารับคำปรึกษาแนะนำ เข้าร่วมกิจกรรมบำบัด เข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือวิชาชีพ เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ตลอดจนเข้ารับการอบรมศีลธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางเลือกอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และสนับสนุนให้เด็กหรือเยาวชนสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

(๒) ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยเพื่อคุมประพฤติเด็กหรือเยาวชน เช่น ห้ามมิให้เด็กหรือเยาวชนเข้าไปในสถานที่หรือท้องที่ใดอันอาจชักนำให้เด็กหรือเยาวชนนั้นกระทำความผิด ห้ามออกนอกสถานที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นหรือได้รับอนุญาตจากบิดา มารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือห้ามคบหาสมาคมกับบุคคลที่อาจชักนำไปสู่การกระทำความผิด

(๓) เงื่อนไขอื่นที่จำเป็นแก่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน

ทั้งนี้ ให้ศาลกำหนดระยะเวลาในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามที่เห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

๑.๓.๒.๒ จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กรณีที่ศาลเห็นว่าการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนจำเป็นต้องมีแผน ให้ศาลกำหนดให้นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควร จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามสภาพปัญหาของเด็กหรือเยาวชน โดยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการตามแผนให้ชัดเจนและต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๐)

ข้อสังเกต

ก. การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูกรณีนี้ต่างจากการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา ๕๐ กล่าวคือ ศาลไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งผู้ประสานการประชุมและผู้บริหารแผน และแผนไม่ได้เกิดจากมติร่วมกันของผู้เข้าร่วมการประชุมตามมาตรา ๕๐ แต่ศาลจะใช้นักจิตวิทยานักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้จัดทำแผนแก้ไขบำบัด

ฟื้นฟู และศาลจะต้องเป็นผู้ใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเหมาะสมกับเด็กหรือเยาวชนหรือไม่

ข. บุคคลที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หมายถึงผู้พิพากษาสมทบด้วย

ค. ระหว่างการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนชั่วคราว แล้วมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยโดยไม่มีประกัน มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๑)

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา กรณีศาลเห็นควรใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีเนื่องจากผู้ปกครองจำเลยร้องขอ

“นัดสืบพยานจำเลยวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลยและที่ปรึกษาทนายความจำเลย มาศาล

จำเลยนำพยานเข้าสืบได้ ๒ ปาก แล้วแถลงหมดพยาน

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า จำเลยไม่เคยกระทำความผิดใดมาก่อน พวกของจำเลยถูกแยกฟ้องเป็นคดีที่ศาลอื่นในความผิดฐาน โทรมหญิง แม้จำเลยเป็นคนขับรถจักรยานยนต์พาพวกของจำเลยไปยังที่เกิดเหตุ และร่วมอยู่ในเหตุการณ์โดยตลอดจริงแต่จำเลยไม่ได้ข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหาย พฤติการณ์การกระทำความผิดของจำเลยจึงไม่ร้ายแรง ขอศาลให้โอกาสจำเลยได้กลับตัวอีกครั้ง

ศาลสอบถามและทำความเข้าใจกับจำเลยเกี่ยวกับการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง แล้ว จำเลยแถลงว่า จำเลยกระทำความผิดเพราะความกึกคะนองขณะอยู่กับกลุ่มเพื่อน ระหว่างเกิดเหตุจำเลยรู้สึกสงสารผู้เสียหายจึงไม่ได้กระทำชำเราและเป็นคนพาผู้เสียหายไปส่งที่บ้าน หลังเกิดเหตุจำเลยไม่ได้ไปยุ่งเกี่ยวกับเพื่อนกลุ่มเดิมเพราะเกรงจะถูกชักชวนไปกระทำความผิดในทำนองนี้อีก หากจำเลยได้รับโอกาสจากศาลให้ใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแล้ว จำเลยจะตั้งใจปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด เพราะจำเลยต้องการกลับไปเรียนหนังสือให้จบ จะได้ทำงานเลี้ยงดูบิดามารดาต่อไป

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า แม้ผู้เสียหายไม่ได้มาศาลวันนี้ แต่ผู้เสียหายเป็นผู้ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ ศาลเห็นควรรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหายเกี่ยวกับเรื่องนี้ก่อน จึง

ให้มีหนังสือเรียกผู้เสียหายมาศาลเพื่อสอบถามความคิดเห็นกรณีที่ศาลจะใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่จำเลย โดยให้แจ้งด้วยว่าผู้เสียหายอาจแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นหนังสือต่อศาลได้ นอกจากนี้ให้นักจิตวิทยาในศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุม(กลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา) ประเมินสภาพปัญหาของจำเลยพร้อมความเห็นเสนอต่อศาลภายใน ๗ วันนับแต่วันนี้

ให้กำหนดวันนัดพร้อมเพื่อสอบถามและฟังคำสั่งศาลในวันที่

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา กรณีศาลเห็นสมควรใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่จำเลยบางคน เนื่องจากศาลเห็นเอง

“นัดสืบพยาน โจทก์จำเลยประกอบคำรับสารภาพวันนี้ โจทก์ จำเลยทั้งสองผู้ปกครองจำเลยทั้งสองและที่ปรึกษากฎหมายจำเลยทั้งสองมาศาล

โจทก์นำพยานปากผู้เสียหายและพนักงานสอบสวนเข้าเบิกความจนจบ ๒ ปาก พร้อมอ้างเอกสารประกอบการสืบพยาน ๑๒ ฉบับ หมายเลข จ.๑ ถึง จ.๑๒ เอกสารให้รวมสำนวนแล้วแถลงหมดพยาน

จำเลยทั้งสองแถลงไม่ติดใจสืบพยาน

คดีเสร็จการพิจารณา

พิเคราะห์แล้ว จำเลยที่ ๒ อายุเพียง ๑๕ ปีเศษ ปรากฏข้อเท็จจริงจากพยานปากผู้เสียหายว่า จำเลยที่ ๒ จึงไม่ใช่ต้นเหตุของการทะเลาะวิวาทและไม่ได้เป็นผู้ใช้อาวุธปืนยังผู้เสียหายโดยตรง

ศาลสอบถามจำเลยที่ ๒ และผู้ปกครองจำเลยที่ ๒ เกี่ยวกับพฤติการณ์แห่งคดีและการที่ศาลจะใช้มาตรการแทนการมีคำพิพากษาแก่จำเลยที่ ๒ แล้วได้ความว่า จำเลยที่ ๒ เป็นเด็กเรียนดีและมีความประพฤติดี แต่เนื่องจากครอบครัวของจำเลยที่ ๒ ยากจน จำเลยที่ ๒ จึงต้องออกจากโรงเรียนมาทำงานรับจ้างอยู่ที่ร้านขายวัสดุก่อสร้างของบิดาจำเลยที่ ๑ ทำให้จำเลยที่ ๒ เกรงใจและจำต้องเดินทางไปกับจำเลยที่ ๑ เมื่อถูกจำเลยที่ ๑ ชักชวนให้ไปเป็นเพื่อนและไปก่อเหตุตามคำฟ้องขึ้น หลังเกิดเหตุ จำเลยที่ ๒ ไม่ได้หลบหนีไปไหน จนวันรุ่งขึ้นเจ้าพนักงานตำรวจตามมาจับกุมที่บ้าน จำเลยที่ ๒ ให้การรับสารภาพ หากศาลให้โอกาสแก่จำเลยที่ ๒ ด้วยการใช้มาตรการแทนการมีคำพิพากษา ผู้ปกครองจำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๒ รับว่า จะช่วยกันแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจำเลยที่ ๒ ให้เป็นคนดีดังเดิม

๑๗๖: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ศาลสอบถามผู้เสียหายแล้ว ได้ความว่า ผู้เสียหายไม่ติดใจเอาความกับจำเลยที่ ๒ เนื่องจากจำเลยที่ ๒ ไม่ได้มีเหตุบาดหมางกับผู้เสียหายโดยตรง ทั้งเมื่อก่อนเคยเรียนอยู่โรงเรียนเดียวกับจำเลยที่ ๒ เห็นว่าจำเลยที่ ๒ ไม่ได้มีความประพฤติดีเสียหายร้ายแรง

ดังนั้น เมื่อพฤติการณ์ของจำเลยที่ ๒ ในการกระทำความผิดไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร ทั้งจำเลยที่ ๒ มีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ จึงเห็นควรใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่จำเลยที่ ๒ แต่มีความจำเป็นจะต้องมีแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจำเลยที่ ๒ ให้ตั้ง..... นักจิตวิทยา/นักสังคมสงเคราะห์ เป็นผู้จัดทำแผน โดยให้จำเลยที่ ๒ ไปรายงานตัวต่อผู้จัดทำแผนฯ ทันทีวันนี้ และให้ผู้จัดทำแผนฯ เสนอแผนต่อศาลภายใน ๑๕ วันนับแต่วันนี้

ให้นัดฟังคำพิพากษาจำเลยที่ ๑ วันที่ และนัดฟังผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของจำเลยที่ ๒ ในวันที่

จำหน่ายคดีชั่วคราวสำหรับจำเลยที่ ๒ ”

ข้อสังเกต

ก. การนัดฟังผลการปฏิบัติตามแผนฯ ควรกำหนดเวลาพอที่จำเลยที่ ๒ จะสามารถปฏิบัติตามแผนได้

ข. เมื่ออ่านคำพิพากษาจำเลยที่ ๑ แล้ว ให้ออกเลขคดีหมายเลขแดงได้

ค. หากผลการปฏิบัติตามแผนสำเร็จก็ให้ยุติคดีตามมาตรา ๑๓๓ หากผลการปฏิบัติตามแผนไม่สำเร็จ ให้ยกคดีขึ้นพิพากษาต่อไป

ตัวอย่าง รายงานกระบวนการพิจารณา กรณีศาลไม่เห็นควรใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง

“นัดสืบพยาน โจทก์และจำเลยวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลย และที่ปรึกษากฎหมายจำเลยมาศาล

โจทก์นำพยานปากผู้เสียหาย นาย..... ประจักษ์พยานและพนักงานสอบสวนมาเบิกความรวม ๓ ปาก อ้างส่งเอกสารประกอบการสืบพยานโจทก์รวม ๑๐ ฉบับ หมายเลข จ.๑ ถึง จ.๑๐ เอกสารให้รวมสำนวน โจทก์แถลงหมุดพยาน

จำเลยอ้างตนเองเป็นพยานและนำนาย..... ซึ่งเป็นบิดาและเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านที่จำเลยอาศัยอยู่มาเบิกความเป็นพยานรวม ๒ ปาก แล้วแถลงหมุดพยาน

บิดาจำเลยแถลงว่า คดีนี้ประสงค์ให้ศาลใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่จำเลย เพราะหลังเกิดเหตุจำเลยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้นแล้ว

จำเลยแถลงว่า ขอศาลให้โอกาสจำเลยได้กลับตนเป็นคนดี เพราะจำเลยไม่ได้เป็นคนใช้อาวุธปืนยิงผู้เสียหายในคดีนี้

ผู้เสียหายแถลงว่า จำเลยมีพฤติกรรมตั้งตัวเป็นหัวหน้าแก๊งอันธพาลในหมู่บ้าน คอยหาเรื่องกับบุคคลอื่นเป็นประจำ หากใครไม่ยอมจำเลยกับพวกก็จะรุมชกต่อยเหมือนเช่นที่ผู้เสียหายโดนยิงทำร้าย จึงไม่ควรใช้มาตรการแทนการมีคำพิพากษาแก่จำเลย

ศาลสอบพนักงานสอบสวนว่า จำเลยเคยถูกดำเนินคดีทำนองนี้มาหรือไม่ พนักงานสอบสวนแถลงว่า จำเลยมีคดีที่ถูกร้องทุกข์ว่า เป็นผู้ต้องหาทั้งสิ้น ๓ คดี คดีแรกผู้เสียหายยินยอมรับค่าเสียหายจากบิดาจำเลยจึงมาถอนคำร้องทุกข์ไป สำหรับคดีนี้ผู้เสียหายประสงค์เอาเรื่องให้ถึงที่สุด ส่วนคดีสุดท้ายผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ไม่มีประจักษ์พยานเห็นเหตุการณ์ แต่เพิ่งได้รับรายงานผลการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือแฝงของมิดที่ตกอยู่ในที่เกิดเหตุว่าตรงกับลายพิมพ์นิ้วมือของจำเลย ขณะนี้พนักงานสอบสวนอยู่ระหว่างรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อยื่นฟ้องจำเลยเป็นอีกคดีหนึ่ง โดยศาลสอบจำเลยและบิดาจำเลยอีกครั้ง รับว่าจำเลยถูกร้องทุกข์ดำเนินคดีรวม ๓ คดี และคดีแรกบิดาจำเลยชดใช้เงินแก่ผู้เสียหายจนไม่ติดใจดำเนินคดีจริง

พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า คดีนี้ผู้เสียหายถูกยิงเวลากลางวัน ขณะเดินซื้อของกลางตลาด โดยคนร้าย ๒ คน ปรี่เข้ามาชกต่อยและมีพวกของคนร้ายอีกคนใช้อาวุธปืนยิงผู้เสียหายต่อหน้าคนที่มาจับจ่ายใช้สอย พฤติการณ์แห่งคดีเป็นเรื่องอุกอาจ กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ประกอบกับได้ความว่าจำเลยถูกร้องทุกข์ดำเนินคดีในคดีทำนองเดียวกันนี้ถึง ๓ ครั้ง ทั้งผู้เสียหายคัดค้าน กรณีจึงไม่ควรใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่งแก่จำเลย

ให้นัดฟังคำพิพากษาวันที่.....”

๓.๓ ขั้นตอนการสอดส่อง กำกับดูแลการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชน

หลังจากศาลกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดีแล้ว ขั้นตอนต่อไปศาลจะต้องมอบหมายให้เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นผู้สอดส่องและกำกับดูแลการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน และรายงานผลการดำเนินการให้ศาลทราบภายใน

ระยะเวลาที่เห็นสมควรหรือตามที่ศาลกำหนด ตามแบบพิมพ์ กพ. ๑ และ กพ. ๒ (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๒) ซึ่งในขั้นตอนนี้แบ่งพิจารณาได้ ๓ กรณี

๓.๓.๑ กรณีพฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเปลี่ยนแปลง

หากต่อมาความปรากฏแก่ศาลว่าในระหว่างการดำเนินการต่อเด็กหรือเยาวชนตามมาตรการแทนการพิพากษาคดี มีพฤติการณ์อื่นใดหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงวิธีดำเนินการต่อเด็กหรือเยาวชนเสียใหม่ให้เหมาะสม ทั้งนี้ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๓)

ข้อสังเกต

ก่อนที่ศาลจะสั่งเปลี่ยนแปลงวิธีดำเนินการต่อเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจเรียกเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยมาสอบถามก่อนได้

ตัวอย่าง รายงานกระบวนการพิจารณาวันนัดสอบถาม

“นัดสอบถามจำเลยวันนี้ จำเลย ผู้ปกครองจำเลย และเจ้าพนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งเป็นผู้สอดคล้องจำเลยมาศาล

เจ้าพนักงานศาลยุติธรรมแถลงว่า ตามที่ศาลกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติทุก ๖ เดือน พร้อมแสดงผลการเรียนรู้ต่อเจ้าพนักงานคุมประพฤตินั้น ได้รับแจ้งจากผู้ปกครองจำเลยว่า ปัจจุบันจำเลยอายุ ๑๔ ปีเศษ แต่ยังเรียนซ้ำชั้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เนื่องจากจำเลยมีภาวะสมองทึบ เรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง จึงไม่ประสงค์จะเรียนต่อ แต่จะไปทำงานรับจ้างหาเงินมาช่วยเหลือครอบครัวแทน จำเลยจึงไม่อาจแสดงผลการเรียนรู้ตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดได้ ขอให้ศาลพิจารณาเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขต่อไป

จำเลยแถลงว่า จำเลยไม่ประสงค์จะเรียนต่อแล้วจริง โดยหยุดเรียนมาประมาณ ๑ เดือนแล้ว เนื่องจากจำเลยไม่สามารถทำความเข้าใจบทเรียนที่ครูสอน แม้ว่าจะพยายามตั้งใจฟังและครูได้ทบทวนบทเรียนให้แก่จำเลยเป็นพิเศษแล้ว จำเลยไม่อยากเป็นภาระแก่บุคคลอื่นอีกต่อไป ขอให้จำเลยไปรับจ้างทำงาน แต่จำเลยจะไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติตามกำหนดระยะเวลาเดิม

ผู้ปกครองจำเลยแถลงว่า ผู้ปกครองพยายามสนับสนุนให้จำเลยกลับไปเรียนหนังสือแล้ว แต่จำเลยเรียนไม่เก่ง มีปัญหาด้านสมองตั้งแต่เด็กทำให้ถูกเรียนซ้ำชั้นมาตลอด

แต่ผู้ปกครองฐานะยากจนจึงไม่เคพาจำเลยไปพบแพทย์ จึงขอให้ศาลพิจารณากำหนดเงื่อนไขใหม่ โดยผู้ปกครองจำเลยจะกำชับดูแลให้จำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างเคร่งครัด

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า แม้จำเลยและผู้ปกครองจำเลยอ้างว่า จำเลยมีปัญหาด้านสมองทำให้เรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง แต่เมื่อไม่ปรากฏหลักฐานอื่นใดที่แน่ชัดว่าจำเลยมีปัญหาด้านสมอง ทำให้ไม่สามารถเรียนหนังสือได้จริงหรือไม่ จึงให้ส่งจำเลยไปให้ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ประสานให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญประเมินสภาพปัญหาจำเลย แล้วรายงานให้ศาลทราบก่อนที่ศาลจะพิจารณามีคำสั่งใด ๆ

ให้นัดฟังคำสั่งวันที่

๓.๓.๒ กรณีเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข

ในกรณีความปรากฏแก่ศาลหรือศาลได้รับรายงานว่า เด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเงื่อนไข ให้ศาลหมายเรียกเด็กหรือเยาวชน พร้อมบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยมาสอบถาม แบ่งเป็น

(๑) กรณีทำให้การกำหนดเงื่อนไขไม่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนอีกต่อไป ให้ศาลยกคดีขึ้นพิจารณาพิพากษา

ตัวอย่าง กรณีผิดเงื่อนไขร้ายแรง เช่น เด็กกระทำความผิดเกี่ยวกับการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน และศาลกำหนดเงื่อนไขในมาตรการว่าห้ามเด็กไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกประเภทอีก ต่อมาปรากฏว่าจำเลยถูกจับกุมและดำเนินคดีในความผิดฐานเสพยาเมทแอมเฟตามีนขณะขับรถจักรยานยนต์ เช่นนี้ถือได้ว่าจำเลยยังคงหลงผิดกลับไปมั่วเมากับยาเสพติด การให้ออกาสจำเลยด้วยการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีจึงไม่เหมาะสมอีกต่อไป จึงให้ศาลยกคดีขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษา

(๒) กรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดเงื่อนไขแต่ยังอยู่ในวิสัยที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขได้ ศาลอาจกล่าวตักเตือน และกำชับเด็กหรือเยาวชนให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ ศาลอาจเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขเพื่อความเหมาะสมตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ข้อ ๑๓ ได้

ตัวอย่าง กรณีอยู่ในวิสัยที่จะแก้ไขได้ เช่น ศาลกำหนดให้เยาวชนไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติทุก ๓ เดือน และเข้าร่วมกิจกรรมในค่ายทหารในระยะเวลาที่ศาลกำหนดแต่เนื่องจากจำเลยไปทำงานรับจ้างที่ต่างจังหวัด นายจ้างไม่ยินยอมให้จำเลยมารายงานตัวและเข้าค่าย เช่นนี้การผิดเงื่อนไขไม่ได้เป็นกรณีร้ายแรง ศาลจึงอาจกำหนดให้เด็กหรือเยาวชนไป

๑๘๐: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

รายงานตัวต่อเจ้าพนักงานคุมประพฤติในจังหวัดที่จำเลยไปทำงานแทน ส่วนเงื่อนไขเรื่องการเข้าฝึกในค่ายทหารนั้น เมื่อปรากฏว่าล่วงเลยกำหนดระยะเวลาที่จะเข้าอบรมในค่ายทหารแล้ว จึงกำหนดให้จำเลยไปเข้าค่ายธรรมะที่วัดประจำจังหวัดที่จำเลยไปทำงาน โดยให้มีหนังสือแจ้งไปยังนายจ้างด้วยว่า จำเลยมีเหตุจำเป็นต้องไปเข้าค่ายธรรมะเนื่องจากเป็นเงื่อนไขข้อหนึ่งในมาตรการแทนการพิพากษาคดี

ข้อสังเกต

ก. แนวปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีจำเลยผิดเงื่อนไขตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๔ ประกอบข้อ ๕ สามารถนำมาใช้กับกรณีการผิดเงื่อนไขในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๐ ได้

ข. กรณีได้รับรายงานว่าเด็กหรือเยาวชนผิดเงื่อนไข ศาลอาจเรียกเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยมาสอบถาม ก่อน โดยเฉพาะกรณีของการผิดเงื่อนไขร้ายแรง ซึ่งเป็นเหตุให้ศาลอาจยกเลิกการใช้มาตรการแทนการมีคำพิพากษา เพราะเป็นการกระทบสิทธิของเด็กและเยาวชนอย่างมาก จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบ

๓.๓.๓ กรณีเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

เมื่อศาลได้รับรายงานผลการดำเนินการแก้ไขตามแบบพิมพ์ (กพ.๒) หรือ ตามเอกสารของเจ้าพนักงานของหน่วยงานอื่นรายงานต่อศาลว่า จำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนแล้ว ให้ศาลนัดพร้อมเพื่อพิจารณาสั่งยุติคดี จำหน่ายคดีออกจากสารบบความและมีคำสั่งในเรื่องของกลาง (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๕)

ตัวอย่าง รายงานกระบวนการพิจารณาในวันนัดพร้อม

“นัดพร้อมวันนี้ โจทก์ จำเลย และผู้ปกครองจำเลย มาศาล

ตามที่ศาลกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยไปปฏิบัตินั้น ขณะนี้ได้รับรายงานว่าเด็กและเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนแล้ว และจำเลยมีความประพฤติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จึงสั่งยุติคดีจำเลย ให้จำหน่ายคดีของจำเลยออกจากสารบบความ ส่วนอาวุธมีดของกลางให้รับ”

ข้อสังเกต

การสั่งยุติคดีเช่นนี้ ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๕ ประกอบ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๖ และแม้ว่ามาตรา ๑๓๓ จะไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนดังเช่นมาตรา ๕๒ ว่า “ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสีย

๑๔๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ที่จะไปดำเนินคดีส่วนแพ่ง แต่กรณีน่าจะพอเทียบเคียงกันได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อไม่มีข้อเท็จจริงในผลคดีอาญาที่คดีแพ่งจะนำไปใช้รับฟัง จึงเป็นเรื่องที่ผู้เสียหายต้องไปสืบพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดต่อผู้เสียหายหรือไม่ และเพียงใดต่อไป

๔. การประเมินสภาพปัญหา

การประเมินสภาพปัญหา เป็นเครื่องมือใหม่ที่กฎหมายกำหนดให้ศาลนำไปใช้เพื่อความรอบคอบในการมีคำสั่งเกี่ยวกับการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี เพราะการประเมินสภาพปัญหาจะช่วยให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในเรื่องที่ต้องตัดสินใจได้อย่างรอบคอบยิ่งขึ้นในทุกขั้นตอน ไม่ว่าในขั้นตอนก่อนศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี ใช้ประกอบการกำหนดเงื่อนไขและเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขของมาตรการ รวมถึงแม้จำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไขครบถ้วนแล้วก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งให้ยุติคดีนั้นศาลก็ยังอาจให้มีการประเมินสภาพปัญหาว่าเด็กหรือเยาวชนพ้นจากภาวะเสี่ยงที่จะหวนกลับไปกระทำความผิดหรือไม่ และครอบครัวมีความพร้อมที่จะรับเด็กหรือเยาวชนกลับไปดูแลหรือไม่ ดังนั้น หากมีการใช้การประเมินสภาพปัญหาอย่างเหมาะสมย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอย่างยิ่ง ซึ่งวิธีการประเมินสภาพปัญหานี้แบ่งออกเป็น ๒ ระดับ

๔.๑ การประเมินสภาพปัญหาทั่วไป

เมื่อศาลเห็นว่า จำเป็นต้องมีการประเมินสภาพปัญหาของเด็ก เยาวชน และครอบครัว ไม่ว่าในขั้นตอนใด ๆ ให้ศาลมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานศาลยุติธรรม นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ในกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือขอให้บุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดำเนินการ แล้วรายงานการประเมินสภาพปัญหาร่วมความเห็นเสนอต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

การประเมินสภาพปัญหาทั่วไปนี้ เป็นระดับที่ต้องการหาสาเหตุแห่งการกระทำความผิด แนวโน้มแห่งการกระทำความผิดอีกและความจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นรายบุคคล ซึ่งในการประเมินสภาพปัญหาทั่วไป ผู้ประเมินต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านร่างกาย สุขภาพจิต และครอบครัวของเด็กและเยาวชน รวมทั้งสังคม สิ่งแวดล้อม พฤติการณ์แห่งคดีประกอบ ซึ่งในทางปฏิบัติจะมีการประเมินสภาพปัญหาทั่วไปของเด็ก เยาวชนและครอบครัวมาโดยตลอด ตั้งแต่เด็กและเยาวชนถูกจับกุมและมีการตรวจสอบการจับ ดังนั้นการประเมินสภาพปัญหาทั่วไป จึงกำหนดให้บุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นผู้ประเมินสามารถศึกษาข้อมูลจาก

๑๘๒: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

เอกสารต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยไม่ต้องไปดำเนินการใด ๆ เพิ่มเติมเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนและมีความคุ้มค่าในงานที่ทำไว้แล้ว เอกสารที่ผู้ประเมินต้องศึกษา ได้แก่

(๑) รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนตามมาตรา ๓๖ (๑)

(๒) รายงานของกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา ๓๓ วรรคสี่ หรือ

(๓) รายงานข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อสังเกต

รายงานข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นกรณีเด็กหรือเยาวชนมีโรคประจำตัว และผู้ปกครองส่งใบรับรองแพทย์เสนอรวมไว้อยู่กับรายงานของกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือคำพิพากษาของศาลในคดีอื่นที่เด็กและเยาวชนเคยกระทำความผิดมาก่อน รายงานข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนี้ จึงต้องเป็นเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือและรับฟังได้

๔.๒ การประเมินสภาพปัญหาเพิ่มเติม

ในบางกรณีเอกสารหรือรายงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่มีการบันทึกไว้และนำมาใช้ในการประเมินสภาพปัญหาทั่วไปอาจไม่เป็นปัจจุบัน เพราะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปมาก หรือกรณีที่ศาลเพิ่งค้นพบปัญหาที่อาจมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนเพิ่มเติม และไม่ปรากฏว่าปัญหาดังกล่าวได้รับการพิจารณามาก่อน ทั้งที่เป็นเรื่องสำคัญ นอกจากนี้ในบางกรณีพบว่าบุคคลที่มีปัญหาอาจไม่ใช่เพียงเด็กหรือเยาวชน แต่บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น ดังนี้ ศาลอาจจำเป็นต้องให้มีการประเมินสภาพปัญหาเพิ่มเติม ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ฯ ข้อ ๑๘ กล่าวคือ

กรณีที่ศาลเห็นว่ารายงานการประเมินสภาพปัญหาทั่วไป ข้อเท็จจริงยังไม่เพียงพอ หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ศาลอาจให้ประเมินสภาพปัญหาของเด็กหรือเยาวชน และครอบครัวเพิ่มเติมด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) มีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนดำเนินการตามมาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๗

(๒) สั่งให้เด็กหรือเยาวชน และบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กร ซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย พบเจ้าพนักงานศาลยุติธรรม นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควร เพื่อรับการประเมินสภาพปัญหาเพิ่มเติม

(๓) ให้ส่งเด็กหรือเยาวชน และบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การ ซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย เข้ารับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

๕. การเตรียมความพร้อมของบิดา มารดาและผู้ปกครองรวมถึงบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย

หัวข้อนี้เป็นเรื่องของการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ การมุ่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเพียงด้านเดียว โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นระบบที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ย่อมไม่อาจทำให้เด็กและเยาวชนมีผลลัพธ์ที่ก้าวหน้าขึ้น อย่างที่พึงประสงค์ได้ ดังนั้น มาตรา ๑๓๒ วรรคท้ายและในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ หมวด ๓ ข้อ ๑๕ และ ๒๐ จึงมีการกล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนให้มีความเข้าใจเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น และพร้อมที่จะอบรมเลี้ยงดูเมื่อมีการรับมอบตัวเด็กและเยาวชนกลับไป ทั้งจะต้องสามารถส่งเสริมเด็กและเยาวชนให้ไปในทิศทางที่เหมาะสมด้วย ดังนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งให้เด็กหรือเยาวชนเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยการใช้อนุญาโทษ การแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง แล้ว ศาลจะต้องเป็นผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อศาล ว่า บิดามารดาและผู้ปกครอง รวมถึงบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยว่า บุคคลเหล่านี้ยังมีข้อบกพร่องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนในส่วนใดที่ศาลจำเป็นต้องเข้าไปเตรียมความพร้อมให้ ซึ่งแต่ละคดี แต่ละครอบครัวอาจมีความต้องการที่แตกต่างกัน บางคดีบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กมีความพร้อมที่จะดูแลเด็กและเยาวชนอยู่แล้ว ซึ่งกรณีเช่นนี้ ศาลก็อาจเพียงกำชับให้บิดามารดาดูแลเอาใจใส่ มีความเข้าใจเด็กและเยาวชนมากยิ่งขึ้น หลังจากที่เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีมา แต่ในบางคดีบิดามารดา หรือบุคคลที่ใกล้ชิดมีปัญหาพฤติกรรมมาก ศาลก็จำเป็นต้องให้เข้ารับคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งในขั้นนี้ศาลอาจใช้วิธีการประเมินสภาพปัญหาครอบครัว มาช่วยให้การเตรียมความพร้อมของบิดามารดา มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นได้ (โปรดดูรายละเอียดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๑๕)

นอกจากนี้ หากศาลไม่ได้พิจารณาในประเด็นนี้ตั้งแต่ต้น จนกระทั่งได้รับผลการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง แล้วปรากฏว่า แนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนยังไม่มี การเตรียมความพร้อมให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ศาลต้องมีคำสั่งให้เตรียมความพร้อมแก่บุคคลดังกล่าว ก่อนวันนัดพร้อมเพื่อพิจารณาผลการดำเนินการ (ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๒๐)

ข้อสังเกต

การที่ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาฯ ข้อ ๒๐ กำหนดให้ศาลมีคำสั่งเตรียมความพร้อมอย่างช้าก่อนวันนัดพร้อมเพื่อพิจารณาผลการดำเนินการตามเงื่อนไขการบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน หากศาลพบข้อเท็จจริงดังกล่าวในวันนัดพร้อม กรณีน่าจะถือว่าศาลยังสามารถเตรียมความพร้อมให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลซึ่งเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยในวันดังกล่าวได้

๒. มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง

มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง เป็นมาตรการที่ศาลอาจนำมาใช้แทนการพิพากษาคดีเช่นเดียวกับมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง โดยเมื่อจำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดครบถ้วน ศาลจะมีคำสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดของจำเลยตามมาตรา ๑๓๓ อย่างไรก็ตาม ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. ๒๕๕๖ ไม่ได้มีรายละเอียดครอบคลุมถึงวิธีปฏิบัติตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสองไว้ แต่เนื่องจากมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่งและวรรคสองต่างมีเจตนารมณ์อย่างเดียวกันเพื่อต้องการให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้กลับคืนสู่สังคมโดยไม่ต้องมีคำพิพากษา หลักเกณฑ์ในการที่ศาลจะนำมาตรการตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสองมาใช้จึงต้องอยู่ในมาตรฐานเดียวกับกรณีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง แต่การที่กฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติแก่เด็กและเยาวชนในมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่งและวรรคสองต่างกันนั้น เป็นเพราะข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนแต่ละคนไม่เหมือนกัน และการที่ศาลจะแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสม จำเป็นอย่างยิ่งที่ศาลจะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงเหล่านี้ประกอบการใช้ดุลพินิจ ซึ่งอาจแบ่งพิจารณารายละเอียดเป็นหัวข้อ ดังนี้

๒.๑ ข้อพิจารณาการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง กับมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง

๒.๒ การดำเนินการตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง

๒.๓ การประเมินสภาพปัญหา

๒.๔ การเตรียมความพร้อมของบิดา มารดาและผู้ปกครองรวมถึงบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย

๒.๑ ข้อพิจารณาการใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง กับมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง

ดังที่กล่าวไปข้างต้นว่า หลักเกณฑ์ที่ศาลจะใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงต่อศาลว่า คดีของเด็กและเยาวชนดังกล่าวอยู่ในหลักเกณฑ์เดียวกับมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง ก่อน กล่าวคือ เป็นคดีที่เสร็จการพิจารณาแล้ว พฤติการณ์ของเด็กหรือเยาวชนในการกระทำความผิดไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร เด็กหรือเยาวชนมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น และเด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกินยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ แต่บทบัญญัติตามมาตรา ๑๓๒ ทั้งสองวรรคมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของเงื่อนไขในการที่ศาลจะนำมาใช้แก่เด็กหรือเยาวชน โดยมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง เป็นกรณีที่ศาลเห็นว่าเด็กและเยาวชนดังกล่าวสามารถใช้มาตรการแบบไม่จำกัดอิสรภาพในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนได้ อันเนื่องมาจากเด็กและเยาวชนมีบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยดูแลเอาใจใส่หรือบุคคลดังกล่าวมีความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการอบรมและเลี้ยงดู รวมตลอดถึงการให้ความร่วมมือกับศาลในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้ แต่ตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง เป็นกรณีที่ศาลมีดุลพินิจเห็นควรให้มีการใช้วิธีการฝึกอบรมแบบจำกัดอิสรภาพหรือแบบระบบปิดแก่เด็กหรือเยาวชน เพราะเด็กหรือเยาวชนดังกล่าวไม่มีบุคคลดูแลใกล้ชิด หรือแม้เด็กและเยาวชนมีบิดามารดาหรือผู้ปกครองแต่มีความจำเป็นบางอย่างซึ่งศาลเห็นว่า การส่งเด็กและเยาวชนไปอยู่ในสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควรที่ยินยอมรับตัวเด็กและเยาวชนไว้ดูแลชั่วคราวจะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนยิ่งกว่า เช่น สภาพแวดล้อมของครอบครัวเด็กหรือเยาวชนไม่เหมาะสม หรือผู้ปกครองไม่สามารถดูแลเด็กและเยาวชนได้ ศาลจึงเห็นควรใช้วิธีการตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง แก่จำเลย

ข้อสังเกต

การที่ศาลพิจารณาเลือกใช้มาตรการตามมาตรา ๑๓๒ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง เป็นเรื่องที่ศาลใช้ดุลพินิจบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงว่ามาตรการตามวรรคใดเหมาะสมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนอย่างสูงสุดแล้ว กรณีจึงไม่อาจนำมาตรการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้ร่วมกัน

๒.๒ การดำเนินการตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง

๒.๒.๑ ขั้นตอนการสั่ง หลังจากคดีเสร็จการพิจารณา หากศาลเห็นว่า คดีดังกล่าวควรใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง ให้ศาลพิจารณามีคำสั่งให้ส่งเด็กหรือเยาวชนไปอยู่ในสถานพินิจหรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควรที่ยินยอมรับตัวเด็กและเยาวชนไว้ดูแลชั่วคราว หรือจะให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อน โดยศาลต้องกำหนดระยะเวลาและเงื่อนไขให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติในระหว่างที่เด็กและเยาวชนถูกจำกัดอิสรภาพ แต่ต้องไม่เกินกว่าเด็กหรือเยาวชนมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

อนึ่ง มาตรา ๑๓๒ วรรคสอง กำหนดให้ศาลต้องสอบถามโจทก์และผู้เสียหายอย่างใดก็ตาม แม้โจทก์หรือผู้เสียหายไม่ยินยอมก็ดำเนินการต่อไปได้

ข้อสังเกต

ให้ศาลคำนึงถึงความเหมาะสมของพฤติการณ์ในการกระทำของเด็กและเยาวชน ประกอบกับวิธีการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงศักยภาพของเด็กหรือเยาวชนในการที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวด้วย เช่น ในกรณีที่เด็กมีระดับเชาว์ปัญญา (IQ) ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ การที่ศาลไปกำหนดเงื่อนไขให้เด็กและเยาวชนต้องเรียนหนังสือจนจบวุฒิการศึกษาระดับใดระดับหนึ่งอาจเป็นไปได้สำหรับเด็กและเยาวชนดังกล่าว จึงจำเป็นที่ศาลจะต้องพิจารณาข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนจากรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และ/หรือรายงานของกลุ่มงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (ศูนย์ให้คำปรึกษาฯ) โดยละเอียดก่อนที่ศาลจะพิจารณากำหนดเงื่อนไขให้เด็กและเยาวชนปฏิบัติ

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณากรณีเด็กหรือเยาวชนไม่มีบิดามารดาผู้ปกครอง

“นัดสืบพยานโจทก์และจำเลยวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้เสียหายและที่ปรึกษากฎหมาย
จำเลยมาศาล

โจทก์นำพยานเข้าสืบได้ ๓ ปาก แล้วแถลงหมดพยาน

จำเลยอ้างตนเองเป็นพยานเข้าสืบจนจบปาก แล้วแถลงหมดพยาน

คดีเป็นอันเสร็จการพิจารณา

ศาลสอบโจทก์และผู้เสียหายแล้วได้ความว่า ปัจจุบันผู้เสียหายได้รับของกลางคืนจากเจ้าพนักงานตำรวจแล้ว และไม่คัดค้าน หากศาลจะนำมาตรการแทนการพิพากษาคดีมาใช้แก่จำเลย (หรือคัดค้านว่าให้นำมาตรการมาใช้ไม่เหมาะสม ขอให้มีการพิพากษาต่อไป)

ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า ปรากฏตามรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่า จำเลยกระทำความผิดขณะอายุ ๑๖ ปีเศษ โดยจำเลยกำพรว้า บิดามารดาตั้งแต่เด็ก มีเพียงป้าเป็นผู้ที่เลี้ยงดูมาแต่ป้าของจำเลยเสียชีวิตไปขณะจำเลยอายุ ๑๔ ปีเศษ จำเลยจึงต้องออกจากโรงเรียนแล้วไปรับจ้างทำงานในตลาด จนพบกับคนที่ว่าจ้างจำเลยให้ไปลัก รถจักรยานยนต์เพื่อนำไปขายต่อและถูกดำเนินคดีนี้ จำเลยไม่เคยถูกดำเนินคดีใด ๆ มาก่อน ดังนั้น เมื่อพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร ทั้งจำเลยมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นจึงเห็นควรใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดีแก่เด็กและเยาวชนตามมาตรา ๑๓๒ แต่เนื่องจากจำเลยไม่มีบุคคลดูแลใกล้ชิด จึงเห็นควรส่งจำเลยไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยฝึกอาชีพอย่างน้อยหนึ่งหลักสูตร ไม่เกิน ๖ เดือน และระหว่างที่อยู่ในสถานพินิจฯ ห้ามจำเลยประพฤติตนเกรและก่อเรื่องทะเลาะวิวาทกับบุคคลอื่น โดยให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานความประพฤติของจำเลยให้ศาลทราบ ๓ เดือนต่อครั้ง และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาการฝึกอบรมแล้วให้รายงานศาลทราบต่อไป

นัดพร้อมเพื่อฟังผลการปฏิบัติการตามเงื่อนไขวันที่

ในชั้นนี้ให้จำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว”

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา กรณีสภาพแวดล้อมของเด็กหรือเยาวชนไม่เหมาะสม

“นัดสืบพยานโจทก์จำเลยวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลยและที่ปรึกษาทนายความจำเลยมาศาล

โจทก์นำพยานเข้าสืบได้ ๒ ปาก แล้วแถลงหมดพยาน

จำเลยแถลงไม่ติดใจสืบพยาน

คดีเป็นอันเสร็จการพิจารณา

ศาลสอบโจทก์และตัวแทนผู้เสียหายแถลงว่า โจทก์ไม่คัดค้านหากศาลจะใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่จำเลย

ศาลสอบผู้ปกครองจำเลยและจำเลยแล้ว ประสงค์ขอให้ศาลใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่จำเลย

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า จำเลยถูกฟ้องว่ากระทำความผิดฐานลักทรัพย์เวลากลางคืน แต่ขณะเกิดเหตุจำเลยอายุเพียง ๑๖ ปี และจำเลยไม่ได้ทำร้ายผู้ใด พฤติการณ์การกระทำความผิดของจำเลยไม่เป็นภัยร้ายแรงเกินสมควร หากใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่จำเลยน่าจะเป็นประโยชน์แก่จำเลยมากยิ่งขึ้นกว่า แต่เนื่องจากผู้ปกครองจำเลยเป็นพนักงานก่อสร้างและต้องย้ายที่อยู่ไปตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นประจำ ทั้งที่พักก็มีลักษณะเป็นเพิงมุงด้วยสังกะสีและมีปัญหาการแพร่กระจายของยาเสพติด ประกอบกับผู้เสียหายในคดีนี้เป็นบริษัทซึ่งผู้ปกครองจำเลยทำงานอยู่ ดังนั้นสภาพแวดล้อมของจำเลยจึงไม่เหมาะสมต่อการที่ศาลจะบำบัดแก้ไขให้จำเลยเป็นคนดี จึงเห็นควรใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง แก่จำเลย โดยกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยอยู่ในสถานพินิจฯ มีกำหนด ๖ เดือน ให้จำเลยอบรมหลักสูตรวิชาชีพ ตามที่จำเลยประสงค์ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานความประพฤติของจำเลยให้ศาลทราบทุก ๓ เดือน และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมแล้วให้รายงานศาลเพื่อพิจารณาผลการดำเนินการต่อไป

นัดพร้อมเพื่อฟังผลการปฏิบัติการตามเงื่อนไขวันที่

ในชั้นนี้ให้จำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว”

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา กรณีบิดามารดา และผู้ปกครองไม่อาจดูแลเด็กหรือเยาวชนได้

“นัดสืบพยานโจทก์จำเลยวันนี้ โจทก์ จำเลย ผู้ปกครองจำเลยและที่ปรึกษาทนายความ จำเลยมาศาล

โจทก์นำพยานเข้าสืบได้ ๓ ปาก แล้วแถลงหมดพยาน

จำเลยแถลงไม่ติดใจสืบพยาน

คดีเป็นอันเสร็จการพิจารณา

ศาลสอบโจทก์และผู้เสียหายแล้วได้ความว่า โจทก์ไม่คัดค้านหากศาลจะใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่จำเลย ส่วนผู้เสียหายแถลงว่า หลังเกิดเหตุจำเลยพาผู้เสียหายไปส่งโรงพยาบาล

ศาลสอบผู้ปกครองจำเลยและจำเลยแล้ว ประสงค์ให้ศาลใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่จำเลย

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า จำเลยถูกฟ้องว่ากระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย แต่ขณะเกิดเหตุจำเลยอายุเพียง ๑๖ ปี ทั้งได้ความว่าจำเลยกลับใจช่วยพาผู้เสียหายส่งโรงพยาบาล พฤติการณ์การกระทำความผิดของจำเลยไม่เป็นภัยร้ายแรงเกินสมควร หากใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดี

๑๘๙: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

แก่จำเลยน่าจะเป็นประโยชน์แก่จำเลยมากยิ่งขึ้นกว่า แต่เนื่องจากบิดาของจำเลยถูกควบคุมอยู่ในเรือนจำในความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดหลายปีแล้ว ส่วนมารดาของจำเลยปัจจุบันมีครอบครัวใหม่และมีบุตรกับสามีใหม่ ๒ คน ไม่มีเวลาดูแลจำเลย ทั้งจำเลยไม่เคารพมารดาเพราะ โกรธที่มารดาแต่งงานใหม่ ทำให้จำเลยออกไปมั่วสุมกับกลุ่มเพื่อน และจะกลับมาบ้านเฉพาะเวลาที่ต้องการมาขอเงินใช้จ่ายเท่านั้น จึงเป็นกรณีที่ผู้ปกครองจำเลยไม่สามารถดูแลจำเลยได้ เห็นควรใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง แก่จำเลย โดยกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยอยู่ในสถานพินิจฯ มีกำหนด ๖ เดือน ให้จำเลยอบรมหลักสูตรวิชาชีพ ตามที่จำเลยประสงค์ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานความประพฤติของจำเลยให้ศาลทราบทุก ๓ เดือน และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาฝึกอบรมแล้วให้รายงานศาลเพื่อพิจารณาผลการดำเนินการต่อไป

นัดพร้อมเพื่อฟังผลการปฏิบัติการตามเงื่อนไขวันที่

ในชั้นนี้ให้จำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว”

๒.๒.๒ การติดตามและรายงานผลการปฏิบัติตามเงื่อนไขของจำเลย

ในขณะที่ศาลสั่งให้ใช้มาตรการแทนการพิพากษาคดีแก่จำเลยตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง ศาลควรกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ หรือผู้มีหน้าที่ดูแลสถานที่อื่นที่รับเด็กไว้รายงานความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนให้ศาลทราบเป็นระยะเพื่อให้ศาลได้สามารถติดตามผลการปฏิบัติตามเงื่อนไขของจำเลยได้

กรณีที่ปรากฏต่อศาลว่า ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดเสียใหม่ให้เหมาะสมได้ โดยหากได้รับรายงานว่าเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดกรณีไม่ร้ายแรงศาลอาจเรียกจำเลยมาว่ากล่าวตักเตือนและกำชับให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างเคร่งครัดรวมถึงเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขตามความเหมาะสม หากการกระทำผิดเงื่อนไขเป็นกรณีร้ายแรง จนเป็นเหตุให้เงื่อนไขที่ศาลกำหนดไม่เป็นประโยชน์ต่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนอีกให้ศาลยกคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาต่อไป

ข้อสังเกต

ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งใด ๆ ข้างต้น ศาลอาจเรียกจำเลยและบุคคลที่เกี่ยวข้องมาสอบถามก่อนได้

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา กรณีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยเปลี่ยนแปลงไป

“นัดสอบถามจำเลยวันนี้ จำเลยและผู้อำนวยการสถานพินิจฯ (หรือผู้แทนผู้อำนวยการสถานพินิจฯ) มาศาล

ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ แกลงต่อศาลว่า ตามที่ศาลวางเงื่อนไขให้จำเลยฝึกอบรมเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์นั้น จำเลยขอเปลี่ยนไปฝึกอบรมในหลักสูตรการซ่อมรถจักรยานยนต์แทน จึงขอให้ศาลพิจารณาเปลี่ยนแปลงเงื่อนไข

จำเลยแกลงว่า หลังจากจำเลยเข้าไปในสถานพินิจฯแล้ว จึงทราบว่า มีหลักสูตรการซ่อมรถจักรยานยนต์ซึ่งจำเลยคิดว่าจะเป็นประโยชน์แก่จำเลยยิ่งกว่า จึงขอให้ศาลเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดไว้ด้วย

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า เมื่อจำเลยประสงค์ที่จะเปลี่ยนไปอบรมทางวิชาชีพ ซึ่งจำเลยเห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่จำเลยยิ่งกว่า จึงเห็นควรอนุญาตเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขเฉพาะข้อที่เกี่ยวกับการเรียน ส่วนเงื่อนไขข้ออื่นให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้เดิม

นัดพร้อมตามที่นัดไว้เดิม” .

ตัวอย่าง รายงานกระบวนการพิจารณากรณีจำเลยผิดเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

“นัดสอบถามจำเลยวันนี้ จำเลยและผู้อำนวยการสถานพินิจฯ (หรือผู้แทนผู้อำนวยการสถานพินิจฯ) มาศาล

ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ แกลงว่า หลังจากจำเลยเข้าไปฝึกอบรมในสถานพินิจฯ จำเลยไปก่อเรื่องทะเลาะวิวาทกับเยาวชนอื่นที่อยู่ในสถานพินิจฯ หลายครั้ง ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เคยเรียกจำเลยมาตักเตือนแต่จำเลยไม่เชื่อฟัง ครึ่งสุดท้ายคู่อริของจำเลยได้รับบาดเจ็บสาหัส จนต้องนำตัวส่งโรงพยาบาล

จำเลยแกลงรับว่า จำเลยมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเยาวชนอื่นจริง บางครั้งก็แค่ตะโกนคำและชกต่อยกัน จนกระทั่งครั้งสุดท้ายจำเลยมีเรื่องกับเยาวชนที่เป็นคู่อริรุนแรงเนื่องจากเยาวชนดังกล่าวมาพูดจาล้อเลียน จำเลยจึงใช้เก้าอี้เหล็กตีไปที่ศีรษะของเยาวชนคู่อริ ๑ ครั้ง เพื่อล้างแค้น ไม่ได้ต้องการทำร้ายให้ถึงกับสาหัสแต่อย่างใด

พิเคราะห์แล้ว เห็นว่าคดีนี้จำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และศาลกำหนดเงื่อนไขให้จำเลยไปรับการอบรมในสถานพินิจฯ โดยระบุด้วยว่า ห้ามจำเลยไปก่อเรื่องทะเลาะวิวาทกับบุคคลอื่น แต่จำเลยผิดเงื่อนไขดังกล่าวหลายครั้ง จนกระทั่งมาก่อเรื่องถึงขนาดทำให้เยาวชนอื่นได้รับอันตรายสาหัส จึงเป็นกรณีที่จำเลยกระทำความผิดเงื่อนไขที่ศาล

๑๙๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

กำหนดอย่างร้ายแรงและยังแสดงให้เห็นว่าจำเลยไม่พยายามปรับปรุงตนไปในทางที่ดีขึ้น จึงให้ยกคดีขึ้นพิจารณาต่อไป

ให้นัดฟังคำพิพากษาวันที่ และให้ควบคุมตัวจำเลยไว้ที่สถานพินิจ ฯ จนถึงวันนัดฟังคำพิพากษา.

๒.๒.๓ การสั่งยุติคดี

ในกรณีที่จำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง ครบถ้วนแล้ว ให้ศาลสั่งนัดพร้อมเพื่อยุติคดี จำหน่ายคดีออกจากสารบบความและมีคำสั่งในเรื่องของกลาง (ถ้ามี) ตามมาตรา ๑๓๓

๒.๓ การประเมินสภาพปัญหา

แม้ข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ จะไม่มีรายละเอียดครอบคลุมถึงมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง แต่หากศาลเห็นสมควรให้มีการประเมินสภาพปัญหาของจำเลยก่อนที่ศาลจะพิจารณาใช้มาตรการตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง ศาลอาจนำข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ หมวด ๒ ว่าด้วยเรื่อง การประเมินสภาพปัญหามาบังคับใช้โดยอนุโลม

๒.๔ การเตรียมความพร้อมของบิดา มารดาและผู้ปกครองรวมถึงบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย ก่อนส่งตัวเด็กและเยาวชนกลับคืน

การที่ศาลเลือกใช้มาตรการตามมาตรา ๑๓๒ วรรคสอง ในบางกรณีอาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมของครอบครัวไม่เหมาะสมหรือผู้ปกครองไม่อาจเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนดังกล่าวได้ ซึ่งกรณีเช่นนี้ บิดา มารดา ผู้ปกครองรวมถึงบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย จำเป็นที่จะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนจะส่งคืนเด็กและเยาวชนกลับคืน ดังนั้น ศาลจึงอาจนำข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ หมวด ๓ ว่าด้วยเรื่องการเตรียมความพร้อมของบิดา มารดา และผู้ปกครองรวมถึงบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย มาบังคับใช้โดยอนุโลม

หมวด ๕

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

หมายถึง คดี ๒ ประเภท คือ

๑. คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

๒. คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีที่มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

(ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ.๒๕๕๔ *^๑ข้อ ๕)

* ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๔ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศ คือวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๔

ส่วนที่ ๑

ชั้นยื่นคำร้องขอ

๑. การตรวจและยื่นคำร้องขอ

๑.๑ ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้แก่

๑.๑.๑ ศาลเยาวชนและครอบครัวที่ผู้เสียหายมีถิ่นที่อยู่ หรือมีภูมิลำเนา โดยศาลเยาวชนและครอบครัวดังกล่าว หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวในศาลจังหวัด

ส่วนผู้เสียหายนั้น หมายความว่า

ก. ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

ข. เด็กที่ได้รับการปฏิบัติโดยมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

(ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๖ วรรคสาม)

๑.๑.๒ ศาลที่มูลเหตุของคดีเกิดขึ้น ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๖

ข้อสังเกต

กรณีสถานที่มูลเหตุของคดีเกิด มีทั้งศาลจังหวัด ศาลแขวง และศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องต่อศาลใดศาลหนึ่ง เพื่อให้คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพได้

ในกรณีมีคดีตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ อยู่ระหว่างพิจารณาในศาลใดก็ตามผู้ร้องก็สามารถยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลตามข้อ ๑.๑.๑ หรือ ๑.๑.๒ ก็ได้

แม้มีการฟ้องคดีหลักต่อศาลอื่นแล้ว หากมีการร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องรับคำร้องไว้

๑.๒ ผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาล

๑.๒.๑ ผู้เสียหาย ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดี
คุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ.๒๕๕๔ ข้อ ๖ วรรคสาม

๑.๒.๒ บุคคลในครอบครัว ซึ่งถูกกระทำด้วยความรุนแรงตามกฎหมายว่าด้วยการ
คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ในคดีถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งตาม
บทนิยามของบุคคลในครอบครัว ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง
ในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยา โดย
มิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและ
อยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

ข้อสังเกต

สมาชิกในครอบครัว หมายถึงสมาชิกในครอบครัวที่มีสายสัมพันธ์ทางสายโลหิต
หรือทางญาติพี่น้องและมาอยู่ร่วมกัน สำหรับลูกจ้างหรือคนรับใช้ที่อยู่ภายในครัวเรือนเดียวกัน มี
ลักษณะเป็นการจ้างแรงงาน จึงไม่น่าจะใช่บุคคลที่จะต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

หมายเหตุ คำว่า “สาโลหิต” หมายถึง สายโลหิต

๑.๒.๓ เด็ก หรือผู้ปกครองของเด็ก ในคดีที่มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วย
กฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

ผู้ปกครอง หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม และ
ผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหมายความรวมถึงพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง
ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง และบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่
ด้วยตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๓

๑.๒.๔ ผู้กระทำการแทน ในกรณีบุคคลดังกล่าวข้างต้นไม่อยู่ในสภาพ หรือ
วิสัยที่จะร้องขอได้เอง ได้แก่ ญาติ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่
องค์การซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนตามกฎหมาย หรือองค์การซึ่งมีหน้าที่คุ้มครอง
สวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ครอบครัว หรือบุคคลอื่นใด เพื่อ
ประโยชน์ของผู้ถูกกระทำหรือเด็ก ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี
พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง , ๑๗๕ และข้อบังคับ
ของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๓

ข้อสังเกต

๑๙๕: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

บุคคลตามข้อ ๑.๒.๑ ถึง ๑.๒.๔ สามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นยื่นคำร้องขอ และดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนได้

๑.๓ การยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ

ผู้ร้องอาจยื่นคำร้องขอ

(๑) เป็นหนังสือ ตามแบบพิมพ์ กส.๑ หรือ

(๒) แถลงด้วยวาจา เพื่อให้ศาลบันทึกไว้ตามแบบพิมพ์ กส.๒ ก็ได้

(ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๘ วรรคหนึ่ง)

การส่งคำร้อง

สั่งว่า “รับคำร้อง นัดไต่สวน หมายถึงส่งสำเนาให้ผู้ถูกกล่าวหาโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ/ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับด่วนพิเศษ/โดยเจ้าพนักงานศาล หากจะให้การให้ยื่นก่อนหรือในวันนัด”

๒. ขั้นตอนการส่งหมายเรียกและสำเนาคำร้องขอ

ให้ศาลส่งหมายเรียกและสำเนาคำร้องขอ และแจ้งวันนัดไต่สวนให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาโดยมิชักช้า โดยส่ง

ก.ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ หรือ

ข.ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับด่วนพิเศษ หรือ

ค.โดยเจ้าพนักงานศาล หรือ

ง.โดยวิธีอื่นตามที่ศาลกำหนดก็ได้

ทั้งนี้ ให้นำข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการส่งคำคู่ความและเอกสารทางคดี พ.ศ. ๒๕๔๕ มาใช้บังคับกับการส่งคำคู่ความและเอกสารในคดีคุ้มครองสวัสดิภาพเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ กรณีศาลสั่งให้ส่งโดยวิธีปิดหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๗๕ หากมีเหตุจำเป็นต้องไต่สวนโดยมิชักช้าเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ร้องหรือบุคคลในครอบครัว ศาลอาจมีคำสั่งขยับระยะเวลาเพื่อให้การส่งหมายเรียกและสำเนาคำร้องขอมีผลก่อนกำหนดเวลาสิบห้าวันได้ล่วงหน้าไปแล้วได้ ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๐

๑๙๖: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

กรณีที่ศาลเห็นว่ามิเหตุจำเป็นต้องไต่สวนโดยมิชักช้าเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง
สวัสดิภาพผู้ร้องหรือบุคคลในครอบครัว จะสั่งปิดหมายและย่นระยะเวลาการส่งหมาย จะต้อง
สั่งโดยชัดแจ้ง

สั่งว่า “...ถ้าไม่พบ หรือไม่มีผู้รับแทน โดยชอบ ให้ปิดหมาย และให้มีผลเป็นการรับ
หมายภายใน...วัน”

กรณีที่ส่งหมายโดยทางไปรษณีย์หรือ โดยทางเจ้าพนักงานศาลไม่ได้ และ
ผู้ร้องแถลงยืนยันภูมิลำนําของผู้ถูกกล่าวหา โดยแสดงหลักฐานภูมิลำนําของผู้ถูกกล่าวหาต่อศาล

สั่งว่า “ส่งใหม่ หากปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีภูมิลำนํตามที่ระบุในหมายและไม่มี
ผู้รับแทน โดยชอบ ให้ปิดหมายและให้มีผลเป็นการรับหมายทันที”

ส่วนที่ ๒

ชั้นยื่นคำให้การ

ผู้ถูกกล่าวหาอาจยื่นคำให้การเป็นหนังสือ หรือแถลงด้วยวาจาเพื่อให้ศาลจดบันทึกไว้ก็ได้ ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ.๒๕๕๔ ข้อ ๑๑ วรรคหนึ่ง

เมื่อผู้ถูกกล่าวหายื่นคำให้การเป็นหนังสือ สั่งว่า “รับคำให้การ สำเนาให้ผู้ร้อง นัดไต่สวนตามที่นัดไว้”

กรณีผู้ถูกกล่าวหาให้การด้วยวาจา ให้ศาลบันทึกในรายงานกระบวนการพิจารณา

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา

“นัดไต่สวนวันนี้ ผู้ร้องและผู้ถูกกล่าวหา มาศาล

ผู้ถูกกล่าวหาแถลงขอให้การด้วยวาจาว่า

ไต่สวนพยานผู้ร้องและผู้ถูกกล่าวหา...

คดีเสร็จการไต่สวน รอฟังคำสั่งวันนี้”

หากผู้ถูกกล่าวหาได้รับสำเนาคำร้องขอแล้ว ไม่ยื่นคำให้การ ให้ศาลไต่สวนพยานหลักฐานของผู้ร้องและพยานหลักฐานอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๒ วรรคสอง

ส่วนที่ ๓

ชั้นไต่สวน

๑. การยื่นบัญชีระบุพยาน

ผู้ร้องจะยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมกับยื่นคำร้องขอ หรือจะแถลงให้ศาลบันทึกว่าจะสืบพยานหลักฐานใดบ้างก็ได้ ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๘ วรรคสอง

ส่วนผู้ถูกกล่าวหาจะยื่นบัญชีระบุพยานพร้อมกับการยื่นคำให้การ หรือจะแถลงให้ศาลบันทึกว่าจะสืบพยานหลักฐานใดบ้างก็ได้เช่นเดียวกัน ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๑ วรรคสอง

หากผู้ถูกกล่าวหาไม่ยื่นบัญชีระบุพยาน ให้ศาลไต่สวนพยานหลักฐานของผู้ร้องและพยานหลักฐานอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๒ วรรคสอง

๒. การไต่สวนคำร้องขอ

๒.๑ การไต่สวนให้กระทำการลับ

เฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดีหรือที่ศาลอนุญาตเท่านั้น จึงจะมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดี ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๗๓ ประกอบมาตรา ๑๐๘ , ๑๑๑ และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๒ วรรคสี่

๒.๒ การไต่สวนไม่เคร่งครัดตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ

ให้ศาลไต่สวนพยานหลักฐานตามที่ผู้ร้องและผู้ถูกกล่าวหาอ้างไว้ ตลอดจนพยานหลักฐานอื่นที่ศาลเห็นว่าจำเป็นแก่คดี โดยไม่ต้องถือเคร่งครัดตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๒ วรรคหนึ่ง

การไต่สวนพยานบุคคล ให้ศาลแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวนแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นด้วยตนเอง หรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้ผู้ร้อง ผู้ถูกกล่าวหาถามพยานเพิ่มเติม โดยให้ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ถามก่อน

๒.๓ การลดการเผชิญหน้า

ระหว่างการไต่สวน หากศาลเห็นว่าผู้ร้องไม่สมควรเผชิญหน้ากับผู้ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความรุนแรง ศาลจะสั่งให้ผู้ร้องหรือผู้กล่าวหาออกนอกห้องพิจารณาหรือใช้วิธีการอื่นเพื่อลดการเผชิญหน้าก็ได้บุคคลดังกล่าวออกนอกห้องพิจารณา หรือใช้วิธีอื่นใดเพื่อลดการเผชิญหน้าก็ได้ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๗๓ ประกอบมาตรา ๑๐๘ , ๑๑๑ และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๒ วรรคสาม

ข้อสังเกต

วิธีอื่นใดเพื่อลดการเผชิญหน้า อาจนำวิธีการสืบพยานเด็กตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ตรี มาใช้โดยอนุโลม เช่น จัดให้ผู้ร้องหรือผู้ถูกกล่าวหาอยู่ในห้องหรือสถานที่ที่เหมาะสมและให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาและห้องที่บุคคลดังกล่าวอยู่ด้วย

๒.๔ กรณีผู้ถูกกล่าวหาทราบนัดโดยชอบแล้วจงใจไม่มาศาลในวันไต่สวน

ให้ศาลบันทึกไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณา

ตัวอย่างรายงานกระบวนการพิจารณา

“นัดไต่สวนวันนี้ ผู้ร้องมาศาล ผู้ถูกกล่าวหาทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา
ไต่สวนพยานผู้ร้องได้ ... ปาก ผู้ร้องแถลงหมดพยาน
คดีเสร็จการไต่สวน รอฟังคำสั่งวันนี้”

ให้ศาลไต่สวนพยานหลักฐานของผู้ร้องหรือพยานหลักฐานอื่นตามที่ศาลเห็นสมควรตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๒

ส่วนที่ ๔

คำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉิน

ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินผู้ร้องอาจร้องขอให้คุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉินได้

ข้อสังเกต

กรณียื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพและคำร้องขอให้คุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉินมาพร้อมกัน แม้ศาลเห็นว่า ไม่มีเหตุฉุกเฉินและยกคำร้องขอในเหตุฉุกเฉิน แต่กรณียังมีเหตุที่จะร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพอยู่ ให้ดำเนินการเกี่ยวกับคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพต่อไป เนื่องจากข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๕ ให้นำวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๖๓ , ๒๖๔ , และ ๒๖๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่านั้น

วิธีการร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉิน

(๑) ยื่นคำร้องรวมไปกับคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉินหรือจะยื่นในเวลาใด ๆ ระหว่างไต่สวนก็ได้ ทั้งนี้ ให้ใช้แบบพิมพ์ คส.๓ ที่กำหนดไว้ท้ายข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ.๒๕๕๔

ผู้ร้องจะยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉิน รวมไปกับคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือจะยื่นเวลาใด ๆ ระหว่างไต่สวนก็ได้ ทั้งนี้ ให้ใช้แบบพิมพ์ คส.๓ ที่กำหนดไว้ท้ายข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ.๒๕๕๔

(๒) แฉกด้วยวาจา

หากมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนไม่สามารถจัดทำคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉินได้ทัน ผู้ร้องจะแฉกด้วยวาจาต่อศาล ให้ศาลจดบันทึกข้อความและให้ลงชื่อและรับไต่สวนและมีคำสั่งในทันที

ไม่ว่าจะเป็นกรณีผู้ร้องร้องขอ หรือศาลเห็นว่ามีเหตุฉุกเฉิน ให้สั่งว่า
“เรียกไต่สวน”

การไต่สวนการร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉิน

ให้ศาลรับไต่สวนและมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยมิชักช้า

การพิจารณา การออกคำสั่ง การยกเลิกคำสั่งหรือการเปลี่ยนแปลงคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพในเหตุฉุกเฉิน ให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๒๐๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

มาตรา ๒๖๗, ๒๖๘ และ ๒๖๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ทั้งนี้ ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๕

เมื่อไต่สวนเสร็จแล้ว จดรายงานกระบวนการพิจารณาว่า

“ไต่สวนลูกเงิน ผู้ร้องมาศาล

ไต่สวนพยานผู้ร้องได้ ... ปาก ผู้ร้องแถลงจิตใจสับสนเพียงเท่านี้

คดีเสร็จการพิจารณา ไต่สวนรอฟังคำสั่งวันนี้”

ตัวอย่างคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน

“ทางไต่สวนปรากฏว่าพยานผู้ร้องมีเหตุเพียงพอให้รับฟังได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาหนีไป พ้นตามกำแพงและกระชกในบ้านของผู้ร้องเป็นข้อความข่มขู่จะทำร้ายร่างกายผู้ร้อง รวมทั้งการ ที่ผู้ถูกกล่าวหาไปปรากฏกายให้ผู้ร้องเกิดความกลัวว่าจะถูกทำร้ายร่างกาย หรือโทรศัพท์ทักท้วงน ผู้ร้องทุก ๆ ๕ นาที ทำให้ผู้ร้องไม่สามารถใช้ชีวิตเป็นปกติสุขได้ ทั้งกรณีมีเหตุฉุกเฉิน

จึงคำสั่งห้ามมิให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้าไปในบ้านหรือบริเวณเคหสถานของผู้ร้อง ห้ามเข้า ใกล้ผู้ร้องในภายในระยะ ๒๐๐ เมตร ห้ามใช้อุปกรณ์สื่อสารใด ๆ อันเป็นการรบกวนผู้ร้องเป็น เวลา ๖ เดือน หรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น และให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้าพบ จิตแพทย์เพื่อบำบัดรักษาอาการทางจิต

หมายแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ไม่มีผู้รับโดยชอบให้ปิด”

ส่วนที่ ๕

ชั้นคำสั่ง

เมื่อทางใต้สวนข้อเท็จจริงฟังได้ตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง และมีพฤติการณ์อันน่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของผู้เสียหายหรือบุคคลในครอบครัว และคำขอให้ศาลสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพอยู่ภายใต้วิธีการและมาตรการที่กฎหมายกำหนด ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยห้ามผู้ถูกกล่าวหาเสพสุรา หรือสิ่งมีนเมา เข้าใกล้ที่อยู่อาศัยหรือที่ทำงานของผู้ร้อง ใช้หรือครอบครองทรัพย์สิน หรือกระทำการใดอันอาจนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว และอาจกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้ารับคำปรึกษาแนะนำจากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำ หรือสถานพยาบาลหรือหน่วยงานตามที่ศาลกำหนด นอกจากนี้หากศาลเห็นสมควร ศาลอาจสั่งให้ผู้ร้องซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว เข้ารับคำปรึกษาแนะนำ หรือเข้ารับการอบรม หรือฟื้นฟูตามระยะเวลาที่กำหนด

ในกรณีขอให้มีการคุ้มครองเด็กที่มีการปฏิบัติโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ปกครองต้องปฏิบัติ หรือห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการตามบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

ทั้งนี้กำหนดเวลาของคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพของศาลมีกำหนดไม่เกินหกเดือน ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๗๔, ๑๗๕ และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๓

ตัวอย่างคำสั่งกรณีขอให้มีการคุ้มครองเด็กที่มีการปฏิบัติโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

“พิเคราะห์พยานหลักฐานของผู้ร้องแล้ว เห็นว่า

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๑๗๔ วรรคหนึ่งและพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.๒๕๔๖ มาตรา ๔๓ วรรคสอง จึงออกคำสั่ง ดังนี้

๑.ให้ผู้ถูกกล่าวหานำตัวผู้เยาว์มอบให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน ๗ วัน นับแต่วันนี้ เพื่อดำเนินการส่งผู้เยาว์เข้ารับการรักษาและให้การสงเคราะห์ฯ ตามความเหมาะสม

๒. ห้ามผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีการรักษาก่อนที่แพทย์จะหายเป็นปกติและสามารถกลับคืนสู่ครอบครัวได้

๓. ให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้ารับการรักษาดังกล่าวที่โรงพยาบาลสมเด็จพระยาหรือสถาบันกัลยาณราชครินทร์ หรือ ภายใน ๗ วัน นับแต่วันนี้ โดยให้ผู้ตรวจรักษาทำรายงานผลการตรวจรักษาและความคืบหน้าในการรักษาต่อศาลทุก ๒ เดือน

ทั้งนี้ ข้อกำหนดตามข้อ ๑ ถึง ๓ คำสั่งนี้ ให้มีผล ... (ไม่เกิน ๖ เดือน) นับแต่วันมีคำสั่ง”

กรณีการร้องขอคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

“พิเคราะห์พยานหลักฐานของผู้ร้องและผู้ถูกกล่าวหาแล้ว เห็นว่า
..... อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.๒๕๕๓ มาตรา ๑๗๔ วรรคหนึ่ง และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง ประกอบระเบียบอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ข้อ ๔(๑) ข้อ ๕(๑) (๕) ข้อ ๖(๒) และข้อ ๘ จึงออกคำสั่ง ดังนี้

๑. ให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุตรและภริยาโดยผู้พิพากษาสมทบ หรือนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์

๒. ห้ามมิให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้าไปในเคหสถานของผู้ร้อง เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

๓. ห้ามผู้ถูกกล่าวหาไปพบผู้ร้องหรือบุตรหลังคัมสุราหรือของมึนเมาเป็นเวลา ๒ วัน หรือยังไม่หายจากอาการมึนเมา

๔. ห้ามผู้ถูกกล่าวหาพุดจาต่อเสียด คำว่า หรือใช้ถ้อยคำหยาบคายกับผู้ร้อง บุตรหรือกระทำการใด ๆ อันเป็นเหตุให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว คำสั่งนี้ให้มีผล ... (ภายใน ๖ เดือน) นับแต่วันนี้

ส่วนที่ ๖

ชั้นบังคับคดี

๑. การแจ้งคำสั่ง

เมื่อศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือให้จ่ายเงินค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๗๘

ให้ศาลออกหมายแจ้งคำสั่งให้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

๑.๑.แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ตามแบบพิมพ์ คส.๔ และ คส.๕ ที่กำหนดไว้ท้ายข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๒ แจ้งไปยังพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจที่ผู้ถูกกล่าวหาพำนักอยู่หรือภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจเพื่อทราบ ตามแบบพิมพ์ คส.๖ ที่กำหนดไว้ท้ายข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔

๑.๓ แจ้งนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก หรือเจ้าพนักงานอื่นทราบ ในกรณีศาลมีคำสั่งให้บุคคลดังกล่าวติดตามกำกับให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติตามคำสั่งศาล และกำหนดระยะเวลารายงานให้ศาลทราบ ทั้งนี้ให้ใช้แบบพิมพ์ คส.๗ ที่กำหนดไว้ท้ายข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔

ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาว่าจงใจจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน โดยศาลอาจสั่งขังผู้ถูกกล่าวหาหลายครั้งก็ได้ แต่รวมทั้งหมดแล้วต้องไม่เกินหนึ่งเดือน

กรณีที่ศาลเห็นสมควร อาจสั่งให้เรียกผู้ถูกกล่าวหามาสอบถามก่อนก็ได้ ให้สั่งว่า

“หมายเรียกผู้ถูกกล่าวหามาสอบถาม”

กรณีออกหมายขังให้ใช้หมายขังระหว่างพิจารณา (หมายเขียว) และสั่งขังไว้ที่เรือนจำ

๒. การแก้ไข เปลี่ยนแปลงคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ

คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นที่สุด แต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขคำสั่งเดิมได้ กรณีมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่ง ให้ศาลแจ้งให้บุคคลตามข้อ ๑ ดังกล่าว

๒๐๕: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ข้างต้นเพื่อทราบด้วย ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๗๔ วรรคท้าย และข้อบังคับของ
ประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๔

๓. การสิ้นสุดของคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ

คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นอันสิ้นสุดลง เมื่อ

๑. มีการปฏิบัติครบถ้วนแล้ว

๒. ศาลสั่งยุติคำสั่งก่อนมีการปฏิบัติครบถ้วนตามคำร้องของผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ร้อง
ทั้งนี้ ตามพ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มาตรา ๑๗๗ และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๓ วรรคท้าย

ข้อสังเกต

การยุติคดีควรต้องสอบถามหรือการไต่สวนจนได้ข้อความจริงก่อนมีคำสั่งให้ยุติ
คำสั่งและผู้ร้องอาจยื่นคำร้องใหม่ได้

๔. การขอให้ยุติคำสั่งสวัสดิภาพ

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ยุติคำสั่งสวัสดิภาพ ได้แก่

(๑) ผู้ร้อง

(๒) ผู้ถูกกล่าวหา

หมวด ๖

พ.ร.บ. คู่ครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

ส่วนที่ ๑

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตาม

พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ

พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ มาตรา ๕ กำหนดให้ศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับคดีอาญาหรือมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

ดังนั้น ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ คือ ศาลเยาวชนและครอบครัวหรือศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวเท่านั้น และแยกคดีออกได้ ๒ ประเภท ดังนี้

(๑) คดีคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น มาตรา ๓๘, มาตรา ๔๒ วรรคสอง, มาตรา ๔๓ วรรคสอง และวรรคสาม, มาตรา ๔๖ และมาตรา ๗๓ (๒)

(๒) คดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ เช่น มาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม, มาตรา ๗๘ ถึง มาตรา ๘๖

ข้อสังเกต

ก. ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่สามารถนำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้ กับคดีอาญาตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ เนื่องจากกรณีจะนำวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงไปใช้ในศาลใด จะต้องมิกฎหมายบัญญัติให้นำไปใช้ได้

ในทางปฏิบัติถ้ามีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ต้องหาที่มีอายุเกิน ๑๘ ปี ไว้เกินกว่า ๔๘ ชั่วโมง เพื่อทำการสอบสวนหรือฟ้องคดี พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหาไว้ระหว่างสอบสวนเพื่อให้ศาลมีคำสั่งจับผู้ต้องหาได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๘๗ แม้อัตราโทษตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ มาตรา ๒๖, ๗๘ จะอยู่ในอำนาจของศาลแขวงก็ตาม

ข. กรณีโจทก์ฟ้องในการกระทำความผิดเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทโดยขอให้ลงโทษทั้งความผิดตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ และตามกฎหมายฉบับอื่น ซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่า โจทก์ต้องฟ้องต่อศาลจังหวัด ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากฐานความผิดอันเป็นบทหนักที่สุดที่โจทก์ขอให้ลงโทษว่าอยู่ในเขตอำนาจศาลใด ศาลนั้นเป็นผู้พิจารณาพิพากษา และศาลนั้นสามารถพิจารณาพิพากษาคดีตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ รวมไปถึงได้ด้วยได้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๒๔ วรรคสอง (ก.ยช. ที่ ๑๖/๒๕๕๑, ๓๐/๒๕๕๑, ๓๕/๒๕๕๑)

องค์คณะผู้พิพากษา

องค์คณะผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาคดีตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ ให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. ศาลเยาวชนฯ และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม กล่าวคือ หากเป็นคดีที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดต้องมีผู้พิพากษาสองคนและผู้พิพากษาสมทบสองคนเป็นองค์คณะ แต่หากผู้กระทำความผิดมีอายุเกินสิบแปดปีมีผู้พิพากษาสองคนเป็นองค์คณะโดยไม่ต้องมีผู้พิพากษาสมทบ

อำนาจในการตรวจค้นตาม มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง (๑) และ มาตรา ๔๑ วรรคสอง

ตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ มาตรา ๓๐ (๑) และมาตรา ๔๑ วรรคสอง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก สามารถเข้าไปในเคหสถานเพื่อตรวจค้น ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการกระทำความทารุณกรรมเด็ก มีการกักขังหรือเลี้ยงดูเด็กโดยมิชอบ โดยไม่ต้องขออนุญาตค้นจากศาล แต่ต้องเป็นกรณีเฉพาะเพื่อช่วยเหลือเด็กหรือแยกตัวเด็กออกจากครอบครัวเท่านั้น หากเป็นการตรวจค้นเพื่อหาพยานหลักฐานใด ๆ เกี่ยวกับการกระทำความทารุณกรรมเด็ก หรือเลี้ยงดูเด็กโดยมิชอบตามมาตรา ๒๖ จะต้องมีหมายค้นจากศาล

ข้อสังเกต

แม้พนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ มีอำนาจเข้าไปตรวจค้นในเคหสถานได้ตาม มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง, มาตรา ๔๑ วรรคสอง โดยไม่ต้องมีหมายค้นก็ตาม แต่หากพนักงานเจ้าหน้าที่ขออนุญาตค้นจากศาลก็ใช้ดุลพินิจออกหมายค้นให้ได้เพราะอาจเป็นประโยชน์ในการหาพยานหลักฐานด้วย

การยื่นคำร้องขออนุญาตค้นเพื่อดำเนินคดีตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ การสอบผู้ร้อง และการออกหมายค้นให้นำระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายจับและการออกหมายค้นในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(ตัวอย่างคำร้องขอออกหมายค้นตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กฯ)

(คำร้อง)

หมายค้น

คดีหมายเลขคำที่ กค..../๒๕.....

รับคำร้อง

เรียกสอบ

ผู้พิพากษา

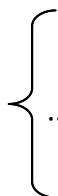
...../...../.....

ศาล

วันที่ เดือน พ.ศ.

ความอาญาเกี่ยวเนื่องคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

ระหว่าง

..... ผู้ร้อง

ข้าพเจ้า ตำแหน่ง

อายุ ปี อาชีพ สถานที่ทำงาน

แขวง/ตำบล เขต/อำเภอ จังหวัด

โทรศัพท์ ขอยื่นคำร้องออกหมายค้นต่อศาล ดังมีข้อความที่จะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑. ด้วยปรากฏจากการสืบทราบของ

.....

ว่าบ้านเลขที่ หมู่ที่ ซอย ถนน

มี นาย/นาง/นางสาว อายุ ปี อาชีพ

.....

เป็นเจ้าของบ้านหรือผู้ครอบครอง มีพฤติการณ์ที่เป็นเหตุแห่งการออกหมายค้น คือ มีการกระทำทารุณกรรมเด็ก / มีการกักขังเด็ก / หรือมีการเลี้ยงดูเด็กโดยมิชอบ อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ฯ มาตรา ๒๖ มีโทษตามมาตรา ๘๘ โดยมีพฤติการณ์ ดังนี้

.....

.

หากไม่ดำเนินการช่วยเหลือเด็กทันที เด็กอาจได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ หรือถูกนำไป
ไปสถานที่อื่น หรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมอาจถูกนำไปสถานที่อื่นซึ่ง
ยากแก่การติดตามช่วยเหลือ และรวบรวมพยานหลักฐาน

อนึ่ง รายละเอียดข้อมูลและพยานหลักฐาน (ถ้ามี) พร้อมแผนที่สังเขปปรากฏตามเอกสาร
ที่แนบมาพร้อมนี้

ข้อ ๒. ผู้ร้องประสงค์จะทำการตรวจค้นบ้านหรือสถานที่ดังกล่าว

- ☐ เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรม ถูกกักขัง หรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ
- ☐ เพื่อพบและยึดสิ่งของหรือเอกสารเกี่ยวกับการกระทำทารุณกรรมเด็กหรือกักขังเด็กโดยมิชอบ
- ☐ เพื่อพบและยึดสิ่งของหรือเอกสารหรือพยานหลักฐานประกอบการสอบสวนการไต่สวน การพิจารณา
คดีอาญาหรือคดีคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

จึงขอให้ศาลออกหมายค้นให้แก่

ซึ่งเป็นหัวหน้าชุดในการตรวจค้น เพื่อเข้าตรวจค้นในวันที่ เดือน พ.ศ.
ตั้งแต่วันที่ นาฬิกา ถึง เวลา นาฬิกา ติดต่อกัน ไปจนกว่าจะเสร็จสิ้นการตรวจค้น

ในการยื่นคำร้องนี้ ผู้ร้องได้มอบหมายให้
ตำแหน่ง ซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาเป็นผู้นำคำร้องมายื่นต่อศาล
หากศาลเรียกสอบถามเมื่อใด ผู้ร้องพร้อมจะมาให้ศาลสอบถามทันที

ผู้ร้อง ☐ เคย ☐ ไม่เคย ร้องขอให้ศาลออกหมายค้นบ้านหรือสถานที่ข้างต้น
โดยอาศัยเหตุแห่งการร้องขอเดียวกันนี้หรือเหตุอื่น (ระบุ).....

ขอประทานศาลได้โปรดพิจารณาตามคำร้องขอนี้ด้วย

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงชื่อ) ผู้ร้อง

๒๑๐: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

คำร้องฉบับนี้ข้าพเจ้า พนักงานเจ้าหน้าที่/ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ผู้เรียง/พิมพ์

(ลงชื่อ) ผู้เรียง/พิมพ์

(ตัวอย่างรายงานการไต่สวนพยานผู้ร้อง)

รายงาน

กระบวนการ

พิจารณา

คดีหมายเลขคำที่ กค..../๒๕.....

คดีหมายเลขแดงที่ กค..../๒๕.....

ศาล

วันที่ เดือน พ.ศ.

ความอาญาเกี่ยวเนื่องคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

ระหว่าง { พนักงานเจ้าหน้าที่/ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพ..... ผู้ร้อง

ผู้พิพากษาออกนั่งพิจารณาคดีนี้ เวลา นาฬิกา

..... ตำแหน่ง

ยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายค้น เพื่อปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กฯ มาตรา ๓๐ (๑) หรือ ๔๑ วรรคสอง

สอบผู้ร้องแล้วยืนยันว่า มีเหตุที่จะต้องตรวจค้นและมีกรณีเร่งด่วนจำเป็นต้องช่วยเหลือเด็ก
ถูกกระทำทารุณกรรม / ถูกกักขัง / หรือสอบถามปากคำและรวบรวมเอกสารหรือวัตถุเพื่อ
ประโยชน์ในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและ / หรือดำเนินคดีตาม พ.ร.บ. คุ้มครอง
เด็กฯ โดยมีพยานเอกสารประกอบ (ถ้ามี)

คดีเสร็จการพิจารณาให้รอคำสั่ง/อ่านแล้ว

..... ผู้พิพากษา

..... ผู้ร้อง

คำสั่ง

พิเคราะห์พยานหลักฐานของผู้ร้องแล้ว เห็นว่ากรณีมีเหตุสมควรและจำเป็นต้องช่วยเหลือ
เด็กให้พ้นภัยอันตราย ทั้งเป็นกรณีเกี่ยวกับการกระทำผิดอาญาตามมาตรา ๙๘ แห่งพระราชบัญญัติ
คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

กรณีจึงมีเหตุสมควรที่จะออกหมายค้นตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๖๕

อนุญาตให้ออกหมายค้นตามขอ โดยให้ค้นวันที่ เดือน พ.ศ. ตั้งแต่เวลา.....
นาฬิกา / ถึงเวลา..... นาฬิกา ในวันเดียวกัน/หรือของวันที่ เดือน พ.ศ.ติดต่อกัน

๒๑๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ได้อ่านคำสั่งให้ผู้ร้องฟังแล้วและผู้ร้องรับหมายค้นด้วยตนเองวันนี้/อ่านแล้ว

..... ผู้พิพากษา

..... ผู้ร้อง

หมายเหตุ ถ้าไม่มีพยานหลักฐานน่าเชื่อ ให้ยกคำร้อง แจ้งให้ผู้ร้องทราบ
(ตัวอย่างหมายค้นตาม พ.ร.บ. คຸ້ມครองเด็กฯ)

หมายค้น

ที่/๒๕.....

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาล

วันที่ เดือน พ.ศ.

ความอาญาเกี่ยวเนื่องคดีคຸ້ມครองสวัสดิภาพ

..... ผู้ร้อง
}

หมายถึง

ด้วยศาลเห็นมีเหตุสมควรให้ค้นสถานที่/บ้านเลขที่ หมู่ที่ ตรอก/ซอย.....

ถนน..... ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต.....

จังหวัด ตามแผนที่สังเขปแนบท้าย (ถ้ามี)

☐ เพื่อพบและช่วยเหลือเด็กซึ่งถูกกระทำทารุณกรรม/ถูกกักขัง/ถูกเลี้ยงดูโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

☐ เพื่อสอบถามหรือยึดสิ่งของหรือวัตถุหรือเอกสารซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสงเคราะห์หรือ
คຸ້ມครองสวัสดิภาพเด็กหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติคຸ້ມครองเด็ก ฯ

จึงออกหมายค้นนี้ให้ ตำแหน่ง

มีอำนาจตรวจค้นสถานที่ / บ้านข้างต้น ได้ในวันที่ เดือน พ.ศ.

เวลา นาฬิกา ถึง เวลา นาฬิกา ในวันเดียวกันหรือของวันที่ เดือน

..... พ.ศ. ติดต่อกันไปจนกว่าจะเสร็จสิ้นการตรวจค้น

เมื่อค้นได้ตามหมายค้นนี้แล้วให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติคຸ້ມครองเด็ก ฯ โดยเร็ว
พร้อมส่งมอบบันทึกการตรวจค้นและบัญชีสิ่งของ (ถ้ามี) ไปยังพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงาน
ฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อดำเนินตามกฎหมายต่อไป

..... ผู้พิพากษา

๒๑๒: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

หมายเหตุ ผู้ใดขัดขวางไม่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจ
ปฏิบัติตามหมายค้นมีความผิดตามป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๘ และพ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ มาตรา ๘๐

ส่วนที่ ๒

การโต้แย้งคำสั่งสงเคราะห์เด็กตามมาตรา ๓๘

๑. ต้องมีการออกคำสั่งสงเคราะห์เด็กตามมาตรา ๓๓

พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กฯ มาตรา ๓๓ ให้อำนาจปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด (รวมถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร) ออกคำสั่งสงเคราะห์หรือออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(๑) ให้เด็กเข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์ สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ หรือสถานสงเคราะห์ หรือฝึกหัดอาชีพในสถานพัฒนาและฟื้นฟู สถานທີ່ทางศาสนา (มาตรา ๓๓ วรรคสอง) หรือ

(๒) ให้ขยายหรือย่นระยะเวลาให้เด็กอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์ สถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานพัฒนาและฟื้นฟู หรือสถานທີ່ทางศาสนา (มาตรา ๓๓ วรรคสาม) หรือ

(๓) ไม่ให้เด็กพ้นจากการสงเคราะห์และไม่มอบเด็กให้แก่ผู้ปกครอง เมื่อมีการร้องขอรับเด็กไปปกครองดูแล (มาตรา ๓๓ วรรคสี่)

๒. การโต้แย้งคำสั่งสงเคราะห์เด็กหรือเกี่ยวกับการสงเคราะห์เด็ก

เมื่อมีการออกคำสั่งสงเคราะห์เด็กอย่างใดอย่างหนึ่งข้างต้นแล้ว ผู้ปกครองเด็กจึงจะเกิดสิทธิโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวได้ หากผู้ปกครองเด็กไม่เห็นชอบด้วยมาตรา ๓๘ กำหนดให้ผู้ปกครองเด็กมีอำนาจโต้แย้งและขอให้ศาลเพิกถอนคำสั่งได้

๓. วิธีการโต้แย้งคำสั่งของปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเกี่ยวกับการสงเคราะห์เด็ก

เมื่อผู้ปกครองเด็กทราบคำสั่งเกี่ยวกับการสงเคราะห์เด็กตามมาตรา ๓๓ หากไม่เห็นชอบด้วยคำสั่งของปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องยื่นโต้แย้งคำสั่งภายใน ๑๒๐ วัน นับแต่ทราบคำสั่งโดยชอบตามมาตรา ๓๘ โดยมีวิธีการดังนี้

๓.๑ ผู้มีอำนาจยื่นโต้แย้งคำสั่ง คือ ผู้ปกครองตามมาตรา ๓๘ ย่อมหมายถึง ผู้ปกครองตามกฎหมายมาตรา ๔ กล่าวคือ ผู้ปกครอง หมายถึง บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรม

๒๑๔: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ผู้ปกครองที่ศาลตั้ง พ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง บุคคลซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือบุคคลที่ได้กอดำรงอยู่ด้วย

๓.๒ การโต้แย้งคำสั่งอาจทำเป็นคำฟ้องหรือคำร้องขอก็ได้

๓.๓ สารະสำคัญของคำฟ้องหรือคำร้องขอ

(๑) ชื่อ ที่อยู่ของโจทก์ หรือผู้ร้องขอ

(๒) ชื่อตำแหน่งของผู้ออกคำสั่ง เช่น ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ / ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร / ผู้ว่าราชการจังหวัด (ไม่จำเป็นต้องระบุชื่อบุคคล) แล้วแต่กรณีว่าตำแหน่งใดเป็นผู้ออกคำสั่งตามมาตรา ๓๓

(๓) วันที่ทราบคำสั่งของปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ / ผู้ว่าราชการจังหวัดที่ส่งตามมาตรา ๓๓

(๔) ต้องอ้างเหตุผลที่ไม่เห็นชอบด้วย หรือข้อโต้แย้งที่ไม่ยินยอมให้เด็กเข้าสถานสงเคราะห์ หรือไม่เห็นชอบด้วยกับระยะเวลาที่ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ / ผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งให้เด็กเข้าสถานสงเคราะห์ หรือไม่เห็นชอบด้วยกับคำสั่งของปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ / ผู้ว่าราชการจังหวัด ที่ไม่ยินยอมมอบเด็กคืนให้ผู้ปกครองดูแลตามมาตรา ๓๘

(๕) คำขอท้ายฟ้องหรือคำร้องขอต้องระบุว่าประสงค์ให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างไร

๔. ค่าธรรมเนียมศาล

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กฯ คู่ความไม่จำเป็นต้องเสียค่าธรรมเนียมใด ๆ

๕. การส่งดำเนินคำฟ้องหรือคำร้องขอให้จำเลยหรือผู้แทนจำเลย

ให้ศาลส่งดำเนินคำฟ้องหรือคำร้องขอ โดยออกเป็นหมายศาลและให้พนักงานศาลนำส่งแก่ผู้รับทันที โดยผู้ฟ้องหรือผู้ร้องขอไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

๖. การพิจารณา

เมื่อศาลรับคำฟ้องหรือคำร้องขอของโจทก์ ให้ศาลนัดพิจารณาทันที เนื่องจากเป็นเรื่องเร่งด่วน เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ดังนั้น การพิจารณาจึงไม่เคร่งครัดตาม ป.วิ.พ. เช่น ไม่จำเป็นต้องยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า ๗ วัน ฯลฯ

๗. การพิพากษาหรือมีคำสั่ง

เมื่อศาลได้สวนพยานทั้งสองฝ่ายเสร็จแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว ทั้งนี้ ศาลอาจมีคำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ในทางคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กตามมาตรา ๒๒

๘. การอ่านและแจ้งผลคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ให้อ่านให้คู่ความฟัง หากคู่ความไม่ได้ยื่นต่อหน้าศาล ให้ศาลแจ้งผลคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความทราบทันที อนึ่ง ในกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้ออกคำบังคับส่งให้แก่ผู้มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งด้วย

(ตัวอย่าง การโต้แย้งคำสั่งตาม มาตรา ๓๘)

(กคด๑)

คำฟ้องคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

คดีหมายเลขดำที่ คด./๒๕.....

คดีหมายเลขแดงที่ คด./๒๕.....

ศาล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

ระหว่าง { โจทก์
..... จำเลย
ข้าพเจ้า..... โจทก์/ผู้รับมอบอำนาจ/ผู้แทน
โจทก์ อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....ตรอก/ซอย
..... ใกล้เคียง.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต
..... จังหวัด..... โทรศัพท์..... ที่ทำงาน
..... โทรศัพท์..... ขอยื่นฟ้อง
..... จำเลย อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....
ถนน.....ตรอก/ซอย..... ใกล้เคียง.....ตำบล/
แขวง.....อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
โทรศัพท์..... ที่ทำงาน..... โทรศัพท์
..... มีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

หมายเหตุ ข้าพเจ้าทราบกำหนดวันเวลานัดและคำสั่งศาลแล้ว

..... โจทก์

(พลิก)

ข้อ ๑ โจทก์เป็นผู้ปกครอง.....
ตามพ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ (ดังปรากฏตามเอกสารท้ายฟ้องหมายเลข.....ถ้ามี)

ข้อ ๒ โจทก์ทราบคำสั่งของปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์ / ผู้ว่าราชการจังหวัด.....ที่สั่งการตามมาตรา ๓๑ แห่ง
พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ. โจทก์นำคดีนี้มาฟ้อง
ภายใน ๑๒๐ วัน นับแต่ทราบคำสั่ง

ข้อ ๓ จำเลยได้มีคำสั่งตาม มาตรา ๓๑ แห่งพ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ โดยโจทก์
ไม่เห็นชอบด้วยดังต่อไปนี้

- ☐ มีคำสั่งให้เด็กเข้ารับการอุปการะในครอบครัวอุปถัมภ์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก
- ☐ มีคำสั่งให้เด็กเข้าสถานแรกรับ
- ☐ มีคำสั่งให้เด็กเข้าสถานสงเคราะห์
- ☐ มีคำสั่งให้เด็กเข้าสถานพัฒนาและฟื้นฟู
- ☐ มีคำสั่งให้เด็กเข้าสถานอื่นๆ (ระบุ).....
- ☐ มีคำสั่งให้ขยายระยะเวลาสงเคราะห์เด็ก
- ☐ มีคำสั่งไม่อนุญาตให้เด็กไปอยู่กับโจทก์/หรือ.....

ข้อ ๔ นอกจากนี้จำเลยกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายอื่น (ถ้ามี) ระบุ.....

ข้อ ๕ การกระทำทั้งหลายที่โจทก์ไม่เห็นชอบด้วยและฝ่าฝืน พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ
กล่าวคือ (ระบุ).....

ข้อ ๖ คำขอท้ายคำฟ้องคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ
เพราะฉะนั้น ขอศาลออกหมายเรียกจำเลยมาพิจารณาพิพากษาและบังคับให้จำเลย
ปฏิบัติตามคำขอต่อไปนี้

- ☐ ให้เพิกถอนคำสั่งของจำเลยที่สั่งให้เด็ก (เด็กชาย/เด็กหญิง/นาย/นางสาว).....

☐ ให้จำเลยมอบ.....เพื่อให้อยู่ในความปกครองดูแลของโจทก์

.....
.....
.....

..... โจทก์/ผู้แทนโจทก์

คำฟ้องฉบับนี้ข้าพเจ้า..... โจทก์/ผู้รับมอบอำนาจ/ผู้แทน
โจทก์ อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....ตรอก/ซอย
..... ใกล้เคียง.....ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต
..... จังหวัด..... โทรศัพท์..... โทรสาร
.....เป็นผู้เรียง

..... ผู้เรียง/ผู้พิมพ์

คำฟ้องฉบับนี้ข้าพเจ้า.....อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่
..... ถนน.....ตรอก/ซอย..... ใกล้เคียง
..... ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต
..... จังหวัด..... โทรศัพท์..... โทรสาร
.....เป็นผู้เขียน

..... ผู้เขียน/พิมพ์

ข้าพเจ้าได้ยื่นสำเนาคำฟ้องโดยข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกันมาด้วย.....ฉบับ
และรอฟังคำสั่งอยู่ถ้าไม่รอฟังถือว่าทราบแล้ว

..... โจทก์/ผู้แทนโจทก์

(ตัวอย่างหมายส่งสำเนาคำฟ้อง (ด้านหน้า))

(๑๒ ก)

สำหรับศาลใช้

คดีหมายเลขคำที่ คด./๒๕.....

คดีหมายเลขแดงที่ คด./๒๕.....

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

โจทก์
ระหว่าง

.....
.....

จำเลย

หมายถึง.....

ด้วยโจทก์ได้ยื่นฟ้องเป็นใจความสำคัญว่า จำเลยมีคำสั่งตามมาตรา ๓๓ แห่ง พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ โจทก์ไม่เห็นชอบด้วยจึงนำคดีนี้มาฟ้องตาม มาตรา ๓๘

ตามสำเนาคำฟ้องซึ่งได้ส่งมาพร้อมกับหมายนี้เป็นคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

เพราะฉะนั้น ให้จำเลยหรือผู้แทนไปศาลในวันนัดพิจารณาและไต่สวนพยาน โจทก์ในวันที่.....เดือน.....พ.ศ. ๒๕..... เวลา.....นาฬิกา ให้จำเลยหรือผู้แทน เตรียมพยานบุคคลหรือพยานเอกสารที่เกี่ยวกับการออกคำสั่งสงเคราะห์เด็กตาม มาตรา ๓๓ ไป ไต่สวนในวันนัด หากถึงวันนัดจำเลยหรือผู้แทนไม่ไปศาล ศาลจะพิจารณาไต่สวนพยานโจทก์ ไปฝ่ายเดียว

..... ผู้พิพากษา

ตัวอย่างคำพิพากษา/คำสั่ง

พิเคราะห์พยานหลักฐานของโจทก์และจำเลย/ผู้แทน (ถ้ามี) เห็นว่า

.....
.
.....
.

กรณีมีพยานหลักฐานน่าเชื่อว่าจำเลยออกคำสั่งให้เด็ก.....

ตามมาตรา ๓๓ วรรค..... ไม่ชอบ

จึงมีคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งของปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์/ผู้ว่าราชการจังหวัด.....ที่ให้เด็ก.....เข้า/หรือ
ขยายระยะเวลาให้/หรือไม่ยินยอมมอบเด็ก.....
ให้เข้าไปอยู่ใน ความปกครองของโจทก์แล้วให้จำเลยหรือผู้แทนรีบมอบตัวเด็ก
.....ให้อยู่ในความปกครองของโจทก์ (หรือศาลจะสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์
สูงสุดของเด็กก็ได้)

ให้หมายแจ้งคำพิพากษา / คำสั่งให้โจทก์ จำเลย หรือผู้แทนทราบ / อ่านแล้ว

..... ผู้พิพากษา

..... ผู้พิพากษา

..... โจทก์/ผู้แทน

..... จำเลย/ผู้แทน

..... เจ้าพนักงานศาล

๒๒๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

หมายเหตุ ถ้าศาลเห็นว่าคำสั่งของปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....ชอบแล้วก็ให้พิพากษายกฟ้องหรือยกคำร้องของโจทก์แล้วแต่

กรณี

(ตัวอย่างคำบังคับให้ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ)

(๔๑)

คำบังคับ

๒๕.....

สำหรับศาลใช้

คดีหมายเลขคำที่ คด. /

คดีหมายเลขแดงที่ คด. / ๒๕.....

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาล

วันที่ เดือน พ.ศ.

คดีคู่ครองสวัสดิภาพ

โจทก์

ระหว่าง

{
.....

จำเลย

ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล.....ที่บังคับ
ให้จำเลยกระทำหรือให้งดเว้นการกระทำความดังต่อไปนี้

☐ ให้มอบตัว (เด็กชาย/เด็กหญิง/นาย/นางสาว).....
ให้โจทก์หรือ.....รับไปปกครองดูแลแทนการให้เด็ก
อยู่ใน สถานสงเคราะห์ตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็ก ฯ มาตรา ๓๓ (๔), (๕), (๖), หรือ (๗)

☐ ให้มอบตัว (เด็กชาย/เด็กหญิง/นาย/นางสาว).....
ให้โจทก์หรือ.....รับไปปกครองดูแลตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็ก ฯ
มาตรา ๓๘

ให้ท่านปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งทันที หรือในโอกาสแรกที่สามารถปฏิบัติได้ นับ
แต่วันที่รับคำบังคับนี้เป็นต้นไป

..... ผู้พิพากษา

(ตัวอย่าง คำบังคับให้ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คู่ครองเด็กฯ (ด้านหลัง))

ผู้รับคำบังคับอยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....

๒๒๓: ร่างฯ คู่มือการบริหารจัดการ

ตรอก/ซอย..... ใกล้เคียง.....

ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....

จังหวัด..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....

(ตัวอย่างแจ้งผลคำพิพากษา/คำสั่ง)

ที่ ศย

ศาล.....
.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรื่อง แจ้งคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

เรียน พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ฯ

ด้วยศาลมีคำพิพากษา/คำสั่ง เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ในคดีหมายเลขดำที่ คด. /๒๕.....หมายเลขแดงที่ คด. /๒๕.....

ระหว่าง โจทก์ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์ / ผู้ว่าราชการจังหวัด..... จำเลย

ศาลมีคำพิพากษา/คำสั่งตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

.....

ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ / สำนักงานประจำ

ศาลเยาวชนและครอบครัว...

ส่วนที่ ๓

การขยายระยะเวลาตามมาตรา ๔๒

๑. การสืบเสาะและพินิจ

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กฯ มาตรา ๒๔ แยกตัวเด็กจากครอบครัวหรือผู้ปกครองตามมาตรา ๔๑ วรรคสอง ต้องรีบจัดให้มีการตรวจรักษาทางร่างกายและจิตใจทันที หากเห็นสมควรพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว ทั้งนี้ เพื่อหาวิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสงเคราะห์ การสืบเสาะและพินิจต้องทำให้แล้วเสร็จภายใน ๗ วัน นับแต่วันแยกตัวเด็กจากครอบครัวหรือผู้ปกครอง

๒. การขอขยายระยะเวลาสืบเสาะและพินิจ

ในกรณีที่ไม่สามารถสืบเสาะและพินิจให้แล้วเสร็จภายใน ๗ วัน พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้คุ้มครองสวัสดิภาพ หรือพนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัว หรือศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ตามมาตรา ๕ เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งขยายระยะเวลาการสืบเสาะและพินิจออกไปก็ได้แต่รวมแล้วต้องไม่เกิน ๓๐ วัน ตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง

๓. การพิจารณาสั่งคำร้อง

ศาลอาจพิจารณาสั่งคำร้องได้โดยไม่ต้องไต่สวน เว้นแต่กรณีมีเหตุสมควร เช่น มีผู้คัดค้าน ก็ให้ศาลไต่สวนคำร้อง ในกรณีที่มีการไต่สวนคำร้องเป็นอำนาจของผู้พิพากษานายเดียว

๔. การทำคำสั่ง

เมื่อพิจารณาคำร้องหรือไต่สวนแล้ว ศาลพิจารณาเห็นว่ากรณีมีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ของเด็ก ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ขยายระยะเวลาตามกำหนดเวลาที่ศาลเห็นสมควร

๔.๑ กรณีที่ศาลเห็นสมควรให้ขยายระยะเวลาสืบเสาะและพินิจตามระยะเวลาที่ขอ

สั่งว่า “ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า มีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ของเด็ก จึงอนุญาตตามขอ”

๔.๒ กรณีที่ศาลเห็นว่ามีความสมควรให้ขยายระยะเวลาสืบเสาะและพินิจ แต่ไม่ควร
มีระยะเวลาสืบเสาะและพินิจหลายวันตามที่ขอ

สั่งว่า “ศาลพิเคราะห์แล้วเห็นว่า พยานหลักฐานในชั้นสืบเสาะและพินิจมีอีกไม่
มาก จึงอนุญาตให้ขยายระยะเวลาสืบเสาะและพินิจวัน นับตั้งแต่วันที่ เดือน..... พ.ศ.
.....”

๔.๓ กรณีที่ศาลเห็นว่าไม่ควรอนุญาตให้ขยายระยะเวลา

สั่งว่า “กรณีไม่มีเหตุจำเป็นและสมควรขอขยายระยะเวลาสืบเสาะและพินิจ
จึงไม่อนุญาต ยกคำร้อง แจ้งคำสั่งให้ผู้ร้องทราบ”

(ตัวอย่างคำร้องขอขยายระยะเวลาสืบเสาะและพินิจ)

คำร้อง ขอยขยายระยะเวลา

คดีหมายเลขคำที่ คด.../๒๕.....

สืบเสาะและพินิจเด็ก

คดีหมายเลขแดงที่ คด.../๒๕.....

ตามพ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ

ศาล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

เรียกได้สวน

ผู้พิพากษา

...../...../.....

พนักงานเจ้าหน้าที่..... ผู้ร้อง

ระหว่าง

..... ผู้คัดค้าน (ถ้ามี)

ข้าพเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่/ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก/พนักงานอัยการขอยื่นคำร้องมีข้อความจะกล่าวต่อไปนี้

ข้อ ๑. ด้วยเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.เวลา..... น. พนักงานเจ้าหน้าที่/ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ตามมาตรา ๒๔ ได้รับตัว (เด็กชาย/เด็กหญิง/นางสาว).....พิจารณาแล้ว เห็นควรสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัวเพื่อดำเนินการสงเคราะห์/คุ้มครองสวัสดิภาพ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ

ข้อ ๒. บัดนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่/ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ได้ทำการสืบเสาะและพินิจ (เด็กชาย/เด็กหญิง/นาย/นางสาว).....มาจะครบ ๗ วัน ในวันที่..... เดือน..... พ.ศ. แต่การสืบเสาะและพินิจ ยังไม่เสร็จสมบูรณ์เนื่องจาก.....จึงจำเป็นและสมควรเพื่อประโยชน์ของเด็ก ขอให้ศาลได้โปรดอนุญาต ขยายระยะเวลาการสืบเสาะและพินิจออกไปอีกมีกำหนด.... วัน นับตั้งแต่วันที่เดือน.....พ.ศ.....ถึงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ขอประทานศาลได้โปรดพิจารณาตามคำร้องขอนี้ด้วย

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงชื่อ).....ผู้ร้อง

คำร้องฉบับนี้ข้าพเจ้า.....พนักงานเจ้าหน้าที่/ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ผู้เรียง/พิมพ์

(ลงชื่อ).....ผู้เรียง/พิมพ์

๒๒๘: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

(ตัวอย่างคำสั่ง)

ศาลพิเคราะห์คำเบิกความของพยานผู้ร้องประกอบกับเอกสารที่นำมาได้สวน
แล้วเห็นว่า ผู้ร้องมีเหตุจำเป็นและสมควรเพื่อเป็นประโยชน์ของเด็กในการขอขยายระยะเวลา
สืบเสาะพินิจตามคำร้องขออนุญาตให้ขยายระยะเวลาสืบเสาะและพินิจเป็นเวลา.....วัน นับ
แต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แจ้งหรือสำเนาคำสั่งให้ผู้ร้องทราบโดยเร็ว/อ่านแล้ว

.....ผู้พิพากษา
.....พยาน/ผู้ร้อง
.....เจ้าพนักงานศาล

ส่วนที่ ๔

การกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ

เด็กที่ถูกระงับการทารุณกรรม

กรณีที่ถูกฟ้อง หรือญาติของเด็กเป็นผู้กระทำความทารุณกรรมต่อเด็กให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ดังนี้

๑. กรณีมีการฟ้องคดีอาญา ตามมาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง

ในระหว่างที่มีการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิด และมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ถูกฟ้อง จะทำการทารุณกรรมเด็กอีก ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เช่น คุมความประพฤติ ห้ามเข้าเขตกำหนด ห้ามเข้าใกล้ตัวเด็กในระยะที่ศาลกำหนด หรือทำทัณฑ์บนตามวิธีการที่กำหนดไว้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๔๖, ๔๗

๒. กรณีที่ไม่มีการฟ้องคดีอาญา ตามมาตรา ๔๓ วรรคสอง

ในกรณีที่ไม่มีการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๓๘ แต่มีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าผู้ปกครองหรือญาติของเด็กจะกระทำความทารุณกรรมเด็กอีกตามมาตรา ๒๖ พนักงานเจ้าหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก หรือพนักงานอัยการมีอำนาจยื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้ออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เพื่อมิให้ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กกระทำการใดตามมาตรา ๒๖ อันเป็นการละเมิดสิทธิเด็กอีกได้ โดยกำหนดมาตรการหรือเงื่อนไขให้พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กกำกับดูแลความปลอดภัยและให้วางเงินประกันต่อศาลตามมาตรา ๔๓ วรรคสอง โดยทำเป็นคำร้องขอ การส่งสำเนาคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ จึงต้องส่งสำเนาคำร้องขอแก่ผู้ปกครองหรือญาติของเด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการละเมิดสิทธิเด็กตามมาตรา ๒๕, ๒๖ โดยทำเป็นหมายศาล พร้อมแจ้งวันนัดไต่สวนคำร้องโดยมิชักช้า แต่ถ้ามีกรณีเร่งด่วนตามมาตรา ๔๓ วรรคสาม คำร้องต้องระบุถึงเหตุจำเป็นเร่งด่วนดังกล่าว ก็ให้ศาลเรียกพยานผู้ร้องเข้าไต่สวนและมีคำสั่งทันที โดยศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ตำรวจจับกุมผู้ที่กระทำความทารุณกรรมเด็กมากักขังไว้มีกำหนดครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน เพื่อมิให้เด็กถูกระงับการทารุณกรรมอีก ให้ส่งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กให้ผู้ปกครองหรือญาติเด็กทราบ เมื่อผู้ปกครองหรือญาติของเด็กได้รับทราบคำสั่งศาลโดยชอบแล้วต้องปฏิบัติตามคำสั่ง หากฝ่าฝืนย่อมมีความผิดตามมาตรา ๘๑

(ตัวอย่างคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก)

(คำร้อง)

ขอคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก

คดีหมายเลขคำที่ คด.../๒๕...

คดีหมายเลขแดงที่ คด.../๒๕...

รับคำร้อง หมายศาล

ส่งสำเนาให้ผู้ถูกร้อง

วัน...../...../.....

เวลา.....น.

ผู้พิพากษา

...../...../.....

ศาล.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

ระหว่าง { พนักงานเจ้าหน้าที่/ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก/พนักงานอัยการ.....ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

เรื่อง ขอคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....เป็นพนักงาน

เจ้าหน้าที่ / พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ / ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก / พนักงานอัยการ

เชื้อชาติ..... สัญชาติ..... อาชีพ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ..... อายุ.....ปี สถานที่ทำงาน.....

อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน..... ตรอก/ซอย.....

ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....

โทรศัพท์..... โทรสาร.....

ขอยื่นคำร้องว่า (นาย/นาง/นางสาว).....ผู้ถูกร้อง

เชื้อชาติ..... สัญชาติ..... อาชีพ..... เกิดวันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

.....

อายุ.....ปี อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน..... ตรอก/ซอย.....

โทรศัพท์..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....

จังหวัด..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....

ดังข้อความที่จะกล่าวต่อไปนี้

๒๓๑: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

ข้อ ๑. ด้วย.....

ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่า.....

.....

.

ปรากฏจากการสืบสวนของ.....

..... ปรากฏว่า

ผู้ถูกร้องเป็นผู้ปกครองหรือญาติของ(เด็กชาย/เด็กหญิง/นาย/นางสาว).....

ได้กระทำหรือปฏิบัติต่อเด็กดังต่อไปนี้.....

พฤติการณ์ของผู้ปกครองหรือญาติของเด็กดังกล่าวน่าจะเชื่อว่าจะมีการกระทำความทารุณกรรมแก่เด็ก

อีกหรือเลี้ยงคูโดยมิชอบตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ มาตรา ๒๕, ๒๖

ข้อ ๒. เพื่อป้องกันมิให้ผู้ปกครอง/ญาติกระทำความทารุณกรรมต่อ (เด็กชาย/เด็กหญิง/
นาย/นางสาว)..... อีก

คำขอท้ายคำร้อง

เพราะฉะนั้น ขอให้ศาลไต่สวนคำร้องและหมายเรียกผู้ถูกร้องมาพิจารณาเพื่อออก
คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพและบังคับให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

ข้อ ๑.....

ข้อ ๒.....

ผู้ร้อง ☐ เคย ☐ ไม่เคย ร้องขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพบังคับแก่
ผู้ถูกร้องรายนี้มาแล้ว โดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกันหรือเหตุอื่น ๆ คือ.....

.....และศาลมีคำสั่ง.....

ข้าพเจ้าได้ยื่นสำเนาคำร้องโดยข้อความถูกต้องเป็นอย่างเดียวกันมาด้วย
ฉบับและรอฟังคำสั่งอยู่ถ้าไม่รอถือว่าทราบแล้ว

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

(ลงชื่อ)..... ผู้ร้อง

๒๓๒: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติการของตุลาการ

คำร้องฉบับนี้ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
อาศัย.....อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....
ตรอก/ซอย.....ใกล้เคียง.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....โทรศัพท์.....
โทรสาร.....

(ลงชื่อ).....ผู้เรียง

คำร้องฉบับนี้ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
อาศัย.....อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ถนน.....
ตรอก/ซอย.....ใกล้เคียง.....ตำบล/แขวง.....
อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....โทรศัพท์.....
โทรสาร.....

(ลงชื่อ).....ผู้เขียน/ผู้พิมพ์

(ตัวอย่างคำสั่ง)

พิเคราะห์พยานหลักฐานของผู้ร้องและผู้ถูกร้อง (ถ้ามี) แล้วเห็นว่า.....

.....

.....

.....

กรณีมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่า ผู้ถูกร้องจะกระทำความผิดตามกฎหมายคุ้มครองเด็ก ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กฯ มาตรา ๒๖ อาศัยอำนาจตามมาตรา ๔๓ วรรคสอง จึงให้ออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยห้ามมิให้ผู้ถูกร้อง กระทำการดังต่อไปนี้

☐ เข้าในบริเวณที่อยู่อาศัยของเด็ก

☐ เข้าใกล้ตัวเด็กในระยะห่าง เมตร

☐ ห้ามมิให้กระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืน มาตรา ๒๕ (ควรระบุข้อห้ามต่าง ๆ ให้ชัดเจน)

☐ ห้ามมิให้กระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืน มาตรา ๒๖ (ควรระบุข้อห้ามต่าง ๆ ให้ชัดเจน)

โดยให้ผู้ถูกร้องอยู่ในความกำกับดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ฯ และให้ผู้ถูกร้องวางเงินประกันว่าจะไม่ฝ่าฝืนข้อห้ามข้างต้นเป็นเงิน บาท หากฝ่าฝืนข้อห้าม จะถูกริบเงินวางประกัน

หมายแจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกร้องทราบ เว้นแต่ได้ลงชื่อรับทราบคำสั่ง กับแจ้งสำเนาคำสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบด่วน/อ่านแล้ว

..... ผู้พิพากษา

..... ผู้พิพากษา

..... ผู้ร้อง

..... ผู้ถูกร้อง

.....เจ้าพนักงาน

(ตัวอย่างการออกคำบังคับให้ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ)

(๔๑)

คำบังคับ

สำหรับศาลใช้

คดีหมายเลขคำที่ คด. / ๒๕.....

คดีหมายเลขแดงที่ คด. / ๒๕.....

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาล

วันที่ เดือน พ.ศ.

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

ระหว่าง {

.....

ผู้ร้อง

.....

ผู้ถูกร้อง

ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ที่บังคับให้ (นาย/นาง/นางสาว).....
กระทำ/ไม่กระทำการดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

ข้อ ๒

ให้ท่านปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งทันที นับแต่วันที่ได้รับคำบังคับนี้เป็นต้นไป ถ้าไม่
ปฏิบัติตามคำบังคับจะต้องถูกริบเงินวางประกัน หรือถูกดำเนินคดีตามมาตรา ๘๑ แห่ง พ.ร.บ. คุ้มครอง
เด็กฯ

..... ผู้พิพากษา

๒๓๕: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

(ด้านหลัง)

ผู้รับคำบังคับอยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ ถนน.....
ตรอก/ซอย ใกล้เคียง ตำบล/แขวง
อำเภอ/เขต..... จังหวัด
โทรศัพท์ โทรสาร

(ตัวอย่างสัญญาวางเงินประกัน)

(๕๗ ก.)

สัญญาวางเงินประกัน

ตามคำสั่งศาล

สำหรับศาลใช้

คดีหมายเลขคำที่ คด./๒๕.....

คดีหมายเลขแดงที่ คด./๒๕.....

ศาล

วันที่ เดือน พ.ศ.

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

ระหว่าง { ผู้ร้อง

..... ผู้ถูกร้อง

ตามที่ศาลมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องวางเงินประกันจำนวน บาท เพื่อประกันการปฏิบัติ ตามคำสั่งศาลวันที่ เดือน พ.ศ.

บัดนี้ ข้าพเจ้า ผู้ถูกร้อง ได้ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ดังนี้

ข้อ ๑ ข้าพเจ้าขอวางเงินประกันจำนวน บาท (.....)

ไว้แก่ศาล

ข้อ ๒ ข้าพเจ้าจะปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขใด ๆ ของศาล

ข้อ ๓ หากข้าพเจ้ากระทำการฝ่าฝืนคำสั่งหรือประพฤติดิตตามเงื่อนไขของคำสั่งศาล ข้าพเจ้ายินยอมให้ศาลสั่งริบเงินวางประกันทั้งสิ้น

ข้อ ๔ หากข้าพเจ้าปฏิบัติตามคำสั่งศาลครบถ้วนในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ข้าพเจ้าจะยื่นคำร้องเพื่อขอรับเงินวางประกันคืน

(ลงชื่อ) ผู้ถูกร้อง

..... พยาน

..... พยาน

คำสั่ง

อนุญาตให้รับเงินวางประกันจำนวน บาท (.....)

..... ผู้พิพากษา

หมายเหตุ ในกรณีผู้ถูกร้องขอรับเงินวางประกันคืน ศาลควรสอบถามผู้ร้องก่อนว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ การขอรับเงินวางประกันคืนให้ใช้แบบรายงานเจ้าหน้าที่ศาล

(ตัวอย่างสัญญาทณฑ์บน)

สัญญาทณฑ์บน

(ตามมาตรา ๔๖

แห่ง ป.อ.)

คดีหมายเลขคำที่ คด./๒๕.....

คดีหมายเลขแดงที่ คด./๒๕.....

ศาล

วันที่ เดือน พ.ศ.

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

ระหว่าง {ผู้ร้อง
.....ผู้ถูกร้อง

ข้าพเจ้า.....ผู้ถูกร้อง เชื้อชาติ

สัญชาติ อาชีพ เกิดวันที่ เดือน พ.ศ.

อายุ ปี อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ ถนน ตรอก/ซอย

ใกล้เคียงตำบล/แขวง อำเภอ/เขต

จังหวัด โทรศัพท์ขอทำสัญญาประกัน

ทณฑ์บนไว้ต่อศาลมีข้อความที่จะกล่าวต่อไปนี้

ด้วยศาลได้พิพากษาว่า ข้าพเจ้ามีความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๒๖, ๔๓, ๗๘ และมีคำสั่งให้ข้าพเจ้าทำสัญญาทณฑ์บน (และวางประกันเป็นเงิน บาท) ข้าพเจ้าสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดหรือกระทำการใดโดยมิชอบต่อเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลอันเป็นการฝ่าฝืน มาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก ฯ ตลอดเวลาที่ศาลกำหนดเป็นเวลา ปี นับแต่วันที่ เดือน พ.ศ. เป็นต้นไป ถ้าข้าพเจ้าผิดสัญญาทณฑ์บน ข้าพเจ้ายินยอมชำระเงินต่อศาล บาท หรือยินยอมให้ศาลสั่งปรับเงินวางประกันทั้งจำนวนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๔๖

.....ผู้ถูกร้อง/ผู้ทำสัญญาทณฑ์บน

.....เจ้าพนักงานศาล

.....พยาน

.....พยาน

๒๓๘: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ

- หมายเหตุ
๑. ผู้ทำสัญญาทณฑ์บนฝ่าฝืนไม่ชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดในสัญญาทณฑ์บนหรือไม่หาประกันหรือวางเงินประกันตามที่ศาลสั่ง อาจถูกศาลสั่งกักขังได้ไม่เกิน ๖ เดือนหรืออาจถูกยึดทรัพย์หรือกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕, ๓๐, ๔๖ และ ๔๗
 ๒. ให้แจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ ตาม พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กฯ ที่อยู่ในเขตอำนาจทราบด้วย

ส่วนที่ ๕

การโต้แย้งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามมาตรา ๔๖

ในกรณีที่ปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งให้ใช้วิธีการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก โดยส่งเข้าสถานสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง หรือในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ออกข้อกำหนดให้เด็กทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรา ๔๕ หากผู้ปกครองไม่เห็นด้วย ให้ฟ้องคดีหรือร้องขอเพิกถอนคำสั่งดังกล่าวต่อศาลภายใน ๑๒๐ วัน นับแต่วันรับทราบคำสั่งตามมาตรา ๔๖ (ดูตัวอย่างและวิธีการโต้แย้งคำสั่งตามมาตรา ๓๘)

ส่วนที่ ๖

การส่งจ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองเด็กตามมาตรา ๗๓ (๒)

เหตุแห่งการส่งจ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองเด็ก

ศาลจะส่งจ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองเด็กสามารถทำได้ใน ๓ กรณี

๑. การส่งจ่ายเงินเพื่อการสงเคราะห์เด็กตามมาตรา ๓๒
๒. การส่งจ่ายเงินเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพตามมาตรา ๔๐
๓. การส่งจ่ายเงินเพื่อส่งเสริมความประพฤติเด็กตามมาตรา ๖๓

(ตัวอย่างคำสั่งให้กองทุนคุ้มครองเด็กจ่ายเงินสงเคราะห์เด็กกรณีมีผู้ร้องขอ)

ศาลพิเคราะห์พยานหลักฐานของโจทก์/ผู้ร้อง/หรือ.....เห็นว่า
ฐานะและสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวโจทก์/ผู้ร้อง/หรือ.....ซึ่งเป็น
ผู้ปกครองเด็กไม่อาจให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ ตามมาตรฐานขั้นต่ำของกฎกระทรวงเพื่อสวัสดิภาพ
และอนาคตของเด็กจึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๗๓
(๒) ให้กองทุนคุ้มครองเด็กจ่ายเงินสงเคราะห์เด็ก/ครอบครัวของเด็ก/ครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็ก
ดังนี้

☐ ให้จ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองเด็กเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กตามระเบียบ
กองทุนที่กำหนด

☐ ให้จ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองเด็กเพื่อสงเคราะห์เด็กเป็นรายปี/รายเดือน จำนวน
.....บาท เป็นเวลา.....เดือน.....ปี

ให้แจ้งคำสั่งศาลให้กองทุนคุ้มครองเด็ก/หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทราบด่วน/อ่านแล้ว

.....ผู้พิพากษา

.....ผู้พิพากษา

.....ผู้พิพากษาสมทบ

.....ผู้พิพากษาสมทบ

หมายเหตุ หากสั่งให้กองทุนคุ้มครองเด็กจ่ายเงินเป็นจำนวนเงินแน่นอนควรจำกัดเฉพาะเพื่อตัวเด็กเท่านั้นและ
ควรกำหนดจำนวนพอสมควร ทั้งกำหนดระยะเวลาด้วยซึ่งไม่ควรนานเกินกว่า ๑ ถึง ๒ ปี

(ตัวอย่างคำสั่งให้กองทุนคุ้มครองเด็กจ่ายเงินสงเคราะห์ กรณีศาลเห็นเอง)

ศาลพิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากการสอบถามโจทก์/ผู้ร้อง และเด็กชาย/เด็กหญิง.....
(ถ้าสามารถให้ถ้อยคำได้) ประกอบเอกสาร (ถ้ามี) เห็นว่า ฐานะและสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว
โจทก์/ผู้ร้อง/หรือนาย/นาง.....ซึ่งเป็นผู้ปกครองเด็กไม่อาจ
ให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำของกฎกระทรวง เพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของเด็ก
จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๗๓ (๒) ให้กองทุนคุ้มครอง
เด็กจ่ายเงินสงเคราะห์เด็ก/ครอบครัว/ครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็ก ดังนี้

☐ ให้จ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองเด็กเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์เด็ก/ครอบครัว/ครอบครัว
อุปถัมภ์ของเด็กตามระเบียบกองทุนที่กำหนด

☐ ให้จ่ายเงินจากกองทุนคุ้มครองเด็กเพื่อสงเคราะห์เด็กเป็นรายปี/รายเดือน จำนวน
.....บาท เป็นเวลา.....เดือน.....ปี

ให้แจ้งคำสั่งศาลให้กองทุนคุ้มครองเด็ก/หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทราบด่วน/อ่านแล้ว

.....ผู้พิพากษา

.....ผู้พิพากษา

.....ผู้พิพากษาสมทบ

.....ผู้พิพากษาสมทบ

(ตัวอย่างรายงานการสั่งจ่ายเงินสงเคราะห์)

คดีหมายเลขคำที่/.....

คดีหมายเลขแดงที่/.....

○ (๒๒)

รายงาน

กระบวน

พิจารณา

ศาล.....

วันที่ เดือน.....พ.ศ.

ความอาญา

ระหว่าง { พนักงานอัยการ.....
 เด็กชาย.....

โจทก์

จำเลย

ผู้พิพากษาออกนั่งพิจารณาคดีนี้เวลา ๕ นาฬิกา

นัดฟังคำพิพากษา โจทก์ จำเลยและผู้ปกครองจำเลยมาศาล

ได้อ่านคำพิพากษาให้คู่ความทราบแล้ว ตรวจค้นหลักประกัน

ศาลพิเคราะห์รายงานของสถานพินิจและคุ้มครอง.....ประกอบคำแถลงของบิดา มารดาจำเลยโดยแถลงว่า มีอาชีพค้าขายดอกไม้ไม่มีรายได้เพียงเล็กน้อย ประกอบกับจำเลยเป็น เยาวชนพึงได้รับการสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพเพราะครอบครัวยากจน ดังนั้น เพื่อสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพและเพื่อส่งเสริมความประพฤติของจำเลย อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๗๓ (๒) ให้กองทุนคุ้มครองเด็กจ่ายเงินสงเคราะห์จำเลยเป็น รายเดือน เดือนละ ๒,๐๐๐ บาท เป็นเวลา ๑๐ เดือน เพื่อให้จำเลยศึกษาวิชาชีพช่วงย่นต์ โดยหากมี ข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงในภายหลังศาลจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งและแจ้งให้ทราบต่อไป

แจ้งคำสั่งให้กองทุนคุ้มครองเด็กหรือผู้เกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว / อ่านแล้ว

.....ผู้พิพากษา

.....ผู้พิพากษา

.....ผู้พิพากษาสมทบ

.....ผู้พิพากษาสมทบ

(ตัวอย่างหนังสือแจ้งคำสั่งศาล)

ที่ สย

ศาล.....

.....

วัน.....เดือน.....พ.ศ.

เรื่อง แจ้งคำสั่งให้กองทุนคุ้มครองเด็กจ่ายเงินสงเคราะห์เด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก

พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓๓(๒)

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาคำพิพากษา จำนวน 1 ชุด

ด้วย ศาล..... ได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่

ในคดีอาญาหมายเลขคำที่..... หมายเลขแดงที่..... ระหว่าง พนักงานอัยการ..... โจทก์
เด็กชาย..... จำเลย โดยศาลมีคำสั่งให้กองทุนคุ้มครองเด็กจ่ายเงินสงเคราะห์เด็กตาม
มาตรา ๓๓(๒) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อให้จำเลยฝึกวิชาชีพช่วงยนต์ที่
โรงเรียนฟ้าใสวิทยา จนได้ใบประกอบวิชาชีพ และในระหว่างฝึกอบรมให้จำเลยเข้าโครงการกีฬา
ฟุตบอลของโรงเรียนไปด้วย โดยให้กองทุนคุ้มครองเด็กจ่ายเงินสงเคราะห์เด็กระหว่างฝึกอบรม
เป็นรายเดือนๆ ละ บาท เป็นเวลาเดือน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

.....

ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล.....

ส่วนที่ ๗

การดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิด

ตามมาตรา ๗๘ ถึงมาตรา ๘๖

๑. การกระทำตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ ที่มีโทษทางอาญา

พ.ร.บ. คุ้มครองเด็กฯ หมวด ๕ บทกำหนดโทษ ตั้งแต่มาตรา ๗๘ ถึงมาตรา ๘๖ กำหนดให้การกระทำบางลักษณะมีโทษทางอาญา

๑.๑ กรณีตามมาตรา ๗๘ เป็นเรื่องฝ่าฝืนข้อห้ามตามมาตรา ๒๖ (๑) ถึง (๑๐) คือ ห้ามผู้ใดทำทารุณกรรม จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือการรักษาพยาบาลแก่เด็ก บังคับขู่เข็ญ ชักจูงส่งเสริมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิด โฆษณาทางสื่อมวลชนเพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้บุคคลอื่นที่มีโชติญาติของเด็กหรือยินยอมให้เด็กเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องกระทำการดังกล่าว ใช้ จ้าง วานเด็กให้ทำงานอันอาจเป็นอันตรายต่อเด็ก หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก หรือยอมให้เล่นกีฬาหรือกระทำการใดเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้า หรือยอมให้เล่นการพนัน หรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานที่ค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามเด็กเข้า หรือให้เด็กแสดงหรือกระทำการลามกอนาจาร หรือจำหน่าย แลกเปลี่ยน ให้สุรา หรือบุหรี่แก่เด็ก

ข้อสังเกต

การกระทำความผิดตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง มีโทษตามกฎหมายอื่นที่หนักกว่าก็ให้ลงโทษตามกฎหมายนั้น (มาตรา ๒๖ วรรคสอง)

๑.๒ กรณีตามมาตรา ๗๘ เป็นเรื่องเป็นเรื่องฝ่าฝืนมาตราดังต่อไปนี้

(๑) มาตรา ๒๗ คือ ห้ามผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใดซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง

๒๔๖: ร่างฯ คู่มือการบริหารจัดการของตุลาการ

(๒) มาตรา ๕๐ คือ ห้ามผู้ปกครองสวัสดิภาพ หรือผู้คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ภาพ หรือข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครองในลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหาย

(๓) มาตรา ๖๑ ห้ามเจ้าของ ผู้ปกครองสวัสดิภาพ ผู้ปฏิบัติงานในสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟูทำร้ายร่างกายหรือจิตใจ กักขัง ทอดทิ้ง หรือลงโทษเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลโดยวิธีการรุนแรงประการอื่น เว้นแต่กระทำเท่าที่สมควรเพื่ออบรมสั่งสอนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

๑.๓ กรณีตามมาตรา ๘๐ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ

(๑) ขัดขวางไม่ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๐ (๑) หรือ (๕) คือ เข้าไปในเคหสถานเพื่อตรวจค้น ในกรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่า กระทำทารุณกรรมเด็ก กักขังหรือเลี้ยงดูโดยมิชอบ หรือเข้าไปในสถานที่อยู่อาศัยของผู้ปกครอง สถานประกอบการของนายจ้าง สถานศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลหรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ การเลี้ยงดู และอุปนิสัยของเด็ก

(๒) ไม่ยอมส่งเอกสารหรือหลักฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ การศึกษา การทำงาน ความประพฤติของเด็ก หรือส่งเอกสารโดยรู้ว่าเป็นเอกสารเท็จแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อถูกเรียกให้ส่งตามมาตรา ๓๐ (๔)

(๓) ไม่ยอมมาให้ถ้อยคำเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ ความประพฤติ สุขภาพ และความสัมพันธ์ในครอบครัวเด็ก ไม่ยอมให้ถ้อยคำโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๓๐ (๓)

๑.๔ กรณีตามมาตรา ๘๑ เป็นเรื่องฝ่าฝืนข้อกำหนดของศาลในการคุมความประพฤติห้ามเข้าใกล้ตัวเด็กตามมาตรา ๔๓

๑.๕ กรณีตามมาตรา ๘๒ เป็นเรื่องที่ผู้ใดจัดตั้งหรือดำเนินกิจการสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูตามมาตรา ๕๒ โดยมิได้รับใบอนุญาตหรือใบอนุญาตถูกเพิกถอนหรือหมดอายุ

๑.๖ กรณีตามมาตรา ๘๓ เป็นเรื่องที่เจ้าของหรือผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานรับเลี้ยงเด็ก สถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพหรือสถานพัฒนาและฟื้นฟูผู้ใดไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวง หรือระเบียบที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้

๑.๓ กรณีตามมาตรา ๘๔ เป็นเรื่องกระทำการเป็นผู้ปกครองสวัสดิภาพของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ และสถานพัฒนาและฟื้นฟู โดยไม่ได้รับแต่งตั้งตามมาตรา ๕๕

๑.๔ กรณีตามมาตรา ๘๕ เป็นเรื่องผู้ใดกระทำการอันเป็นการยุยง ส่งเสริมช่วยเหลือ หรือสนับสนุนให้นักเรียนหรือนักศึกษาฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนหรือสถานศึกษา และตามที่กำหนดในกฎกระทรวงตามมาตรา ๖๔

๑.๕ กรณีตามมาตรา ๘๖ เป็นเรื่องที่ไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการเข้าไปในเคหะสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นหรือพระอาทิตย์ตก หรือในระหว่างเวลาทำการ เพื่อทำการตรวจสอบการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือระเบียบเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนหรือนักศึกษา

๒. ศาลที่มีอำนาจพิจารณา

ตาม พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กฯ มาตรา ๕ บัญญัติว่า ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัว ตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัตินี้ แม้ผู้กระทำความผิดจะมีอายุเกินสิบแปดปีแล้วก็ตาม

๓. วิธีพิจารณาที่ใช้ในการพิจารณาพิพากษา

หากผู้กระทำความผิดอายุยังไม่ถึง ๑๘ ปี ศาลต้องใช้วิธีพิจารณาคดีตาม พ.ร.บ.ศาลเยาวชนฯ แต่หากผู้กระทำความผิดอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป ศาลต้องใช้วิธีพิจารณาคดีตาม ป.วิ.อ.

๒๔๘: ร่างฯ คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ